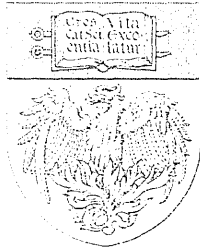
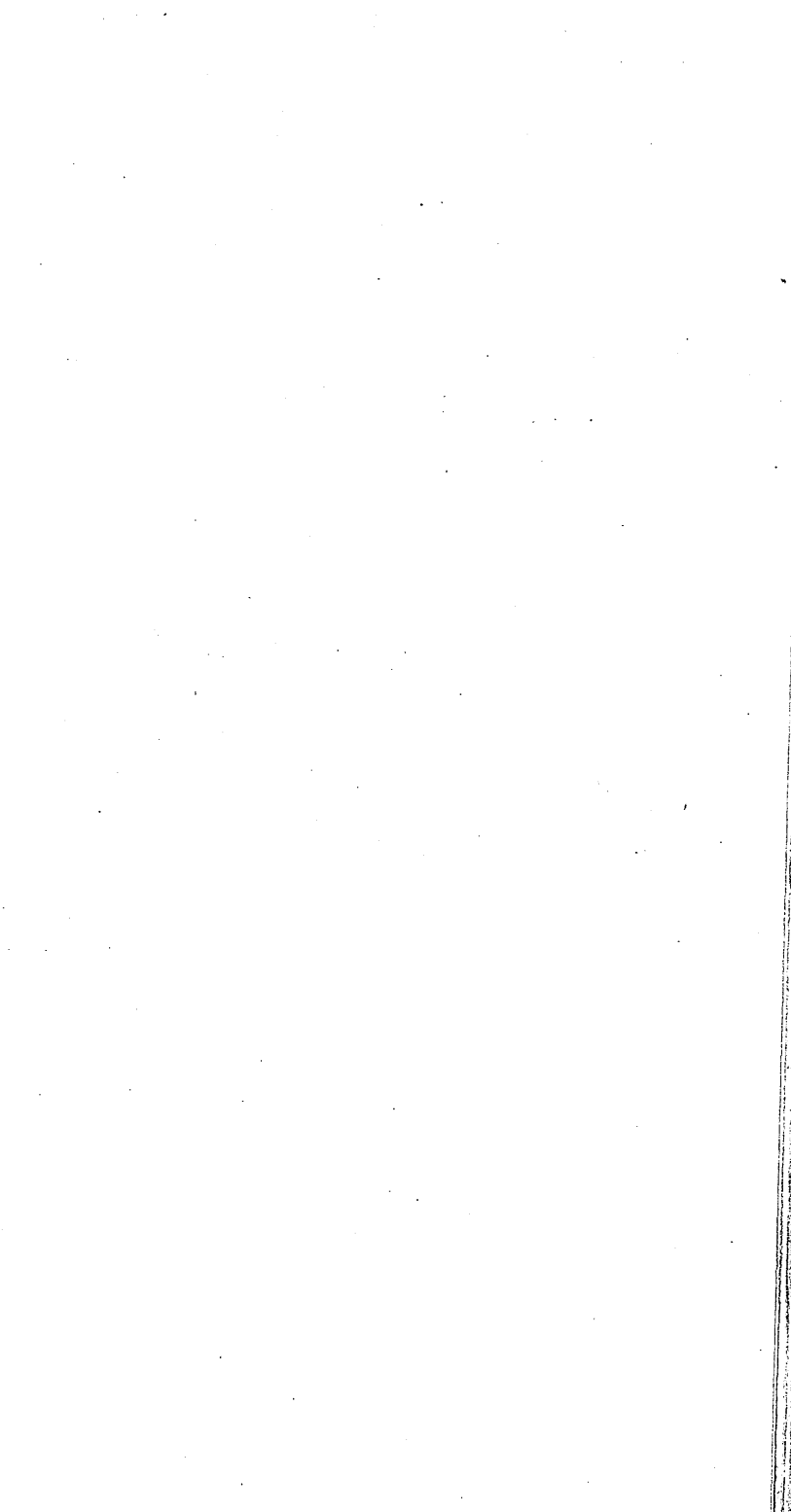

The University of Chicago
Libraries

HENGSTENBERG COLLECTION

J E S A Ï A S.

E E R S T E D E E L.

18

1875

1875

1

2

Bible O. J. Isaïah. Bible

J E S A Ï A S

VERTAALD EN OPGEHELDERD

D O O R

J. H. VAN DER PALM.

1753-11

E E R S T E D E E L .

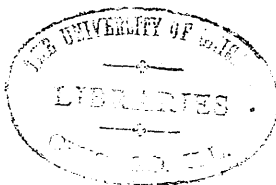
TE AMSTERDAM, BIJ
JOHANNES ALLART,

M D C C C V .

BS 1516

P2

V.1

07038

Ally

V O O R B E R I G T.

*H*et werk, 't welk thans in het licht verschijnt, werd reeds voor ruim twaalf jaren door mij bearbeid. Mijne toenmalige betrekking, waarvan ik, in het Voorberigt mijner Uitgave van EENIGE LIEDEREN VAN DAVID, breeder verslag heb gedaan, gaf mij gereede aanleiding, om de voornaamste Poëtische boeken van het Oude Testament Letter-Geschied- en Oudheidkundig te behandelen. Sedert dien tijd is dit werk, en verscheiden anderen van gelijken aard, onaangeroerd bij mij blijven liggen, hoe zeer van den aanvang af bestemd, om eenmaal in druk te worden uitgegeven. Doch opgevolgde tijds-omstandigheden, mijne roeping als Hoogleraar in de Oostersche Talen en Oudheden aan de Hooge School te Leyden, en de loopbane, waarin ik mij, gedurende de zes laatste jaren geplaatst

*

vond,

vond, benamen mij, of den tijd, of de behoorlijke gemoeds-stemming, om dezen arbeid zoo verre te volmaken, dat ik denzelven voor het publiek geschikt achtete. In de laatste helft echter des jongst verloopen jaars, toen de plaats hebbende orde van zaken in dit Gemeenebest langzamerhand ten val begon te neigen, en daaruit een aanmerkelijke stilstand en vermindering van bezigheden, in het vak waarin ik mij gesteld zag, ontstonden; toen het steeds vermeerderend openbaar ongeluk elk beminnaar zijnes lands, met genoeg, het oog deed vestigen op andere voorwerpen, die meer troost en kalmer uitzigten aanboden; toen gevoelde ik mij onwederstaanbaar gedrongen, om, door het overzien en beschaven mijner vroeger bearbeide stukken, mij eene aangename bezigheid te verzorgen, en tevens het voornemen te volvoeren, 't welk ik sedert lang had gekoesterd.

Vele redenen bewogen mij, om met de uitgave van den Profeet, den onvergelykelijken Dichter JESAÏAS, liever dan met die van eenig ander Poëtisch voortbrengsel der aloude Hebreewen, eenen aanvang te maken. In de eerste plaats de voortreffelijkheid des boeks: ten andere, vermits over hetzelfde niets, opzettelijk en afzonder-

derlijk , in onze moedertaal , overeenkomstig de behoefte van den tegenwoordigen tijd , in het licht was verschenen: en mag ik hier eindelijk bijvoegen, omdat JESAÏAS Godspraken, geheel en al ingerigt , om groote en geringe, heilrijke en rampspoedige Staats-gebeurtenissen, omtrent groote en geringe, in voorspoed bloeiende, of in jammer gedompelde Natiën, enkel te doen beschouwen, als uitkomsten en gewrochten van den Alwijzen en Almagtigen wil eener alles besturende Voorzienigheid, even daarom, in tijden als deze, belangrijker dan immer mogen geacht worden, en aan den ontmoedigden geest meer dan één rustpunt voorstellen, om zich van treuriger overdenkingen te verpoezen.

Zoo veel zij genoeg over den oorsprong, en de aanleiding tot de uitgave dezes werks: thans heb ik nog het een en ander te zeggen, zoo over den uiterlijken vorm, als over den inhoud van hetzelfde, en het oogpunt, waaruit ik dezen mijnen arbeid wenschte beschouwd te hebben.

Het geheele werk zal in drie deelen, na genoeg van dezelve uitgebreidheid als het tegenwoordige, voltooid zijn. Indien de Hemel mij

gezondheid en krachten blijft verleenen, zullen de beide anderen, nog gedurende den loop van dit jaar, in het licht verschijnen, vermits alles zoo verre door mij is afgewerkt, dat daaraan, de beschaving der Vertaling slechts uitgezonderd, alleen de laatste hand voor de drukpers ontbreekt. Een' tijd lang heb ik gearzeld, om de Vertaling des geheelen boeks eerst afzonderlijk en doorlopend, en daarna op gelijke wijze de Verklaring van hetzelfde te geven. Ik heb daarvan afgezien, eensdeels om het wanstaltige der schifting van het geheel in twee zoo ongelijkvormige deelen; en anderdeels, omdat elk dichtstuk of Profetische redevoering, in die orde althans, waarin dezelve tot ons zijn overgebracht, zoo blijkbaar op zich zelve staat, dat de gezonde rede zelve gebiedt ze van elkander te scheiden, en, door alle onmiddellijk nevens elkander te plaatsen, geene aanleiding te geven, om te doen vermoeden, dat zij met elkander een aaneengeschakeld geheel uitmaken: ik wenschte mij daarenboven lezers toe, die, na de vertaling van ieder afzonderlijk stuk of God-spraak, het lezen der verklaring onmiddellijk lieten volgen, en in deze onderstelling meende ik, op de mij voorgestelde wijze, aan derzelve

gemak en genoeg en het meest bevorderlijk te zijn.

Hier aan is het ook grootendeels toe te schrijven, dat de vertaling van elke Profetie, die eerst als een geheel voorkomt, naderhand in gedeelten herhaald wordt, naar gelang dezelve, in de ophelderende aanmerkingen, bij elkander worden genomen, zoodat men inderdaad de vertaling altijd tweemaal te lezen krijgt: door deze kleine opoffering van mijne lezers te vorderen, hope ik hun den onaangenaamen arbeid van gedurig naslaan en vergelijken uitgewonnen, en tevens bewerkt te hebben, dat alles zich meer vloeiend en aaneengeschalkeld liet lezen.

Doch dit laatste hangt tevens zamen met het gebruik, 't welk ik mij vleide, dat van mijn werk zou kunnen gemaakt worden, en het daglicht, waarin ik hetzelfde gaarne zag geplaatst. Ik wenschte, namelijk, dat het als een soort van huisboek konde gebezigd worden, om ieder, die den Profet JESAÏAS, in den waren zin zijner woorden, in den rijkdom en de kracht zijner dichterlijke voorstelling, in den omtrek zijner heerlijke uitzigten in het toekomende, naar de voorlichting van Letter- Geschied- en

Oudheidkunde, verlangde te verstaan; om elken zoodanigen, ook Huisvaders en Huismoeders, die de kennis der Bijbelsche Boeken voor zich en de hunnen van belang rekenen, tot eene gereede handleiding ter bereiking van dit einde te verstrekken; en het tevens niet onnuttig te doen zijn voor hun, die de beoefening der gewijde Uitlegkunde tot hunne voorname bezigheid zien gesteld.

Ik heb mij derhalve inzonderheid toegelegd op eenvoudigheid, duidelijkheid en korthed. Daar ik van de voornaamste Uitleggers van JESAÏAS, als VITRINGA, MICHAËLIS, LOWTH, KOPPE, DOEDERLEIN, HENSLER en anderen, vlijtig gebruik heb gemaakt, zou het weinig moeite gekost hebben, mijn werk een meerder uiterlijk aanzien van geleerdheid te geven, en het tot de drie dubbele uitgebreidheid, van 't geen hetzelfde nu bereiken zal, te doen uitdijgen. Ik heb echter altijd getracht genoeg te zeggen, om den zin en de meening van mijnen Autheur te doen verstaan, liever daar, waar ik zelve geen genoegzaam licht zag, mijne onkunde belijdende, dan de moeilijkste plaatsen, gelijk men zegt, droogsvoets voorbij te gaan, en, onder een' uiterlijken schijn

schijn van geene duisterheid te ontwaren, den onderzoeklievenden jammerlijk verlegen te laten. Ik heb voorts, ten einde niemand van de lezing mijns boeks af te schrikken, alle Hebreuwsche en andere Oostersche woorden, in mijn handschrift voorkomende, zorgvuldig doorgeschrapt, mij alleenlijk voorbehoudende, om over eenige weinige plaatsen, waar mijn gevoelen van dat van alle anderen afwijkt, en de gronden voor hetzelfde van den Geleerden niet uit de verklaring zelve kunnen vermoed worden, eenen kleinen bundel van afzonderlijke aanmerkingen, na den geheelen afloop des werks, te leveren.

De nieuwe vertaling, welke ik geve, en die ik geloove in aanleg en uitvoering inderdaad nieuw te zijn, heeft mij, bij de nadere bearbeiding, geenszins de geringste moeite en tijd gekost: of de uitkomst aan mijne aangewende pogingen heeft beantwoord, moet ik aan anderen ter beoordeeling overlaten. Doch, ten einde deze beoordeeling onpartijdiger geschiede, vind ik mij verplicht mijnen Lezeren het gezigtspunt mede te deelen, waaruit ik alle vertalingen, en inzonderheid die van Poëtische boeken, meen te moeten beschouwen.

Het eerste vereischte van elke goede vertaling is getrouwheid, dat men niet alleen de meening van den oorspronkelijken Auteur, en niets anders dan deze, uitdrukke, maar dat men het daarenboven doe in denzelfden stijl, en, zoo na mogelijk, met die woorden, die in de taal der overzetting aan de oorspronkelijke het meest beantwoorden. Eene, zoo genoemde, vrije overzetting of navolging, is doorgaans een gebrekkig stuk, hoe zeer men somtijds zich in de noodzakelijkheid kan bevinden, om daartoe zijne toevlugt te nemen. Maar nog gebrekkiger is, mijnes inziens, eene slaafsche, letterlijke vertaling, vooral wanneer de beide spraken, in vorm, wending en beelden, hemelsbreedte verschillen, gelijk dit, niet alleen tuschen de Oostersche en Westersche, maar zelfs tuschen verscheiden Westersche talen onderling, plaats heeft. Zulk eene vertaling is, door stijfheid en gedwongenheid, onleesbaar en onverdragelijk, en zij mishandelt den oorspronkelijken Schrijver, wiens zeggenskracht en bevalligheid zij geheel verdonkert, terwijl zijne fijnste geesten vervliegen. Heeft deze oorspronkelijke Schrijver zich op een' fraaijen stijl, op keus van woorden en spreekwijzen,

met

met een gelukkig gevolg toegelegd, wat is dan zulk eene overzetting anders, dan een dor geraamte, waaraan vleesch, sappen, leven en kleur ontbreken? Maar is deze *Authour* een *Dichter*, die door eene stoute verbeeldingskracht, door een warm gevoel in alle zijne uitdrukkingen, door oorspronkelijkheid, en door eene harmonieuze en beeldenrijke *Poëtische taal* zich kenmerkt; dan is eene slaafsche overzetting zelfs geene overzetting meer; dan is het niet genoeg, dat een *Vertaler* den aard en het eigendommelijke der beide talen kenne en uit elkander houde, dat hij in zijne moederspraak een' zuiveren, bevalligen stijl schrijve, hij moet zelve, in meerdere of mindere mate, *Dichter* zijn, door gevoel en uitdrukking beiden. *Ja!* indien ik mij zelve nimmer door dat vuur had ontstoken gevoeld, indien de taal der geestvervoering mij geheel en al vreemd was geweest, ik zou mij nimmer gewaagd hebben aan de vertaling van eenen *Dichter* als *JESAÏAS!*

Laat mij uit het gezegde eenige gevolgen afleiden. Gelijk het ongeoorloofd is den *Schrijver*, dien men vertaalt, te verfraaijen, of hem schoonheden te leenen, die hij oorspronkelijk

niet bezit, zoo is het ten minste even ongeoorloofd hem van de schoonheden, die hij bezit, te berooven, en zelfs die gene onder dezelyen, die uit het bijzonder taaleigen voortvloeyen, is men verpligt, zoo verre mogelijk, in de vertaling over te storten, en gevoelbaar te maken. Gelijk het eenen Vertaler ongeoorloofd is den oorspronkelijken Schrijver, als 't ware, met zich zelve te vermengen en te verwarren, door hem te ontnemen, 't geen zijn landaard, zijn leeftijd, zijne zeden en gewoonten onderscheidend en in het oog vallend hebben, zoo is het aan den anderen kant ongeoorloofd het harde, ruwe en stootende niet weg te nemen, 't welk hieruit zou kunnen ontstaan, bij aanmerkelijk verschil en afstand van plaatsen, tijden en volksgebruiken. Eindelijk, gelijk men zijnen Auteurs moet trachten te doen behouden den stijl, die hem kenmerkt, het zij die hoog of laag gestemd is, zoo moet men hem, indien hij Dichter is, Dichter laten, hem in eene dichterlijke spraak overbrengen, en bij de keus van woorden, bij de warmte der uitdrukking, ook de betoovering der harmonie trachten te voegen.

Ik heb eene poging gedaan, om, bij mijne vertaling van JESAÏAS, deze grondstellingen

in werking te brengen , zoo verre mijn vermogen zulks toeliet. Ik heb getracht mij zelve in mijnen Auteur te verplaatsen , mij geheel in zijnen leeftijd , denkwijze en zeden over te brengen , te gevoelen , 't geen hij bij iedere uitdrukking , bij ieder beeld , bij elke gedachte zelve gevoelde , en dan bleef mij niets meer over dan hem mijne taal te leenen , en alleen deze met de oorspronkelijke te verwisselen. Ik heb daartoe , zegge ik , eene poging gedaan ; want hierin eenig toppunt van volkomenheid te bereiken gaat althans mijne krachten te boven. Voorts heb ik in het werktuigelijke van den Poëtischen stijl mij alle mogelijke vrijheid geoorloofd gerekend , vooral daar het dithyrambische eener ongelijke en afwisselende vers-maat en harmonie met de manier van mijnen oorspronkelijken Dichter het meest overeenstemde ; ik wenschte zelfs , dat ik hierin meer schijnbare onregelmatigheid , behoudens kracht , bevalligheid en getrouwheid , had kunnen invoeren.

Met nog eene enkele aanmerking zal ik dit Voorberigt sluiten. Men zal in den stijl van JESAIAS , op onderscheiden plaatsen , een aanmerkelijk verschil , vooral in kracht , schoonheid

heid en verhevenheid, waarnemen: niet alleen, gelijk dit bij alle Dichters, in hunne onderscheiden voortbrengfels, plaats heeft, maar meer dan dit, op eene bijzondere wijze, en menigmaal in hetzelfde dichtstuk, waar de grootste verhevenheid somwijlen met het middelmatige en profaïke wordt afgewisseld. Het is hier in voornamelijk, dat de verschillende waarde tusschen de Hebreuwsche, en de Grieksche en Romeinsche Dichters zich openbaart; de eersten gaan de laatsten niet zelden te boven in stoutheid en gloed der verbeeldingskracht; de laatsten laten de eersten verre achter zich, wanneer het op de gelijkmatigheid en ronding van een schoon geheel aankomt: het verschil is dat der beschaving, die door den bloei der schoone kunsten wordt te weeg gebragt. Bij de Profeten kwam hier nog eene andere oorzaak bij: zij vervaardigden hunne stukken niet allen in dichterlijken luim, enkel uit begeerte en behoefte om zich in hartstogtelijke taal uit te storten, maar op last van hunnen Zender, wanneer deze hunnen dienst wilde gebruiken, en menigmaal waren zij verpligt, om toot en bevalligheid aan ernst, verontwaardiging, of aan de duidelijste en platte populariteit op te of-

offeren. Doch hoe dit ook zij, ik heb gemeend mijnen Autheur steeds te moeten doen spreken, gelijk hij tot zijn volk sprak, en hem even min geleende schoonheden aan te dichten, als zijnen onvergelykelijken gloed te verdonkeren, zijne oorspronkelijke kracht te ontzenuwen.

Geschreven in den HAAG,
den eersten Mei 1805.

I N G E S L O P E N . F E I L E N .

- Bl. 32 r. 14 DEN voetzool, l. DE voetzool.
Bl. 64 r. 5 dosch, l. dos.
Bl. 92 r. 7 *Wichelaar*, l. *Wigchelaar*.
Bl. 109 r. 1 dosch, l. dos.
Bl. 295 r. 3 de leeuw en de os, l. den leeuw en d'os.
-

J E S A I A S.

I N L E I D I N G.

Eer wij de verklaring van dit voortreffelijk boek beginnen, moeten wij vooraf het een en ander zeggen, zoo over de Profeten en derzelve schriften in 't gemeen, als over JESAIAS, over zijn persoon, leeftijd en godspraken in 't bijzonder. Van alles echter kortelijk en slechts met een enkel woord.

I.

P R O F E T E N.

Jehova, die de Koning van Israël was, niet alleen uit kracht der verlossing uit Egypte, maar ook door de vrijwillige verkiezing van het gansche volk, had, uit hoofde van deze betrekking, het onbetwistbaar regt, om buitengewone gezanten tot het zelve te zenden, die, als onmiddellijke en onbedriegelijke tol-

ken van zijnen wil, gehoord moesten worden, en boven Overheden, Vorsten en Regters zich gelden deden. Van dit regt maakte Israëls Oppermonarch van tijd tot tijd gebruik, niet alleen vóór, maar ook na de verkiezing van menschelijke Koningen, die niet verder, dan als Onder-Koningen en Stadhouders van Jehova, in aanmerking konden komen. Zulke gezanten en gevolmagtigde dienaars van Jehova moesten in staat zijn, om hunne zending te bewijzen en te flaven; en tot dat einde gaf God hun, of wonder-teekenen in hunne hand, of krachtige woorden der overtuiging in hunnen mond, of ontdekte hun de gebeurtenissen der toekomstige tijden, of beschermde eindelijk en handhaafde hen op zulk eene zichtbare wijze, dat noch Vorst noch onderdaan, bij hunne verbazende vrijmoedigheid, aan hunnen Goddelijken last kon twijfelen.

Deze buitengewone gezanten, krachtig in woorden, of in werken, of in beiden, zijn ons bekend bij den naam van PROFETEN; zij hadden niet allen dezelfde magt, maar deze verschilde naarmate van de bijzondere gesteldheid der tijden en des rijks, en van de oogmerken der Goddelijke Voorzienigheid in hunne zending. Meest allen waren zij eene soort van boetpredikers en vertroosters beurtelings, die de natie derzelve afwijkingen van de wet Gods gestreng en vrijmoedig onder het oog bragten, Gods oordelen bedreigden of billijkten, den weg tot herstel haar aanwezen, en op voorwaarden eener zedelijke verbe-

betering de heerlijkste) beloften en uitzigten in het toekomende openden, ook de zoodanige, tot welker vervulling de Mesfias in de wereld zou komen. Bij dit alles waren zij nog de raadslieden der Koningen, die hen tegen alle inbreuken op de wet waarschuwen, en in duistere gevallen hun den wil van Jehova en de uitkomst der zaken moesten boodschappen.

Deze Profeten werden uit alle de stammen des volks, en uit alle rangen des levens geroepen; hunne Godspraken maken doorgaans eene middelfoort uit tusfchen den dichterlijken en redenaars - stijl. Zij fpraken hunne redenen uit op de markten of pleinen, in de heilige Schrift *poorten* genaamd, waar men de grootfte verzamelingen van volk of Oudften vond, menigwerf ook in het voorhof des heiligdoms; doch wanneer zij een' bijzonderen last aan Koningen hadden, gingen zij dezelve ook wel in hunne paleizen opwachten, en daar hunne zending uitvoeren, gelijk wij onder anderen zien in het geval van Nathan en David, 2 *Sam.* XII: 1. Zoodanige menfchen waren de Profeten, onder welker fchriften, die van JESAIAS de eerfte plaats bekleeden.

II.

PROFETISCHE SCHRIFTEN.

De Profeten hebben hunne redevoeringen waarfchijnlijk niet alleen zelve uitgefproken, maar ook

te boek gesteld. Doch of de orde, waarin wij hunne stukken thans gerangschikt vinden, van hen zelve afkomstig, dan of die van latere dagteekening zij, daar aan mag men billijk twijfelen, ja uit verscheiden verschijnselen schijnt men te moeten opmaken, dat verzamelaars van volgende tijden eerst de orde hebben uitgekozen, waarin hunne stukken tot ons gekomen zijn.

De verdeeling der Profeten in *grootte* en *kleine* is reeds oud, en oorspronkelijk van de gewoonte, om op perkament-rollen te schrijven, waarvan de grootte en de kleine, de eerste drie, de andere twaalf in getal, elk eene afzonderlijke rol besloegen. Daniels boek werd niet tot de schriften der Profeten gerekend, omdat hij profeteerde, toen stad en tempel verwoest waren, en Staats-bestuur en openbare Godsdienst ophielden.

Onder de drie grootte Profeten bestaat JESAÏAS met regt de eerste plaats, niet alleen om zijne voortreffelijkheid, maar ook, omdat hij lang voor Jeremias en Ezechiël leefde. Er is wel eene oude verdeeling bij de Joden bekend, volgens welke JESAÏAS de derde in rang is; doch de redenen, die zij daarvan geven, zijn nauwelijks waard om genoemd te worden, schoon zij de zaak ophelderen. EICHORN dringt intusschen dit verschijnsel aan, om daarmede te bevestigen zijn bijzonder gevoelen, dat alleen het kleinste deel van ons boek van JESAÏAS, en het overige stukken van allerlei Autheurs, vooral uit de tijden
der

der Babylonifche ballingschap , zijn zouden ; doch deze gansche onderftelling is zoo gewaagd , en steunt op zulke losfe en nietige gronden , dat we ons met het onderzoek derzelve niet eens vermoeyen zullen (*).

Gelijktijdig met JESAÏAS hebben drie der zoo-genoemde kleine Profeten gesproken en gefchreven , te weten , Hofea , Amos en Micha ; doch welke de rang hunner onderscheiden leeftijden geweest zij , is onzeker en ook onnoodig te bepalen.

III.

JESAÏAS P E R S O O N .

JESAÏAS wordt in het opfchrift van dit boek en elders genoemd *de zoon van Amoz* , dien wij niet moeten verwarren met *Amos den Profet* , wiens naam in 't Hebreeuwsch geheel anders luidt en gefchreven wordt. Wie deze *Amoz* , de vader van
on-

(*) Zie EICHHORN , *Inleid.* in het O. T. §. 524 en volg. , en vergelijk het geen door den Vertaler van dit werk , den Hooggeleerden Y. VAN HAMELSVELD , daar ter plaatse is aangemerkt , tot wederlegging van des aangehaalden Schrijvers gevoelen ; waarvan men zonder fchroom mag zeggen , dat niemand , in de oordeelkundige behandeling van een Grieksch of Latijnsch Autheur , zou durven wagen , eene dergelijke ftelling , op geene betere gronden rustende , te berde te brengen.

onzen Profet, of welk zijn geslacht geweest zij is geheel onbekend. Volgens der Joden overlevering, zou hij de broeder van den Koning Amazia, en dus JESAIAS een Prins van het koninklijke bloed geweest zijn, de volle neef van Uzias, onder wiens regering hij het profetisch ampt aanvaardde. — Doch dit berigt heeft, bij het volkomen stilzwijgen der heilige Bladeren, geen gezag genoeg, om ons te overtuigen. Gaarne echter gelooven wij, dat JESAIAS een man van eenig aanzien en geboorte geweest zij; althans de gemakkelijheid en zuivere, edele zwier zijner schrijfwijze schijnen hiervoor te pleiten.

Van zijne lotgevallen weten wij wederom niets, en deze zullen in verschillende tijden ook onderscheiden geweest zijn; althans wij kunnen niet denken, dat hij onder eenen roekeloozen Achaz het zelfde aanzien en dezelfde achting genoten hebbe, als onder Hizkias. Dit is zeker, dat hij een' vrij hoogen ouderdom moet beklommen hebben; want gesteld, dat hij in het jaar van Uzias dood eerst begonnen hebbe te prediken, en niet langer geleefd dan in het vijftiende jaar van Hizkias, zoo heeft hij nogtans zevenenveertig jaren dat ambt bekleed, waartoe hij voor het dertigste zijnes ouderdoms niet zal geroepen zijn geweest. Doch waarschijnlijk moeten wij dit getal van zevenenveertig ten minste tot vijftig verhoogen.

Aangaande JESAIAS uiteinde hebben wij wederom een Joodsch berigt, doch het welk van denzelfden
stem.

stempel schijnt met het vorige, te weten, dat hij zou geleefd hebben, tot in de dagen van Manasse, Hizkias opvolger, op wiens bevel hij aan stukken gezaagd, en dus een wreeden marteldood zou gestorven zijn. Doch daar het opschrift van dit boek den tijd van JESAÏAS profetische bediening tot de dagen van Hizkias bepaalt, achten wij het ook waarschijnlijkst, dat hij onder de regering van dezen Koning vreedzaam en der dagen zat overleden zij. De plaats uit *Hebr.* XI, waar, onder de oude bloedgetuigen der waarheid, ook vermeld worden die aan stukken gezaagd zijn, verklaart men best van de vervolgingen onder Antiochus Epiphanes.

I V.

GESTELDHEID VAN DEN JOOD-
SCHEN STAAT.

De last der aloude Profeten had altijd zijne naaste betrekking op de omstandigheden, waarin land en volk zich bevonden, te meer, daar deze uiterlijke omstandigheden van den zedelijken toestand der natie geheel afhingen. Bij de verklaring van de Schriften der Profeten is het derhalve allernoodzakelijkst, dat men vooraf wete, hoe het met 's Lands zaken gesteld was gedurende den tijd, dat zij hun ambt bedienden.

Hieromtrent nu had in den loop van JESAÏAS Pro-

fetifche bediening de merkwaardigfte verfcheidenheid plaats: hij bekleedde dezelve onder vier achtereenvolgende Koningen, Uzzias, Jotham, Achaz en Hizkias.

Onder de regering van Uzzias klom het rijk van Juda tot zulk een' aanmerkelijken trap van voorfpoed, als het misfchien, sedert de affcheuring der tien ftammen, te voren nimmer bereikt had. De omliggende volken waren bedwongen en cijnsbaar gemaakt; de ftad werd aan alle kanten verfterkt, en eene geduchte krijgsmagt werd op de been gehouden, geoeffend en afgerigt. In zulk een' bloeienden ftaat liet Uzzias het Joodsche rijk na aan zijnen Zoon Jotham.

Deze ftaat van bloei en voorfpoed is gedurende Jothams zestienjarige regering niet afgenomen, maar veeleer aangegroeid, zoodat de fchattingen der cijnsbare volken nog verhoogd, en de inwendige en uiterlijke fterkte van den ftaat nog vermeerderd werden. Ook hielden beide deze Vorften zich over 't algemeen aan den Ouden en Vaderlijken Godsdienst. Doch de gedaante der zaken veranderde te eenemaal, toen, na Jothams dood, zijn Zoon Achaz het opperbeftuur in handen kreeg. Deze roekelooze Vorst verwaarloosde den Godsdienst geheel, diende de afgoden en wandelde in de wegen der Koningen van Israël. Nu brak de krijg aan alle kanten uit; de onderworpen volken vielen af en fchudden het juk van hunne fchouders: in eenen veldtogt tegen

Israël verloor hij 120,000 man, behalve 200,000 zoo mans als vrouwen en kinderen, die gevankelijk werden weggevoerd. Eindelijk werd hij tot den uitersten nood gebragt. De Koning van Israël en die van Syrien vielen in zijn land, verwoesteden het zelve en belegerden hem in zijne hoofdstad. Tegen allen raad en vermaningen aan zocht hij hulp bij den Koning van Asfyrien, die door zijne eischen en vorderingen de schatkist uitputtede en het land uitmergelde, aan wien hij ten laatste ook cijsbaar werd, en dus den eersten grondslag leide tot den volkomen' ondergang der beide rijken van Israël en Juda.

Zoo beklagelijk zag het er uit, toen Hizkias Koning werd. Doch deze brave Vorst begon terstond de verbetering van den Zedelijken en Godsdienstigen kant. Hij herstelde den tempeldienst en de waarneming deszelve door Priesters en Leviten, en bragt de vervallen zaken wederom eenigzins in haar geheel. Het gevolg was, dat Jehova met hem was, hem gelukkig maakte in den strijd tegen de omliggende volken, en hem den moed inboezemde, om den Koning van Asfyrien gehoorzaamheid en schatting op te zeggen. Niettegenstaande in het vierde jaar zijner regering de Asfyriers Samaria belegerden, en twee jaren daarna de tien stammen gevankelijk wegvoerden, handhaafde zich echter Hizkias in zijne onafhankelijkheid tot in het veertiende jaar zijner regering. Doch dit was een jaar van be-

naauwdheid en beproeving. Jeruzalem werd door de Asfyriers belegerd, de pest woedde en de Koning zelf was in doodsgevaar. Doch God gaf eene wonderbare uitkomst, en Staat en Koning werden gered. Na deze gebeurtenissen, waarop JESAIAS merkelyken invloed had, schijnt de Profeet niet lang meer geleefd te hebben, en het laatste zijner bedrijven, die wij in de H. Bladeren opgeteekend vinden, is misfchien twee of drie jaren daarna voorgevallen.

V.

INHOUD, KARAKTER, VERDEELING
DES BOEKS.

Niets zou moeilijker zijn, dan den inhoud van een boek van dezen aard, zoo uitvoerig en verscheiden, naauwkeurig en in bijzonderheden op te geven. Dit weinige en algemeene zij ons genoeg. Het behelst boetredenen tot zedelijke verbetering, van een' vermanenden, bestraffenden en bedreigenden toon, vrijmoedig, ernstig en onbewimpeld: het behelst troostredenen, in de dierbaarste beloftenissen, de aangenaamste en vrolijkste uitzigten bestaande, voor de natie in 't gemeen, en het beste deel derzelve in 't bijzonder. Het behelst voorzeggingen van de lotgevallen van den Joodschen staat, die tot de laatste eeuwen der kerk doorloopen; voorspellingen daarenboven van den ondergang der naburige rijken

en

en volken, die in het lot der Joodsche kerk gemengd waren. Het behelst eindelijk de nadrukkelijkste en duidelijkste voorzeggingen aangaande den Mesias, het werk der verlossing, de verkondiging en uitbreiding van het Euangelium, door hem gepredikt en geopenbaard.

Alle deze dingen zijn in een' schoonen, vloeienden en edelen stijl beschreven; het is tevens taal van een gevoelig hart, en van een zeer beschaafd en verlicht verstand. Het karakter van den stijl zou men in deftigheid, waardigheid en verhevenheid kunnen stellen. In enkele trekken en beeldtenissen wordt JESAÏAS somwijlen door andere Profeten overwonnen, doch over 't geheel beschouwd zouden wij niet twifelen hem den voorrang boven alle te geven. Zelfs in zijne verhevenste en stoutste stukken, hoedanig, bij voorbeeld, is Kap. XIV. heeft hij eene vloeiendheid en gemakkelijken zwier, die hem bijzonder eigen zijn, en die hij volkomen meester is. Zoodat dit boek, zelfs alleen als een overgebleven gedenkstuk der oudheid beschouwd, op ieders beoefening en de bewondering aller ware geleerden de grootste aanspraak heeft.

Wij onderscheiden JESAÏAS Profetiën, naar de orde, waarin wij dezelve gerangschikt vinden, in vijf bijzondere deelen. Het eerste Kap. I—XII. behelst Profetien over Juda en Jeruzalem. Het tweede Kap. XIII—XXIII. de lasten aangaande verscheiden aangrenzende en andere volken, die op de
lot

lotgevallen der Joden aanmerkelijken invloed hadden. Het derde wederom voorzeggingen aangaande Juda en Israël Kap. XXIV—XXXV. Het vierde is Historisch en bevat voornamelijk de geschiedenis van den Asyrischen krijg in de dagen van Hizkias, Kap. XXXVI—XXXIX. Dit vinden wij ook bijkans woordelijk in het tweede boek der Koningen verhaald. Eindelijk het grootste en voornaamste deel Kap. XL—LXVI voorzegt der Joden verlossing uit Babylon, derzelver lotgevallen bij en na de komst van den Verlosser, tot aan het einde der eeuwen; voorts den val der afgoderij, de zegepraal der waarheid, en de bevrijding aller volken van dwaling en bijgeloof door den Zoon van David, den grooten Hersteller der natie; en dit alles in eene aaneengeschakelde reeks van de voortreffelijkste en schoonste Leerredenen.

Iste H O O F D S T U K.

1. **D**e Godspraak, betreffende Juda en Jeruzalem, aan Jesaïas, den zoon van Amozgeopenbaard, in de dagen van Uzzias, Jotham, Achaz en Hizkias, Koningen van Juda.
2. Hoort hemelen! en leen het oor ô aarde!
Want Jehova spreekt!
'k Heb kindren opgekweekt en groot gebragt,
En deze — staan tegen mij op.
3. Een os kent zijn' meester,
Een ezel zijn's heeren kribbe;
Israël kent mij niet!
Mijn volk heeft verstand noch gevoel!

* *

4. Wee het verdoolde volk,
Het volk met gruwelen beladen!
Het kroost van booswichten,
Zelve boozer nog dan hunne vaders!...
Zij hebben Jehova verlaten,

Is-

- Israels Heiligen versmaad,
 Hem als vreemden den rug toegekeerd!
 5. Waartoe u nog meer geslagen?
 Gij wordt er snooder tegen aan:
 Ook is het gansche hoofd reeds krank,
 En 't gansche hart reeds mat.
6. Van de voetzool af tot aan den schedel
 Is niets geheels meer over;
 't Zijn wonden, striemen, etterbuilen,
 Niet uitgedrukt en niet verbonden,
 En niet verzacht met balssem.
7. Uw land is verwoest,
 Uw steden in de vlam gezet,
 Uwe akkers door vreemden afgegeten,
 En gij moest het aanzien;
 't Is al vernield, als door een stortvloed
 weggevaagd!
8. En zoo bleef Sions dochter over,
 Gelijk een hutjen in den wijngaard,
 Als een nachtleger in den meloen-hof,
 Als eene ingesloten vesting.
9. Had niet Jehova Zebaoth
 Dit overschot, zoo klein helaas! aan ons
 gelaten,
 Als Sodom waren wij,
 Gomorra waren wij gelijk!

10. Hoort

10. Hoort Jehova's woord , Gij Vorsten van
Sodom!

Verneemt het bevel onzes Gods,
Gij volk van Gomorra!

* *

11. Wat heb ik, zoo spreekt Jehova,

Aan uwer offeren menigte?

'k Ben der verbrande rammen,

Het vet der stieren zat;

Der varren bloed , der lamm'ren en der
bokken

Lust mij niet.

12. Voor mijn aangezigt te verschijnen,

Mijne voorhoven te betreden,

Wie vordert dat van uwe hand?

13. Gaat, gaat niet voort en brengt niet meer

Spijsöffer des leugens,

Reuköffer, dat ik verfoeije!

En nieuwe maan en sabbath en plegtige ver-
gaderingen,

Ik mag ze niet, noch vasten, noch ver-
bodsdag!

14. Uw maan- en andere feesten haat mijn ziel,

Zij drukken me als een last,

'k Ben moede ze te dragen:

15. En als ge uw handen uitbreidt,

Dan

Dan fluite ik mijne oogen voor u ;
 En wat gij meerder bidt, te minder hoor
 ik u ;

Want bloed kleeft aan uwe handen !

16. Wascht, reinigt u,
 Doet weg uwe euveldaan van voor mijne
 oogen ;

Houd op van kwaad te sichten ,

17. Betracht het goede ,
 Bemint het regt, beteugelt het geweld,
 Staat weezen voor en voert de zaak der we-
 duwen ;

18. En dan , komt vrij en laat ons zamen richten ;
 Zoo spreekt Jehova !

Al waren uwe zonden als scharlaken ,

Zij worden wit als sneeuw ;

Al waren zij als karmozijn ,

Zij worden blank als wol.

* *

19. Indien gij wilt en hoort ,

Gij kunt nog 't goede van dit land genieten ;

20. Maar wilt gij niet en blijft ge u stout ver-
 zetten ,

Dan zal het zwaard zich aan u mesten ,

Dit heeft Jehova's mond gesproken !

21. Ach !

21. Ach! hoe is de getrouwe stad
 Eene hoere gelijk geworden!
 Eens was zij vol van regt en deugd,
 Regtvaardigheid vernachtte in haar...
 En nu is zij een moordkuil!
22. Uw zilver is in schuim verkeerd,
 Uw wijn is met water versneden.
23. Uwe Vorsten zijn booswichten,
 Dieven-makkers zijn zij alle;
 Zij beminnen geschenken en jagen naar om-
 koopings;
 Den wees doen zij geen regt,
 Der weduwen pleitgeding komt niet tot hen.

* *

24. Des spreekt de Heer, Jehova Zebaoth,
 Israëls Magtige!
 Ha! koelen wil ik aan mijn haters mijnen
 moed!
 Wreken wil ik mij op mijne vijanden.
25. 'k Zal tegen u met al mijn magt mij wenden,
 En al uw schuim, en al uw tin
 Weglouteren in den gloed des ovens.
26. Dan geef ik u weer Regters als voorheen,
 En Vorsten als van ouds;
 Dan noemt men u weer: stad des Regts,
 Getrouwe stad!

* * *

27. Door deugd alleen wordt Sions heil herboren,
 Gerechtigheid behoudt haar burgerij;
28. Maar vernieling treft op éénmaal alle,
 Die in het kwade zich verharden,
 Omkomen zullen de verlaters van Jehova!
29. Dan wordt gij beschaamd, te schande gemaakt
 Door de boschen, zoo zeer bij u bemind;
 Door de hoven, zoo zeer bij u geliefd;
30. Wanneer gij zelf zult zijn
 Een eik gelijk, wiens loof verdort,
 Of als een waterlooze hof.
31. Dan wordt de Groote als vlas,
 Zijn werk een vonk gelijk,
 En beiden branden, onuitbluschbaar!

V E R K L A R I N G.

vs. 1. „**D**e Godspraak , betreffende Juda en
 „ Jeruzalem , aan JESAIAS , den zoon van Amoz
 „ geopenbaard , in de dagen van Uzzias , Jotham ,
 „ Achaz en Hizkias , Koningen van Juda.”

Wij behandelen deze woorden afzonderlijk , omdat zij al het voorkomen hebben van een opschrift of titel , niet zoo zeer voor deze eerste Godspraak , als voor het gansche boek ; dewijl er melding in gemaakt wordt van alle de Koningen , onder welke JESAIAS geprofeteerd heeft , en van den ganschen uitgestreken tijd zijner profetische bediening.

Doch hier oppert zich tevens eene bedenking van eenig gewigt ; dat namelijk dit opschrift niet algemeen genoeg is , om de titel van het gansche boek te zijn , daar het alleen gewag maakt van de Profetien *betrekkelijk Juda en Jeruzalem* , terwijl er in het boek der Godspraken niet weinige gevonden worden , betrekkelijk het Rijk der tien stammen , ja ook omtrent vele naburige en afgelegen Volken en Heerschappijen.

Dit verschijnsel is door den grooten Uitlegger van JESAIAS, C. VITRINGA, op eene gemakkelijke en voldoende wijze opgelost: Hij denkt, namelijk, dat alleen het eerste deel van het opschrift van JESAIAS hand is; *de Godspraak enz. betreffende Juda en Jeruzalem*; niet verder; en dit houdt hij, niet voor eenen algemeenen titel van het gansche boek, maar voor een bijzonder opschrift der Profetie, in dit eerste Kapittel vervat, gelijk wij het zelve ook vinden voor de Godspraak, die met Kap. II. begint. Het overige nu, *in de dagen van Uzziás* enz., houdt hij voor een bijvoegsel van later' tijd, en stelt, dat de verzamelaars van JESAIAS schriften, toen de Godspraak Kap. I. aan het begin van het boek geplaatst werd, het bijzonder opschrift derzelve, door bijvoeging van de namen der Koningen, onder welke JESAIAS geprofeteerd heeft, tot den algemeenen titel van het gansche boek gemaakt hebben. Als zoodanig hebben wij het derhalve in zijne tegenwoordige gedaante aan te merken; doch indien wij het laatste gedeelte of bijvoegsel daar van affnijden, houden wij het echte opschrift van de eerste redevoering onzer tegenwoordige verzameling over.

vs. 2—31. Deze redevoering, de eerste in rang van alle JESAIAS Godspraken, is niet de eerste in tijd geweest, die hij heeft uitgesproken gedurende den loop zijner bediening. Het is blijkbaar, dat de Profet, onder Uzziás of Jothams regering, wanneer alles in den hoogsten bloeistat zich bevond, den

toestand van het land niet naar waarheid zoo jammerlijk en akelig schetsen kon, als wij het hier lezen vs. 7, noch ook deszelfs zedelijke gesteldheid zoo bedorven, als de heerschende toon der gansche rede aanduidt. VITRINGA bepaalt het tijdperk derzelve tot de regering van Hizkias, kort na de wegvoering der tien stammen naar Asfyrien, wanneer het Rijk van Juda, *de dochter Sions, alleen nog was overgebleven als een hutjen in den wijngaard* enz. vs. 8. Hij doet ons voorts opmerken, dat er in de gansche rede van *Israël* of het Rijk der tien stammen geen gewag gemaakt wordt, en dat het volk niet beschuldigd wordt van afgoderij, maar veeleer van huichelarij en overdreven uitwendigen Godsdienst, die het geweten bij het bedrijven van snoodheden gerust stelt; hoedanige veelal bij grooten en geringen plaats heeft, in tijden van volksreformatien op koninklijk gezag.

Wij gevoelen het gewigt dezer schrander aangevoerde redenen, maar kunnen ons echter, na nauwkeurige overweging, voor dit gevoelen niet verklaren; eensdeels omdat onder Hizkias de staat des lands terstond aanmerkelijk verbeterde, en in het zesde jaar zijner regering, toen *Israël* werd weggevoerd, de verwoestingen, onder Achaz voorgevallen, door eenen Koning, met wien Jehova was in alle zijne ondernemingen, en die moeds genoeg had om van den Koning van Asfyrien af te vallen, reeds aanmerkelijk moeten hersteld geweest zijn, zoo dat het gezegde vs. 7. van dezen tijd niet kan ver-

klaard worden. Daarenboven, al ware het ook, dat wij de dagen van Hizkias niet geheel van uitwendigen Godsdienst en huichelarij, konden vrij spreken, over 't geheel was echter de natie zedelijk beter, dan zij in lange jaren te voren geweest was; God gaf zijne goedkeuring op het herstellings-werk van den Koning, en zachte berisping, en aanmoedigende vermaning aan volk en grooten, maar geene zoo scherpe en verontwaardigende bedreigingen, kunnen natuurlijkerwijze in dit tijdperk vallen. Dat er nu in deze rede niet gerept wordt van het rijk van Israël, daarvan is eenvoudig de reden, dat het een gezigt is over *Juda en Jeruzalem*.

Het aangevoerde zal, gelooven wij, genoegzaam zijn, om te bewijzen, dat deze Godspraak niet gevoegelijk op de tijden van Hizkias kan worden toegepast. Dan, daar ook latere Uitleggers, en onder deze de Heer VAN HAMELSVELD, het hier wederproken gevoelen blijven toegedaan, zij het ons gegund het volgende er nog bij te voegen.

Vooreerst: er is in de gansche geschiedenis geen spoor van zoodanige zedeloosheid, onder de regering van Hizkias, als hier aan het Joodsche volk wordt te laste gelegd; men moet derhalve deze bijzonderheid, enkel ten gevalle zijner onderstelling, en zonder eenig bewijs aannemen.

Ten tweede: het is niet juist, dat er in deze boctrede geen gewag gemaakt wordt van afgoderij, daar de laatste verzen van dit Hoofdstuk deze misdaad

daad uitdrukkelijk aan het volk te laste leggen; vermits men de bijgeloovige plegtigheden, welke in boschen en hoven, ter eere van Heidensche Godheden, werden uitgeoefend, niet moet verwarren met het offeren en rooken op de hoogten, 't welk menigmaal ook ter eere van Jehova geschiedde, schoon deze niet anders dan in den tempel wilde gediend zijn.

Ten derde: uiterlijke, naauwgezette Godsdiens- oefening, gepaard met afschuwelijke zedeloosheid, is een verschijnsel van latere tijden, 't welk in de Joodsche geschiedenis, vóór het ontstaan der Phari- zeeuwfche sekte, onbekend is. Ook was de beoefe- ning van den Mosaïfchen eerdienst, eer dezelve door bijgeloovige overleveringen verduisterd en vervalscht was, uit haren aard geschikt, om het herstel der zeden, en inzonderheid de ongekenkte handhaving des regts, onmiddellijk te bevorderen.

Eindelijk: bij de optelling, vs. 14 tot 15, be- hoeft men juist niet te denken aan eene meer dan ge- wone Godsdiens-betrachting, daar men het gezegde te dier plaatse van niets anders behoeft te verklaren, dan van de gewone offers en plegtigheden, welke dagelijks, en op de sabbathen en feesten, plaats hadden, zonder dat de tijden van Achaz, immers zoo lang de deuren des tempels niet gesloten waren, hierin eenige uitzondering maakten.

Wij zijn derhalve met anderen van gevoelen, dat deze redevoering oneindig geschikt is voor de tij-

den van Achaz, toen geheel Juda, de hoofdstad alleen uitgezonderd, overheerscht en verwoest was, en het land nog meer verzonk onder den last zijner ongeregtigheden, dan het uitgemergeld was door vijandelijke invallen.

Verbeelden we ons, indien wij de aangehaalde verzen van iets meer dan gewone godsdienst-oefening willen verklaren, de aanleiding dezer profetie aldus. In 't midden van de schromelijke verwoestingen, die onder Achaz hoe langer hoe beslissender werden, wandelt het volk een vlaag van godsdienst-ijver aan. Zij meenen, indien ze slechts eenige offers aanbren- gen, en hunne bebloede handen des morgens en des avonds in den tempel naar den Hemel heffen, dat dan de God des lands welhaast weder gepaaid zal zijn, en hen verlossen, schoon ze in alle hunne andere gruwelen voortgingen. Nu stelt zich de Profet in het voorhof van den tempel, waar elk met het offer in zijne hand verschenen is, en verwijt hun hun slecht gedrag, kondigt hun in den naam van God aan, dat deze zulke huichel-offers niet be- geerde, en dat zij, indien ze zich niet in ernst ver- beterden, door zulk eene handelwijze huane zaak eer flimmer, dan beter maakten. — Op deze wijze laat zich alles goed en natuurlijk verklaren; maar mis- schien nog beter en natuurlijker naar eene andere onderstelling, welke ik wage in het midden te bren- gen.

In den hoogsten nood des rijks liet Koning Achaz,
die,

die, *naarmate hij meer geslagen werd, des te meer overtrad*, den tempel berooven, de vaten vernielen, en de deuren van het huis Gods sluiten, zoodat de dienst volkomen gestremd werd en stil stond, tot aan het einde zijner regering. Men leze 2 Chron. XXVIII: 22—25. In dezen tijd was de uitwendige en zedelijke gesteldheid der natie niets beter, dan wij dezelve hier vinden afgeteekend, en de grootste bedreigingen waren niet te gestreng, maar alleen regtmaticg.

Doch hoe strookt hier mede, zal men zeggen, de vermelding der offeranden en Godsdienst-plegtigheden vs. 11—15? juist op de allertreffendste wijze! Elk verwachtte nu misfchien, dat de Profeet, uit Jehova's naam, Achaz zal gaan opzoeken, en hem gebiedten, om den tempeldienst weder te herstellen. Maar, hoe geheel anders! Volmaakt het tegendeel heeft plaats. Jehova, in zijne hoogste verontwaardiging, keurt het goddeloos bedrijf van den Koning goed. Men moest niet denken hem daardoor zoo zeer te tergen, als of hij zulk een behagen schiep in dien tempeldienst — neen! hij wilde van zulk een volk niet gediend wezen; hunne offers, hun reukwerk, hunne gebeden waren hem reeds lang een last en een walg geweest, en indien zij zijne wet niet wilden gehoorzamen, deden zij wel met hun plan getrouw te blijven en ook den tempel te sluiten. Ook beschouwde Jehova hen niet meer als zijn volk; zij waren geene kinderen van Abraham en Jakob

meer, maar kinderen van Sodom en Gomorra, met welke zij in gruwelen wedijverden, en welker lot zij zich langs dezen weg ook op den hals zouden halen. Die niet het krachtige en zieldoornijgende hiervan gevoelt, behoeft zich aan de verklaring van de boetredenen der Profeten niet te wagen. En hoe schoon volgen dan hierop vs. 16, 17 en 18. Men behoefde niet te vreezen, dat de weg tot nationale verbetering was afgesneden, omdat de tempeldienst stil stond. Zoo ieder slechts zijne misdaden, en de Grooten hunne geweldenarijen ualieten, zij zouden zonder offer vergiffenis ontvangen, en in de gunst van Jehova hersteld worden! Kon God zich waardiger, of liever met verhevener vetontwaardiging over de snoodste van Achaz gruweldaden uitlaten, dan wij 't hier vinden?

Wij vinden in dit Hoofdstuk eene gedurige afwisseling van sprekende personen, zoodat de Profeet nu eens zelve het woord voert, en dan weder zijne rede in den mond van Jehova legt: dit brengt ongetwijfeld veel toe tot de levendigheid der gansche redevoering, die door eene gelukkige spraakwending dikwijls alleen voltooid wordt. Wij voor ons achten het de geleidelijkste orde, deze afwisseling van sprekers tot den grondslag te maken van de verdeling der gansche profetische redevoering.

Terstond bij den ingang der Godspraak voert de Profeet Jehova ten tooncelle, betuigende tegen zijn volk, en klagende over deszelfs ondankbaarheid en

gevoelloosheid vs. 2 en 3. Dan spreekt JESAIËAS zelve, billijkt de klagten der Godheid en beschrijft de oordeelen, die het land verwoest hadden, als regtmatige gevolgen van het schandelijkst zedebederf vs. 4—9. Met het tiende vers wordt Jehova andermaal ingevoerd, en zijne rede ademt de diepste verontwaardiging over een volk, dat niet meer verdiende Hem te vereeren op de wijze door Hem zelve ingesteld, maar 't geen echter nog op vergiffenis hopen kon, indien het in tijds van zijne gruwelen wilde afftaan. vs. 11—18. In de vijf volgende verzen spreekt de Profeet weder, stelt leven en dood aan de natie voor oogen, en verwijt haar hare misdaden vrijmoedig en zonder verfooning vs. 19—23. Jehova vervangt hem, met bedreiging van geduchte oordeelen, doch die zijne goedheid tot loutering en zuivering van land en volk zou doen strekken vs. 24—26. Eindelijk hooren wij den Profeet weder spreken in het overige deel der redevoering vs. 27—31; en hier, gelijk overal in deze gansche Godspraak, is hij de uitlegger van de woorden der Godheid, die als gezant en tolk ze verklaart, bevestigt, en het gewigt derzelve doet gevoelen.

vs. 2. „ Hoort hemelen! en leen het oor ó aarde!

„ Want Jehova spreekt!

„ Ik Heb kindren opgekweekt en groot gebragt,

„ En deze — staan tegen mij op.”

Zeer

Zeer verheven is, in het eerste deel van dit vers, de aanspraak aan hemel en aarde, eer Jehova begint te spreken. De gansche natuur wordt vermaand eerbiedig toe te luisteren naar de woorden der Godheid; ja! aan de gansche schepping wordt een plegtig stilzwijgen opgelegd, zoo lang Jehova spreekt. Daarenboven worden hemel en aarde hier nog in eene andere betrekking ingevoerd, als getuigen tusfchen God en Israël, aangaande de waarneming of verwaarloozing van het verbond, op Sinäi gesloten. Ja! hemel en aarde waren in betrekking tot dit verbond vrij meer dan ledige aanschouwers; de hemel moest voor de bondbreukige zijn regen, en de aarde hare voortbrengfels inhouden. Zoo dikwijls derhalve Jehova regtdag houdt met zijn volk, worden altijd hemel en aarde tot getuigen geroepen. Verg. *Deut.* XXXI: 28, XXXII: 1. *Ps.* L: 4.

Om de snoodheid van Juda's misdaden des te sterker te doen gevoelen, vermeldt het Opperwezen aanstonds in het begin zijner aanspraak de nauwe betrekking, die dat volk op Hem had, en de groote verplichtingen, waarmede het aan hem verbonden was. Het waren kinderen, die hij *opgekweekt*, en *grootgebracht had*, voor wien hij niet alleen *de zorg* maar ook *het hart* van eenen Vader steeds had getoond, en hun afval van hem was dus nog meer dan rebellie tegen een' wettigen Monarch, het was ondankbaar opstaan van bevoorregte kinderen tegen eenen liefhebbenden Vader!

- vs. 3. „ Een os kent zijn' meester,
 „ Een ezel zijn's heeren kribbe;
 „ Israël kent mij niet!
 „ Mijn volk heeft verstand noch gevoel.”

De ondankbaarheid van Israël was zoo groot, dat redeloze dieren, schoon beroofd van verstand en gevoel, tot dezelve niet in staat zijn. Er worden twee soorten derzelve uitgekozen, en wel die tot de domste en gevoelloosste behooren, *ossen* en *ezels*. Maar deze kennen echter den Heer, uit wiens kribbe zij eten, in wiens stal zij verzorgd worden, en geven hem blijken van kennis, van gehoorzaamheid en verkleefdheid. Niets van dit alles vond men bij Israël, schoon wonende in Jehova's land, en als zijne eigen kinderen zorgvuldig opgekweekt. Zij waren dus nog dommer en ongevoeliger dan de verstandeloosste der dieren, die, niet hunnen Vader, maar hunnen, menigmaal hardvochtigen, Meester, die hen tot zijn dienst en voordeel gebruikt, voor de sobere verzorging van kost en onderhoud, zoo veel liefde en oplettendheid bewijzen. — *Israël kent mij niet*. Op het voetspoor van geachte Uitleggers hebben wij het woordje *mij* uit oude overzettingen ingevuld.

Deze eerste aanspraak van Jehova is ernstig, maar te gelijk teeder en vol deernis: het ondankbaar volk is echter nog *zijn volk, zijn kroost*. — De tweede aanspraak zullen wij reeds gestrenger en verontwaardig-

digender, en de derde volkomen dreigend vinden. Zoodat wij ook hier de opklimming, die onze Profeet in zijnen stijl zoo zeer bemint, niet moeten voorbijzien.

vs. 4: „ Wee het verdoolde volk,
 „ Het volk met gruwelen beladen!
 „ Het kroost van booswichten,
 „ Zelve boozer nog dan hunne vaders!...
 „ Zij hebben Jehova verlaten,
 „ Isrels Heiligen verfmaad,
 „ Hem als vreemden den rug toegé-
 „ keerd!”

De Profeet vat nu het woord op, en spreekt in dit en de volgende verzen. Allereerst billijkt hij het beklag en de betuiging van Jehova, en verwijt zonder verfoening het volk zijne gruwelen. De titels en benamingen, die hij hetzelfde geeft, kunnen daarvan in de eerste plaats ten bewijs verftrekken, en voorts moeten wij daarin opmerken de opklimming: de eerste spreekwijze is de flauwste, de tweede klimt reeds aanmerkelijk hooger, in de derde worden zij het kroost van flechte ouders, en zulke ouders waardig, en eindelijk een nakomelingschap nog erger dan alle de voorgelachten geheeten. Want dat dit de zin is der woorden *bedorven*, *verbasterde*, of liever en eigenlijk *bedervende*, *erger makende kinderen*, daarvan overtuigt mij en de aard der spreekwijze en

de

de plaatfing derzelve in dit verband (*). En inderdaad het rijk van Juda was nog nimmer in zulk een verval gezonken, als thans. Dezelfde opklimming moeten wij in het laatste deel van dit vers waarnemen: *Jehova verlaten, hem smadelijk verwerpen, hem als een vreemden den rug toekeeren; 'tgeen ieder ligtelijk gevoelt.*

vs. 5. „ Waartoe u nog meer geflagen?

„ Gij wordt er snooder tegen aan:

„ Ook is het gansche hoofd reeds krank,

„ En 't gansche hart reeds mat.”

Het eerste lid van dit vers is aan verschillende verklaringen onderworpen. Sommige, gelijk LOWTH, vertalen het: *op wat plaats kunt gij nog meer geflagen worden? en waar kan men u nog wonden toebrengen?* er is aan uw gansche ligchaam geen enkel plekje meer overig, daar gij niet gewond en geflagen zijt; hiermede strookt het vervolg, en vooral het zesde vers, zeer wel. MICHAËLIS en andere: *waaron wilt gij nog meer geflagen worden?*

waar?

(*) Men vindt hier eene treffende gelijkheid met het schoon gezegde van HORATIUS *Carm. L. III. Od. 6.*

Aetas parentum, pejor avis, tulit

Nos nequiores, mox daturos

Progeniem vitiosorem.

waarom begaat gij nog meer misdaden? De Overzetting der Onzen, die wij hebben uitgedrukt, en die ontwijfelbaar den sterkten zin geeft, zouden wij voor als nog verkiezen, te meer daar het juist het karakter dier tijden, althans van den Koning Achaz was, om *naar mate hij meer benaauwd werd, de overtreding te vermeerderen* 2 Chron. XXVIII: 22.

De staat van Juda wordt in het laatst van dit vers zeer schoon voorgesteld als die van een' kranken, die bijkans hopeloos is, zonder opgebeurdheid, moed of kracht, *het hoofd krank en het hart mat!* Deze weinige woorden drukken alles uit, en de uitvoerige voorstelling vinden wij in het volgende vers.

vs. 6. „ Van de voetzool af tot aan den schedel
 „ Is niets geheels meer over;
 „ 't Zijn wonden, friemen; etterbuilen
 „ Niet uitgedrukt en niet verbonden,
 „ En niet verzacht met balsam.”

De beschrijving, die wij in dit vers vinden, is, van een zekeren kant beschouwd; meesterlijk uitgevoerd: afzigtig, deerlijk, zonder echter geheel walgelijk te wezen. Men kan zich niets wanhooper voorstellen, dan een ligchaam, waaraan niets geheel is, bedekt met wonden, kneuzingen en builen, de eene slechts erger dan de andere! Wilt gij nu dit deerlijk voorwerp als alle deernis en medelijken onwaardig u voorstellen, voeg er dan bij, dat het

het zich moedwillig verwaarloost, zijne ellende niet wil gevoelen, en de hand des heelmeefters te rug ftoot: de gezwollen zijn niet uitgedrukt of gezuiverd, de wonden en ftriemen niet verbonden, niet met olie verzacht.

Men verfchilt onderling, of deze befchrijving eigenlijk ziet op den zedelijken toefland des volks, en hier voor pleiten de voorgaande verzen; of op den uiterlijken ftaat des Rijks, en hier op wijzen ons de volgende, vs. 7, 8, 9. Wij gelooven dat het op beide moet betrekkelijk gemaakt worden, en dat de Profeet door het verband, waarin dit geplaatst is, duidelijk toont, dat hij beide bedoeld heeft.

- vs. 7. „ Uw land is verwoest,
 „ Uw fteden in de vlam gezet,
 „ Uwe akkers door vreemden afgegeten,
 „ En gij moest het aanzien;
 „ 't Is al vernield, als door een ftortvloed
 „ weggevaagd!”

De zin van dit vers is klaar, en de inhoud van hetzelfde overeenkomstig met de gefchiedenis der geduchte nederlagen, die het Rijk onder Achaz van alle kanten onderging. De Israëlitén, Syriers, Edomiten en Philiftijnen vielen van vier verfchillende zijden in het land, verdeelden en verwoestten het, en de verbindtenis met den Koning van Assyrien ftrekte alleen, om het nog meer uit te mergelen en de fchat-

kist geheel uit te putten. Zie 2 Chron. XXVIII. De verwoefing des lands vertoonde zich beide in het veld en in de fteden; de laafte waren in de afch gelegd; het eerfte werd afgestroopt en uitgeplunderd door vijanden, en de vruchten van het zelve waren niet voor dien, die het bebouwd had. De laafte fpreekwijze is door de Onzen zeer krachteloos vertaald: het woord, door *vreemden* overgezet, kan zeer wel *een overftelpenden vloed* beteekenen, of ook *een wolkbreuk*; gelijk deze eene landftrcek op éénmaal verwoeften en vernielen, zoodanig was de verwoefing des lands, die nu plaats had!

vs. 8. „ En zoo bleef Sions dochter over,
 „ Gelijk een hutjen in den wijngaard,
 „ Als een nachtleger in den meloen-hof,
 „ Als eene ingefloten vesting. ”

Tot verklaring van dit vers merken wij kortelijk het volgende aan:

1. Dat de watermeloen en komkommer zeer gewone en geliefkoosde vruchten zijn in het Ooften, en aldaar van eene uitmuntende foort, zoo dat het ons niet verwonderen moet van gansche hoven te hooren fpreken, alleen met zulke vruchten bezet.

2. In deze *komkommerhoven* en in de *wijngaarden*, beide dikwijls van eene aanmerkelijke uitftektheid, was men verpligt de wacht te houden tegen de wilde dieren, die ze menigmaal kwamen ver-

verwoesten. Om zich voor de koude des nachts te bedekken floegen de wachters ligte *hutjens* op, die eene eenzame en armelijke vertooning maakten.

3. Daarbij nu wordt Jeruzalem vergeleken, om de onaanzienlijke vertooning, die het thans maakte, en omdat het de laatste, bijkans de eenige overgebleven vastigheid meer was van het gansche land. Op de *dochter Sions* na was alles verbrand en vernield, en deze eertijds aanzienlijke vesting was nu, in vergelijking van 't geen zij geweest was, naauwelijks iets meer dan een eenzaam *hutjen in den wijngaard*. De spreekwijze *dochter Sions* verklaart **VITRINGA** van het *Rijk van Juda* in 't gemeen, daar dezelve eigenlijk en doorgaans alleen *de stad Jeruzalem* beteekent. Wij twifelen zelfs, of deze benaming wel ergens het geheele volk van Juda aanduide, dan alleen voor zoo verre menigmaal de Rijks-zetel bij overnoeming genomen wordt voor den geheelen Staat.

4. Jeruzalem wordt eindelijk ook vergeleken bij *eene belegerde stad*, in welker omtrek, daar de vijand zijn leger heeft neêrgeflagen, alles te vuur en te zwaard is uitgeplunderd en verdelgd.

vs. 9. „ Had niet Jehova Zebaoth
 „ Dit overfchot, zoo klein helaas! aan ons
 „ gelaten,
 „ Als Sodom waren wij,
 „ Gomorra waren wij gelijk!”

Het woord *Zebaoth* verkiezen wij onvertaald te laten, omdat het, in deszelfs gebruik, al het voorkomen heeft van een' eigen naam, en daarenboven van eene zeer veel omvattende beteekenis is. Onzes inziens geeft de naam J E H O V A Z E B A O T H niets minder te kennen, dan Jehova, de Gebieder van het heer des Hemels, de Bevelhebber van Israëls Legerfcharen, en de Opperheer der gansche natuur.

De vergelijking met Sodom en Gomorra heeft hier hare betrekking op de gelijkheid des lots, en van den ondergang dier verdelgde steden. Deze was het sterkste voorbeeld van geduchte en gestrengte wraakoefening eener billijk vertoornde Godheid. Met sterker kleuren kon dan de Profeet bij geene mogelijkheid de tegenwoordige verwoesting beschrijven, dan door te zeggen, dat zij maar weinig, zeer weinig verschilde, en, op een gering overschot na, gelijk was aan die van Sodom en Gomorra.

vs. 10. „ Hoort Jehova's woord, Gij Vorsten van
 „ Sodom!
 „ Verneemt het bevel onzes Gods,
 „ Gij volk van Gomorra!”

Deze woorden behelzen de inleiding, waarmede J E S A Ï A S voor de tweede maal de Godheid sprekende invoert. Doch deze zelfde inleiding behelst tevens eene der treffendste en verrassendste wendingen

gen in deze gansche Godspraak. Onbewimpeld zegt de Profeet aan volk en grooten, dat niet alleen hun lot bijkans gelijk was aan dat van de verdelgde steden der vlakte, maar dat ook hunne misdaden, hoewel, mischien, in foort onderscheiden, echter in snoodheid niet verschilden van die der inwoners dier gruwelijke steden! En dit alles zegt hij op de kortste en duidelijkste wijze, door hen regtstreeks aan te spreken, als *hoofden van Sodom*, en *volk van Gomorra!* Men vergelijke de spreekwijze, *Openb. XI: 8. de stad, die geestelijk genaamd wordt Sodom.* Wij hebben niets in onze hedendaagsche Schriften, dat met dezen Profetischen stijl, in verpletterende vrijmoedigheid, kan vergeleken worden. De spraakwending, met oordeel en gevoel gebezigd, is eene der krachtigste redekunstige figuren. Derzelver kracht wordt vermeerderd, wanneer plotseeling eene voorgaande rede daardoor wordt afgebroken; wanneer zij een' stouten overgang vormt tot een ander onderwerp, en eindelijk, wanneer zij blijkbaar een uitwerksel is van het inwendig vuur, dat in des Redenaars boezem ontgloeit. Dat wij dit alles hier bij elkander vinden, behoeft naauwelijks te worden aangemerkt.

vs. 11. „ Wat heb ik, zoo spreekt Jehova,
 „ Aan uwer offeren menigte?
 „ 'k Ben der verbrande rammen,
 „ Het vet der stieren zat;

- „ Der varren bloed , der lamm'ren en der bok-
 „ ken.
 „ Lust mij niet.
12. „ Voor mijn aangezigt te verschijnen ,
 „ Mijne voorhoven te betreden ,
 „ Wie vordert dat van uwe hand?
13. „ Gaat, gaat niet voort en brengt niet meer
 „ Spijsöffer des leugens ,
 „ Reuköffer , dat ik verfoeije!
 „ En nieuwe maan en sabbath en plegtige
 „ vergaderingen ,
 „ Ik mag ze niet, noch vasten, noch ver-
 „ bodsdag!
14. „ Uw maan- en andere feesten haat mijn ziel,
 „ Zij drukken me als een last,
 „ Ik Ben moede ze te dragen:
15. „ En als ge uw handen uitbreidt,
 „ Dan fluite ik mijne oogen voor u;
 „ En wat gij meerder bidt, te minder hoor
 „ ik u,
 „ Want bloed kleeft aan uwe handen!”

Deze verzen behelzen het eerste deel der tweede rede van Jehova. Het ware oogpunt derzelve geloof ik te voren pag. 24 en 25 te hebben opgegeven, en bij rijpe overdenking wordt mij de laatste der twee bijgebragte onderstellingen steeds aannemelijker. Zoo betaamt het eenen God te spreken, wiens tempeldeuren men gesloten heeft! die niet gediend wil zijn

zijn

zijn om zijns zelfs wil , die met geene offers of uiterlijke vertooningen te paaijen is! Zou hij gebieden de voorhof-poorten weder te openen? en dit aan een verworpen Vorst, wien God geene aandacht meer waardig keurt, van wien hij in deze gansche Godspraak met geen enkel woord melding maakt, maar dien hij met openlijke verfmading voorbijgaat? of aan een volk, dat het voorregt van zijnen dienst onwaardig was, dat niet meer offeren, niet meer bidden kon, of het moest gruwel-offer aanbrengeu, en bebloede handen ten hemel opheffen? Neen! zoo vernedert zich Jehova niet; hij billijkt liever de gruwelen van eenen Achaz, dan te vergeten, wat hij aan zijne eigene eere, en aan de eer van zijnen dienst verschuldigd is!

Laat ons het een en ander in deze verzen nader ophelderen. Jehova spreekt van bijkans alle, ten minste van alle de voornaamste plegtigheden van den ouden Godsdienst, en alle verwerpt hij ze even zeer in het tegenwoordig geslacht. Allereerst spreekt hij van de offeranden vs. 11, en wel van de voornaamste en plegtigste derzelve, de *brandoffers*, welke geheel op den altaar werden verteerd; waren deze hem een walg, hoe veel te meer dan, de *zoen-* en *dankoffers*, die ook in het algemeene woord *offeranden* zijn opgesloten. Onder de reine dieren, die men daartoe gebruikte, worden ook genoemd *stieren*, in onze gewone vertaling *vette beesten*, waaromtrent BOCHART heeft zoeken te bewijzen,

dat er een bijzonder soort van *Syrische buffelstieren* door verstaan moet worden. Vs. 12 spreekt Jehova van het *verschijnen voor zijn aangezicht*, een pligt van elk Israëlitisch burger volgens de Mosaïsche inrigting, doch 't geen hier smadelijk genoemd wordt een *betreden*, of zoo men wil, *vertreden*, *vertrappen zijner voorhoven*. God zegt, *dat hij dit nooit van hunne hand geëischt had*, niet als of hij zijne eigen wet weêrsprak en herroepen had, neen! maar hij beschouwt het tegenwoordig geslacht als een geheel verbasterd volk. Van hunne vaders had hij dit wel geëischt, maar niet van zulke booswichten als het tegenwoordige kroost zich vertoonde te zijn, meer waardig om in Sodom en Gomorra, dan in Jehova's land te wonen. In het dertiende vers noemt God eerst het onbloedig of *spijsoffer* en noemt het een *offer der valscheit of des leugens*, of, gelijk andere verkiezen, *een vergeefs offer*. Bij dit spijsoffer behoorde volgens *Lev. II: 1.* ook *wijrook*, en dit *reukwerk* noemt de Godheid een *gruwel* en verfoeiing. In het overige van dit en in het volgende veertiende vers vinden wij gewag gemaakt van de *hoogtijden*, *maanfeesten*, *sabbathen*, *vasten* en *verbods-dagen*, en de wijze, waarop Jehova zich daar omtrent uitdrukt, is niet min sterk en nadrukkelijk, dan omtrent al het vorige. Het Hebreëwsche woord, dat wij vs. 13. door *vasten* vertaald hebben, beteekent eigenlijk *ongeregtheid*; 't geen verschillend wordt uitgelegd: door sommigen, *ik vermag geene ongeregtig-*

tigheid en verbodsdagen; die mijne verbodsdagen viert moet ook zijne gruwelen nalaten. Andere plaatsen het woord in eene tusfchenrede (*het is ongerechtigheid*) daar voor houde ik alle die uiterlijkheden, *zelfs de verbodsdagen* niet uitgezonderd. Doch wij voor ons verkiezen met HOUBIGANT en LOWTH hier een ander woord te lezen, dat *vasten* beteekent, en ook door de LXX. is uitgedrukt. Eindelijk wordt de heiligste aller openbare en uiterlijke godsdienstpligtèn vs. 15. aangeroerd, *het gebed*, dat men, bij het morgen- en avondoffer, in het voorhof des tempels uitstortte. Ook dit hadden hunne gruwelen niet alleen vruchteloos gemaakt, maar ook walgelijk, zoodat Jehova er zijne oogen voor fluiten en zijne ooren voor stoppen moest. Dit wordt hier ten hoogste dichterlijk uitgedrukt: *hunne handen waren vol bloed*; van alle kanten kleefde daaraan en drupte van dezelve het bloed der onschuldigen, die zij onregtvaardig hadden veroordeeld, verraderlijk omgebragt, of door knevelarijen bloed en tranen afgeperst. Deze bebloede handen tot den hemel uit te breiden, kan God dat aanzien? moet hij voor zulk een bidden, al geschiedde het ook met den aanhoudendsten huichelenden ernst, moet hij daarvoor niet de ooren stoppen? Dit laatste: *wve handen zijn vol bloed*, gij zijt met bloed-misdaden bezoedeld, behoort tot al het vorige; hierom waren offers en feesten en verbodsdagen nutteloos en walgelijk in Gods oogen, zoodat het Jehova niets verschillen kon, of zijn tem-

pel openftond of gefloten was, en het volk ook in zijne tegenwoordige gefteeldheid daarbij weinig belang had, als welker godsdienftigheden alle door Jehova fnadelijk verworpen werden, zoo lang onfchuldig bloed aan hunne handen kleefde (*).

vs. 16.

(*) Er zijn weinige belangrijke zaken, waar over, in het algemeen, zoo ongelukkig wordt geoordeeld, als over den zoogenoemden Mofaïfchen Godsdienst, en de daarmede verbonden zedekunde. Het godsdienftig grondbeginfel, 't welk wij hier aantreffen, is der verlichtfte wijsbegeerte waardig. Geene uiterlijke godsdienst-oefeningen, fchoon anderzins een'ftelligen en heiligen pligt uitmakende, kunnen het gebrek aan deugd en zedelijkheid vergoeden. Openlijke Gods-vereering, en daarmede gepaarde gewetenloosheid, vormen het verfoeijelijkst contrast in het oog van God en menfchen. Jehova fluit de ooren voor het gebed van hun, wier handen met onfchuldig bloed bevlekt zijn. En men durft echter menigmaal, met eene zegepralende houding, voorgeven, dat de Godsdienst van Mofes aanleiding gaf tot wreedheid en wraakzucht, of ten minfte om deugd en edele beginfels door bijgeloovigen offerfmook te verftikken!

Het is hier de plaats niet om te bewijzen, hoe zeer zulks anders gereedelijk zou kunnen gefchieden, dat, volgens den Geest der Mofaïfche wetten, wel te doen en rechtvaardigheid te betrachten heiliger te houden is, dan alle ftellige godsdienstpligten, en *geboorzaamheid* aan God, aan de ftem van pligt en geweten, *beter is dan offerande.*

Intusfchen heeft deze plaats ons, en veelligt ook fomnige onzer lezers, herinnerd aan eene bijzonderheid uit het leven van David, wiens geliefkoosd denkbeeld altijd geweest was

Je-

- vs. 16. „ Wascht, reinigt u,
 „ Doet weg uwe euvelaan van voor mij-
 „ ne oogen;
 „ Houdt op van kwaad te sichten;
 17. „ Betracht het goede,
 „ Bemint het regt, beteugelt het geweld,
 „ Staat weezen voor en voert de zaak der
 „ weduwen!”

Het heilig Opperwezen is, zelfs in het midden zijner billijke verontwaardiging, nog gedachtig aan zijne oude liefde omtrent dit volk, en wijst hetzelfde daarom den eenigen weg, om in zijne gunst hersteld, en bevrijd te worden van de menigte hunner schulden: en dit zonder offer of tempeldienst, ja al ware het, dat de poorten van het voorhof nog jaren lang gesloten bleven. En deze eenige betamelijke weg was verbetering der zeden en nalaten dier gruwelen, die zelfs hunne godsdienstplegtigheden walgelijk in zijne

00-

Jehova eenen prachtigen tempel te bouwen: maar Hij, die daarop alle aanspraak scheen te hebben, die zijn volk met eer en schatten had overladen, die den Godsdienst met zijne liederen verrijkt had, en het raauwe trompet-geklank, met een vol, een grootsch en liefelijk muzyk van luiten en cymbalen, en zoo vele andere instrumenten, had doen afwisselen; Hij mogt deze voldoening niet hebben, omdat zijne handen met bloed bemorst waren, en alleen een Vorst des vredes Jehova een huis mogt bouwen. Zie 1 Chron. XXII: 8.

oogen maakten. Mischien dachten sommigen onder de Joden, wier harten nog niet geheel verstaend waren, dat, nu de offerdienst gestremd was en stil stond, alle hoop op herstel geheel was afgesneden, en dat Achaz, zoo Jehova hem niet dwong de tempeldeuren weder te openen, ten minste die voldoening zijner snoodheid hebben zoude, dat hij het laatste middel, om tot Jehova weder te keeren, had afgesneden. Dit wangevoelen is het, waar tegen het Opperwezen zich hier verklaart. De weg tot herstel en verbetering was nog open en het middel in hunne handen. Zij moesten allen, grooten en geringen zamen, hunne handen van bloed en geweld wasschen en reinigen, hunne roekelooze boosheid met gehoorzaamheid en naauwgezetheid afwisselen: de Grooten en Regters moesten de beschermers der weerloozen en de handhavers eener onpartijdige gerechtigheid worden: dan zou men zien, wat Jehova doen kon, al waren zelfs zijne tempeldeuren gesloten.

De spreekwijze door ons vertaald *beteugelt het geweld*, wordt zeer verschillend opgevat. Sommige, gelijk de Onze, op het voetspoor der oude Overzettingen: *helpt den verdrukten*. Andere, naar BOCHART: *herstelt het bedorvene*. De Vertaling, die wij hebben opgegeven, rust op eene kleine verandering in de lezing, voor welke wij echter geenszins het harnas aantrekken.

vs. 18., En dan, komt vrij en laat ons zamen rigten.

„ Zoo

- „ Zoo spreekt Jehova!
 „ Al waren uwe zonden als scharlaken,
 „ Zij worden wit als sneeuw;
 „ Al waren zij als karmozijn,
 „ Zij worden blank als wol.”

Jehova vermogt niet alleen, op eene ware verbetering van zeden en gedrag, maar hij was ook volkomen bereidwillig, om aan het volk verzoening te schenken, alles te vergeven en te vergeten, en dit zonder offer, ja zoo, dat een offer hiertoe niets baten of bijbrengen kon. Deze bereidwilligheid van God wordt door den hartelijken toon, die in zijne woorden heerscht, gevoelbaar aan den dag gelegd. 't Is of Jehova, nu hij spreekt van de middelen van herstel voor zijn volk, zijne vorige verontwaardiging vergeten is, en slechts verlangt naar het oogenblik, dat zij hem weder in staat zullen stellen, om zijne liefde te betoonen.

Laat ons zamen rigten, en dan, al waren uwe zonden enz. De zin dezer zamenvoeging is deze: indien wij dan weder zamen regtdag houden moeten, hebt gij voor niets te vreezen; al het vorige zal vergeten zijn; al waren uwe voorleden zonden *als scharlaken en karmozijn* (de hoogroode kleur is hier het zinnebeeld van *bloed misdaden*) *zij zullen wit worden als sneeuw en wolle!*

Het spreekt van zelve, dat hier van eene *volksverzoening* en vergiffenis gesproken wordt, waardoor

door hetzelfde tot vorigen bloei en voorspoed geraakt, en dat men zeer slecht Bijbel-Uitlegger zijn zou, als men hieruit bewijzen wilde, dat de mensch geene verzoening noodig had, en enkel door deugdbetrachting de verloren gunst van God kon herwinnen, gelijk echter sommige doen.

Eindelijk moeten wij nog gewag maken van de vertaling van dit vers, door MICHAËLIS en anderen, volgens welke hetzelfde een' gansch overtuigenden zin heeft: *laat ons zamen rigten: indien uwe zonden als scharlaken zijn, kan ik ze immers niet houden voor sneeuw wit? indien ze als kar- mozijn zijn, niet voor schitterend als wolle?* Doch deze overzetting is niet getrouw, noch hier ter plaats welvoegelijk, althans zoo het ons toeschijnt.

vs. 19. „ Indien gij wilt en hoort,

„ Gij kunt nog 't goede van dit land ge-
„ nieten;

20. „ Maar wilt gij niet en blijft ge u stout
„ verzetten,

„ Dan zal het zwaard zich aan u mes-
„ ten,

„ Dit heeft Jehova's mond gesproken!”

De verandering van toon en stijl, die zich hier naauwelijks boven het eenvoudig profaïke verheffen, overtuigt mij, dat hier ook een afwisseling van spreker

ker is, en dat de Profeet hier andermaal de rede van Jehova vervangt. En wel zoo, dat hij, als tolk en uitlegger, kort en duidelijk in deze twee verzen de hoofdzaak opgeeft, die in de vorige rede van Jehova lag opgesloten. Leven en dood kondigt hij hun aan, het eerste de zekere vrucht der gehoorzaamheid, het andere het niet min zeker gevolg der wederspannigheid. *Gij zult het goede des lands eten*, Vreemden zullen het niet meer afëten, en het u laten aanzien, maar gij zult zelve in veiligheid en overvloed uwe inkomsten verteren. Hier staat tegen over: *gij zult van het zwaard gegeten worden*, eene figuurlijke uitdrukking voor, *gij zult door het zwaard vergaan*, het zal zich mesten met uw bloed en uw leven. De leenspreuk is stout en vatbaar voor eene schitterende uitvoering.

vs. 21. „ Ach! hoe is de getrouwe stad
 „ Eene hoere gelijk geworden!
 „ Eens was zij vol van regt en deugd,
 „ Regtvaardigheid vernachtte in haar...
 „ En nu is zij een moordkuil!”

Men moet tusschen dit en het vorige vers eene zekere ruste plaatsen. Men zou zelfs het gedeelte, van hier tot aan het einde des kapittels, voor eene afzonderlijke Godspraak kunnen houden; doch daar het blijkbaar in dezelfde tijden t'huis hoort, en door geen kennelijk teeken van het vorige onderscheiden is,

is, houden wij het ook liefst voor een vervolg der zelfde Godspraak, en na een weinig ruste ter zelfder tijd daar bij gevoegd.

De Profeet is hier weemoedig, en zijn toon wordt klagende, wanneer hij de tegenwoordige tijden met de voorgaande vergelijkt. Toen, onder eenen David, eenen Afa, vooral onder Jofafat, (zie 2 Chron. XIX.) toen schein gerechtigheid deze stad tot haar verblijf en zetel gekozen te hebben; nu had zij de wijk moeten nemen, verjaagd, verbannen door *moordenaars!* Dit woord is gestreng, en verwijt den tegenwoordigen Regteren van Jeruzalem zonder verschooning hunne bloeddorst en wreedheid. Doch bij dit woord hoort men tevens als 't ware den Profeet, die zijnen ijver niet langer meester is, zijne stem dreigende verheffen.

Eene hoer. Het is bekend, dat het verbond tusschen Jehova en Israël bij de Profeten doorgaans wordt voorgesteld als *een huwelijks-verbond*, en de afgoderij, en alle opzettelijke weerspanningheid, als *hoererij*. Ik heb liever het woord *hoere* hier gebruikt dan *overspeelster*, het welk anders mischien beter zou klinken; niet alleen omdat het eerste de eigenlijke beteekenis van dit grondwoord is, maar ook omdat het beter uitdrukt de snoodheid van eene, die niet maar eene enkele maal ontrouw is aan haren man, maar gedurige daden van ligtvaardigheid pleegt, en in de onkuischheid gansch begraven ligt.

vs. 22. „ Uw zilver is in schuim verkeerd,
 „ Uw wijn is met water versneden.”

De zinnebeeldige uitdrukkingen in dit vers geven of te kennen de volkomen verbastering van zeden in Juda's hoofdstad, zoodat er niets edels, niets voortreffelijks meer in gevonden werd: 't geen te voren zilver was, was nu schuim, 't geen edele, geestrijke wijn was, was nu een smakeloos, waterig vocht geworden: of men kan deze spreekwijzen verklaren van het volflagen bederf der Grooten, die als het zilver en de edele wijn der maatschappij worden voorgesteld, en dan worden de zinnebeelden in het volgend vers verklaard.

Versneden: wij hebben dit woord gekozen boven *vermengd*, omdat het grondwoord aanduidt het *verlengen* en bederven van den wijn. Anders was het mengen van den wijn met eene behoorlijke hoeveelheid waters bij de Oosterlingen zeer gebruikelijk.

vs. 23. „ Uwe Vorsten zijn booswichten,
 „ Dieven-makkers zijn zij alle;
 „ Zij beminnen geschenken en jagen naar
 „ omkooping;
 „ Den wees doen zij geen regt,
 „ Der weduwen pleitgeding komt niet tot
 „ hen.”

Dit vers is klaar; het strekke alleen ten bewijze

van de vrijmoedigheid van den Profeet, en van het belang, dat God stelt in de onpartijdige handhaving des gerechts in staten en maatschappijen, die eenige aanspraak maken willen op zijne gunst en bescherming.

vs. 24. „ Des spreekt de Heer, Jehova Zebaoth,

„ Israëls Magtige!

„ Ha! koelen wil ik aan mijn haters mij-

„ nen moed!

„ Wreken wil ik mij op mijne vijanden!”

Thans spreekt Jehova ten derden male, en nu zijn die van Jüda niet meer zijn volk, zijne gevoellooze kinderen; het zijn zijne *haters* en *vijanden* geworden. Hij spreekt menschelijkerwijze, als een beleedigd Oppervorst, die lang genoeg getergd, gehoond en vertreden is, wiens geduld nu ten einde is, die brandt van wraakzucht, en niet rusten kan, tot dat hij zijn moed aan de rebellen gekoeld heeft. In deze aanspraak is derhalve de hartstogtelijke, dreigende toon op het hoogste geklommen; hierom wordt Jehova ook met prachtige en geduchte benamingen ten tooneele gevoerd, de God van hemel en aarde, Zebaoth, de Opperheer van 't heelal; de magtige Monarch van Israël! zoo geducht als groot en heerlijk!

vs. 25. „ 'k Zal tegen u met al mijn magt mij

„ wenden,

„ En

„En al uw schuim, en al uw tin
 „Weglouteren in den gloed des ovens.
 26. „Dan geef ik u weer Regters als voor-
 „heen,
 „En Vorsten als van ouds;
 „Dan noemt men u weer: stad des Regts,
 „Getrouwe stad!”

Jehova is in het midden des toorns hier weder gedachtig aan zijne ontferming; Hij kondigt een allereffrenst oordeel aan, maar het zal een oordeel der loutering zijn, waardoor de natie gezuiverd, tot hare oude deugd te rug gebragt, en dus in de gunst van Jehova hersteld zou worden. Wij moeten hier eerst over de woorden iets aanmerken, en dan over de vervulling dezer Goddelijke aankondiging.

De woorden vs. 25. slaan blijkbaar te rug op het vorige tweeëntwintigste vers: *Hun zilver was schuim geworden*, maar de aangekondigde vervolging zou als een smeltkroes zijn, waarin het gering overschot zilvers van al zijne onreinigheid en schuim zou gezuiverd en gelouterd worden. Het woord *tin* geeft hier te kennen alle vreemde, onedele metalen, of alloy, dat doorgaans met het zuivere zilver gemengd is, en naar welks meerdere of mindere hoeveelheid de keur of prijs van het zilver bepaald wordt.

In den gloed des ovens: er staat in den gewonen tekst: *op het allerreinste*: MICHAËLIS vertaalt dit *met potäsch*, en beweert, dat men van dit loogzout ge-

bruik maakt, om *het schuim, de slakken* van het zilver des te beter af te zonderen. LOWTH en anderen, die ook wij volgen, maken eene kleine verandering in de lezing, en vertalen: *in den oven*, de gloeiende smeltkroes, of het fornuis; een gewoon zinnebeeld van groote, doch louterende verdrukkingen. Volgens elk der drie gevoelens heeft men een' goeden zin, en in de keus staat men werkelijk verlegen. Vs. 26. behelst eene belofte van wederkeerende goede zeden en regtvaardige Regters, hoedanig zij onder David, Josafat enz. waren.

Wat nu de vervulling van dit aangekondigd oordeel der loutering betreft, meest alle Uitleggers zoeken die in de wegvoering des volks naar Babel, daar het volk, voor een' tijd van Jehova verftooten, de afgoderij en vele andere kwade zeden heeft leeren nalaten, en waaruit het, als uit een smeltkroes der loutering, is wedergekeerd. Wij willen dit gevoelen niet gansch verwerpen, maar, daar wij den tijd der Profetie onder Achaz bepaald hebben, komt ons voor, dat wij de vervulling in de eerste plaats in de dagen van dien zelfden Achaz, en in de gedurig grooter wordende verwoesting van land en volk te zoeken hebben, wijl het zeker is, dat onder Hizkias eene merkelijke hervorming heeft plaats gehad, waarbij trouw en gerechtigheid in Jeruzalem zijn wedergekeerd. Zegt men, dat deze hervorming lang niet volkomen en opregt geweest is in Hizkias dagen, wij merken daar tegen aan, dat dit zonder bewijs wordt

wordt aangenomen, en dat de zedelijke staat des volks, na de wederkeering uit Babylon, ook van de volkomenheid zeer ver af geweest is. Wij moeten dergelijke uitspraken vergelijkenderwijs verklaren, en nagaan hoedanig de staat des volks was, of zijn zou, in vergelijking der vorige of tegenwoordige dagen.

- vs. 27. „ Door deugd alleen wordt Sions heil her-
 „ boren,
 „ Gerechtigheid behoudt haar burgerij;
 28. „ Maar vernieling treft op éénmaal alle,
 „ Die in het kwade zich verharden,
 „ Omkomen zullen de verlaters van Je-
 „ hova!”

Op mijn gevoel alleen zou ik durven bepalen, dat de rede van Jehova hier weder geëindigd is, en dat de Profeet hem met deze woorden ten derden male vervangt. En wat behelzen zij ook anders, dan eene duidelijker en openlijker verklaring van 't geen Jehova in de voorgaande verzen gezegd had. Sion kan niet uit zijnen tegenwoordigen nood verlost worden, dan door deugd en gerechtigheid, door nationale bekeering en verbetering; doch langs dezen weg is ook voor haar verlossing beschoren, wanneer eerst het oordeel der loutering, waarin de goddeloozen en verlaters des Heeren moeten omkomen, volbragt zal wezen. Deze zin is klaar en eenvoudig, en het

voegt beter, dat de Profeet dus Jehova's woorden uitlegt, dan dat Hij het zelf doet.

Haar burgerij. Dus vertaal ik met DOEDERLEIN een woord, gewoonlijk overgezet *hare wederkeerende*, 't geen men dan verklaart door *de wedergekeerde uit Babylon*. Doch het woord kan zeer wel beteekenen: *de gene die zich bekeerent*; de deugdzame inwoners van Jeruzalem, die uit het oordeel zouden ontkomen.

- vs. 29. „ Dan wordt gij befchaamd, te fchande
 „ gemaakt
 „ Door de bosfchen, zoo zeer bij u be-
 „ mind;
 „ Door de hoven, zoo zeer door u ge-
 „ liefd;
 30. „ Wanneer gij zelf zult zijn
 „ Een eik gelijk, wiens loof verdort,
 „ Of als een waterlooze hof.”

De eikenbosfchen en hoven, waarvan hier gewag gemaakt wordt, waren plaatsen, aan het bijgeloof en den dienst der afgoden toegewijd. De voordragt is hier zeer dichtterlijk en treffend. Uwe afgoderij zal de oorzaak zijn van uwen val en ondergang, tegen welke gij bij uwe nietige afgoden geen hulp noch troost vinden zult. Dit wordt dus voorgesteld: Gij zult te fchande gemaakt worden van uwe bosfchen en hoven, wanneer gij zelf zijn zult

gelijk een verdorde eik en waterlooze hof; dat is, wanneer gij u in een kwijnenden en verstervendenden toestand zult bevinden; en dit is een getrouw zinnebeeld van den waren staat des lands, toen Achaz stierf.

Door het woord *eik* verstaan de Geleerden niet den gewonen eik, maar den *ilex*, of *altijd groenen eik*, welks bladeren niet verdorren of afvallen, dan wanneer hij kwijnt of sterft. Hiermede komt vs. 30. zeer wel overeen, en de zin wordt krachtiger.

vs. 31. „ Dan wordt de Groote als vlas,
 „ Zijn werk een vonk gelijk,
 „ En beiden branden, onuitbluschbaar!”

Dit vers is wederom zeer treffend en in den waren geest der Oosterfche dichtkunst. Uw eigen werk zal u straffen, zal u ten verderve brengen; dit wordt hier dus voorgesteld: gij zult als vlas zijn, en uw werk zal een vonk zijn, die u aansteekt, en reddeloos, onuitbluschbaar verteert. Uwe werken zijn niet alleen de oorzaak van uwen ondergang als bij toeval, maar uit hun eigen aard; zij moeten ontwijfelbaar u verderf en onheil berokkenen. De *Magtigen* of *Grooten* worden hier bijzonder genoemd, omdat de snoodste misdaden bij hen gepleegd wierden, en het herstel of bederf der maatschappij van hun voorbeeld en invloed voornamelijk afhangt. De Overzetting der Onzen: *de sterke*, dat is, de afgod, *zal*

zijn als vlas, en zijn werkmeester tot een vonk, heeft onder anderen ook dit ongeschikte, dat volgens dezelve de werkmeester den afgod in den brand steekt, daar het gevoegelijker en schooner zijn zou, dat de afgod zijn' dienaar in brand stak: hierom heeft deze Overzetting ook thans geene aanhangers meer,

IIde, IIIde en IVde HOOFDSTUK.

1. **D**e Godspraak, aan Jesaias, den zoon van ^{HOOFDST.} Amoz, geopenbaard, betreffende Juda en ^{II.} Jeruzalem.

2. Eens zal 't geschiên, in later dagen,
 Dan zal de berg des huizes van Jehova,
 Gevestigd op der bergen top,
 Ver boven alle hoogten zich verheffen:
 Daar stroomen alle volken heen,

3. In statigen optogt de magtigste natiën:
 Komt, zeggen zij, komt, gaan wij naar
 Jehova's berg,
 Naar 't huis van Jakobs God,
 Dat hij aan ons zijn wegen leere,
 En wij in zijne paden wand'len.
 Dan zal de wet uit Sion zich verspreiden
 wijd en zijd,

En uit Jeruzalem Jehova's woord;
 4. Daar zal Hij zelf, van zijnen Regter-stoel,
 Der volken twisten slechten;

HOOFDST.
II.

Dan smeedt men de zwaarden tot kouters,
De spiesfen tot sikkels;
Geen volk heft tegen volk het zwaard
meer op,
En de oorlogs-kunst wordt niet geleerd.

5. Kom dan, ô huis van Jakob!

Genieten wij Jehova's hooge gunst.....

6. Maar neen! Gij hebt uw volk, hebt Jakobs
huis verstooten,

Want bijgeloof beheerscht hen, meer dan
die van 't Oosten,

Den Filistyn zijn zij gelijk in wigchelaars
kunsten,

En vreemde nieuwigheên zijn hun behagen.

7. Hun land is vol van goud en zilver,

En hunner schatten is geen einde,

Hun land is vol van paarden,

En hunner wagenen is geen einde;

8. Ook is hun land van afgoden vol,

Voor 't werk hunner handen vallen zij neder,

Voor 't geen hunne vingeren maakten.

9. Geringen, Grooten, alles buigt zich neêr...

Dat ziet ge, (ô God!) niet strafloos aan!

10. Vlucht naar de rotfen,

Ver-

Verbergt u daar in 't stof,
 Voor den schrik van Jehova,
 Voor den luister zijner majesteit!

11. Dan zal der menschen hoovaardij vernederd,
 Der stervelingen trots gebogen worden,
 En Jehova alleen zal hoog zijn,
 In dien dag!
12. Gewis! een dag is bij Jehova Zebaoth be-
 stemd,
 Tegen al wat opgeblazen, hoog is en ver-
 heven,
 Dat het vernederd worde!
13. Tegen alle cederen Libanons,
 Met hoog verheven kruinen,
 Tegen alle Bafans eiken,
14. Tegen alle hoog gebergte,
 En tegen alle steile heuvels;
15. Tegen alle trots verheven torens,
 En tegen alle wel versterkte muren;
16. Tegen alle Tharsis schepen,
 En al hun kostbaar beeldhouwwerk.
17. Zoo zal der menschen hoovaardij gebogen,
 Der stervelingen trots vernederd worden,
 En

HOOFDST.
II.

En Jehova alleen zal hoog zijn,
In dien dag!

18. Dan zullen de afgodsbeelden gansch verdwijnen.

19. Dan vlugt men naar der rotsen holen,
Naar diep gekelderde spelonken,
Voor den schrik van Jehova,
Voor den luister zijner majesteit,
Als hij opstaat om 't Land te beroeren!

20. In dien dag werpt ieder weg
Zijn zilveren en gouden afgodsbeelden,
't Geen hij gemaakt had om te aanbidden
werpt hij weg
Voor mollen en vledermuizen.

21. Zoo vlugt elk naar rots en klip,
In grotten en in holen,
Voor den schrik van Jehova,
Voor den luister zijner majesteit,
Als hij opstaat om 't land te beroeren!

22. Bouwt dan niet langer op den mensch,
Wiens leven is — een ademtogt...
Hoe veel toch is hij waardig te achten?

I. Want

1. Want zie, de Heer, Jehova Zebaoth,
Neemt dan uit Juda weg, en uit Jeruzalem
Al wat tot steun en onderstand verstrekt,
Den staf des broods, den staf des waters.
2. Den Held, den Krijgsman en den Regter,
Den Staatsman, den Profeet, den Ouden,
Den Hoofdman, den Aanzienlijken, den
Raad,
Den wijzen Werkman en den Redenaar;
3. Dan make ik kindren tot hun Vorsten,
En tot hun Heerschers zuigelingen.
5. Dan zal al 't volk, de een den ander,
De vriend zijn vrienden drukken;
De jongeling trotseert den ouden,
En de geringe den aanzienlijken.
6. In 't zelfde vaderlijke huis
Grijpt de een den andren aan, (*en zegt:*)
„ Gij hebt een kleed, wees gij ons Hoofd,
„ En kom het wanklend Vaderland te hulp!”
7. Dan antwoordt dees, met opgeheven stem:
„ Ik kan 's Lands wonden niet genezen,
„ Geen brood is in mijn huis, en ook geen
„ kleed,
„ Stelt mij dus niet ten Hoofd des volks!”
8. Zoo neigt Jeruzalem ten val,

En

HOORDST.
III.

- En Juda stort daar neêr,
Omdat hun tong en daden
Jehova's hoogheid aangetast,
En Hem verbitterd hebben.
9. Hun onbeschaamd gelaat strekt ten getuige
tegen hen,
Hun zonden roepen ze uit, als die van Sodom,
Ze ontveinzen noch verbloemen die....
Wee hunner! zij berokkenen zich zelf den
ondergang!
10. Zegt aan den braven, 't gaat hem wel,
En hij geniet de vrucht van zijne werken;
11. Maar wee den boozen, want ellende,
Het loon van zijne daden, wacht hem!
12. Mijn volk laat zich door kind'ren onder-
drukken,
Door vrouwen overheerschen!
Uw leidslieën, ô mijn volk! misleiden u,
Den weg, dien gij moest gaan, verderven zij.
13. Daar stijgt Jehova ten gerigte,
En daagt de volken voor zijn vierschaar;
14. Hij velt het vonnis over de Oudsten,
De Vorsten zijnes volks:
„Gij zijt het, die mijn' wijnberg hebt ver-
nield,
„Der

„Der armen roof is in uw huizen. HOOFDST. III

15. „Wat gaat u aan, dat gij mijn volk ver-

„treedt,

„Den armen trapt op 't aangezicht?”

Zoo spreekt de Heer, Jehova Zebaoth!

* *

16. Nog spreekt Jehova:

Wijl Sions dochteren zoo trotsch zich houden,

Met uitgerekten hals daar henen gaan,

En de ooglenleên blanketten,

En gaan al trippelend met afgemeten schreden,

Gekluisterd aan de voeten;

17. Zoo zal de Heer den schedel

Der dochter Sions gansch van haar berooven,

En hare schaamte ontblooten.

18. De dag genaakt, waarin hij al haar opschik

af zal rukken;

Voetringen, zon- en maan- sieraden,

19. Paarlen, armbanden, sluijers,

20. Kapsels, voetketentjes en gordels,

Riekdoosjes, amuletten,

21. Ringen, neus- versierfels,

22. Het kostbaar overkleed, en het gewaad,

De mantels en de tassen,

23. De

- HOOFDST. 23. De zijden stoffen, linnen onderkleedren,
III. En allen tooi van hoofd en boezem.
24. Dan zal in plaats van balsam stank en etter
zijn,
In plaats van kostbren dossen gescheurde lom-
pen;
Een kale kruin in plaats van schoongevlocht-
ten haren.
In plaats van feestgewaad een zak,
In plaats van schoonheid een verbrand gelaat.
25. Uw mannen zullen vallen door het zwaard,
Uw helden in den strijd
26. En Sions poorten zullen klagen, weenen,
Daar elk, berooid, op de aarde nederzit.

- HOOFDST. 1. Dan zal een enkel man
IV. Door zeven vrouwen zich zien aangegrepen:
„ Ons eigen brood, dus spreken zij,
„ Onze eigen kleeding zullen wij verzorgen,
„ Gun ons slechts uwen naam te dragen,
„ En neem de smaadheid van ons weg!”

* *

2. Doch dan genaakt de dag,
Waarin Jehova's spruit tot roem en sieraad,
De vrucht des lands tot heerlijkheid en luister
Van Israels overschot zal zijn.
3. Dan zal al 't geen in Sion,

En

En in Jeruzalem den ramp ontkomen is, HOOFDST.
Den naam van HEILIG dragen, IV.

Wat in Jeruzalem ten leven is bestemd!

4. Als eens de Heer van Sions dochteren
De onreinheid afgewasfchen,
De bloedschuld van Jeruzalem zal hebben
uitgewischt,

Door strafgerigt en loutering des vuurs;

5. Dan zal Jehova
Over alle Sions Raads- en Staatsvergade-
ringen,

Een rookwolk fcheppen des daags,
Des nachts een ftralende vuurvlâm,
En al wat heerlijk is zal veilig wezen.

6. Dan heeft men, bij den middag-gloed,
Een fchaduwrijke hutte;
Bij fellen vloed en regenplafsen,
Een toevlugt en verbergning!

V E R K L A R I N G.

Na het opschrift Kap. II: 1, vinden wij in deze redevoering eerst eene heerlijke belofte aangaande een^r toekomstigen bloeienden staat der Joodsche kerk, de uitbreiding van den waren Godsdienst, en van een gouden eeuw des vredes over den ganschen aardbodem, vs. 2—4. Hierop volgt eene scherpe boetedede, waarin de Profeet aan de natie verwijt haar bijgeloof en afgoderij, en daarenboven alle de misdaden, die uit overvloed en brooddronkenheid voortvloeijen, als onverdragelijken hoogmoed, geweldnarij en eene pracht en weelde, die de natie overstroomd, en in 't bijzonder het vrouwelijk geslacht bedorven had. Hij kondigt het volk de oordeelen des Heeren, als onvermijdelijke gevolgen van zulk een bederf, aan, oordeelen van vernedering, vermagering, verwoesting, en wegrukking der mannen, in 't bijzonder der aanzienlijken en grooten. Dit beslaat verre het voornaamste deel der rede van Kap. II: 5 tot Kap. IV: 1. Aan het slot echter belooft de Profeet, dat na deze louterende bezoeken betere tijden zouden aanlichten, en dat God, door eenen voortref-

treffelijken Vorst, aan de ontkomene uit de vorige verwoestingen gelukkige en heilrijke dagen zou doen beleven. Kap. IV: 2—6.

Het tijdperk van den Joodschen staat, tot het welk deze redevoering behoort, kan men uit zekere kenmerken opmaken. Het was een tijd van overvloed, *het land was vervuld met schatten*, een tijd, waarin de krijgsmagt van Juda zich in een' geduchten staat bevond, *het land was vervuld met paarden en wagenen*. Kap. II: 7. Het vrouwelijk geslacht stak uit in dartele weelde en pracht. Kap. III: 16—24. Derhalve niet onder Achaz, toen alles deerlijk vervallen, en het Rijk op den oever van zijn' ondergang was, noch ook onder Hizkias, die nauwelijks in het laatst zijner regering den ouden bloei eenigermate zag herleven, maar of onder Uzzias, of onder Jotham moet deze profetie zijn uitgesproken. In hunne dagen was de welvaart tot een' hoogen top geklommen, het bemagtigen van Elath, eene haven aan de roode zee, had waarschijnlijk de zeevaart doen herleven, en de koophandel had schatten uitgestort in den schoot van Juda. In 't bijzonder had Uzzia de krijgsmagt in een' geduchten staat gebragt, zoodat meer dan 300,000 man zich in den oorlog oefenden.

Misfchien denkt men, dat onze tegenwoordige Godspraak in dat tijdperk niet vallen kan, omdat er toen geene afgoderij in Juda gepleegd werd, die echter hier onder de hoofdzonden der natie wordt geteld Kap. II: 8, 9 enz. Doch dat deze bedenking

van geen gewigt is, zal bij de verklaring dier verzen blijken.

Onzekerder, ja volkomen onbepelbaar is het, of de redevoering onder Uzias, dan of zij onder Jotham is uitgesproken, dewijl gedurende de regering van den laatsten de zaken in denzelfden staat zijn gebleven, als zij onder zijnen vader waren; maar even dit toont ook, dat het tamelijk onverschillig is, wat men hier verkieze.

Het oogmerk der redevoering is blijkbaar het slecht gedrag en zedebederf der natie ten toon te stellen en te berispen: daarenboven de hoovaardige Joden, die zich den tegenwoordigen bloeistaat voorstelden als duurzaam, ja als den voorlooper van een nog grooter geluk, dat de natie te wachten had; deze, door aankondiging van oordeelen en verwoestingen, te vernederen, en uit een dwazen, gevaarlijken waan op te wekken, met vertroosting echter der goeden en braven, die het diep verval van Godsdienst en deugd betreurden.

Wij kunnen in deze profetie, uitgezonderd Kap. II: 2—4, geene verdere uitzigten bespeuren, dan die binnen den levensloop van J E S A ï A S nog vervuld zijn. Zijne verwijten en bestraffingen raken de Joden in dien tijd van Jothams of Uzias regering, toen dit werd uitgesproken. De oordeelen, die hij bedreigt, zijn voornamelijk onder Achaz, en gedeeltelijk onder Hizkias voltrokken en dadelijk gekomen, en de betere tijden, die hij belooft, vallen in de laatste jaren der

regering van dezen Hizkias. Dit alles zal bij de verklaring duidelijker blijken.

IIde H O O F D S T U K.

vs. 1. „**D**e Godspraak, aan JESAIAS, den „zoon van Amoz, geopenbaard, betreffende Juda en Jeruzalem.”

Dit is het opschrift der gansche Profetie, die tot aan het einde van het vierde Hoofdstuk doorloopt. Over hetzelfde is weinig of niets aan te merken. In den grondtekst staat: *het woord, dat Jesaias gezien heeft*, 't geen in onze taal vreemd luidt: doch dit is Profetische stijl, en den zin der uitdrukking hebben wij in de overzetting doen blijken. Het is namelijk, ten minste wat de zaken betreft, geene van den Profeet zelven uitgedachte, maar eene *aan hem geopenbaarde* rede, die wij hier aantreffen.

vs. 2—4. Deze drie verzen behelzen eene afzonderlijke Profetie, in aard en inhoud zeer onderscheiden van al het volgende, en die de Profeet als eene inleiding gebruikt voor zijne boetrede. Omtrent deze heerlijke belofte kunnen hier voornamelijk drie vragen gedaan worden, waarvan wij de eerste vooraf moeten beantwoorden, en de andere ter harer plaats zullen onderzoeken.

Te weten, wij vinden deze belofte nog éénmaal,

en wel zoo goed als woordelijk, in de schriften van MICHA, Kap. IV: 1—3. Nu vraagt men niet zonder rede, wie van beiden ze van den anderen ontleend hebbe, JESAÏAS van MICHA, of MICHA van JESAÏAS, 't geen onzeker is, dewijl deze twee Profeten tijdgenooten van elkander waren. De meesten zijn van gevoelen, dat wij hier de eigen woorden van JESAÏAS hebben, en dat MICHA ze van hem heeft overgenomen, daar hij ze ter aangehaalde plaatse als een' tekst gebruikt, dien hij in het vervolg zijner rede verklaart, ontwikkelt en uitbreidt. MICHAËLIS daarentegen meent, en brengt eenige redenen voor zijn gevoelen bij, dat MICHA de Auteur dezer Profetie is, en dat JESAÏAS hier van de toen alom bekende woorden van dien Profeet tot zijn oogmerk gebruik maakt.

Na behoorlijk onderzoek is het ons bedenkelijk voorgekomen, of niet JESAÏAS en MICHA beide even veel, of liever even weinig regt hebben, om zich de woorden dezer Godspraak als de hunne te zien toeëigenen? of ze niet van een derden, van een ouder en ons thans onbekenden Profeet afkomstig zijn, en door onze beide Gods-mannen gebruikt, door ieder tot zijne bijzondere en tegenwoordige bedoeling? Dit is even waarschijnlijk, oppervlakkig beschouwd, als de vorige gevoelens, en wij hebben voor het onze nog deze drie redenen:

Vooreerst, het is wel gebruikelijk, dat latere Profeten de woorden van vroegeren ontleenen, maar
niet

niet zoo zeer, dat tijdgenooten ze van elkander borgen, veel min de een des anderen uitspraken als tekst commentariëren. *Ten andere*, of bij JESAJAS, of bij MICHA, komt onze Profetie voor als eene alöm bekende nationale belofte, die in ieders hart en geheugen was, en bijkans op ieders tong zweefde; doch indien dit zoo is, is het veel waarschijnlijker, dat de belofte reeds van ouder dagteekening dan de leeftijd dier Profeten is, dan dat zij zoo spoedig onder de natie zou verspreid zijn, en gezags genoeg verkregen hebben, om bij ieder als eene Goddelijke volks-belofte geacht te wezen en bekend te staan. *Eindelijk* kunnen wij volgens ons gevoelen het zonderling verschijnsel beter verklaren, dat zulk eene ongelijkfoortige Godspraak de inleiding tot de volgende boctrede van JESAJAS moet uitmaken, gelijk te zijner plaatse blijken zal.

- vs. 2. „ Eens zal 't geschiên, in later dagen,
 „ Dan zal de berg des huizes van Jehova,
 „ Gevestigd op der bergen top,
 „ Ver boven alle hoogten zich verheffen:
 „ Daar stroomen alle volken heen,
 3. „ In statigen optogt de magtigste natien:
 „ Komt, zeggen zij, komt, gaan wij naar
 „ Jehova's berg,
 „ Naar 't huis van Jakobs God,
 „ Dat hij aan ons zijn wegen leere,
 „ En wij in zijne paden wand'len.

„ Dan zal de wet uit Sion zich verspreiden
 „ wijd en zijd,
 „ En uit Jeruzalem Jehova's woord.”

De tijd, waarin de vervulling dezer Godspraak t'huis hoort, is naar de gewone vertaling, *het laatste der dagen*; eene zeer onbestemde tijdsbepaling, waarmede niet alleen de laatste tijden der wereld, en de dagen des vervulden Euangeliums, maar ook zulke tijden konden aangeduid worden, die de komst van den Mesias vooraf gingen. De spreekwijze namelijk zegt, naar den aard der Hebreuwsche taal, niets meer, dan *in latere dagen*, in volgende tijden; waarom wij ze ook aldus hebben overgezet. De tijd der vervulling van de belofte in onzen tekst, is derhalve niet duidelijk bepaald, maar door den Profet in het onzekere gelaten, en wij zullen denzelfven alleen uit den inhoud nader kunnen bestemmen.

De belofte in dit vers is deze: dat *de berg van Gods huis*, Sion namelijk, die nu slechts onder de laagste bergen mogt gerekend worden, en niet alleen door den Libanon en Bafan, maar ook door Thabor, door den Olijfberg en andere binnenlandsche gebergten, in hoogte verre overtroffen werd, dat dit lage Sion *eens hooger zou worden dan alle de hoogten der aarde*, en tot dat einde *gevestigd op den top der hoogste bergen*. Daar zijn er, die dit eigenlijk verklaren, en een' tijd verwachten, waarin de heuvel
 Sion

Sion zoo aanmerkelijk in hoogte zal oprijzen, dat zij hooger dan alle bergen der wereld zijn zal; doch wij hebben geen gronds genoeg om spreekwijzen, die al het voorkomen hebben van figuurlijk te zijn, dus eigenlijk te verklaren. Men legt derhalve deze oneigenlijke spreekwijze zeer wel aldus uit, dat Sion de vermaardste en beroemdste berg van den aardbodem zijn zou, die overal bekend was, allen volken in het oog viel, en als de voornaamste van alle hoogten der aarde geëerbiedigd werd.

Sion zou in zijn' verheven' toestand als het middelpunt der wereld worden, de verzamelplaats van alle volkeren, uit het Oosten en Westen, het Noorden en Zuiden: *tot denzelyen zouden alle Heidenen met gansche stroomen zamenvloeijen*: niet enkel om den beroemden berg te zien, of met andere geringe bedoelingen, maar tot de gewigtigste oogmerken, gelijk het vervolg leert.

Sion namelijk zou beroemd en bekend zijn als de tempelberg, als de berg van Jehova's huis; het oogmerk, waarom alle Heidenen en de magtigste volken daar henen zouden stroomen, zou dan ook geen ander zijn, dan om hun deelgenootschap aan den dienst van Jakobs God te belijden en te bevestigen.

Het is bekend, dat alle Israëlitën verplicht waren, om jaarlijks voor Gods aangezicht in zijnen tempel te verschijnen; daar werden zij *onderwezen in alle de wegen des Heeren*, en aangemoedigd *om in zijne*

paden te wandelen. Hier komen nu alle volken der wereld voor, als ingelijfd in Israël, en profelyten van hunnen Godsdienst: als zoodanig wekken zij malkander op, om naar den berg van Jehova's huis zamen op te gaan, en onderwezen te worden in zinnen dienst, zoo wel als om hem openlijk en plegtig hulde te bieden. Ziet daar dan den Godsdienst van Israël algemeen geworden over de ganfche wereld! *want*, zegt de belofte verder, *de wet*, dat is de geopenbaarde dienst van God, en *het woord van Jehova zal uit Sion en Jeruzalem uitgaan*, dat is, het zal zich niet langer bepalen binnen de grenzen, die het tot nu toe beperkten, maar het zal zich *wijd en zijd verspreiden!* Sion en Jeruzalem zal de rijksetel zijn van Israëls Monarch, en van daar zal hij *zijne wet*, zijn rijkbevel, uitzenden, *zijn woord* doen eerbiedigen tot aan de einden der aarde.

- vs. 4. „ Daar zal Hij zelf, van zijnen regter-ftoel,
 „ Der volken twisten flechten;
 „ Dan finceedt men de zwaarden tot kouters,
 „ De spiesfen tot fikkels;
 „ Geen volk heft tegen volk het zwaard
 „ meer op,
 „ En de oorlogs-kunst wordt niet geleerd.”

Eene fchoone afbeelding van de vreedzame gefteeldheid dier gelukkige tijden, die in deze belofte worden aangekondigd. Jehova zelf zal de regter en de fcheids-

scheidsman der gefchillen zijn, hoe kan men dan langer oorlog voeren? Alle volken der wereld zijn nu door banden van den Godsdienst aan één verbonden; zij zijn maar één groot volk geworden, zij hebben maar éénen Koning, Jehova, en erkennen maar één zetel van zijn Rijk, Jeruzalem. Hunne gefchillen zijn dus broedergefchillen, waarvoor zij het harnas des burgerkrijgs niet aangorden: neen! Jehova hun aller Koning beflist ze, gelijk het hem toekwam de gefchillen der ftammen Israëls te beflifen. Hij is de regter, aan zijn vonnis onderwerpt men zich, en dus wordt alle oorlogstuig overtollig, alle krijgskunften noodeloos. Men verfmeedt derhalve de zwaarden en maakt er fpaden of ploegkouters van; men verfmeedt de fpiesfen en maakt ze tot fikkels en fnoeimesfen. De vreedzame landbouw, die tegen geen oorlog beftand is, noch in tijden van vijandelijkheid geoefend kan worden, vervangt nu het akelig wapengekrijsch; geen zwaard wordt opgeheven, geen oorlogskunst geleerd. Ziet daar den tijd, dat Jehova's dienst algemeen zou worden, ook als een gouden ecuw van geluk en vrede voorgesteld! — Nu is de vraag natuurlijk, in welke tijden der wereld de vervulling dezer Profetie plaats gehad hebbe, of nog te wachten zij?

Men kan niet ontkennen, dat na de Babylonifche gevangenis de Israëlitifche Godsdienst een' merklijken aanwas gekregen heeft van profelyten uit alle volken, niet alleen in Perfien, Chaldea en het Oosten,
maar

maar ook in Egypten en vele westersche landen. Op den eersten Christen pinksterdag ziet men, in Jeruzalem en op den berg des Heeren, eene verzameling van Joden en Jodengenooten uit alle bekende deelen der wereld. Ook hebben de Joden, na hunne wederkeering uit Babel, een' langen tijd van vrede gehad; en wij kunnen derhalve niet nalaten de aanvankelijke vervulling van deze Voorzegging te plaatsen in dat tijdperk, dat tusfchen de wederkeering der Joden uit hunne eerste ballingschap, en de vervolgingen van Antiochus verlopen is. Doch het was ook alleen eene aanvankelijke vervulling, die in geenen deele aan de gansche kracht en omvang der belofte beantwoordde. In de dagen van het Nieuwe Testament, en de aanmerkelijke verspreiding van het Euangelium uit Sion en Jeruzalem over geheel den aardbodem, vinden wij derhalve een tweede tijdperk der vervulling dezer Godsprake: maar echter ook nog in een' flauwen zin, en zonder eenige bijzondere nationale betrekking op het zaad van Israël. En in welke der verlopen eeuwen van het Christendom kan men dien gouden tijd des vredes en des geluks weder vinden, die hier zoo uitdrukkelijk wordt toegezegd? Er is dan, naar den inhoud dezer Godsprake, nog een tijd te wachten, waarin Jehova op Sion zijnen rijkszetel zal vestigen, zijn sceppter zal zwaaijen over alle volken, van die alle gediend en gehuldigd zal worden, en waarin, onder dit opperbestuur van Jehova, eendragt, vrede en geluk ongestoord zullen bloei-

bloeijen over den ganschen aardbodem. En dezen gelukkigen tijd, beide voor Israël en het Heidendom, verwachten wij aan het einde van de tegenwoordige huishouding der genade.

vs. 5. „Kom dan, ó huis van Jakob!

„Genieten wij Jehova's hooge gunst...”

Hier moeten wij nu eene derde vraag beantwoorden, omtrent de voorafgaande heerlijke belofte; te weten, hoe dezelve hier te pas komt, of tot wat oogmerk de Profet dezelve hier aanvoert? Men kan dit op meer dan eene wijze begrijpen. Wij stellen ons de zaak aldus voor. In den tijd van voorfpoed en overvloed, dien de Joden thans beleefden, meenden zij misfchien, dat de gouden dagen, door de Profeten eenmaal aan de natie beloofd, thans aanstaande waren; dat de welvaart, die men thans genoot, als eene voorfpelling derzelve mogt gerekend worden, en dat nu welhaast de tijd zou geboren wezen, dat Sion en Jeruzalem dien trap van luister bereiken zouden, die in de oude beloften haar was toegezegd. De Profetie vs. 2—4, had men misfchien thans algemeen in den mond, en door hoogmoed verblind wachtte men van dag tot dag derzelve vervulling. Wat wil J E S A Ï A S dan hier anders doen, dan hun dezen ijdel en waan ontneemen, hun toonen, dat er tusschen de tegenwoordige en de beloofde tijden in het toekomstige nog een

een magtig onderscheid was, vooral indien men op de zedelijke gesteldheid des volks het oog vestigde? hun aankondigen, dat zij, in plaats van aanwas des geluks, de vermindering van hetzelfde, ja oordeelen der verwoesting te wachten hadden.

In dit vers stelt de Profect zich aan, als of hij met de door waan verblinde Joden in een gevoelen was; hij wekt hen op om in deze heugelijke uitzigten, als kort aanstaande, zich te verblijden. *Komt*, zegt hij, *laat ons wandelen in het licht van Jehova*, dat is, gelijk wij meenen, laten we in de gunst ons toegedacht ons verheugen niet alleen, maar ook laten we ons verzekerd houden, dat wij ons thans dadelijk in de hoogste gunst van Jehova geplaatst vinden; laten wij ons onderling geluk wenschen met het heil ons toegedacht, ons nakende! Doch nu verandert hij in het volgende vers eensklaps zijn toon: *Maar wat zeg ik? in 't licht van Jehova?* neen! het is er verre van daan! *gij hebt uw volk verlaten!* Gij hebt hen in hun zedelijk bestaan verlaten, en daarop zal welhaast moeten volgen, dat gij hen ook verlaat naar hunnen uiterlijken toestand. Dit zij te gelijk ter opheldering van het eerste deel van het volgende vers.

vs. 6. „ Maar neen! Gij hebt uw volk, hebt
 „ Jakobs huis verstoeten,
 „ Want bijgeloof beheerscht hen, meer
 „ dan die van 't Oosten,

„ Den

„ Den Filistyn zijn zij gelijk in wigchelaars
 „ kunsten ,
 „ En vreemde nieuwigheên zijn hun be-
 „ hagen.”

Gij hebt uw volk enz. Dat hier eene uitlating is van het woord *Jehova*, tot wien de Profeet eene spraakwending maakt, *gij Jehova hebt uw volk enz.* valt duidelijk genoeg in het oog. Sommige echter vatten het anders en zonder uitlating op: *gij, huis Jakobs, hebt uw volk*, dat is, uwe voorouderlijke, nationale zeden, *verlaten*. De eerste uitlegging vinden wij vrij gemakkelijker.

Bijgeloof beheerscht hen. In 't Hebreeuwsch staat alleen, *zij zijn vervuld*, doch VITRINGA heeft aangemerkt, dat dit woord, gelijk uit deze plaats blijkt, de bijzondere beteekenis heeft, van *vervuld te zijn met de eene of andere Godheid*, een' waarzeggenden Demon of iets dergelijks. Op dezelfde wijze gebruiken wij het woord *bezeten zijn*, daar wij altijd onder verstaan *van eenen boozen geest bezeten*. MICHAËLIS neemt eene andere vertaling aan, te weten, deze: *zij zijn vervuld met Oosterschen waan en wind*, want dit verstaat hij door *het Oosten*. Wij verstaan door *het Oosten* hier bijzonder *Chaldéa*, het vaderland van allerlei bijgeloovigheden, vooral daar het als in tegenstelling komt met de *Filistynen*, die *ten westen* van Juda woonden. Het kan ons niet bevreemden de Joden hier zoo ver-
 slaafd

flaafd te vinden aan *bijgeloof* en *wigchelarijen*, daar dit de zwakke zijde der gansche Oudheid schijnt te wezen: de beroemdste, de geleerdste en grootste Mannen van Griekenland en Rome waren er niet vrij van, en voor het volk waren zij eene heiligheid. Nogtans moeten wij niet uit het oog verliezen, dat zij onder Israël, door Jehova, op straf des doods, verboden waren.

- vs. 7. „ Hun land is vol van goud en zilver,
 „ En hunner schatten is geen einde,
 „ Hun land is vol van paarden,
 „ En hunner wagenen is geen einde;
 8. „ Ook is hun land van afgoden vol,
 „ Voor 't werk hunner handen vallen zij
 „ neder,
 „ Voor 't geen hunne vitgeren maakten.”

Wij moeten in deze verzen eene soort van opstapeling en kunstige zamenvoeging herkennen, die onzen Profet bijzonder eigen zijn; waardoor hij *en* van het onschuldige tot het schuldige en misdadige opklimt, *en* tevens het laatste schimpender wijze doet voorkomen, als behoorde het tot het voorgaande. *Hun land is vol goud, zilver en schatten*; ziet daar den voorspoed, den zegen van Jehova: *hun land is vol paarden en wagenen*, dit was reeds strijdig tegen de wet, daar een Koning van Israël geene ruitery op de been mogt houden, doch deze

deze wet was reeds door Salomo overtreden. Maar nu komt hij tot het allergruwelijkste, *hun land is vol van afgoden*. Men vraagt met regt, of dit met de tijden van Uzias en Jotham overeenkome, die den waren Godsdienst handhaafden, en tegen de afgoderij zich verzetteden. Doch wij antwoorden, dat zij dit alleen deden tegen den openbaren afgodendienst, terwijl zij den bijzonderen niet konden, of niet wilden tegengaan. Althans daar beide deze Vorsten het offeren buiten den tempel en op de hoogten hebben toegestaan; daar Jotham zelve, naar het getuigenis der Historie, nimmer in den tempel ging, kunnen wij niet denken, dat zij de Mofaïfche wetten tegen de afgoderij met behoorlijke strengheid hebben doen gelden. Daarenboven, de bijzondere afgoderij, die met Terafim, huisgoden en dergelijke bedreven werd, was moeilijk te beletten, en dat van deze gesproken wordt, kan onder anderen blijken uit vs. 20.

vs. 9. „ Geringen, Grooten, alles buigt zich
 „ neêr . . .
 „ Dit ziet ge, (*ô God!*) niet strafloos
 „ aan. ”

't Is of de Profeet hier zeggen wil: Gij, *ô God*, zoudt mischien gezind zijn, om zelfs deze allergrootste misdaad aan uw volk te vergeven, indien zij niet zoo algemeen was doorgedrongen, indien

niet alle stonden des levens van dezelve besmet waren. Den onkundigen en geringen zoudt gij mischien zijn dwaas bijgeloof zoo hoog niet aanrekenen: maar, daar grooten voorgaan en minderen volgen; daar afgoderij de volks-zonde geworden is, *daar kunt gij het hun niet vergeven.* LOWTH vertaalt dit vers, *daarom zal de geringe in 't stof gedrukt, en de groote vernederd worden; en gij zult het hun niet vergeven.*

vs. 10. „ Vlugt naar de rotsen,
 „ Verbergt u daar in 't stof,
 „ Voor den schrik van Jehova,
 „ Voor den luister zijner majesteit!”

LOWTH gist, en niet zonder gezag, dat aan het einde van dit vers zijn uitgevallen de woorden: *als hij opstaat, om het land te beroeren*, die wij vinden vs. 19 en 21, waar ons tiende vers herhaald wordt. Dit is zeker, indien wij deze woorden niet moeten invullen in den tekst, moeten wij het ten minste doen in onze gedachten.

Te gaan in de rotsen en *zich in het stof te verbergen*, is een beeld van vijandelijke overstroming en krijgs-verwoestingen. Elk ontvlugte dan het anders onvermijdelijk gevaar, in grotten, spelonken en holen, die in Palestina gevonden werden in groot aantal en van groote uitgestrektheid. De schrikkelijke dag van Jehova's komst zou derhalve
 zijn

zijn met zwaard en vernieling! Men vergelijké
 1 Sam. XIII: 6.

vs. 11. „ Dan zal der menschen hoovaardij ver-
 „ nederd,
 „ Der stervelingen trots gebogen worden,
 „ En Jehova alleen zal hoog zijn,
 „ In dien dag! ”

Onder de voorname zonden van den Joodschen
 staat, die uit overvloed en welvaart voortsporen,
 hoorde buiten twijfel in de eerste plaats *de hoog-
 moed*, die ondeugd der menschen, die God het
 meest beledigt, dewijl zij met kleinachting der God-
 delijke majesteit, en met verfmading van 't geen Je-
 hova ons als het allerheiligste gegeven heeft, de
 wet der liefde, onaffcheidelijk gepaard gaat. Gods
 hoogheid vordert dan, dat hij dagen doe komen,
waarin Hij alleen verheven is!

vs. 12. „ Gewis! een dag is bij Jehova Zebaoth
 „ bestemd,
 „ Tegen al wat opgeblazen, hoog is en
 „ verheven,
 „ Dat het vernederd worde!

13. „ Tegen alle cederen Libanons,
 „ Met hoog verheven kruinen;
 „ Tegen alle Bafans eiken,

14. „ Tegen alle hoog gebergte,

- „ En tegen alle steile heuvels ;
 15. „ Tegen alle trots verheven torens ,
 „ En tegen alle wel versterkte muren ;
 16. „ Tegen alle Tharsis schepen ,
 „ En al hun kostbaar beeldhouwwerk .
17. „ Zoo zal der menschen hoovaardij ge-
 „ bogen ,
 „ Der stervelingen trots vernederd worden ,
 „ En Jehova alleen zal hoog zijn ,
 „ In dien dag ! ”

De spreekwijzen , die wij hier aantreffen , zijn ten deele eigenlijk , ten deele figuurlijk : vs. 12 spreekt de Profeet in het algemeen van al wat hoog en verheven is , en breidt dit vervolgens uit vs. 13.—16 in bijzonderheden , zinnebeeldig voorgedragen , en hij sluit vs. 17 wederom met dezelfde uitspraak , die wij vonden vs. 11. Want dat zou het gevolg en slot van alles zijn , *der menschen hoogmoed zou gebogen worden* enz.

Zij , die door den dag van Jehova Zebaoth verstaan den dag der wegvoering naar Babel , verklaren de zinnebeelden vs. 13—16 op eene geheel bijzondere wijze : *Cederen Libanons* en *eiken Basans* betekenen groote Vorsten. *Bergen* en *heuvelen* zijn koningrijken en landschappen. *Torens* en *sterkten* zijn bondgenootschappen , en alles waarop men zijn vertrouwen stelt. *De schepen van Tharsis* eindelijk beel-

beelden het rijk van Tyrus af. Vervolgens toonen zij, dat de dag van Jehova tegen zijn volk, toen hij hetzelfde in de hand van Nebucadnezar overleverde, een dag van verschrikking geweest is voor vele andere naburige en afgelegener heerschappijen, die voor de magt van dezen Overweldiger bukken moesten.

Wij begrijpen de zaak eenvoudiger, en meenen, dat *ceders* en *eiken*, *bergen* en *heuvels* hier enkel zinnebeelden zijn van menschen, die zich stoutelijk verheffen op aanzien, magt of rijkdom. Tegen deze trotschen in Juda, die als eiken en ceders het hoofd tot de wolken ophieven, die als bergen en heuvels zich hoog waanden te zijn, ja! tegen het gansche hoogmoedige Juda, door overvloed en voorespoed opgeblazen, zou de dag van Jehova schrikkelijk aannaderen.

In dezen zelfden dichterlijk zinnebeeldigen trant kan men ook de *hooge torens* en *sterke muren* verklaren van menschen, die op hunne gewaande magt zich lieten voorstaan, dat zij veilig, onverwinnelijk waren, en niets te vreezen hadden.

De kostbare *schepen van Tharsis*, kostbaar vercierd, van *kunstig beeldhouwwerk*, en allerlei fraaiheden voorzien, kunnen schilderijen wezen van menschen, die in pracht en weelde zich kostbaar voordoen, en dit hun voorkomen voor de grootste voortreffelijkheid houden. Zoo zou God al wat opgeblazen en trotsch was in Juda diep vernederen.

Doch de beelden in het vijftiende en zestiende vers kan men ook hier ter plaatse eene meer eigenlijke beduidenis geven. Uzzias en Jotham hadden het rijk van Juda met aanzienlijke vastigheden en sterkten voorzien, hier op bouwden zij nu en achteden zich onverwinnelijk. Door het veroveren van Elath, eene haven aan de roode zee, was de voordeelige handel en scheepvaart op Tartesus herleeft en bloeide, en dit meenden zij was eene onuitputbare bron van overvloed. Doch Gods dag zou zijn tegen hunne vestingen, door ze in handen der vijanden te doen vallen ter verwoesting; tegen hunne kostbare schepen van Tharsis, door hunnen koophandel te vernielen, en de belangrijke haven aan de roode zee hun te doen ontrukken, zonder dat zij ze immer weder meester konden worden. En dit een en ander leert de geschiedenis duidelijk, dat onder Achaz gebeurd zij.

Wij kunnen toch niet besluiten, om de vervulling der bedreigingen, in deze Profetie aangekondigd, eerst te zoeken in de Babylonische wegvoering; en de voorname reden daarvoor is zeer eenvoudig. Wij erkennen gaarne, dat in Israël menigmaal op de zonden van een tegenwoordig geslacht oordeelen bedreigd werden, die eerst de verre nakomelingschap treffen zouden; maar het blijft nogtans zeker, dat wij den tijd der vervulling altijd zoo nabij den tijd der voorzegging moeten plaatsen, als wij behoudens waarheid en gezonde uitlegging doen kunnen. Nu ver-

verbeelde men zich: JESAIAS wordt gezonden, onder de regering van Uzias of Jotham, om de Joden van dien tijd aan te kondigen, dat God hunnen hoogmoed geducht zou vernederen, en wel door vreesfelijke kriegsverwoestingen. Niet lange jaren daarna is dit dadelijk gebeurd: onder Achaz werd het land tot eene woestenij gemaakt, alle schatten aan roof en plundering ten prooi gegeven, alle vestingen vernield, alle bronnen van welvaart toegestopt, en honderdduizenden vielen door het zwaard der vijanden, die van alle kanten in het land waren gedrongen. Mogen wij nu dit tijdperk, en de vervulling der Profetie, geheel over 't hoofd zien, al ware het zelfs, dat eenige uitdrukkingen zich beter van den dag der wegvoering lieten verklaren? 't geen bij de bekrompenheid onzer Historische berichten noodwendig plaats hebben moet.

vs. 18. „ Dan zullen de afgodsbeelden gansch ver-
„ dwijnen.”

De hoogheid van Jehova, die volgens het vorige vers, in den grooten dag zijner komst, alleen geëerbiedigd zou worden, zou niet alleen den trots der menschen vernederen, maar ook de ingebeelde magt der afgoden ganschelijk doen verdwijnen. Men zou zien, dat men van dezelve geene hulpe te wachten had, integendeel dat de afgoderij den toorn van Jehova op het land had doen nederdalen tot ver-

woesting: dit zou den afgoden eerst hunne achting en ingebeelde waardij benemen, en ten laatste tot voorwerpen der uiterste versmading maken. De kortheid en het afgebrokene van dit vers, doet eene goede en sterke uitwerking, vooral in den stijl van JES A Ï A S, die doorgaans met eene zekere weelderigheid uitvoerig is.

- vs. 19. „ Dan vlugt men naar der rotfen holen,
 „ Naar diep gekelderde spelonken,
 „ Voor den schrik van Jehova,
 „ Voor den luister zijner majesteit,
 „ Als hij opstaat om 't Land te beroeren!”

Dit vers is niet anders dan eene herhaling van vs. 10, met dat onderscheid alleen, dat de bewoordingen in het eerste deel eenigzins verschillen, en dat het laatste: *als hij komt* enz., daar ter plaats ontbreekt; doch hiervan hebben wij te dier plaats ons gevoelen reeds gezegd.

Beroeren. Naar de kracht des woords: *tyranniseren, gestreng behandelen, al zijn magt en toorn beide doen gevoelen.*

- vs. 20. „ In dien dag werpt ieder weg
 „ Zijn zilveren en gouden afgodsbeelden,
 „ 't Geen hij gemaakt had om te aanbid-
 „ den werpt hij weg
 „ Voor mollen en vledermuizen.”

Som-

Sommige oude Overzettingen hebben hier eene zonderlinge zamenvoeging van woorden, op deze wijze: *de mensch zal de gouden en zilveren afgoden, die hij gemaakt had, wegwerpen, om mollen en vledermuizen te aanbidden.* Deze woordvoeging zal niet veel navolgers vinden. De verachting der afgoden wordt hier zeer sterk uitgedrukt: *men zou ze werpen voor de mollen, dus onder de aarde, en voor de vledermuizen, dus in verlaten, onbewoonde verblijfplaatsen der akeligheid, waarnaar men niet meer omziet.* En dit, al zijn zelfs deze afgoden van het kostbaarste metaal, *van zilver of goud.* Nu zal men mischien vragen, of de kriegsverwoestingen onder Achaz inderdaad zulk eene verachting van den afgodsdienst hebben te weeg gebracht? Wij antwoorden, dat de geschiedenis wel daarvan zwijgt, maar dat de aard der zaak het leert, en dat de kort daarop gevolgde hervorming onder Hizkias het bevestigt.

vs. 21. „ Zoo vlugt elk naar rots en klip,
 „ In grotten en in holen,
 „ Voor den schrik van Jehova,
 „ Voor den luister zijner majesteit,
 „ Als hij opstaat om 't land te beroeren!”

Verg. vs. 10 en 19. Deze verdubbelde herhaling toont, dat JESAIAS al het akelige van dit tooneel zijnen landgenooten heeft willen doen gevoelen.

- vs. 22. „ Bouwt dan niet langer op den mensch,
 „ Wiens leven is — een ademtogt.
 „ Hoe veel toch is hij waardig te achten ?”

Trotschheid en hoovaardig zelfsvertrouwen waren de misdaden der Joden van dien tijd; doch door Jehova's oordeelen zou hun waan hun ontnomen worden, en zij zouden zien, hoe nietig de mensch is, *wiens adem is in zijn neus*, naar de letter van den grondtekst, dat is, *wiens gansche leven afhangt van eenen ademtogt*.

III^{de} H O O F D S T U K.

Nadere aankondiging van Jehova's oordeelen: de gevolgen, die de voorspelde kriegsverwoestingen na zich zouden slepen: gebrek en vermagering vs. 1: wegrukking van zulke lieden, bij welker behouding de maatfchappij het meeste belang heeft vs. 2, 3: Daaruit voortvloeiende verachting van Overheidsposten: vervulling derzelve door onbekwame en ongeschikte voorwerpen, verwarring en regeringloosheid vs. 4—7. Dit deel zullen wij eerst afzonderlijk beschouwen.

- vs. 1. „ Want zie, de Heer, Jehova Zebaoth,
 „ Neemt dan uit Juda weg, en uit Jeru-
 „ zalem

„ Al

„ Al wat tot steun en onderstand verstrekt ,
 „ Den staf des broods , den staf des wa-
 „ ters.”

De beteekenis der zinnebeeldige spreekwijzen in dit vers is niet moeilijk te verklaren. God zou het Rijk van Juda in een' volkomen hulp- en reddingloozen toestand nederstorten, hetzelfde tot het laatste uitzigt toe, de laatste toevlugt van deszelfs wankelende, zinkende gesteldheid ontrukken; dit heet het *allen stok en staf weg te nemen*, gelijk er staat in den grondtekst. Wanneer men afgemat, verzwakt, met wankelende schreden daar henen gaat, verlaat men zich nog op zijnen staf, maar als ook deze ontruikt wordt, zijgt men hulpeloos ter aarde. In zulk een vernederden en verlaten toestand zou Juda gebragt worden, zelf zou de *staf des broods* en *des waters* van haar worden weggenomen; honger en gebrek zou de plaats des overvloeds vervangen, en de tegenwoordige ellende voltoojien.

- vs. 2. „ Den Held, den Krijgsman en den Regter,
 „ Den Staatsman, den Profet, den Ouden,
 „ Den Hoofdman, den Aanzienlijken, den
 „ Raad,
 „ Den wijzen Werkman en den Redenaar;
 3. „ Dan make ik kindren tot hun Vorsten,
 „ En tot hun Heerschers zuigelingen.”

De Profheet noemt hier zoodanige personen van allerlei rang en staat op, die men als steunfels van een' wankelenden Staat kan aanmerken, en zonder welke geene maatschappij bestaan kan. Er komen hier twee woorden voor, door ons vertaald, *den Staatsman* en *den Redenaar*, die eigenlijk beteekenen *den Wichelaar* en *den Slangenbezweerder*, en indien het iemand verkiest, kan hij deze beteekenis ook hier houden. Al wie slechts voor een persoon van belang gehouden werd, en een voorwerp was van des volks vertrouwen, het zij hij zulks verdiende of niet, zou door de verwoesting des krijs worden weggerukt. Indien men deze Profetie t'huis brengt op de Babylonische ballingschap en de krijsverwoestingen, die dezelve vooraf gingen, dan moct men dit gedeelte verklaren van de wegvoering van alle aanzienlijke en bekwame lieden uit het land te gelijk met Koning Jojachin en zijn hof 2 Kon. XXIV: 15, 16. Maar wij zien de volstreckte noodzakelijkheid hier van niet; de onheilen die het land onder Achaz overkwamen waren van dien aard, dat de edele en bekwame lieden er de slagtoffers van zijn moesten, gelijk doorgaans in tijden van oorlog en verwarring geschiedt.

De plaats der weggevoerde of gefneuvelde bekwame Overheden zou niet anders dan door ongeschikte voorwerpen kunnen vervuld worden. Niets is bedenkelijker, dan dat gewigtige regeringsposten worden toevertrouwd aan jonge lieden, die noch onder-

vin-

vinding, noch doorzigt hebben, en wier gebrek aan noodigen ernst en bedaardheid hen tot alle gewigtige zaken buiten staat stelt. De Profeet spreekt bij vergrooting, wanneer hij hier deze jonge Regenten niet alleen *kinderen* noemt, maar ook *zuigelingen*; intusfchen moet men weten, dat de Joodsche moeders niet zelden hare kinderen tot het derde jaar zoogden.

vs. 5. „ Dan zal al 't volk, de een den ander,
 „ De vriend zijn vrienden drukken;
 „ De jongeling trotseert den ouden,
 „ En de geringe den aanzienlijken.

Zeer schoon schetst hier de Profeet de verwarring en regeringloosheid, gelijk zij plaats hebben in een rijk, dat voor zijnen val begint rijp te worden. De een is de tyran van den ander; elk klaagt over verdrukking en is intusfchen zelf de grootste verdrukker zijner broeders; alle ondergeschiktheid is weggenomen; men heeft niet alleen geen' eerbied meer voor aanzien of hooge jaren, maar integendeel onderdom, rang en geboorte zijn genoeg om iemand tot het voorwerp van haat te maken, en tot het doel te doen verkiezen van den trotschen overmoed, die een bandeloos volk beheerscht.

vs. 6. „ In 't zelfde vaderlijke huis
 „ Grijpt de een den andren aan, (*en zegt.*)
 „ „ Gij

- „ „ Gij hebt een kleed , wees gij ons Hoofd ,
 „ „ En kom het wanklend Vaderland te
 „ „ hulp ! ”
7. „ Dan antwoordt dees , met opgeheven
 „ stem :
 „ „ Ik kan 's Lands wonden niet genezen ,
 „ „ Geen brood is in mijn huis , en ook
 „ „ geen kleed ,
 „ „ Stelt mij dus niet ten Hoofd des
 „ „ volks ! ” ”

Zeer levendig en naïf is de zamenpraak en perfoonsverbeelding in deze twee verzen. Regeringsposten worden doorgaans gezocht en begeerd , zoo lang het een' Staat slechts eenigzins welgaat ; maar in tijden van diep verval , wanneer er weinig eer , luttel voordeels , en groote verantwoording mede gepaard gaat , dan ziet men zich verpligt de Overheidsambten optedragen aan zulken , die er geene geschiktheid toe bezitten , en van derzelver gewigt geen inzien hebben : dan raakt de Magistraatsbediening in verachting , en men wil zelfs ten laatste zich geene Regerinsplaats laten opdringen. Zulke tijden , die daarenboven door gebrek en vermagering gekenmerkt zouden zijn , voorspelt hier de Profet. Het Joodsche volk was in *vaderlijke huizen* en geslachten verdeeld : *hoofd van een vaderlijk huis* te zijn was eene aanzienlijke Overheidspost ; doch nu zou het genoeg zijn , om tot dit ambt bevoegd te

wezen; zoo men slechts een kleed had, waarmede men voor den dag kon komen: de één zou den ander tot dit ambt niet alleen aanzoeken, maar *aangrijpen*, en door allerlei redenen trachten over te halen, dat hij zich met dezen last, met dezen *aanfloat*, gelijk er eigenlijk staat in den oorspronkelijken tekst, toch wilde bezwaren. Doch vergeefs, de aangezochte perfoon zou het ronduit afflaan, en den ellendigen staat van zijne eigen huisfelijke zaken voorwenden, om geen hoofd des volks te zijn. Hoe, ik? die niet alleen geen kleed heb overeenkomstig dien staat, maar die zelfs geen brood heb om mij te voeden, zou ik een hoofd over anderen worden?

Ik kan 's lands wonden niet genezen. Eigenlijk: ik kan geen verbinder zijn. Dit vat MICHAËLIS anders op en vertaalt het: *ik heb niets om mij mede te gorden.* Ik bezit geen enkel teeken van uiterlijke waardigheid, zelfs geen' gordel!

vs. 8. „ Zoo neigt Jeruzalem ten val,
 „ En Juda stort daar neêr,
 „ Omdat hun tong en daden.
 „ Jehova's hoogheid aangetast,
 „ En Hem verbitterd hebben.”

Van hier tot vs. 15 behelst de rede van den Profeet weder nieuwe verwijtingen, om de billijkheid van Jehova's strafgerigten, en op dezen grond de

ze-

zekerheid derzelve aantetoonen. Jehova's hoogheid was aangetast, met woorden en daden beide, en een land, dat alleen door zijne bescherming bestaan kon, moest dus noodwendig wankelen en ten val geraken!

Omdat eriz. verbitterd hebben. In 't Hebreeuwsch staat: *de oogen zijner majesteit verbitteren*, eene spreekwijze, waarin wij niets ongeschikts vinden, zoo dat wij MICHAËLIS niet kunnen bijvallen, die de Masorethische punten verandert en leest: *geringe beleedigen zijne hoogheid*, 't geen ons hier voorkomt flauw en krachteloos te zijn.

- vs. 9. „ Hun onbeschaamd gelaat strekt ten ge-
 „ tuige tegen her;
 „ Hun zonden roepen ze uit, als die van
 „ Sodom,
 „ Ze ontveinzen noch verbloemen die....
 „ Wee hunner! zij berokkenen zich zelf
 „ den ondergang!”

Dit is de hoogste trap van zedenbederf, wanneer de schaamte geheel geweken is, en men eer in schande stelt. Het geringste grondbeginfel van deugd en zedigheid is genoeg om dit uiterste voor te komen, en waar een gansch volk met deze onbeschaamde zedeloosheid befmet is, dat men zelfs het voorkomen van braaf en deugdzaam te zijn veracht en bespot, daar kan, onder het bestuur der Goddelijke Voorzie-

nig-

nigheid, de val van den Staat niet verre meer zijn. In dit derde van onbeschaamdheid vergelijkt hier JESAIAS de zeden van Jeruzalem, met die van het oude, regtvaardig verdelgde Sodom: en deze onbeschaamdheid der ondeugd gaf den Profeet ook vrijmoedigheid, om van zijnen kant onbewimpeld te voorispellen, wat van dit gruwelijk zedebederf het einde wezen zou: *Zij berokkenen zich zelf den ondergang!* Dit bijvoegfel is niet overtollig: de onbeschaamdheid der misdaad dient eigenlijk in haar oogmerk, om God opzettelijk te beledigen, en hem, dus als 't ware te benadeelen; doch dit is dwaas, men benadeelt zich zelve het meest, zich zelve alleen, wanneer men zich dus met opgeheven hand tegen God verzet.

- vs. 10. „ Zegt aan den braven, 't gaat hem wel,
 „ En hij geniet de vrucht van zijne wer-
 „ ken:
 11. „ Maar wee den boozen, want ellende,
 „ Het loon van zijne daden, wacht hem!”

De zin dezer verzen is duidelijk, en het is alleen minder klaar, wat derzelve bedoeling zij, in het verband van deze rede. Het schijnt dat Jehova hier zijnen Profeet gelast, om van zijner wege zijne opregte dienaars tegen de vrees der nakende onheilen gerust te stellen, en hun te verzekeren, dat zij in 't midden derzelve verschoond zouden

blijven, en behooren onder die overgelatenen, aan welken hij in het volgende kapittel zulke heugelijke beloften doet. Het was toch niet zeldzaam in de Goddelijke Regering over Israël, dat er eene duidelijke onderscheiding en uitzondering ten voordeele der goeden en braven, zelfs in de vernielendste onheilen, plaats had. Doch misfchien hebben deze verzen hier eene gansch andere bedoeling, en dienen alleen om de natie te overtuigen, dat het lot, 't welk de Profceet hun aankondigde, inderdaad nakende en te vreezen was, dewijl het uit de Goddelijke gerechtigheid voortvloeyde, dat ieder de vruchten zijner werken moet inoogften, en dat het een zondigend volk zoo zeker kwalijk moet gaan, als eene deugdzame natie zich heil en voorfpoed beloven mag. Indien wij deze verzen in dit licht befchouwen moeten, zijn het misfchien oude, bekende fpreuken, die JESAIAS hier niet voor het eerst voortbrengt, maar waarvan hij, als van bekende gezegden, zich bedient tot ftafing van den overtuigenden inhoud zijner redevoering.

vs. 12. „ Mijne volk laat zich door kind'ren on-
 „ derdrukken,
 „ Door vrouwen overheerfchen!
 „ Uw leidflien, ó mijn volk! misleiden u,
 „ Den weg, dien gij moest gaan, ver-
 „ derven zij.”

Vele oude Overzettingen lezen, met verandering der klankstippen, in plaats van *vrouwen*, *woekeraars*, en het woord *kinderen*, eigenlijk *zuigelingen*, verklaren zij van *uitzuigen*, *uitmergelen*, waaruit deze zin ontstaat: *tyrannen zuigen mijn volk uit, en woekeraars overheerschen het!* een zin die gansch niet verwerpelijk is en verdiende vermeld te worden.

Uit den toon van het gezegde, en de woorden *mijn volk* zou men bijkans opmaken, dat God hier sprekende wordt ingevoerd, ten zij men *mijn volk* voor het zelfde houde, als het geen wij zouden uitdrukken door *mijne landgenooten!* Volgens de gewone lezing waarschuwt de Profeet hier het volk van Juda tegen de Overheden, die het beheerschten: hij noemt hen niet alleen tyrannen en verdrukkers, maar *kinderen*, *vrouwen*: kinderen in onverstand, onbedachtzaamheid en brooddronken baldadigheid; vrouwen in lafhartigheid en dartele weelde, of om dat zij zich door wellust en vrouwenliefde in alles lieten besturen. Hij noemt hen *leidslieden*, die het volk *op doolpaden voerden*, en *den weg, dien zij gaan moesten*, *verdierven*, te eenemaal onbruikbaar maakten: dat is, de betrachting van deugd en braafheid niet aanmoedigden, maar veel eer moeilijk maakten, en het voorbeeld tot allerlei ondeugden gaven.

vs. 13. „ Daar slijgt Jehova ten gerigte,

G 2

„ En

- „ En daagt de volken voor zijn vierfchaâr ;
 14. „ Hij velt het vonnis over de Oudften ,
 „ De Vorften zijnes volks :
 „ „ Gij zijt het , die mijn' wijnberg hebt
 „ „ vernield ,
 „ „ Der armen roof is in uw huizen.
 15. „ „ Wat gaat u aan , dat gij mijn volk
 „ „ vertreedt ,
 „ „ Den armen trapt op 't aangezigt ? ”
 „ Zoo spreekt de Heer , Jehova Zebaoth ! ”

De perfoonsverbeelding , die wij hier aantreffen , waarbij Jehova sprekende wordt ingevoerd , de Overheden van Juda voor zich te regt stelt , ze beschuldigt en overtuigt van wreede verdrukking en tyrannij ; deze perfoonsverbeelding , een nieuw gedeelte der rede , hangt onmiddellijk zamen met het twaalfde vers , daar dezelfde misdaden hun worden te laste gelegd door den Profeet , wiens uitspraken hier door Jehova zelven worden bekrachtigd . De Profeet voert het Opperwezen met regterlijke plegtigheid in ; hij roept de Oudsten en Vorsten op om zich te verantwoorden , zoo zij kunnen , en terstond begint de beschuldiging in den sterksten afgebroken stijl . *Zij* , de hoeders van den *wijngaard* , handelden als vijanden en *weidden denzelve af* . De overtuigende be-wijzen hunner misdadige handelingen waren voorhanden : *hunne huizen waren nog vol van den roof der armen* . Jehova vraagt hen , wat razernij hen be-

bevangen had, dat zij zich onderwonden *zijn volk*, dat hij zich had toegeëigend, te drukken, ja te *vertrappen*, op *het aangezigt te treden* en te *vermalen*: dit laatste woord, dat in den grondtekst staat, maar dat wij in de overzetting met een ander verwisfeld hebben, is zeer sterk: er is toch geen geweldadiger verdrukking en verbrijzeling, dan die van het koren tusfchen de molenfteenen.

vs. 16. „ Nog spreekt Jehova:

„ Wijl Sions dochteren zoo trotsch zich
„ houden,

„ Met uitgerekten hals daar henen gaan,

„ En de oogeneleên blanketten,

„ En gaan al trippelend met afgemeten
„ fchreden,

„ Gekluisterd aan de voeten.”

Hier begint een nieuw deel der rede, dat tot aan het eerste vers van Kap. IV doorloopt. Gelijk de vorige verzen een bijzonder gedeelte des volks, de Overheden namelijk, betreffen, zoo zijn het ook hier alleen bepaalde perfonen, te weten, de vrouwen en dochteren van Jeruzalem, die door het gansche land den toon gaven, en door haar verleidend voorbeeld de gansche fefte medefleepten. Zij worden befchuldigd over de dartelheid, kostbaarheid en onbetamelijke zorg voor haren opfchik: Zij worden gedreigd van alle hare fieraden beroofd, mis-

handeld en tot slavinnen vernederd te zullen worden, terwijl hare mannen en jongelingen in den krijg zouden sneuvelen, en haar zonder toevlugt of bescherming laten. In dit en het volgende vers vinden wij de algemeene beschuldiging en bedreiging, welke beide van vs. 18 tot Kap. IV: 1 nader ontwikkeld, en in bijzonderheden voorgedragen worden.

De Profeet beschuldigt de Jeruzalemsche dochters in dit vers van trotschheid, dartelheid en gemaakteheid in hare houding, die een ijdel en oneerbaar hart vol verboden minneranken verried. Zij worden bestraft; *dat zij zich trotsch aanstelden*, gelijk wij het zouden uitdrukken, zich onverdragelijke airs gaven; *dat zij met uitgerekten hals daar henen gingen*, juist de houding van eene ijdele vrouw, die zich alleen op haren opschik alles aanmatigt, en de grootste verdiensten stelt in eene kostbare kleeding. Voorts *het blanketten der oogen*: van het gelaat eener Oosterfche maagd is niet veel anders zichtbaar, dan alleen de oogen door de opening van den fluijer; aan deze alleen wordt derhalve het blanketsel gelegd. Zij verwen de wenkbrauwen rood met menie, en de oogleden blinkend zwart met een soort van loodërts. Nog wordt haar als ongeoorloofd te laste gelegd *de gemaakte trippelende gang met kleine afgepaste tredjes*: het ijdele en belagchelijke hiervan is in het Hebreeuwſch uitgedrukt door het woord, dat de Profeet hier gebruikt, en 't welk eigenlijk beteekent, *gaan als een klein kind*;

kind; want deze trippelende gang met kleine pasjes is juist de gang der kinderen, dien de volwasfene niet kinderachtig mogen nabootfen. Eindelijk *gekluisterd aan de voeten*: wat dit zij zal bij vs. 20 worden uitgelegd.

vs. 17. „ Zoo zal de Heer den fchedel
 „ Der dochter Sions gansch van haar be-
 „ rooven,
 „ En hare fchaamte ontblooten.”

Zie daar de algemeene bedreiging. Uit deze weelderige pracht zouden de opgefchikte jonkvrouwen in een' ftaat van de uiterfte vernedering en fchande gefort worden. Zoodanig is het, wanneer men zelfs zoo veel kleeding niet heeft, als genoegzaam is om die deelen te dekken, die de fchaamte verbiedt te ontblooten. Hiertoe behoort ook de kaalheid des hoofds, vooral die in het uitvallen der haren beftaat, en aan vuile ziekten, aan fchurfdigheid of melaatsheid haren oorfprong verfhuldigd is, en dat deze hier bedoeld wordt, blijkt uit den aard van het grondwoord, dat *uitvallen, wegylœijen* te kennen geeft.

vs. 18. „ De dag genaakt, waarin hij al haar op-
 „ fchik af zal rukken,
 „ Voetringen, zon- en maan-fieraden.”

In dit en de vijf volgende verzen noemt de Profeet alle de onderscheiden stukken op, die den opschik eener Hebreeuwſche jonkvrouw uitmaakten, en voorspelt, dat Jehova haar van die allen berooven zou. Men zou kunnen vragen: wat JES A ï A S toch met deze uitvoerigheid voorhad, in op deze wijze zelfs de kleinſte gedeelten van den vrouwelijken tooi in zijne rede in te vlechten; maar waarſchijnlijk was zijn oogmerk, om, indien ik het zoo uitdrukken mag, de Sionitiſche dochter naakt uit te kleeden, in zijne redevoering, hare ganſche pracht ten toon te ſtellen, en haar zonder uitzondering aan te kondigen, dat zij niet het kleinſte stukje van haar vrouwelijk ſieraad zou overhouden. Intuſſchen is in deze verzen zeer vele, en zelfs onoverkomelijke moeilijkheid: het is onmogelijk van ſommige woorden die hier voorkomen, thans te bepalen, welke kledingſtukken er door aangeduid zijn, en hoe derzelve gedaante was. Wij zullen ons hierin naar het gevoelen dier Geleerden moeten ſchikken, die deze ſtukken opzettelijk tot voorwerpen van hun onderzoek hebben verkoren, en van deze is de voor naamſte de beroemde Hoogſchoolleeraar N. G. SCHROEDER.

Voetringen; Banden, gewoonlijk van goud gemaakt, die even boven den enkel om het been werden vastgemaakt, en daar om ſloten; het bijzonder gebruik daarvan zal ons bij vs. 20. blijken.

Zon- en maan-ſieraden, of eigenlijk *zonnetjes en maantjes*: ſieraden, die men waarſchijnlijk om den

den hals droeg, de eerste, in de gedaante van eene stralende zon, waren van goud; de andere, in de gedaante van eene wasfende of gehoornde maan, waren van zilver. De beteekenis van het eerste woord *zonnetjes* is niet uitgemaakt; die van het laatste *maantjes*, is zekerder. Dat men dit laatste sieraad ook gebruikte, om lastdieren, waarop men reed, op te schikken, blijkt uit *Richt. VIII: 21*, waar wij lezen, dat der Midianiten Vorsten *maantjes* hadden aan de halzen hunner kameelen.

vs. 19. „ Paarden, armbanden, sluijers.”

Het eerste woord schijnt een oorsieraad aan te duiden, dat in de gedaante van heldere druppels nederhing, want het wortelwoord beteekent *druppen, lekken*: wij denken dus liefst aan *paarden*. *Armvorserselen*; het zij gouden armbanden, of snoeren van edele gesteenten, die men aan de armen droeg, en een rijke opschik waren. *Sluijers*; de gewone dragt der Oosterfche vrouwen en dochters: zij werden uit twee stukken aan elkander gehecht, waarvan het eene nederwaarts op den boezem hing, het andere achterwaarts over het hoofd ging: deze stukken waren zamengehecht op de plaats der oogen, niet vast tegen malkander aan, maar met oogjes of lissens, die eene opening lieten, waardoor men zien kon.

vs. 20. „Kapsels, voetketentjes en gordels,
„Riekdoosjes, amuletten.”

Het eerste woord wordt ook gebruikt om eene priesterlijke muts aan te duiden, die van onderen breeder, naar boven spits toeliep. Hier beteekent het waarschijnlijk eene foort van vrouwelijken tulband, die echter het haar niet geheel bedekte of onzichtbaar maakte, maar in hetzelfde als ingevlochten was; dus een *kapsel*, eene *toque*. *Voetketentjes*; deze behoorden tot de *voetringen*, waarvan vs. 18. gesproken is: men maakte aan dezelve een klein gouden ketentje vast, waar door de voeten als aan malkander gekluisterd waren, gelijk vs. 16. gezegd wordt: deze ketentjes dienden, om kleine stapjes en afgemeten schreden te maken; een groote last voorwaar, maar waaraan onderwerpt men zich niet al, om de mode te volgen!

Gordels, wat deze zijn is bekend; het woord kan ook *linten* vertaald worden.

Riekdoosjes, gouden doosjes waar in men balfem en allerlei parfums bewaarde; men droeg ze op den boezem, of aan den gordel.

Amuletten, eigenlijk *slangetjes*: eene foort van talismans; dunne gouden plaatjes, slangswijze gevormd, en met tooverkarakters gegraveerd, als een behoedmiddel tegen bezweringen. Men droeg ze misschien op het hoofd.

vs. 21. „ Ringen, neus-verfierfels.”

Wat het eerste fieraad, den *vingerring*, betreft, dit heeft geene uitlegging van nooden; het andere, de *neusring*, is zekerlijk een ongeschikt en onbeschaafd versierfel, maar het blijkt echter uit alle berigten, dat het ook tot den opschik der Oosterfche vrouwen behoort. Kan men dit evenwel niet gelooven, zoo versta men door dit versierfel een snoer van juweelen, aan de beide zijden van den tulband vastgemaakt, en afhangende beneden het voorhoofd tot op den neus.

vs. 22. „ Het kostbaar overkleed, en het ge-
„ waad,
„ De mantels en de tasfen.”

Het *kostbaar overkleed*; eigenlijk een staatsiemantel, met kleuren, goud en zilver, geweven of geborduurd. Men droeg dezelve over alle kleedren heen, en niet dan bij plechtige gelegenheden.

Het gewaad. Hier door versta ik het eigenlijk kleed, *de robe*: dezelve was met wijde mouwen, die tot op de handen en vingers raakten; onder den boezem was deze rok met een' gordel of band gesloten, en nederwaarts hing zij tot op de voeten.

De mantels: wat dit zij is mij duister; ik versta er liefst door het gewone overkleed, onderscheiden
van

van den kostbaren mantel, dien men alleen in staatte droeg.

De tassen: in dezelve droeg men kleinodien, geld, parfums en andere kostbaarheden; zij waren of afzonderlijke stukken, of op de andere kleederen vast.

vs. 23. „ De zijden stoffen, linnen onderkleedren,
„ En allen tooi van hoofd en boezem.”

Zijden stoffen, eigenlijk *het doorschijnend gewaad*: kleederen van zijden of andere doorschijnende stoffen, welker gebruik strijdig was tegen de eerbaarheid der vrouwen in het Oosten.

Linnen onderkleederen; die onmiddellijk of van nabij het ligchaam dekken, voornamelijk *fijne hemden van bysfus*.

En allen tooi van hoofd en boezem. Wij ontmoe-
te hier twee woorden, waarvan het eene beteekent *haarbanden*, die men tusfchen het haar invlocht, en waarmede men het hoofdhulfel of kapsel maakte: het tweede fchijnt mij toe te beduiden, een kleiner foort van fluijers, die slechts tot op den boezem afhingen, en niet ongelijk waren aan onze tegenwoordige *voiles*. Men vergelijke *Hoogl. V: 7*, waar hetzelfde woord voorkomt.

vs. 24. „ Dan zal in plaats van balfem flank en
„ etter zijn,

- „ In plaats van kostbren doses gescheurde
- „ lommen;
- „ Een kale kruin in plaats van schoon-
- „ gevlochten haren;
- „ In plaats van feestgewaad een zak,
- „ In plaats van schoonheid een verbruid
- „ gelaat.”

Ziet daar nu de opgeschikte jonkvrouw in de diepste vernedering, door de rampen van den vernielenden krijg. Ten doel gesteld aan de baldadigheden van den woesten vijand, is zij wreedelijk mishandeld; men kan nu geene welriekende zalven, maar wel stinkenden etter bij haar vinden. Beroofd van hare kostbaarheden is zij met ongevundene vonden bedekt: zij is flavin geworden! *Hare schoongevlochtene*, of, volgens anderen, *met goudstof bespoederde haren* zijn afgesneden, en de kale schedel is het teeken harer slavernij! de jonge teedere maagd is in haren slaafschen arbeid aan de brandende zon blootgesteld, verschroeid, verbrand en verzengd is haar schoon gelaat! In alle de spreekwijzen, die de Profeet hier gebruikt, heerscht eene onbegrijpelijke kracht van uitdrukking, en eene levendigheit van voorstelling, die noodwendig den diepsten indruk maken moest.

vs. 25. „ Uw mannen zullen vallen door het zwaard,
 „ Uw helden in den strijd,

26. „ En

26. „ En Sions poorten zullen klagen , weenen ,
 „ Daar elk , berooid , op de aarde neder-
 „ zit.”

Uw mannen zullen vallen enz. De vrouw zal beroofd worden van haren echtgenoot , de bruid haren bruidegom zien sneuvelen , de maagd den dood van haren jongeling , de zuster van haren broeder , de moeder het verlies van hare kinderen betreuren. Verlatenheid weduwfchap en befchermingloosheid zouden het begin zijn van de ellende der zwakke kunne.

Dan zullen Sions poorten enz. De algemeene rouw en neerflagtigheid zag men meest in de poorten der fteden , die men voor markten , pleinen en vergaderplaatfen hield. Daar zaten de Ouden met zakken bekleed en ftof op hunne hoofden , de vrouwen weenende en handenwringende , de mannen treurig en zwijgende.

Daar elk , berooid , enz. Hier wordt Sion weder voorgesteld als eene vrouw , die als eene troostelooze op de aarde nederzit in ftof en asfche: Het woord *berooid* , is in het Hebr. zeer fterk , het duidt iemand aan , dien men volkomen van alles beroofd heeft , zonder iets over te laten: *gereinigd* heet het eigenlijk. Het is onzeker of de Profcet voor oogen gehad heeft het zinnebeeld eener maagd , die men van alle hare fieraden beroofd heeft , of eene vrouw en moeder , die echtgenoot en kroost verloren heeft , en nu weigert getroost te worden!

IVde H O O F D S T U K.

vs. 1. „ **D**an zal een enkel man
 „ Door zeven vrouwen zich zien aangegre-
 „ pen :
 „ „ Ons eigen brood, dus spreken zij,
 „ „ Onze eigen kleeding zullen wij verzor-
 „ „ gen,
 „ „ Gun ons slechts uwen naam te dragen ;
 „ „ En neem de snaadheid van ons weg !””

De Kapittelverdeeling is hier zoo blijkbaar gebrek-
 kig, dat men het nauwelijks behoeft aan te toonen.
 Dit vers stelt ons het vrouwelijk geslacht voor in haren
 verlaten toestand; bij het gebrek aan mans, door de
 vernielingen des oorlogs, worden zij niet meer be-
 geerd. Intusfchen de ongetrouwde staat en onvrucht-
 baarheid waren schandelijk in het Oosten; zij zien
 zich gedwongen, met ter zijde stelling der vrouwe-
 lijke kieschheid, de mannen zelve aan te zoeken,
 aan te grijpen, te overreden om hun naam en huis
 met haar te deelen, terwijl zij beloven zelve voor
 haar onderhoud en kleeding te zullen zorgen. Des
 Profets reden is hier een weinig vergrootend; wij
 moeten ze alleen uit haar oogmerk verklaren, en dit
 was

was den verlaten staat der sekse, bij het groot gebrek aan mans en jongelingen levendig voor te stellen.

vs. 2 — 6. Deze verzen behelzen het laatste deel, het slot der Profetische redevoering, en wel eene heerlijke belofte. Om de braven onder het volk niet te zeer te bedroeven, gelast God zijnen Profet hen gerust te stellen, dat de oordeelen slechts voor een' tijd zouden zijn, en dat, na het eindigen derzelve, dagen van geluk en heil op nieuw zouden aanblijven. — Er zou een overblijffel van ontkomenen zijn, opgeschreven ten leven te Jeruzalem. Wij voor ons meenen de vervulling dezer belofte niet verder te mogen zoeken, dan in de dagen van Hizkias, waarvan wij weten, dat dezelve, voornamelijk in de laatste helft zijner regering, zeer gezegend en vreespoedig waren. Wij houden het voor een' vreesfelijken sprong, hier terstond tot de dagen van den Messias te moeten overstappen, die ook met de vorige verwoestingen geen het minste verband hadden. Daarenboven verbiedt ons de tijdsbepaling *te dien dage*, om hier eenige eeuwen tusschen beide te laten voorbijgaan, en de spreekwijze te verklaren, als of er stond *eenige honderde jaren daarna*. Eindelijk, indien de gezegden van den Profet zich gemakkelijk en natuurlijk van Hizkias regering verklaren laten, verbinden ons de regels eener gezonde uitlegkunde der Profetische Schriften, dezelve daarop t'huis te brengen.

- vs. 2. „ Doch dan genaakt de dag,
 „ Waarin Jehova's spruit tot roem en sieraad,
 „ De vrucht des lands tot heerlijkheid en
 „ luister
 „ Van Isrels overschot zal zijn”.

Jehova's spruit. Dat hier door een Vorst verstaan wordt, die in Jehova's gunst regeren zou; is uit vergelijking van andere plaatfen duidelijk. — Hier bedoelt er de Profeet door *Hizkiäs*, die misfchien reeds geboren was, toen deze rede werd uitgesproken, 't geen ik geneigd ben te gelooven. Dan is *de vrucht des lands* het jonge kroost, het opkomende geflacht uit het volk, in onderscheiding van den jongen telg uit Davids huis, *Jehova's spruit*. Het geflacht, dat thans geboren werd, met den jongen Vorst Hizkiäs aan het hoofd, zou het einde der aangekondigde rampen en de daarop volgende heugelijke herftelling aanschouwen. Dit tegenwoordig opkomend geflacht zou eens heerlijk en luisterrijk doen zijn *het overschot van Israël*: want bij de volkomen vervulling dezer beloften zouden de tien stammen reeds naar Asfyrien gevoerd, en *Juda* *het eenig overschot zijn van gansch Israël*.

- vs. 3. „ Dan zal al 't geen in Sion,
 „ En in Jeruzalem den ramp ontkomen is,
 „ Den naam van HEILIG dragen,
 „ Wat in Jeruzalem ten leven is bestemd!”

De spreekwijzen, in *Sion en Jeruzalem den ramp ontkomen, overgebleven, overgelaten*, en daar *bested, opgeschreven te zijn ten leven*, beteekenen een en hetzelfde, te weten, behouden ontkomen te zijn, uit de oordeelen, die op handen, en door den Profeet aangekondigd waren. Die alle zouden dan *heilig* mogen *geheeten worden*. Dit heeft de uitkomst bevestigd; de zonderlinge hervorming door Hizkias volbragt, was van dien aard, dat het volk, in sfipte waarneming van den openbaren Godsdienst, *heilig* kon en mogt heeten. Ziet daar, op welk eene wijze het opkomend geslacht, bestuurd door Jehova's telg, eens eer en luister zou aandoen aan den naam en het overschot van Israël.

vs. 4. „ Als eens de Heer van Sions dochteren
 „ De onreinheid afgewasfchen,
 „ De bloedschuld van Jeruzalem zal heb-
 „ ben uitgewischt,
 „ Door strafgerigt en loutering des vuurs.”

De voorstelling is hier weder schoon en levendig, maar gemakkelijk nategaan. De opgeschikte, gebalfemde Sionitinnen, rein en prachtig voor het uitwendige, worden hier, naar haar inwendig bestaan, voorgesteld als met allerlei drek en onreinigheid bezoedeld, en Jeruzalem als bevekt en druipende van bloed. Jehova's oordeelen zouden haar zuiveren; zij zouden heftig zijn en branden als vuur, maar ook de
 lou-

louterende kracht des vuurs voor het rijk en de inwoners van Juda bezitten.

- vs. 5. „ Dan zal Jehova
 „ Over alle Sions Raads- en Staatsverga-
 „ deringen,
 „ Een rookwolk scheppen des daags,
 „ Des nachts een stralende vuurvlam,
 „ En al wat heerlijk is zal veilig wezen.”

Het verloren aanzien zou in Juda wederkeeren; alle raadslagen tot nut des lands onder Gods zegent gelukken. Zij zouden zulke heerlijke blijken hebben, beide van Gods tegenwoordigheid en bescherming, als Israël voorheen in de woestijn, toen de wolkkolom des daags, en de vuurkolom des nachts voor hen henen trok.

- vs. 6. „ Dan heeft men, bij den middag-gloed,
 „ Een schaduwrijke hutte;
 „ Bij fellen vloed en regenplafsen,
 „ Een toevlugt en verberging!”

Het zinnebeeld is van den landman ontleend, of van den herder, die op den brandenden middag, of tegen onverwacht opkomenden stortregen, een' veiligen optrek heeft. De Profeet verzwijgt dus niet, dat onder Hizkias zware slagen het land konden treffen, maar zij zouden in Gods bescherming eene veilige

toevlugt tegen dezelve vinden. Dit is in den Assyrischen oorlog gebleken: de nood was groot, maar het vertrouwen op God bleef leven. Eene onverwachte uitkomst daagde op, en nu werd de naam van Juda geducht, geëerd, en Babylons Vorsten kwamen in gezantschap Jeruzalem bezoeken.

Vde H O O F D S T U K.

1. **K**om, laat mij zingen van mijn' Vriend,
Een lied van mijn' Vriend, en van zijn' wijngaard:
- Mijn Vriend had een' wijngaard,
Op eenen vruchtbren heuvel had hij dien.
2. En hij-omtuinde hem,
En zuiverde den grond van steenen,
Beplantte hem met Soreks ed'len wijnstok;
Hij bouwde aldaar een prachtig landhuis,
En maakte een' uitgehouwen wijnbak;
Hij hoopte, dat hij druiven voort zou brengen,
Maar hij droeg — gifbeziën!
3. Nu dan, bewoners van Jeruzalem!
Mannen van Juda!
Weest Regters tusfchen mij en mijnen wijngaard!
4. Wat was aan mijnen wijngaard meer te doen,
't Geen ik aan hem niet deed?

Mogt ik niet hopen, dat hij druiven voort
zou brengen?

En hij droeg gifbeziën!

5 *Gij zwijgt?*.... hoort dan van mij,
Wat lot ik mijnen wijngaard heb bescho-
ren:

Zijn' tuin zal ik wegrukken,

Dat hij zij ter afweiding;

Zijn' scheidsmuur vernielen,

Dat hij zij ter vertreding!

6. Ja! 'k zal hem ganschelijk verwoesten,
Hij wordt niet meer gefnoeid, niet rein ge-
houden,

Daar schieten doorn en distels welig op....

En de wolken gebiede ik,

Niet meer op hem te regenen!

7. Helaas! dees wijngaard van Jehova Zebaoth
Is Isrels huis,

En Juda dees geliefde lusthof!

Hij wachtte regt, maar ziet! bloedstorting!

Gerechtigheid, maar ziet! geschrei der ver-
drukten!

8. Wee hunner!

Die

Die huis aan huis, en land aan landen trek-
ken,

Tot dat geen plaats voor and'ren ov'rig zij,
Als of ge alleen het land bewonen wildet?

9. Des zwoer Jehova Zebaoth:

(Nog klinkt het mij in de ooren!)

Zoo niet die prachtige paleizen

Een puinhoop worden zullen!

Hoe groot, hoe schoon zij waren,

Geen mensch bewoont die meer!

10. Tien bundren wijngaards geven dan één

Bath,

Een *Homer* zaads een *Epha* vruchten.

11. Wee hinner!

Die vroeg reeds in den uchtendstond,

Verhittenden drank bejagen,

En toeyen tot de schemering,

Door wijn ontgloeid.

12. Bij luit en cither,

Bij trom en fluit en volle bekers,

Brassen en flempen zij:

Maar wat Jehova werkt, dat trekt hunne
aandacht niet,

En wat zijn hand bereidt, dat zien zij
niet!

13. Zoo zorgloos wordt mijn volk gevankelijk
weggesleept,
En al die pracht en overvloed
Smacht dan van dorst en honger weg!
14. Reeds opent het doodenrijk zijn' gretigen
balg,
En spert den muil op, zonder mate,
Om in te zwelgen Jeruzalems weelde,
Haar overvloed, haar luid geschater,
Haar wilde vreugde!
15. Dan buigen zich aanzienlijke en geringe, diep
vernederd,
Dan zinkt de trotsche blik ter aarde.
16. Dan wordt Jehova Zebaoth verhoogd door
regt,
En God, de Heilige, krijgt dan zijne eere
weder,
Daar Hij gerigten oefent!
17. Dan graast het lam, werwaarts men 't henen
drijft,
En vreemde herders weiden af
De vette, nu verwoeste akkers.
18. Wee hunner!
Die 't heilloos koord der snoodheid,
Het dikke wagenzeel der zonde slepen!

19. Die

19. Die zeggen: hij spoede zich,
Hij verhaaste zijn werk,
Op dat we er nog iets van zien!
Laat komen, schielijk komen
Den raad van Isrels Heiligen,
Op dat we er nog iets van gevoelen!

20. Wee hunner!
Die 't kwade heeten goed, en 't goede
kwaad,
Die duisternis in licht, en licht in duister-
nis verkeeren,
Die bitter zoet, en 't zoete bitter noe-
men!

21. Wee hunner!
Die wijs zijn in hunne oogen,
Verstandig naar hun eigen waan!

22. Wee hunner!
Die helden zijn in wijn te drinken,
En kloek in anderen den beker toe te bren-
gen!

23. Die voor geschenk den booswicht strafloos
laten,
En den regtvaardigen zijn regt onthouden

24. Daarom , gelijk de tong des vuurs den
 stoppel,
 Gelijk de vlam 't verdorde gras verteert ,
 Zoo zal haar wortel ook tot asch vergaan ,
 Haar bloem als stof verstuiven !
 Want zij verwierpen de wet van Jehova Ze-
 baath ,
 En versmaadden 't gebod van den Heiligen
 Israëls !
25. Billijk dus ontbrandt Jehova's toorn
 Tegen zijn volk ;
 Hij strekt zijn hand uit , slaat het , dat de
 bergen beven ,
 Dat lijken de straten , als vuilnis , bedekken !
 En in dat al bedaart zich nog zijn gramschap
 niet ,
 Zijn hand blijft immer uitgestrekt !
26. Daar rigt hij een banier
 Voor vergelegen volken op ,
 Hij roept ze zaam van 's aardrijks einde ,
 Zie ! haastig , schielijk komen zij !
27. Geen moede is onder hen , geen struiklende ,
 Geen sluimrende , geen slapende ,
 Ze ontbinden den gordel der lendenen niet ,
 Hun voeten ontschoeijen zij niet .

28. Hun

28. Hun pijlen zijn gescherpt,
Hun bogen steeds gespannen,
Hard als een rots zijn hunner paarden hoe-
ven,
Hun rad'ren als de dwarrelwind.
29. Het brult dit heer, gelijk de leeuwin,
Als jonge leeuwen brullen,
Het brult, en grijpt den prooi, en voert
hem weg,
En niemand rukt dien uit zijn klaauw.
30. Gelijk 't gebruisch der zee zal hun gebulder
zijn....
Dan ziet men om in 't land, maar overal
Is duisternis en angst, en waar men de oogen
wendt
Is 't licht in donkerheid verwandeld!

V E R K L A R I N G.

De redevoering, in dit Kapittel vervat, onderscheidt zich duidelijk genoeg van de voorgaande en de volgende; ook is derzelve inhoud klaar en in 't oog vallende.

In de zes eerste verzen gebruikt de Profeet het zinnebeeld van eenen landman en zijnen wijngaard, om Gods weldaden en zorg voor het Joodsche volk, den verbasterden staat van hetzelfde, en de uitkomst, die dit een en ander eindelijk hebben zou, des te zinnelijker voor te stellen. Vs. 7. bréngt hij de gelijkenis over en verklaart de leenspreuk. Vs. 8 tot 25. spreekt hij onbewimpeld, verwijt den Joden hunne onverzadelijke hebzucht, weelde en brasferij, roekelooze verfmading van Gods bedreigingen, verharding in het kwade, trotsche inbeelding en schreeuwende onregtvaardigheid; en verbindt met deze voorstelling die der straffen, die op zulk een zedeloos bestaan volgen zouden. Eindelijk vinden wij vs. 26 — 30. de voltooiing van alle Gods oordeelen, in den Babylonischen krijg, de verwoesting van den Staat en de gevankelijke wegvoering van het volk.

De redevoering is voornamelijk ingericht tegen het rijk van Juda, schoon het koninkrijk van Israël niet geheel schijnt te mogen uitgesloten worden; althans wij vinden *het huis Israëls* ook genoemd in het zevende vers.

Wat den tijd betreft, waarin JESAIAS deze rede heeft uitgesproken, wij zijn van hetzelfde gevoelen met de meeste uitleggers, dat die invalt in de regering van Uzias of van Jotham; want dit is onmogelijk te onderscheiden. De misdaden, in het achtste, elfde en twaalfde vers ten toon gesteld; duiden een' tijd van overvloed en weelde aan, die zich niet schikt voor de regering van Hizkias, en veel minder voor die van Achaz, in wiens dagen een groot deel der bedreigingen vers 8, 9, 13, 14 enz. hare vervulling schijnen verkregen te hebben, gelijk uit de verklaring blijken zal.

- vs. 1. „ Kom, laat mij zingen van mijn' Vriend,
 „ Een lied van mijn' Vriend, en van zijn'
 „ wijngaard:
 „ Mijn vriend had een' wijngaard,
 „ Op eenen vruchtbren heuvel had hij
 „ dien.”

Het fraaije der gelijkenis, die wij in dit en de volgende verzen voor ons hebben, bestaat voornamelijk in het treffende en gepaste van het zinnebeeld, dat de Profeet gebruikt; in de schoone uitvoering en out-
 wik-

wikkeling van hetzelfde, en in de levendigheid der perfoons - verbeelding. Eerst spreekt JESAÏAS slechts van den eigenaar des wijngaards als van zinnen vriend vers 1 en 2. Met het derde vers spreekt de zorgvuldige landman zelve, en op het laatst van het zesde verraad hij zich als geen minder perfoon zijnde, dan de Heer van hemel en aarde. De Zaligmaker heeft het zinnebeeld van onzen Profeet overgenomen *Matth. XI: 33*, schoon hij er een ander gebruik van maakt. Doch laat ons de bijzonderheden van nader bij beschouwen.

Allereerst verdient onze opmerking het opschrift der leenspreuk, *kom, laat mij zingen van mijner vriend* enz. JESAÏAS spreekt van den eigenaar des wijngaards als van *zinnen vriend*; niet om ons eenige geheimzinnigheden in dien naam te doen zoeken, maar enkel tot omkleeding zijner gelijkenis. Gelijk wij mischien zeggen zouden: *daar was een man*, die een' wijngaard had, zoo zegt hij bij verkiezing: *ik heb een' Vriend*, die een wijngaard heeft enz.

Men kan echter niet ontkennen, dat de toon van dezen aanhef iets zonderlings heeft, dat dezelve eene vrolijke, uitlokkende voorstelling schijnt aan te kondigen, en men daarna niets minder zou verwachten, dan zulke scherpe bedreigingen en verwijtingen, als bijna den ganschen overigen inhoud van dit Hoofdstuk uitmaken. Waarschijnlijk was het de bedoeling van den Profeet hierdoor zijne rede verrasfender en tref-

treffender te maken, zijnen hoorderen eerst het denkbeeld in te boezemen, dat hij hun aangename waarheden ging mededeelen, om, door de aankondiging der naderende onheilen, hen des te meer te verpletteren.

Het eerste deel der gelijkenis vers 1 en 2. behelst de beschrijving der zorg, die de onderstelde landman voor zijnen wijngaard gehad, zijne verwachting, die hij daarop gebouwd, en de grievende te leufstelling, die hij van denzelven ondervonden had.

Het is niet om 't even in welke landouw men een' wijngaard aanlegt; in de laagte en vlakke wil dezelve niet tieren, de wijnstok wil een bergachtigen ongelijken grond, maar die niet schraal of dor is. De zorgvuldige landman had zijnen wijngaard geplant op een' *heuvel*, en wel op een *vetten heuvel*, in het Hebreuwsch, *op een olieachtigen hoorn*.

- vs. 2. „ En hij omtuinde hem,
 „ En zuiverde den grond van steenen,
 „ Beplante hem met Soreks ed'len wijn-
 „ stok;
 „ Hij bouwde aldaar een prachtig landhuis,
 „ En maakte een' uitgehouwen wijnbak;
 „ Hij hoopte, dat hij druiven voort zou
 „ brengen,
 „ Maar hij droeg — gifbeziën!”

Hij omtuinde dien, gedeeltelijk met een' steenen scheidsmuur, gedeeltelijk met een schut of heining; (vs. 5.) om de vossen, die op de rijpe druiven azen, en ander schadelijk gedierte van denzelfven te weren. Hij *zuiverde den grond van steenen*, die den wortel kwetsen, onmatig verkoelen, en de vruchtbare sappen beletten in dezelve in te dringen. Nog meer, hij stelde zoo veel prijs op dezen plek gronds, dat hij geen gemeene, maar de *edelste druif* daarin planten wilde, en wel die soort, die *Sorek* genoemd werd, waarschijnlijk naar de beek, of liever de vallei *Sorek*, waarvan melding gemaakt wordt *Richt. XVI: 4*. Sommige Geleerden houden dit Sorek voor hetzelfde met het dal *Escol*, waaruit de verspieters een druiftros bragten, die één man alleen niet dragen kon, zonder dezelve te kwetsen. Daarenboven, *hij bouwde op dien wijnakker een prachtig landhuis*, letterlijk *een' toren*, gelijk het woord ook die beteekenis heeft *Luc. XIV: 28*. Niet maar eene enkele hut voor de hoëders of hoëderinnen, noch enkel eene woning voor de arbeiders, maar een groot gebouw, een landhuis, ten bewijze hoe veel liefde hij voor zijnen wijngaard had. Hij plaatste ook in denzelfven een *wijnbak*, dat is een wijnpers, met de kuip, daar onder behoorende, en om te toonen, dat hij geene kosten wilde sparen, was deze bak *van uitgehouwen steen*.

Uit het zesde vers merken wij, dat hij zijn wijngaard ook liet *befnosijen*, en *zuiver houden*, zoodat

dat er niets ontbrak aan de volledige zorg, die hij voor dien akker droeg.

Billijk was zijne verwachting, *dat hij druiven van denzelfven lezen zou*, en wel van de beste foort en in den grootften overvloed; maar hoe zeer vond hij zich te leur gesteld, daar hij in plaats van deze *niet dan gifbeziën vond*. *Gifbeziën*: men moet hier denken aan eene schadelijke plant, *wolfs-kruid* genoemd, en mischien in de geschiedenis van Eliza voorkomende onder den naam van *wilden wijnstok*. 2 Kon. IV: 39. Aan deze plant groeijen schoone beziën, maar bitter en giftig van aard. Zoodanige gifbeziën droeg de zoo zeer verzorgde wijngaard; en als nu de eigenaar kwam in den tijd des oogstes, en meende druiven te vinden, vond hij niets dan dit schadelijk tuig.

- vs. 3. „ Nu dan, bewoners van Jeruzalem!
 „ Mannen van Juda!
 „ Weest Regters tusschen mij en mijnen
 „ wijngaard!
4. „ Wat was aan mijnen wijngaard meer te
 „ doen,
 „ 't Geen ik aan hem niet deed?
 „ Mogt ik niet hopen, dat hij druiven voort
 „ zou brengen?
 „ En hij droeg gifbeziën!”

Door eene sterke en schoone perfoonsverbeelding,
 I. DEEL. I wordt

wordt hier de eigenaar van den wijngaard zelve sprekende ingevoerd. Hij maakt de burgers van Juda en Jeruzalem tot regters, om te oordeelen, of hij niet alles aan zijnen wijngaard aangewend had, wat men van eenen landman verwachten, of aan eenen akker doen kon? of zijne verwachting niet billijk was? of het niet onvergetelijk was, dat zulk een schoone grond, zoo beplant, zoo verzorgd, niet dan giftig onkruid dragen zou? Zeer treffend en gelukkig gedacht is het, dat de mannen van Juda en Jeruzalem hier als regters worden ingeroepen; op hen toch zag de gelijkenis, en zij werden nu gedwongen, om hun eigen vonnis uit te spreken, of het geduchtste van alle Gods oordeelen stilzwijgende te billijken.

- vs. 5. „ *Gij zwijgt? . . .* hoort dan van mij,
 „ Wat lot ik mijnen wijngaart heb be-
 „ schoren:
 „ Zijn' tuin zal ik wegrukken,
 „ Dat hij zij ter afweiding;
 „ Zijn' scheidsmuur vernielen,
 „ Dat hij zij ter vertreding!”

De landman, na op deze wijze zijne veranderde gezindheid, omtrent dezen eertijds zoo geliefden plekgroonds, gerechtvaardigd te hebben, gaat nu voort om te zeggen, wat hij in 't vervolg met den wijngaard meent te doen: en dit bestond daarin, dat hij
 dien

dien openlijk zou verlaten, en aan het wild gedierte prijs geven; dat hij er geen oogenblik zorg meer aan verspillen zou, dat zijn vloek op dien akker zou rusten!

Waar hij een *tuin* of schutting had zou hij dien *wegrukken*, waar hij een' *steenen scheidsmuur* had, zou hij dien *vernietelen*: dit was de kortste weg, om den wijngaard uit te roeijen: nu zou welhaast het gedierte des velds komen, alles *afweiden*, alles *vertrappen*, zoo dat er geen spoor meer zou overblijven, van 't geen deze vruchtbare heuvel eertijds was.

6. „ Ja! 'k zal hem ganschelijk verwoesten,
 „ Hij wordt niet meer gesnoeid, niet rein
 „ gehouden,
 „ Daar schieten doorn en distels welig
 „ op....
 „ En de wolken gebiede ik,
 „ Niet meer op hem te regenen!”

“Nog sterker is de volgende uitdrukking, die wij vertaald hebben: *ik zal hem ganschelijk verwoesten*. Eigenlijk, *ik zal hem maken tot een nachtleger*. De plaatsen, die het wild gedierte verkiest tot nachtleger, zijn doorgaans zulke, waar geens menschen voetstap gezien wordt, barre wildernis, de akeligste verwoesting. Alle zorg althans zou hij van dat stuk gronds aftrekken; het *zou niet meer besnoeid, noch*

gereinigd worden. Het laatste woord is van eene onzekere beduidenis, het schijnt te beteekenen, *eens stuk goeds behoorlijk in orde te houden*, of ook een soort van *voren te trekken*, om de noodzakelijke afwatering te bevorderen. En nu, na deze ganschelijke onttrekking van de hand des landmans; zou *de doorn en distel daar welig opschieten.*

Eindelijk doet hij dezen akker als in den ban en vloek. De plegtige vervloeking eenes akkers schijnt daarin bestaan te hebben, dat men wenschte, *dat er geen dauw of regen meer op zou nederdalen*, verg. 2 Sam. I: 21. Doch hier verraadt zich nu de Goddelijke landman, wie hij was, de Heer van hemel en aarde! *Ik zal de wolken gebieden* enz. Deze trek is zeer sterk en verrassend, en bereidt het gevoel voor de geduchte overbrenging der gelijkenis in 't volgende vers.

vs. 7. „ Helaas! dees wijngaard van Jehova Ze-
 „ baath
 „ Is Isrels huis,
 „ En Juda dees geliefde lusthof!
 „ Hij wachtte regt, maar ziet! bloedstorf-
 „ ting!
 „ Geregtheid, maar ziet, geschrei der
 „ verdrukten!”

Hier vinden wij nu de leenspreuk duidelijk en onbewimpeld t'huis gebragt. De overbrenging van het

het gansche zinnebeeld op het Joodsche volk is niet moeilijk: *de vette heuvel* is het vruchtbare bergachtige Canaän; de *omtuining* is de Goddelijke bescherming en afzondering door de wet; de *steen-zuivering* het uitdrijven der Cananiten; de *edele wijnstokken* de Israëlitën, beschouwd als het kroost der vroomste en beste vaders; *het landhuis cindelijk met den wijnbak*, de gewijde tempel en de stad Gods. Doch mischien is het te spitsvondig en min oordeelkundig alle deze bijzonderheden te willen uitdrukken en overbrengen.

Juda zijn geliefkoosde luthof, of zijn boven alles bemind *landgoed*. Het woord, dat eigenlijk *plante* beteekent, kan ook overgezet worden *plantaadje*, een geheel goed met vruchtbare gewassen beplant, en dit komt hier beter te pas dan *eene enkele plant*. Ziet nu, hoe deze akker, in plaats van druiven, gifbeziën voortbragt: Jehova verwachtte, en billijk, uitoefening van *deugd en gerechtigheid* van een zoo bevoorregt en onderscheiden volk; maar in plaats van dit vond hij niet dan *bloedstorting* en *geroep der verdrukten*! Het eerste woord wordt ook vertaald door *schurft*, melaatsheid, als afbeeldende, *eene volslagen zedebederf*, de walgelijkste goddeloosheid. Doch onze Vertaling is, zoo 't ons voorkomt, gepaster, en steunt op gezag van het Arabisch dialect, gelijk door A. SCHULTENS is bewezen. Er is in den Hebreuwschen tekst hier eene woordspeling, die in onze taal niet kan uit-

gedrukt worden, doch waarbij wij weinig verliezen.

- vs. 8. „ Wee hunner!
 „ Die huis aan huis, en land aan landen
 „ trekken,
 „ Tot dat geen plaats voor andren ov'rig zij,
 „ Als of ge alleen het land bewonen wil-
 „ det?”

Na het eindigen van de gelijkenis en verklaring, stelt de Profeet den bedorven zedelijken staat der natie in eene onbedekte rede voor, hij brengt hunne misdaden tot zekere hoofdondeugden, kondigt de straffen derzelve aan, en eindigt in het algemeen oordeel der verwoesting, door Asfyriers en Babylo-niers over Israëli en Juda gebragt.

De eerste misdaad, die hij aan de Joodsche Groo-ten voornamelijk hier te laste legt, is hebzucht, en wel onverzadelijke, nooit voldane hebzucht. JESAIAS schildert derzelvev schraaplust zeer schoon af; de trek die hij gebruikt is tevens sterk en schimpend. Men-schen, die hunne bezittingen zoo uitbreidden, dat zij als voor een ander geen plaats wilden laten, en maar alleen in het land wonen. Dit lot zou voor-zeker niet benijdenswaardig zijn.

Doch behalve onverzadelijkheid en hebzucht wordt hier ook de weelde en pracht, in het aanleggen van gebouwen en landgoederen, ten toon gesteld. *Huis*
aan

aan huis trekken beteekent buiten twijfel ook: *uit vele huizen slechts één maken*, de woningen van een aantal huisgezinnen innemen, om zoo veel prachtiger, weidlicher, ruimer en gemakkelijker gehuisvest te zijn. Hetzelfde is ook, en op gelijke wijze, toepasfelijk op het tweede: *land aan landen trekken*, uit de bezittingen van velen, uit een aantal landhoeven, slechts één prachtig en onmetelijk landgoed maken.

Huis aan huis, akker aan akker trekken, niet alleen door wegen van wettigen aankoop, maar vooral ook door geweld, dwang en onderdrukking, gelijk de Grooten, onder de Oosterfche overheerfchingen, duizend middelen hebben, om het goed der geringeren aan zich te trekken. Daarenboven, volgens de Mofaïfche wet, mogt niemand den akker van een ander, zelfs niet bij aankoop bezitten; dezelve moest een altoosdurend familie-eigendom blijven: aangaande de huizen in fteden was deze wet niet gemaakt.

vs. 9. „ Des zwoer Jehova Zebaoth:

„ (Nog klinkt het mij in de ooren!)

„ Zoo niet die prachtige paleizen

„ Een puinhoop worden zullen!

„ Hoe groot, hoe fchoon zij waren,

„ Geen mensch bewoont die meer!”

Wat zou de straf zijn voor deze hebzucht der

Grooten? Krijgsverwoesting! Bij oorlogsoverftroomingen is niets fchadelijker dan vele vaste goederen te bezitten, vele huizen, en akkers: de huizen worden dan in puinhoopen veranderd, de ontvolking, de landverlating, de armoede en het bloedvergieten doen de fchoonfte gebouwen ledig ftaan en zonder inwoners. Dit lot wordt de natie bedreigd, en wel met eenen eed, volgens het bekend formulier: *zoo dit niet gebeuren zal!*

Het eerfte lid wordt ook vertaald: *Het is in de ooren van Jehova, Jehova ziet en hoort het*, te weten, de verdrukking en gierigheid der Joodfche Grooten. Doch de aard der tale, en het volgende, *zoo niet!* fchijnt onze Overzetting de voorkeur te geven, die daarenboven ook krachtiger en getrouwer is aan de lezing van den tekst.

vs. 10. „ Tien bundren wijngaards geven dan één
 „ *Bath*,
 „ Een *Homer* zaads een *Epha* vruchten.”

Zou het bij de krijgsverwoesting, die op handen was, noodlottig zijn huizen te bezitten, niet minder ongelukkig zouden de eigenaars der landgoederen zijn; want deze, door den inval der vijanden vernield, onbebouwd, zouden geene vruchten voor hunnen bezitter opbrengen. Een *bunder lands*, zal zoo veel zijn als *een morgen* naar onze meting. Uit *Ezech. XLV: 11* en *14*. weten wij, dat een
Bath

Bath en een *Epha* van eenerlei mate zijn, het eerste schijnt de natte, het andere de drooge maat te wezen. Een *Epha* is het tiende deel van een *Homer*, en is de *Epha* waarschijnlijk niet veel verschillende geweest van de *Schepel* naar onze maat, dan kunnen wij opmaken, dat een *Bath* weinig meer dan een emmer vocht heeft kunnen uitmaken. Tien morgen wijnakkers, zouden slechts een *Bath* wijns uitleveren, en waar men tien *Schepels* zaaide, zou men maar één *Schepel* oogsten. De vervulling dezzer Voorzegging moeten wij zoeken in de kriegsverwoestingen, die onder Achaz hebben plaats gehad, en waarvan wij reeds meermalen gesproken hebben.

vs. 11. „ Wee hunner!

„ Die vroeg reeds in den uchtendstond,
 „ Verhittenden drank bejagen,
 „ En toeven tot de schemering,
 „ Door wijn ontgloeid.

12. „ Bij luit en cither,

„ Bij trom en fluit en volle bekers,
 „ Brasfen en slempen zij:
 „ Maar wat Jehova werkt, dat trekt hunne
 „ aandacht niet,
 „ En wat zijn hand bereidt, dat zien zij
 „ niet.”

De hoofdmisdaad der natie, in 't bijzonder der Grooten, in deze verzen ten toon gesteld, is niet

maar enkel dronkenschap, misbruik van geestige vochten, maar allerlei brasferij, overdaad en brood-dronkenheid, zoodat men geen' tijd en geene kosten spaarde, om op de verkwistendste wijze zich in dit genot der zinnen toe te geven. Men moet niet vergeten hier bij te vergelijken en na te slaan de schilderij, die AMOS, JESAÏAS tijdgenoot, ophangt van de zeden der twee hoofdsteden Jeruzalem en Samaria. Kap. VI: 4—6.

Vroeg in den morgen. De Oosterlingen gebruiken zelden vóór den avond meer spijs, dan tot hunne noodzakelijke behoeften van nooden is; hunne maaltijden houden zij in de koelte des avonds, en het is schandelijk, en een bewijs van slechte zeden, reeds in den morgenstond te beginnen met brassen en gastmalen houden. Verg. *Pred.* X: 16.

Verhittende dranken. Dat hier aan geestige vochten, uit andere vruchten dan druiven geperst, gedacht moet worden, schijnt zeker te zijn, en ook niet onwaarschijnlijk, dat wij bij voorkeur het Hebreeuwscbe woord verstaan moeten van den beroemden *palm- of dadchwijn van Palestina*, een aangename drank, doch die ligtelijk dronkenschap verwekt en matig gebruikt moet worden.

Bij luit en cither enz. Zij vergenoegden zich niet met maaltijden tot verheuging te bereiden, maar rigteden gansche feesten aan, met zang en dans en muziek-instrumenten. De *trom*, eigenlijk de *Adufe*, de *rinkelbom*, niet ongelijk aan onze *tambourin*.

Maar

- *Maar Jehova's werk* enz. De zorgeloosheid en verachting der gedreigde oordeelen is het natuurlijk gevolg van overdaad en brasferij. *Jehova's werk*, en 't geen zijne hand bereidt, zijn de onheilen, die het land naderden, en door de Profeten werden aangekondigd.

vs. 13. „ Zoo zorgloos wordt mijn volk gevank-
 „ lijk weggesleept,
 „ En al die pracht en overvloed
 „ Smacht dan van dorst en honger weg! ”

Tegen dezen staat van overdadige brooddronkenschap, wordt de jammerlijkste ellende overgeteld, die denzelfden zou afwisselen. *Vooreerst* gevangenis, niet de Babylonische ballingschap, maar *krijgsgevangenschap*, en dit was het zelfde als *slavernij*. De gevangenen in den oorlog werden slaven der overwinnaars, en als slaven ook aan anderen verkocht. *Ten tweede*, gebrek aan het noodige, honger en dorst. Alles ziet nog op de kriegsverwoestingen onder Achaz. Die overdadige brasfers zouden welhaast slaven worden van overwinnende vijanden, en zij, die hunne gulzigheid en zwelglust nauwelijks door de uitgezochteste spijzen, en de geestrijkste dranken, onder zang en spel, konden stillen, zouden gewaar worden, wat het was aan alles gebrek te lijden, geen brood te hebben om te eten, geen teug waters om den dorst te leschen! *Pracht en*
over-

overvloed is hier het zelfde als *prachtige en overdadige*.

vs. 14. „ Reeds opent het doodenrijk zijn' gretigen balg,
 „ En spert den muil op, zonder mate,
 „ Om in te zwelgen Jeruzalems weelde,
 „ Haar overvloed, haar luid gefchater,
 „ Haar wilde vreugde!”

Het zelfde, 't welk in het vorige vers gezegd was, dat namelijk wel haast de in 't oog loopende weelde, overdaad en luidruchtige dartelheid in jammer en ellende zouden verkeeren, dat zelfde wordt hier herhaald, doch omkleed met een schoon en luisterrijk beeld. *Het doodenrijk*, het rijk der schimmen, des nachts en der vergetelheid, waarvan wij in het veertiende Hoofdstuk eene zoo levendige en dichterlijke voorstelling zullen aantreffen, en waarover inzonderheid verdienen nagelezen te worden, HERDER over de *Hebr. Poësie* II. deel p. 26. en vervolgens, der Nederduitfche vertaling; en LOWTH de *S. P. H. Prael.* VII. p. 83. *sqq. Ed. Oxon.* (*). Dit dooden-

(*) Ik kan niet voorbij hier eene beschrijving van het doodenrijk aan te halen, die wij vinden JOB X: 21, 22. en die in het dichterlijk akelige voortreffelijk is uitgevoerd:

„ Voor

denrijk wordt hier voorgesteld als een verblindend dier, 't welk met onverzadelijke gulzigheid de kaken wijd open spert, om zijnen prooi in te zwelgen: deze prooi is de overvloed, weelde en uitgelaten vreugde van Jeruzalems ingezetenen, welke derhalve te eenemaal door den naderenden ramp verzwolgen, uitgedelgd, en in vergetelheid begraven zouden worden, dat er geen spoor van overbleve! Zij, die de woorden *weelde* en *overvloed* hier vertaald hebben *aanzienlijken* en *geringen*, hebben, onzes oordeels, den aard en de kracht dezer verheven leenspreuk, geheel voorbij gezien.

- vs. 15. „ Dan buigen zich aanzienlijke en geringe,
 „ diep vernederd,
 „ Dan zinkt de trotsche blik ter aarde.
16. „ Dan wordt Jehova Zebaoth verhoogd
 „ door regt,
 „ En God, de Heilige, krijgt dan zijne
 „ eere weder,
 „ Daar Hij gerigten oefent!”

De zin dezer verzen is zeer klaar: als God de dartelheid en weelde bezoekt, en, bij eene regtvaardige ver-

- „ Voor dat ik heen ga, en niet wederkeere,
 „ Naar 't donker schaduwland des doods,
 „ Dat land der nare, zwarte donkerheid,
 „ Der doodschaduwe en der verwarring,
 „ Waarvan de dageraad den nacht gelijk is”

verwoesting, die door flavernij, gebrek en ellende doet vervangen, dan daalt de trotschheid der prachtige Grooten, en de hoogmoed der geringen, die hen in hunnen kring naffreefden; dan gevoelen zij weder de oppermagt van God, waaraan zij zich waanden onttrokken te zijn, en, in weerwil van spijt en woede, zijn zij gedwongen te erkennen, dat God groot en heilig is!

vs. 17. „ Dan graast het lam, werwaarts men 't he-
 „ nen drijft,
 „ En vreemde herders weiden af
 „ De vette, nu verwoeste akkers.”

Eene zeer schilderachtige en zinnelijke voorstelling van de groote verwoesting des lands door den krijg, die nu op handen was. Om een land af te beelden, dat in een woestijn veranderd is, behoeft men slechts er van te zeggen, dat de schapen, ginds en herwaarts, wijd en zijd, op het zelve weiden; want dit onderstelt, dat men geen halmpje op de akkers ziet, en dat op de velden niets groeit. De *vreemde herders* zijn waarschijnlijk de Arabieren, die bij elke verwoesting van Palestina terstond daarin trokken, om hunne kudden op dien vetten grond te weiden. *De vette, nu verwoeste akkers.* Letterlijk: *de verwoestingen der vette plaatsen.* Bijkans zou men vermoeden, dat dit vers misplaatst was, en onmiddellijk achter vers 10. had moeten volgen.

vs. 18. „ Wee hunner!

„ Die 't heilloos koord der snoodheid,

„ Het dikke wagenzeel der zonde slepen!”

Twee uitleggingen van dit vers schijnen om den voorrang te twisten. De eerste, dat men door *snoodheid* en *zonde*, de straf derzelve, de bezoeking en oordeelen versta, en het vers dus opvatte: wee hunner, die Gods oordeelen met geweld tot zich slepen, door hunne roekeloosheid onvermijdelijk over zich brengen, en derzelve aankomst verhaasten! De andere is nog aannemelijker. Volgens dezelve worden de Joodsche Grooten en de inwoners des rijkts als slaven der zonde voorgesteld, ja als lastdieren derzelve, die in het gareel der ongerechtigheid gespannen, dezelve allerwege voortslepen, en voor hunnen snooden heer en afgod zich allerlei slaaffche diensten getroosten; al legt de zonde hun boeijen en touwen op, ja al zijn het zware wagenzeelen, het is een last, dien zij dragen, een juk, dat zij torfchen willen, al zouden zij er onder gebogen gaan!

vs. 19. „ Die zeggen: hij spoede zich,

„ Hij verhaaste zijn werk,

„ Op dat we er nog iets van zien!

„ Laat komen, schielijk komen

„ Den raad van Isrels Heiligen,

„ Op dat we er nog iets van gevoelen!”

De Profeet zegt hier, welk slag van menschen hij bijzonder door die uitgemaakte, verklaarde flaven der zonde bedoele: te weten: verachters van Gods oordeelen en van de bedreigingen, door zijne gezanten aangekondigd: menschen, die, in zorgeloosheid en weelde verzopen, God tergdén en uitdaagden, om maar te doen het geen hij had voorgenomen, en het om hunnen wil niet uit te stellen. Ja! die in tegendeel spottende schenen te vreezen, dat Gods wraak niet schielijk genoeg komen zou, om er hen nog iets van te doen zien en beleven!

Het schijnt, daar de Profeten menigmaal rampen bedreigden, die nog zeer verre af waren, en eerst door de nakomelingschap gevoeld zouden worden, dat spotters en snoode menschen hier uit aanleiding namen, om hunne bedreigingen in den wind te slaan, en schimpende te eischen, dat zij liever oordeelen zouden bedreigen, waarvan zij nog getuigen konden zijn. Iets dergelijks vinden wij ook bij AMOS, Kap. V: 18.

vs. 20. „ Wee hunner!

„ Die 't kwade heeten goed, en 't goede
„ kwaad,

„ Die duisternis in licht, en licht in duis-
„ ternis verkeeren,

„ Die bitter zoet, en 't zoete bitter noe-
„ men!”

Het

Het is mij nog onzeker, welk foort van menfchen eigenlijk door deze klare woorden bedoeld worde. Waarfchijnlijk echter zijn het de zoodanige, die alle beginfelen van deugd en regt ondermijnen, door den naam der deugd aan ondeugden; en die der ondeugd aan deugden te geven: zij, bij voorbeeld, die hunne overdaad onbekrompenheid van geest noemden, en hunne dartelheid gepaste vrolijkheid, terwijl zij den ernst der Profeten ftuurschheid, en den wandel der braven zwartgalligheid en ftijfhoofdigheid heetten. Wil men er nog zulke lieden bijvoegen; die de voorboden der rampen, den Staat bedreigende, als voorfpellingen van geluk wilden doen aanmerken, en voorgaven, dat de weelde de ftleun der maatschappijen is; men kan althans van deze lieden zeggen, dat zij duisternis in licht, en bitter in zoet verkeeren.

vs. 21.; Wee hunner!

„ Die wijs zijn in hunne oogen;

„ Verftandig naar hun eigen waan!”

De eigenwijsheid en verwaandheid, die, hoogmoedig steeds zich zelve toejuichende, allen raad van de hand wijst, en alle tegenfpraak voor beleediging houdt; is eene gevaarlijke en hatelijke ondeugd in alle ftanden des menfchelijken levens; maar allerhatelijkst in Overheden, wier waanwijsheid niet alleen hun eigen geluk; maar dat van eene ganfche

maatschappij in de waagschaal stelt. De Joodsche Grooten, in de dagen toen JESAIAS dit sprak, zagen geene gevaren, alles schein hun nog grooter bloei en voorspoed te voorspellen, en zij begrepen, 't geen zij niet zagen, dat behoorde ook geen Profeet te zien; zij achteden zich bevoegd, om zijne waarschuwingen in den wind te slaan, zoo dezelve met hunne uitzichten strijdig waren.

vs. 22. „ Wee hunner!

„ Die helden zijn in wijn te drinken,

„ En kloek in anderen den beker toe te
„ brengen!”

De onbeschaamdheid eener natie wordt hier ten toon gesteld, die, zich beroemende in het kwade, van overdaad en volle bekere te ledigen sprak als van heldenstukken, en dit voor groote daden rekende. Daarenboven' gispt hier de Profeet de verwijfdheid eenes volks, dat, lafhartig voor het aangezigt van den vijand, slechts dapper was in dronkemans-daden, in allerlei baldadigheid en zwelgerijen.

In anderen den beker toe te brengen. Eigenlijk staat er: *in den verhittenden drank te mengen*: 't geen men verstaan kan van het mengen van den wijn met heete specerijen, om deszelfs kracht nog aan te zetten. Doch wij vatten het dus op: hij die het eerst den beker opvatte, moest denzelfden, naar de gewoonte, met eene hoeveelheid waters mengen,

en zoo ging die dan tot de gasten rond. Van daar beteekende de spreekwijze: *den beker te mengen*: welhaast niets anders dan: *de voordrinker te zijn, anderen den beker toe te brengen* (*).

VS. 23.

(*) Vele Geleerden zijn er, welke, steunende op een getuigenis van THEVENOT, aangaande 't geen door hem in Perliën is waargenomen, staande houden, dat het nimmer de gewoonte der Oosterlingen geweest is, den wijn met water te mengen, alvorens dien op hunne gastmalen of feesten te drinken, gelijk bij de Grieken en Romeinen gebruikelijk was. Doch wij moeten daartegen aanmerken, dat dit enkele getuigenis van THEVENOT, omtrent het geen hij zou gezien hebben in eene landstreek, waar de zeden van het Oosten niet in hare zuiverheid bewaard zijn, noch ook immer geheel in zwang zijn geweest, zeer weinig afdoet; en dat men daarenboven, sedert het invoeren van den Mahomedaanschen Godsdienst in deze streken, waarbij alle gebruik van den wijn verboden wordt, uit de tegenwoordige zeden de oude en oorspronkelijke gebruiken niet behoorlijk kan beoordeelen. Eindelijk zijn er, zelfs in den *Koran*, en elders bij Arabische Schrijvers, sporen genoeg te vinden, dat men oudtijds ook in Arabie niet gewoon was wijn te drinken, zonder dien met zekere hoeveelheid waters te vermengen. Waar, namelijk, in den *Koran* gesproken wordt van den wijn, dien de geloovigen in het Paradijs zullen drinken; daar wordt ook gewag gemaakt van deszelfs vermenging, met het helder en heerlijk water uit drie bronnen, daar toe bijzonderlijk bestemd: zie *Hoofdst. LXXVI: 17, 18. en LXXXIII: 27.* En bij eenen Arabischen Dichter, aangehaald door W. JONES, *Comm. P. A. p. 128. Ed. EICHH.* wordt deze vermenging, geheel Oostersch, genoemd: *den zoon der wolk te huwen aan de dochter van de druif.*

- vs. 23. „ Die voor geschenk den booswicht straf-
 „ loos laten,
 „ En den regtvaardigen zijn regt ont-
 „ houden.”

De misdaad, in dit vers gegispt, is duidelijk genoeg voorgesteld. Naar den tekst zou dit vers met het vorige zamenhangen, en men kan het ook daarmede in verband brengen, doch natuurlijker is het te denken, dat het *wee* hier in de gedachten herhaald moet worden, of dat het bij toeval uit den tekst is verloren geraakt.

- vs. 24. „ Daarom, gelijk de tong des vuurs den
 „ floppel,
 „ Gelijk de vlam 't verdorde gras ver-
 „ teert,
 „ Zoo zal haar wortel ook tot asch ver-
 „ gaan,
 „ Haar bloem als stof verstuiven!
 „ Want zij verwierpen de wet van Jehova
 „ Zebaoth,
 „ En versmaadden 't gebod van den Hei-
 „ ligen Israëls!”

Van hier tot aan het einde van dit Kapittel wordt het oordeel der verwoesting duidelijk aangekondigd, zoo als het ten laatste in de Babylonische wegvoe- ring voltooid is. In dit vers wordt de Joodsche Staat

bij eenen boom vergeleken, wiens wortel zou rotten en vermolmen, of tot asch verbrand worden, en *zijn bloem*, dat is, tevens zijn loof, zijne takken en sie-raad, verdord, tot stof ontbonden, door den wind zou opgenomen worden, en wegstuiven; en dit om dat zij niet beter waard waren, en den stoppel en het verdorde gras moesten gelijk geacht worden, die bestemd zijn, om door *de tong des vuurs, de ylam* ontbonden en verteerd te worden. Men vergelijkte het gezegde van Johannes den Dooper *Matth. III: 10.*

- vs. 25. „ Billijk dus ontbrandt Jehova's toorn
 „ Tegen zijn volk;
 „ Hij strekt zijn hand uit, slaat het, dat
 „ de bergen beven,
 „ Dat lijken de straten, als vuilnis, be-
 „ dekken!
 „ En in dat al bedaart zich nog zijn gram-
 „ schap niet,
 „ Zijn hand blijft immer uitgestrekt.”

In den grondtekst staat alles in den voorledenen tijd: *hij heeft het geslagen* enz., doch wij moeten dit in den Profetischen stijl als toekomstend opvatten. *De bergen beven.* God bedreigt hier wel eigenlijk geene aardbeving, maar hij vergelijkt daarbij de zwaarte zijner oordeelen, en de Joden konden de kracht van dit beeld gevoelen, want niet lang geleden, onder

Uzzias, was er eene aardbeving in het land geweest.

Verg. *Amos* I: 1.

Dat lijken de straten enz. Het zinnebeeld is hier van eene pest of besmettelijke ziekte ontleend: de inwoners zouden uit het land worden weggemaaid als door een vernielende pest, of wel door de pest zelve. Zulke tooneelen moet men in belegerde steden zoeken.

En in dit al enz. Dit zou nog het einde der rampen niet zijn, zijn hand zou uitgestrekt blijven, tot dat de volkomen verwoesting daar was.

vs. 26. „ Daar rigt hij een banier
 „ Voor vergelegen volken op,
 „ Hij roept ze zaam van 's aardrijks
 „ einde,
 „ Zie! haastig, schielijk komen zij!”

De *vergelegen volken* zijn buiten twijfel de Asfyriërs of Babyloniers, en dat deze hier gezegd worden van 't einde der aarde te komen, geschiedt, om dat deze volken ver genoeg af waren, om geene gemeenschap met de Israëlitën te houden. Men had daar nog geene Asfyrische krijgsbenden gezien, voor dat zij door Achaz wierden ingeroepen.

Twee zinnebeelden worden hier van het Opperwezen gebruikt: het eerste van een' Veldheer, die zijne verftrooide krijgsbenden zamen roept, en tot dat einde het veldteeken plant op een hoogen berg, op dat zij

zij alle daarheen zouden vloeijen. Het andere beeld is van den landbouw ontleend. Er staat, namelijk, in 't Hebreeuwsch niet: *hij roept ze zaam*, maar *hij fluit ze samen*, gelijk de landman doet, die zijne zwerm bijen zamen vergadert en naar eene andere plaats lokt. Verg. Kap. VII: 18. De vergelegen volkeren zouden op Jehova's opontbod gehoorzaam en talrijk terstond zamenvloeijen, gelijk krijgslieden op het gebod van hunnen Opperbevelhebber, gelijk bijen op het bekend geluid van den landman.

vs. 27. „ Geen moede is onder hen, geen struik-
 „ lende,
 „ Geen sluimrende, geen slapende;
 „ Ze ontbinden den gordel der lendenen
 „ niet,
 „ Hun voeten ontschoeijen zij niet.”

Beschrijving van den moed en sterkte der Chaldeeuwfche benden. Elk foldaat is een held; niemand is er, die het leger niet volgen kan, of achter moet blijven van vermoeidheid; geene matheid doet hen fruikelen, zij zijn gewoon aan ongemak en flapeloosheid, gehard tegen alles; steeds bezig, zijn zij altijd gegord, altijd geschoeid: hetzelfde dat wij zouden uitdrukken, zij komen uit hun kleederen niet: want zoo ras een Oosterling zich slechts eenig gemak wil geven, is het eerst dat hij doet, zijn gor-

del los te maken, en zijne schoenzolen te ontbinden. Men kan dit laatste ook verstaan: *hun gordel gaat niet los, hun schoenriem breekt niet*, zij zijn op de beste wijze van alles voorzien, en tegen alles gewapend, want als dit iemand in den strijd gebeurde, dat zijn gordel los ging, of zijn schoenriem brak, was hij menigmaal zoo goed als verloren.

- vs. 28. „ Hun pijlen zijn gescherpt,
 „ Hun bogen steeds gespannen,
 „ Hard als een rots zijn hunner paarden
 „ hoeven,
 „ Hun rad'ren als de dwarrelwind.

Zij waren elk oogenblik bereid ten strijde. Hunne wapenen van de beste soort, altijd gescherpt en gereed. De hoeven hunner paarden, waarop alles aankwam, vooral oudtijds toen men nog geene hoefijzers kende, waren hard als rots, en zij waren snel en ligt, zoodat de raderen hunner strijdswagenen zich bewogen gelijk de wervelwind.

- vs. 29. „ Het brult dit heer, gelijk de leeuwin,
 „ Als jonge leeuwen brullen,
 „ Het brult, en grijpt den prooi, en
 „ voert hem weg,
 „ En niemand rukt dien uit zijn klauw.”

De vergelijking van het Chaldeeuwfche heer met
 een

een' leeuw, wiens moed en magt het grootste is, dat men in de natuur zich denken kan, is zeer sterk en hier buitengemeen schoon uitgevoerd. Het veldgeschrei van dit leger is vreeslijk als het brullen van den leeuw, en gelijk de leeuw onweerstaanbaar zijn prooi aangrijpt, wegvoert, en niemand bestaat hem dien te betwisten, zoo zou dit leger in allen aanval onweerstaanbaar, onverwinnlijk zijn.

- vs. 30. „ Gelijk 't gebruisch der zee zal hun ge-
 „ bulder zijn....
 „ Dan ziet men om in 't land, maar
 „ overal
 „ Is duisternis en angst, en waar men
 „ de oogen wendt
 „ Is 't licht in donkerheid verwandeld!”

De voorgaande gelijkenis van 't krijgsgeschrei des legers bij het vreeslijk gebrul van een' leeuw schiep den Profeet nog niet sterk genoeg te zijn, en nu vergelijkt hij het bij 't bruisen en bulderen der zee. In dien dag nu, als de Babylonische krijgsheren Juda zouden overstroomden, zou er nergens veiligheid, nergens ontkoming zijn, overal akelige donkerheid, knellende angst. In eene nijpende benaauwdheid, die het gebruik der zinnen en zielsvermogens beneemt, is het of den mensch alles zwart en donker voor de oogen wordt, en van daar is het dat de Hebreëuwen het woord *duister-*

nis gebruiken om den hoogsten angst uit te drukken.

Waar men de oogen wendt : eigenlijk staat er: *tot aan de uiterste grenzen des lands*, gelijk een in dit verband zeer moeilijk woord van den grondtekst, onzes oordeels, moet vertaald worden. Het is hier de plaats niet deze vertaling voor den Geleerden te regtvaardigen. Mischien zal over deze en dergelijke plaatsen, na den afloop dezes werks, een zeer kleine bundel van afzonderlijke aanmerkingen worden gegeven. Intusschen kunnen wij niet voorbij hier te zeggen, dat de vertaling van het laatste gedeelte van dit vers door MICHAËLIS, dien ook HAMELSVELD volgt, hoe fraai en dichterlijk dezelve zijn moge, met de regels eener getrouwe overzetting niet wel kan worden overeengebragt.

VIde H O O F D S T U K.

1. **I**n het jaar, toen de Koning Uzzias stierf,
 Zag ik den Heer zitten
 Op een' troon, hoog en verheven,
 En de slepen zijns gewaads
 Vervulden den tempel.
2. Achter hem en om hem heen
 Stonden Serafim:
 Zes vleugelen had elk,
 Met twee bedekte hij zijn aangezicht,
 Met twee bedekte hij zijn voeten,
 En met twee vloog hij.
3. En zij zongen elkander toe:
 Heilig! Heilig! Heilig!
 Is Jehova Zebaoth!
 Heel de aarde is vol van zijne heerlijkheid!
4. En op de stem van hun gezang,
 Schuddeden de zuilen des voorhofs;
 En dikke rook vervulde 't huis.
5. Toen sprak ik:
 Wee mij! ik verga!

Want

Want ik ben een man, onrein van lippen,
 En wone in 't midden van een volk,
 Dat onrein is van lippen....

En mijne oogen zagen den Koning,
 Jehova Zebaoth!

6. Tot mij vloog een der Serafim,
 In zijne hand was een gloeiende steen,
 Hij nam dien met de tang van den altaar.
7. En bragt dien aan mijn' mond, en zeide:
 Nu deze uw lippen heeft beroerd,
 Is uwe schuld geweken,
 Uw zonden zijn verzoend.
8. Toen hoorde ik de stem des Heeren, die
 riep:
 Wien zal ik zenden?
 Wie zal ons ten bode zijn?
 Ik antwoordde:
 Hier ben ik, zend mij!
9. Ga heen, sprak hij, en zeg dit volk:
 Hoorende hoort en verstaat niet,
 Ziende ziet en merkt niet op!
10. Maak gevoelloos het hart van dit volk,
 Hunne ooren doof, hunne oogen blind;
 Dat het niet zie met zijne oogen,
 Met de ooren niet hoore,

Met het hart niet bemerkte,
Noch zich bekeere en uitkomst vinde!

11. Toen sprak ik: Heer! hoe lang?

Hij antwoordde:

Tot dat de steden verwoest en ontvolkt,

De huizen zonder bewoners,

En 't-gansche land als een woestijn zal
wezen!

12. Tot dat Jehova 't Rijk geheel ontvolkt zal
hebben,

En alles, zelfs in 't hart des lands,

Verlaten, eenzaam zij.

13. Zoo blijft alleen het tiende deel nog overig,

En dat, ook dat wordt andermaal vernield!

Nogtans, gelijk de terpentijn- of eikeboom,

Schoon men zijn takken velt, een stam be-
houdt,

Zoo blijft haar ook een stam,

Het heilig zaad!

 V E R K L A R I N G.

Dit Hoofdstuk behelst eerst eene vertooning van Gods majesteit en luister in de woning zijner heerlijkheid, aan den Profet voorgesteld, vs. 1—4. Voorts den indruk, dien hetzelfde op hem maakte, en hoe hij in zijne vrees werd te gemoet gekomen, vs. 5—7. De daarop gevolgde zending van den Profet, vs. 8; en eindelijk zijn last, om het oordeel der verharding en der verblindings aan te kondigen, 't geen niet eindigen zou dan in eene vreesfelijke verwoesting des lands, en vernieling der inwoners. vs. 9—13.

Tot verklaring dezer Profetie hebben wij een sleutel, een bijzonder standpunt noodig, om dezelve daaruit te beschouwen. *VITRINGA* en andere vinden de vervulling der hier voorzegde bedreiging in de verblindings der Joodsche natie, bij en na Christus omwandeling op aarde, en in de vernietiging van den burgerstaat der Joden door de Romeinen: de verschijning vs. 1—4. is daarom ook bij hen de vertooning van Christus in de heerlijkheid zijnes koninkrijks, nadat hij door lijden volmaakt is. Doch, hoe zeer
dit

dit gevoelen met vele redenen bekleed worde , het kan echter naauwelijks tot eenigen trap van waarfchijnlijkheid , veel min tot overtuiging gebragt worden.

Wat ons betreft , wij volgen eene andere , niet onbekende opvatting. J E S A Ï A S was reeds voor Uzzias dood Profet geweest , doch enkel door bovennatuurlijke , verborgen ingeving des Geestes , door den aandrang zijnes harten , en het onderwijs , dat hij in der Profeten fcholen genoten had ; maar hij was nog niet plegtig tot dat ambt beroepen en in hetzelfde ingewijd , iets het geen , naar alle waarfchijnlijkheid , ook niet aan alle Profeten te beurt viel. Deze roeping en plegtige inwijding gefchiedde hier door het gezigt der Goddelijke majesteit , waartoe hij werd toegelaten , en door de uitdrukkelijke zending , hem nu gegeven door dien , die op den throon zat , aan de kinderen zijnes volks. Te dezer gelegenheid maakt God hem tevens bekend , hoe hij het volk aan zijne blindheid overgegeven , en deszelfs verwoesting befloten had , wat uitwerking derhalve J E S A Ï A S van zijne zending te wachten had , en welke onaangename tijdingen hij zijne natie zou moeten mededeelen en overbrengen. Door de bedreigde verwoestingen vs. 11 en 12. verftaan wij geene andere , dan die onder Achaz , en ook onder Hizkias in het veertiende jaar zijner regering , zijn voorgevallen , en door het *heilige zaad* vs. 13. in de eerfte plaats den Koning *Hizkias*. Dit alles zal uit de verklaring nader blijken.

vs. 1—4. Deze verzen behelzen de plegtige ver-
tooning der Goddelijke majesteit aan haren gezant.
Wij moeten daarover vooraf iets aanmerken.

1. Wij houden dézelve niet voor eene wezenlijke
verschijning, door de uiterlijke zintuigen van den
Profeet waargenomen, zoodat hij met lichamelijke
oogen zag, 't geen hij hier beschrijft, maar voor
een gezigt, aan de innerlijke zinnen of verbeelding
in verrukking voorgesteld, 't geen bij de oude Pro-
feten heet *in den geest*, of *buiten het ligchaam* te
zijn. Hier voor pleit de aard der zaak, en het heeft
geen verder bewijs noodig.

2. God vertoont zich hier in Koninglijke staatsie,
als een' Monarch in zijn paleis, op zijnen troon ge-
zeten, door zijn hofgezin omringd, door hetzelfde
met toewijding gehuldigd, en wat hiertoe meer be-
hooren moge. JESAIAS noemt hem daarom uit-
drukkelijk *Koning*. vs. 5.

3. Doch de pracht en luister van dit Koninglijk
hof is grootendeels *priesterlijk*. Gods paleis is een
tempel; in den tempel is een *altaar*; zijne troon-
trawanten zijn *priesters* van dien altaar; de hulde
wordt hem toegebracht in priesterlijke *beurtgezangen*.
Dit kan ons niet bevreemden, want God, die de
Koning van Israël was, woonde onder hen in het
heiligtom, werd door Priesters gediend, zijn hof-
gezin van den altaar gevoed enz. In *Johannes Open-
baring* vinden wij daarom ook dezelfde voorstelling,
en niet alleen den reukaltaar, maar ook de kandelaar,
het

het waschvat en al de oude tempelpracht, overgebracht in het hemelsch paleis.

4. Eindelijk Gods majesteit komt mij voor hier ook *regterlijk* te zijn: het beklimmen van den troon, de rook en het schudden der zuilen schijnen mij hier toe te behooren.

vs. 1. „ In het jaar, toen de Koning Uzziás stierf,
 „ Zag ik den Heer zitten
 „ Op een' troon, hoog en verheven,
 „ En de slepen zijns gewaads
 „ Vervulden den tempel.”

In 't jaar van Uzziás dood. Natuurlijkst denke men hier, niet met sommige Joden, aan den burgerlijken dood, de melaatsheid, maar aan het eigenlijk sterfjaar van Uzziás; verg. Kap. XIV: 28. Maar nu vraagt men, ontving de Profeet dit gezigt voor of na den dood van Uzziás, hoewel in 't zelfde jaar? De eenvoudigheid zegt hier weder *na den dood*, en de even aangehaalde plaats bevestigt het. Want daar beteekent: *in het jaar toen de Koning Acház stierf*, hetzelfde als *na zijnen dood*; *in hetzelfde jaar van zijn overlijden*. Doch of nu het sterven van Uzziás met den inhoud van dit Kapittel eenig verband had, laten wij anderen onderzoeken.

Zag ik den Heer. Wat zag JESAIÁS van God? Eene menschelijke gestalte, gelijk EZECHIEL? Het zou kunnen zijn, maar liever gelooven wij,

alleen het teeken der Goddelijke tegenwoordigheid, de *wolke der heerlijkheid*, gelijk die zich in den tempel tusschen de vleugelen der Cherubim vertoonde. Hier toe leidt ons de majesteit van het gansche tooneel, hier geschilderd, en ook, dat JES A Ï A S geene melding maakt, dat hij eene menschelijke gestalte zag, gelijk EZECHIEL uitdrukkelijk zegt. Ook lezen wij vs. 8. niet: hij die op den troon zat zeide tot mij, maar: *ik hoorde de stem des Heeren!*

Zittende op een' troon. Een teeken van plegtige verschijning, vooral om gerigt te houden, want anders zitten Koningen niet op hunne troonen. De spreekwijze *Jehova zit*, of *hij zit op zijnen troon*, beteekent ook doorgaans hetzelfde als *hij komt ten gerigte*. De *hoogheid* van den troon behoort tot de majesteit van den Monarch.

De slepen zijns gewaads. De staatskleederen der Oosterfche Vorsten zijn van lange slepen voorzien; dit behoort tot de pracht en rijkdom. De lichtwolke, die op den troon gezien werd, daalde van daar nederwaarts, verloor zich in een' helderen nevel, waarvan het gansche tempel-paleis vol was.

- vs. 2. „Achter hem en om hem heen
 „Stonden Serafim:
 „Zes vleugelen had elk,
 „Met twee bedekte hij zijn aangezicht,
 „Met twee bedekte hij zijn voeten,
 „En met twee vloog hij.”

Tot

Tot het tooneel van Gods majesteit behoort nu, in de tweede plaats, de vertooning zijner troondienaars, hunne houding en gestalte.

Serafim. Wij hebben dit woord onvertaald gelaten, dewijl men gewoon is het te dezer plaats onvertaald te lezen; deszelfs beteekenis komt ons anders niet duister voor. Naar den Arabischen tongval geeft het te kennen *edelen, rijks grooten (sherifs)*, en deze beteekenis is hier veel gepaster, dan de eertijds aangenomene van *vurig, brandend*. Eert Monarch op zijn' troon is doorgaans van de Grootten zijns rijks omgeven.

Achter hem en om hem heen. Eigenlijk staat er *boven hem*, doch de Hebreuwen noemden het diepste of achtereinde van een vertrek of zaal doorgaans het *opper-einde*. Zij omringden den troon aan de opperzijde der zaal.

De Serafim schijnen menschelijke gedaanten gehad te hebben: vleugelen behooren tot dezelve niet; maar echter, dat de boden van den Hemelmonarch vleugels hebben, om snel en vaardig zijnen wil uit te voeren, hoe betamelijk is dit! De overige vleugelen dienden hen, opdat zij voor God zouden kunnen staan! Geen Oostersch Monarch mag men in het aangezicht zien, men moet zijne oogen ter aarde slaan; de Serafim hebben vleugels, om hun aangezicht te dekken! Aan een Vorst in het Oosten laat men ook zijne voeten niet zien; men bedekt die, buigende, met het lange opperkleed; de Serafim hebben vleu-

gels om hunne voeten, dat is het gansche benedenste deel des ligchaams, mede te dekken! Deze gestalte en gedaante der Serafim zijn inderdaad een uitmuntende trek in het majestueuze dezer vertooning, en zij vermeerderen daarenboven het geheimzinnige derzelve.

- vs. 3. „ En zij zongen elkander toe:
 „ Heilig! Heilig! Heilig!
 „ Is Jehova Zebaoth!
 „ Heel de aarde is vol van zijne heerlijkheid!”

Gelijk een Koning op zijnen troon gehuldigd wordt door het gejuich en geroep van zijne dienaars: *de Koning leve: hij leve in eeuwigheid!* Zoo ontvangt Jchova hier de hulde zijner Edelen, doch zij beralen ze aan hem, even gelijk de Priesters in den tempel deden, in lied en beurtgezang. Zij geven hem den roem zijner deugden, zijner daden!

Heilig! Heilig! Heilig. In deze drievoudige herhaling moeten wij geene geheimzinnigheid zoeken. Zij is niet ongewoon in de heilige Blaaderen: *land, land, land; des Heeren tempel, des Heeren tempel, des Heeren tempel* enz. *Heilig*, kan hier groot en majestueus beteekenen; doch indien wij aan regterlijke heiligheid denken moeten, verstaan wij er door betamelijke gestrengheid en onberispelijkheid. Het zuiver Opperwezen doet niet alleen zelve niets berispelijks, maar kan ook het zedelijk kwaad in zij-

zijne fchepfelen niet dulden, en wordt er door be-
leedigd.

De aarde is vol van zijne heerlijkheid, niet
flechts van de heerlijkheid zijner werken, maar ook
van zijn beftuur, zoo in 't gemeen, als omtrent
bijzondere wezens. Indien wij Gods wereldbeftuur
kenden, gelijk het een Seraf, een geheim aanschou-
wer, een gewiekte bode van God, een werktuig der
Voorzienigheid van den eerften rang kent, hoe heer-
lijk zou ook voor ons deze aarde en hare verborgen
regering worden!

vs. 4. „ En op de ftem van hun gezang,
„ Schuddeden de zuilen des voorhofs,
„ En dikke rook vervulde 't huis.”

Alle Uitleggers doen de zuilen des Voorhofs dreu-
nen en fchudden van den fchellen en doordringenden
galm des gezangs. Daar mede wil ons gevoel niet
overeenstemmen; de hemelfche majesteit, en zwij-
gende luister van dit tooneel, afgebroken door een
gezag, waarvan alles daverde, en dit door Serafim,
die het aangezigt met hunne vleugelen dekken; dit
is een waar contrast. Wij befchouwen dit fchudden
der zuilen, als het antwoord van den Hemel-Mo-
narch: en zoo dikwijls de Serafim zongen, fchud-
dede hij, die op den troon zat, de zuilen en pos-
ten van zijn paleis! Wij vinden hier iets foortgelijks,
als 't geen VIRGILIUS zegt van Jupiter, *Aen.*

IX: 106. *Annuit, & nutu totum tremefecit Olym-*
pum. De rook, waarvan hier gesproken wordt, kan
 dan ook geen *wijrook* zijn, op den altaar ontstoken,
 die ook nimmer door dit woord in 't Hebreeuwsch
 wordt aangeduid, maar het is *dikke, duistere rook*:
 de glans van Gods aangezicht verdonkerde zich, de
 heldere nevel werd een dikke rookwolk! Het is Sinaï-
 tische pracht: *de gansche berg rookte en beefde*
zeer! Zoo ras Gods majesteit geschilderd werd,
 moesten er zekerlijk trekken ontleend worden van de
 luisterrijke verschijning der Godheid op Sinaï.

Des voorhofs, eigenlijk der dorpelen: doch dit
 woord beteekent den ingang, het voorplein: van daar
dorpelwachters, die de wacht hielden in de voorzaal.

vs. 5. „ Toen sprak ik:
 „ Wee mij! ik verga!
 „ Want ik ben een man, onrein van lip-
 „ pen,
 „ En wone in 't midden van een volk,
 „ Dat onrein is van lippen....
 „ En mijne oogen zagen den Koning,
 „ Jehova Zebaoth!”

Wij moeten ons dit dus voorstellen. De Profetees
 was bij het gezigt van God op zijnen troon, zijner
 dienaars achter hem, en bij het gezang hunner hulde,
 verrukt, bedwelmd geweest. Maar toen nu de zui-
 len begonnen te beven en te schudden, en de licht-
 glans

glans van Jehova's aangezicht in eene donkere wolk van dikken rook veranderd werd, toen werd zijn hart beangst en hij dacht niet anders, dan *ik ben een man des doods!* De verschijning van God werd hem nu, 't geen zij in de verbeelding der oude volken was, een voorteeken des doods! En wat was de reden, dat hij sterven moest? hij *was een man onrein van lippen!* Hij had zich onderwonden de tolk van God te zijn, en als Gods Profeet tot het volk te spreken! Misschien had hij, in zijnen Profetischen dienst, zich misgrepen, niet gesproken, gelijk de gezant van zulk een God had behooren te spreken; dit zou hem nu het leven kosten, en de verschijning der majesteit Gods was hem een bode des doods!

vs. 6. „ Tot mij vloog een der Serafim,
 „ In zijne hand was een gloeiende steen,
 „ Hij nam dien met de tang van den al-
 „ taar.”

JESAÏAS werd in zijnen angst door een' der troontrawanten gerust gesteld, en van zijn leven verzekerd. Een Seraf, geen enkel standbeeld in deze vertooning, geen ledig zanger, maar een vurig, oplettend dienaar vliegt ijlings tot hem, en neemt van den altaar eene kole; deze kool was *een gloeiende steen*. In landen, waar men gebrek aan hout heeft, gebruikt men in deszelfs plaats steenen, die men doorgloeit: hier is de steen geen zinnebeeld van ge-

brek aan hout, maar van zuiverheid en reinheid, daar alle andere brandstof, asch en vuiligheid na laat, die op den altaar van het hemelpaleis niet gevonden mogten worden.

vs. 7. „ En bragt dien aan mijn' mond, en zeide:
 „ Nu deze uw lippen heeft beroerd,
 „ Is uwe schuld geweken,
 „ Uw zonden zijn verzoend.”

De reinigende kracht des vuurs was al van ouds bekend, en het vuur een zinnebeeld der loutering; hoe veel te meer vuur van den altaar des Goddelijken tempels! De Seraf beroerde de *lippen* van den Profet: al ware het dan dat hij te voren, door menschelijke zwakheid, in zijne redenen zich misgrepen had, die schuld was hierdoor geweken, en die zonde verzoend. Wij moeten hieruit niet opmaken, dat J E S A Ï A S zich dadelijk aan eenige grovere zonde, in zijne vorige Profetische bediening, had schuldig gemaakt, maar wij moeten denken aan de natuurlijke bedorvenheid en onvolmaaktheid, zelfs van den ijverigsten dienaar van God, en hoe die zich vertoonen moet in de oogen van hem, voor wien zelfs geen Engel zuiver is, en die in zijne hemelsche dienaars zelve dwalingen ziet. *Job* IV: 18.

vs. 8. „ Toen hoorde ik de stem des Heeren,
 „ die riep:

„ Wien

- „ Wien zal ik zenden ?
 „ Wie zal ons ten bode zijn ?
 „ Ik antwoordde :
 „ Hier ben ik , zend mij !

De Profeet zag de sprekende Godheid niet , hij hoorde eene stem , die hij erkende de stem des Heeren te zijn , juist gelijk het bij eene verschijning van den onzichtbaren plaats hebben moest . God begeert een' zending , geen' Engel , maar een' mensch , dien hij tot menschen zenden kon . En de Profeet , te voren zoo bevreesd , is nu vrijmoedig genoeg om te spreken en zich zelve als zending aan te bieden !

- vs. 9. „ Ga heen , sprak hij , en zeg dit volk :
 „ Hoorende hoort en verstaat niet ,
 „ Ziende ziet en merkt niet op !
 10. „ Maak gevoelloos het hart van dit volk ,
 „ Hunne ooren doof , hunne oogen blind ;
 „ Dat het niet zie met zijne oogen ,
 „ Met de ooren niet hoore ,
 „ Met het hart niet bemerk ,
 „ Noch zich bekeere en uitkomst vinde !”

De Profeet wordt gezonden , om het oordeel der verblindings en der verhardheid aan zijne natie aan te kondigen : bij alle waarschuwingen zouden zij als doof , bij dreigende oordeelen blind , bij aankomende rampen gevoelloos zijn ; de verkondiging van Gods

wil zou hun niets baten, zij zouden zich niet bekeeren, noch genezen worden. Een verschrikkelijke last, en waaruit JESAÏAS tevens merken kon, hoe weinig voldoening of aangenaamheid hij van zijne zending zich te voorspellen had. Hoopte hij misfchien, dat hij als Jehova's gezant ooren en harten zou open vinden, zijn volk gewigtige dienften doen, en het middel zijn eener nationale verbetering; helaas! niets van dit alles had hij te wachten: hij zou niets doen, dan zijne natie onverantwoordelijk maken, en daardoor hun oordeel verzwaren, terwijl hemzelf een rijke bron van smart en verdriet werd geopend.

Vraagt men nu, wanneer dit oordeel gekomen is? zekerlijk reeds in JESAÏAS tijd, reeds onder Jothams regering, en nog veel meer onder die van Achaz, 't geen uit alle zijne profetien, in dezen tijd uitgesproken, blijken kan. Doch dit oordeel heeft de natie gedurig al weder zich op den hals gehaald, en het is het lot van alle hunne Profeten, tot op de verwoesting van hunnen Staat door de Romeinen toe geweest, dat zij geen gehoor vonden, maar doove ooren, blinde oogen en gevoellooze harten; en dit is de reden dat Jezus en de Apostelen deze zelfde Profetie nog op de Joden van hunnen tijd toepasten, en als ook in hun vervuld aanhaalden. Zie *Joh. XII: 40.* en andere plaatfen.

Maak gevoelloos het hart enz. MICHAËLIS drukt dit zeer wel en krachtig uit: *predik hen doof en blind en ongevoelig!* Dit zegt men van Leeraars,
die

die geen' ingang vinden, en nogtans voortgaan met vermanen en waarfchuwen, fchoon het volk er gedurig gevoelloozer en verharder tegen aan wordt. Waar eene eerfte en tweede vermaning flechts een' geringen invloed heeft, maken dikwijls de derde, vierde en alle volgende geen' indruk ter wereld meer.

- vs. 11. „ Toen fprak ik: Heer! hoe lang?
 „ Hij antwoordde:
 „ Tot dat de fteden verwoest en ontvolkt,
 „ De huizen zonder bewoners,
 „ En 't gansche land als een woestijn zal
 „ wezen!”

Men moet de vraag van JESAIAS niet zoo opvatten, hoe lang zal dit oordeel der verharding duren? maar hoe lang zal ik er de aankondiger en getuige van moeten zijn? waar openen zich beter uitzigten, om de goeden onder uw volk daarmede te vertroosten? God antwoordt hem, dat hij eerst nog verschrikkelijke rampen zou moeten bijwonen, de fteden in puinhoopen gelegd, de huizen zonder bewoners, het veld in een woestijn veranderd! Men herkent hier van zelfs den akeligen tijd van Achaz regering, toen de vijanden van alle kanten in het land indrongen, Syrië, Israël, Edom, Moab; toen de laafte ure voor het huis van Juda fcheen gekomen te zijn. Men vergelijke de befchrijving van den ftaat des lands, Kapittel I: 7 en 8.

vs. 12. „ Tot dat Jehova 't Rijk geheel ontvolkt
 „ zal hebben,
 „ En alles, zelfs in 't hart des lands,
 „ Verlaten, eenzaam zij.”

Het aantal menschen, dat in zoo vele op een gestapelde Oorlogsrampen, als Achaz onderging, ten deele sneuvelen, ten deele gevankelijk weggevoerd, en als slaven verkocht moest worden, is zekerlijk onberekenbaar, en de vrijwillige landverlating, het vlugten in rotsen en spelonken, moet daaraan geëvenredigd zijn geweest. Het zou dwaas zijn zich te verwonderen, dat dit eene verlating, eenzaamheid en ontvolking ten gevolge had, die zelfs in het hart des lands, in Jeruzalem en de omliggende streken, zeer groot en merkbaar was. Wij behoeven derhalve hier niet aan de Babylonische ballingschap, of de eerste wegvoering door Nebucadnezar onder Jojachin te denken.

vs. 13. „ Zoo blijft alleen het tiende deel nog overig,
 „ En dat, ook dat wordt andermaal ver-
 „ nield!
 „ Nogtans, gelijk de terpentijn- of eike-
 „ boom,
 „ Schoon men zijn takken velt, een' stam
 „ behoudt,
 „ Zoo blijft haar ook een stam,
 „ Het heilig zaad!”

Wij

Wij behoeven het voor geene al te buitensporige vergrooting te houden, wanneer men stelt, dat, bij de komst van Hizkias tot den troon, niet meer dan het tiende deel over was van het volk, dat Jotham na den dood van Uzziás in Juda vond. Toen was het rijk op een' hoogen trap van bloei, en Hizkias vond het in het uiterste verval. En dit overfchot, dit tiende deel werd in Hizkias tijd andermaal der vernieling overgegeven, te weten, in het veertiende jaar zijner regering, toen het leger der Asfyriers in het land viel, alles wegnam, Jeruzalem belegerde, en de veldheer Rabfáke wedden durfde, dat de koning van Asfyrien twee duizend paarden zou geven, indien Hizkias voor dezelve ruiters kon geven. Doch de afgekapte eik hield een' ftam over, die wel haast weder uitliep, en nieuwe en schoone takken maakte. Juda werd verlost en herstelde zijnen bloei, en toen liep J E S A I A S Profetische zending ook ten einde.

Het heilig zaad. Hier door kan men verstaan de braafften en besten onder het volk; men kan het ook dus opvatten, Juda zal nog gespaard worden om dat zij toch het heilige zaad, het kroost der godvruchtige Aartsvaders blijven. Doch wij denken liefst aan Hizkias, die om zijne deugden, zoo wel als omdat hij de afstammeling van Davids koninklijk huis was, dien eeretitel dragen mogt, gelijk hij ook de behouder was van land en volk.

Uit deze verklaring blijkt, dat men met de vervulling der Profetie niet behoeft verlegen te zijn, al
brengt

brengt men die niet tot de dagen van Christus en zijne Apostelen, en de verwoesting des Jodendoms door de Romeinen; en het is een gewigtige regel in de verklaring der oude Profetien, dat men de vervulling zoo na aan den tijd der voorzegging brengen moet, als men behoudens oordeel-, geschied- en uitlegkunde doen kan.

VII^{de} H O O F D S T U K.

1. **I**n de dagen van Achaz, den zoon van Jotham, den zoon van Uzias, den Koning van Juda, togen Rézin, Koning van Syrien, en Pekach, Remalja's zoon, Koning van Israël, tegen Jeruzalem op, om de stad te bestrijden, doch konden ze niet bemagtigen.
2. Toen men nu aan het huis van David de tijding bragt, dat Syrie zich met Efraïm verbonden had, werd het hart van den Koning, en van zijn volk bewogen, gelijk de boomen des wouds bewogen worden door den wind.
3. Doch Jehova sprak tot Jesaïas: ga Achaz te gemoet, gij en Schear Jafchub uw zoon, aan het einde van de waterleiding des bovensten vijvers, aan den weg van het veld des vollers.
4. En zeg tot hem:
Wees op uw hoede, doch bedaard;

Vrees

- Vrees niet, wees niet kleinmoedig,
 Om die twee, bijkans verteerde,
 Slechts nog rookende vuurbranden,
 Den ontftoken toorn van Rezin en Syrien,
 En van Remalja's zoon;
5. Om 't kwaad u toegedacht door Syrien,
 Door Efraïm en Remalja's zoon,
 Die zeiden:
6. Komt, vallen wij in Juda,
 Verwoesten wij 't, of deelen 't onder
 ons,
 Of ftellen wij tot Koning in haar midden
 Den zoon van Tabeäl.
7. Zoo fpreekt de Heer Jehova:
 't Komt niet tot ftand,
 't Zal niet gefchieden!
8. Neen Syrie's hoofd zij Damascus,
 En Rezin Damascus hoofd!
 Efraïms hoofd zij Samaria,
 En Remalja's zoon het hoofd van Efraïm!
9. Dit blijve alzoog nog vijf en zestig jaren,
 Doch dan is Efraïm verbroken,
 En kan geen volk meer heeten:
 Maar gij, indien gij niet gelooft,
 Ook gij wordt niet bevestigd.
10. Verder fpak Jehova tot Achaz en zeide:

11. Eisch u een teeken van Jehova uwen God,
Eisch uit de diepte beneden,
Of uit de hoogte boven u.
12. Maar Achaz antwoordde:
Ik zal niet eifchen,
Noch Jehova verzoeken.
13. Toen sprak hij:
Hoor nu, gij huis van David!
Is 't u te weinig menschen te vermoeijen,
Moet gij ook mijnen God vermoeijen?
14. Nu dan, de Heer zal zelf aan u een teeken
geven:
Zie, een maagd wordt zwanger,
Baart een' zoon,
En noemt zijn' naam:
GOD MET ONS!
15. Melk en honig zal men eten,
Tot dat hij wete 't kwade te vlieden,
Het goede te verkiezen:
16. Doch eer dit jongske weet het kwade te
vlieden,
Het goede te verkiezen,
Zal reeds het land, welks beide Koningen u
kwellen,
Verlaten zijn!

17. Maar over u, uw volk en 't huis uws vaders,
 Brengt Jehova onheils-dagen,
 Waarvan men de wedergâ niet zag,
 Van den tijd, dat Efraïm zich scheidde van
 Juda —
 Den Koning van Asfur!
18. Dan komt de dag, waarin Jehova
 De vliegen, die aan 't einde van Egyptens
 stroomen zijn,
 Uit Asfurs land de bijen, herwaarts fluiten
 zal;
19. Zij komen, zij laten zich allen neder,
 In woeste valleijen, in kloven der rotfen,
 In struiken en hagen, en waar men bronnen
 vindt.
20. In dien dag zal de Heer,
 Door een gehuurd scheermes van de over-
 zijde des Eufraats,
 Door Asfurs Koning,
 Het haar van hoofd en voeten scheren,
 En ook den baard wegnemen.
21. Te dien tijd zal men hem gelukkig noemen,
 Die één jong rund behield, of ook een
 tweetal schapen;

22. Die

22. Die geven hem dan melk genoeg tot voedsel;

Ja! al wie dan in 't land nog overig is,
Zal zich met melk en honig voeden.

23. Dan zal een veld, waar duizend wijnstokken stonden,

Gefchat op duizend zilverlingen,
In doorn en distelen zijn verkeerd;

24. Men zal met pijl en boog daar moeten gaan,

Ja! 't gansche land zal doorn en distel zijn.

25. De bergen zelfs, die op 't zorgvuldigst onderhouden werden,

Waar nimmer vrees voor doorn of distel was,

Daarin zal men het rundvee drijven,

De schapen zullen die vertreden!

V E R K L A R I N G.

De tijd, wanneer deze Profetie is uitgesproken, en de omstandigheden van Juda's Rijk, waarop dezelve hare betrekking heeft, zijn aan het hoofd der redevoering zoo duidelijk vermeld, dat wij dezelve alleen hebben op te geven, en den afloop der rede na te gaan, eer wij de verklaring derzelve bij de hand nemen.

Reeds in het laatst van Jothams regering, begonnen Rezin, de Koning van Syrien, en Pekach, de troons-overweldiger van het Rijk der tien stammen, door hunne invallen en strooperijen het Rijk van Juda te plagen, 2 *Kon.* XV: 37. Doch de voornaamste vijandelijkheden vielen eerst voor na Jothams dood, in het begin der regering van Achaz. De eerste, die het oorlogs-tooneel opende, was de Koning van Syrien, die Achaz een' geweldigen slag en nederlaag toebragt. Kort daarop viel hem hetzelfde lot te beurt van Pekach, den Koning van Israël: in welk laatste gevecht honderd en twintig duizend mannen van Juda sneuvelden, en een ontzaggelijk aantal gevangen werd genomen. 2 *Chron.* XXVIII: 5, 6 en verv.

Door

Door dezen goeden uitflag aangemoedigd, maakten de twee Vorsten van Efraïm en Syrien een verbond met malkander, om hunne legermagten te vereenigen, gezamenlijk Juda aan te tasten, en met dat Rijk naar hun welgevallen te leven. 2 *Kon.* XVI: 5.

In dit benaauwde tijdstip voor het huis van David en deszelfs gebied, werd J E S A Ï A S aan den Koning Achaz gezonden, met den last, die in dit Kapittel is opgetceekend, en om welken geheel te verstaan, wij alleen nog eene bijzonderheid uit de geschiedenis ons herinneren moeten. Te weten Achaz, in deze benaauwdheid geene uitkomst ziende, en door de vorige nederlagen geheel verzwakt, koesterde het voor-nemen, om den Koning van Asfyrien tegen zijne vijanden te hulp te roepen, 't geen hij ook naderhand volbragt; doch dit was zoo geheel strijdig met Gods oogmerk, en met het waar belang des lands, dat God zijnen Profeet zond, om, ware het mogelijk, de volvoering van dit heilloos opzet nog voor te komen. Als wij nu dit weten, 't geen de geschiedenis 2 *Chron.* XXVIII: 16. en 2 *Kon.* XVI: 7. ons leert, hebben wij den sleutel tot verklaring niet alleen van het eerste, maar ook van het laatste deel dezer redevoering.

De twee eerste verzen van dit Kapittel behelzen den tijd, waarin deze Profetie uitgesproken is, en de omstandigheden, die er aanleiding toe gaven. Het bevel aan den Profeet, om Achaz op te zoeken,

vinden wij vs. 3, en dan volgt de last. JESAIAS moest den Koning gerust stellen, hem van Gods hulp verzekeren, den ondergang zijner vijanden voorspellen, en hem aldus aanmoedigen, om in dezen nood zijn vertrouwen op geen' gevaarlijken buitenlandschen Vorst, maar op Jehova te vestigen. vs. 4—9. De Profeet biedt zelfs aan Achaz een teeken aan, dat hij zelve verkiezen zou, om hem de zekerheid der Goddelijke verlossing te bevestigen, doch Achaz weigert, en God geeft hem nu zelf een teeken, en voorzegt tevens, hoe lang de nood des lands nog duren zou. vs. 10—16. Doch bij deze vertroosting wordt nu ook eene krachtige en bedreigende waarschuwing gevoegd, om den Koning te doen gevoelen, welke rampzalige gevolgen het voor hem, voor zijn volk en huis zou hebben, zoo hij zijn plan ten uitvoer bragt, en den Koning van Asfyrien te hulp riep; hoe zijn huis vernederd en zijn land verwoest zou worden, door die zelfde Asfyrische Monarchie, die, offchoon vriendelijk in het eerst, welhaast het momaangezigt afwerpen zou, zoo ras zij slechts éénmaal voet in het land gekregen had: en dit is de inhoud van het laatste deel, vs. 17—25.

Men kan dit Kapittel in deszelfs verklaring met de moeilijkste gelijk stellen, vooral om twee tijdrekenen uitlegkundige zwarigheden, en het geen daarover, door verschillende Geleerden, van meer dan ééne zijde getwist en geschreven is.

vs. 1. „ In de dagen van Achaz, den zoon van
 „ Jotham, den zoon van Uzziás, den
 „ Koning van Juda, togen Rezin, Ko-
 „ ning van Syrien, en Pekach, Remal-
 „ ja's zoon, Koning van Israël, tegen
 „ Jeruzalem op, om de stad te bestrij-
 „ den, doch konden ze niet bemag-
 „ tigen.”

Wij moeten dit vers niet zoo verstaan, als of deze Profetie eerst was uitgesproken, nadat de optocht der verbonden Koningen reeds vruchteloos was uitgevallen, en het beleg van Jeruzalem weder opgebroken: integendeel het volgende vers toont, dat wij deze redevoering beschouwen moeten, als gehouden, eer de vereenigde legers nog tot Jeruzalem genaderd waren. Dit is dan alleen voorverhaal, en wijst ons slechts aan, welke krijg bedoeld wordt, te weten die, welke eindigde met het opbreken van het beleg van Jeruzalem.

vs. 2. „ Toen men nu aan het huis van David
 „ de tijding bragt, dat Syrie zich met
 „ Efraïm verbonden had, werd het hart
 „ van den Koning, en van zijn volk be-
 „ wogen, gelijk de boomen des wouds
 „ bewogen worden door den wind.”

Syrien en Efraïm hadden Juda reeds te voren aan-

getast, en gevoelige flagen toegebracht, doch elk afzonderlijk, en zonder vereeniging van beider legermagten: thans kreeg de Koning tijding, dat zij zamen zich verbonden hadden, en dat het oogmerk der verbindtenis was, om met vereenigde magt zijn Rijk te vernielen, en terstond voor Jeruzalem het beleg te slaan. Geen wonder dat in dit angstig tijdstip Achaz radeloos was; twee Koningen, die elk afzonderlijk hem geslagen hadden, waren nu tegen hem vereenigd, bedoelden zijn' val en den val van zijn huis, en schenen de magt in handen te hebben, om hun voornemen door te zetten. Hierbij kwam waarischijnlijk, dat 'er in het huis van Juda eene zamenzwering zich openbaarde tegen het koninklijk huis, waarvan Kap. VIII: 6. schijnt gesproken te worden. Achaz gemoedsgesteldheid wordt ons dus beschreven: *zijn hart bewoog zich gelijk de boomen* enz. Wij kunnen hier niet anders denken, dan aan dien angst, die den mensch besluiteloos, twijfelmoedig maakt, zoodat hij nergens rust vindende, gedurig als heen en weder *geslingerd wordt*. Dit vordert de kracht der vergelijking.

vs. 3. „Doch Jehova sprak tot JESAÏAS: ga Achaz
 „te gemoet, gij en Schear Jafchub uw
 „zoon, aan het einde van de water-
 „leiding des bovensten vijvers, aan den
 „weg van het veld des vollers.”

J E S A Ï A S moest, naar Gods bevel, Achaz opzoeken, niet in zijn paleis, maar op eene openbare plaats, waar hij niet alleen ten aanhooren van den Koning en zijn hof, maar ook van eene menigte des volks spreken zou: en de aard van des Profets last maakte het ook noodzakelijk, dat er vele getuigen bij zijne rede tegenwoordig waren.

De plaats, waar de Profet den Koning zou aantreffen, was van veel gewigt in een aannaderend beleg, om, namelijk, al het water uit de fontein Silóach, het eenige dat in die streek gevonden werd, naar Jeruzalem af te leiden, voorts de bron te verstoppen, of door versterkingen voor den vijand ontoegankelijk te maken, en den belegeraren het water af te snijden. Meer over deze plaats aan te merken zou overtollig zijn, dewijl het niet tot opheldering der zaak kan dienen.

J E S A Ï A S moest zijnen zoon medenemen: de naam van dit knechtje beteekent in onze taal, *het overblijffel zal wederkeeren*: het was een voorspellende naam, men vergelijkte Kap. VIII: 18. Waartoe het dienen moest, dat J E S A Ï A S dit kind medenam, daarvan vinden wij in deze gansche rede geen enkel spoor, ten zij men het vijftiende of zestiende vers, of die beide, van dezen zoon verklare, of onderstelle, dat er uit deze redevoering het een of ander is uitgevallen, waarin van hem gesproken wordt; doch hiervan nader.

vs. 4. „ En zeg tot hem :

„ Wees op uw hoede , doch bedoord ,
 „ Vrees niet , wees niet kleinmoedig ,
 „ Om die twee , bijkans verteerde ,
 „ Slechts noch rookende vuurbranden ,
 „ Den ontstoken toorn van Rezin en Sy-
 „ rien ,
 „ En van Remalja's zoon .”

Achaz stond nu gereed , om in zijnen angst en verwijfeling alles te bederven , door het inroepen van den Koning van Asfyrien . Jehova beveelt hem alle vrees te laten varen als ongegrond , dewijl Hij gereed was om hem bij te staan tegen zijne woedende vijanden . God spreekt van deze twee vijanden , voor Achaz zoo geducht , met diepe verachting : hij noemt hen *vuurbranden* , brandhouten , onheilsfichters : *rookende* brandhouten , die bijkans geen' gloed meer hadden , ja eindelijk *haast verteerde* brandhouten , letterlijk *staarten* , enden van brandhouten . De magt dezer twee Koningen was inderdaad thans zeer nabij aan de verdwijning , en nog weinige jaren , dan waren zij geheel verbrand , in asch en rook vervlogen !

Ook verdient het onze opmerking , dat in de ganfche rede van God de naam van Israëls Koning , *Pekach* , niet eens genoemd wordt , maar dat hij standvastig naar zijns vaders naam , *de zoon van Remalja* geheeten wordt . Dit geschiedt ook bij ver-
 ach-

achting , en Pekach was inderdaad een zeer verachtelijk mensch ; zijne afkomst is onbekend , hij was Hoofdman onder de regering van zijnen voorzaat , hij werd een Koning - moorder en troon - overweldiger.

- vs. 5. „ Om 't kwaad u toegedacht door Syrien ,
 „ Door Efraïm en Remalja's zoon ,
 „ Die zeiden :
6. „ Komt , vallen wij in Juda ,
 „ Verwoesten wij 't , of deelen 't onder
 „ ons ,
 „ Of stellen wij tot Koning in haar midden
 „ Den zoon van Tabeäl .”

Het gansche oogmerk der zaamverbonden Vorsten , was de vernieling van Juda's Rijk , en indien dit in den Koning van Syrien nog verschoond kon worden , het was onverantwoordelijk van Pekach gehandeld , want Efraïm en Juda waren broeders.

Jehova toonde , dat de raadslagen der Vorsten hem niet onbekend waren , dat hij al derzelve plans wist : het Rijk te *verwoesten* , (doch het woord , dat hier in den grondtekst gevonden wordt , is duister , *een einde ergens van maken* kan het mischien beteekenen) of anders elk een stuk daarvan naar zich te slepen , of ten minste het geheel onder hunne magt te brengen , Davids huis te onttroonen , en een' Koning naar hun welgevallen aan te stellen. De per-
 foon,

foon, dien zij daartoe in 't oog hadden, wordt genoemd, *de zoon van Tabeäl*; wie dit was is geheel onzeker, misfchien wel de voornaamfte der tegenwoordige oproermakers in Juda, het hoofd der zaamenzwering, die in het hart des Rijks tegen het koninklijk huis gefmeed was, en die zich misfchien in het leger der zaamgezworen Vorften bevond. Doch hiervan is niets te bepalen; alleen komt het ons voor, dat de naam niet zeer Hebreeuwsch luidt, en de perfoon zelf misfchien een vreemde-ling was.

vs. 7. „ Zoo fpreekt de Heer Jehova;
 „ 't Komt niet tot ftand,
 „ 't Zal niet gefchieden!”

De Profeet fpreekt hier in den naam van God met verzekering en majesteit. Hoe wel beraamd het plan der Vorften fchijnen mogt, hoe zeer de volvoering mogelijk, misfchien waarfchijnlijk was, Jehova ftekt er niets tegen, dan alleen zijnen almagtigen wil; hij fpreekt: *het zal niet gefchieden!* en nu moet de raadflag verijdeld worden, al was hij door de magt der gansche wereld onderfteund!

Deze majestueuze uitspraak was allergefchiktst, om den Koning en het volk moed in te boezemen, indien flechts de vooringenomen, verharde Achaz niet voor alle overreding onvatbaar geweest was.

- vs. 8. „ Neen Syrie's hoofd zij Damascus,
 „ En Rezin Damascus hoofd!
 „ Efraïms hoofd zij Samaria,
 „ En Remalja's zoon het hoofd van Efraïm!
 9. „ Dit blijve alzoo nog vijf en zestig jaren,
 „ Doch dan is Efraïm verbroken,
 „ En kan geen volk meer heeten:
 „ Maar gij, indien gij niet gelooft,
 „ Ook gij wordt niet bevestigd.”

Wij hebben in deze verzen eene verplaatsing ge-
 waagd, en de aankondiging van Efraïms ondergang
 verschoven, na dat 'er eerst van dat Rijk gewag ge-
 maakt was; 't geen veel beter vlijt, en ook met het
 volgende: *indien gij niet gelooft*, op deze wijze een
 beter verband maakt.

De woorden *Syrie's hoofd zij Damascus, Rezin
 Damascus hoofd* kunnen, onzes oordeels, niet beter
 verklaard worden, dan aldus: Syrië zal geene vero-
 veringen meer maken, het Rijk is op zijn² hoogsten
 trap geweest, en Juda heeft niet te vreezen, dat het
 immer als eene overwonnen provincie aan dat Rijk zal
 gehecht worden. Zoo ook Efraïm: ook deze heer-
 schappij zal hare tegenwoordige palen niet verder
 uitbreiden, indien zij slechts haar gebied behouden
 mag! Doch dit zal niet lang meer zijn: *nog vijf en
 zestig jaren, dan is Efraïm verbroken, en geen
 volk meer!*

Deze woorden zijn aan vele bedenking onderhe-
 vig.

vig. Wanneer wij den krijgstogt der verbonden Vorsten in het tweede jaar van Achaz regering plaatfen, en hem daarna nog vijftien jaren laten heerschen, en wij voegen hier bij de zes jaren, die Hizkias geregeerd heeft; (in het zesde jaar nu van Hizkias is Samarie ingenomen, en het Rijk der tien stammen in ballingschap weggevoerd); dan hebben wij nog in alles maar een en twintig jaren, van den tegenwoordigen tijd af, tot op dien tijd toe, dat Efraïm verbroken is, en opgehouden heeft een volk te zijn; 't welk nog het derde gedeelte niet uitmaakt van de vijf en zestig jaren, die hier er voor gesteld worden.

Om dan deze uitspraak met de geschiedenis over een te brengen, nemen sommigen aan, dat men de ganschelijke verbreking van Efraïm niet rekenen moet geschied te zijn, ten tijde der inneming van Samaria door Salmanezer, maar vele jaren later onder Ezarhaddon, die eene nieuwe volkplanting in het Rijk der tien stammen zond, waardoor deszelfs oude naam en gedaante geheel verloren ging. Doch elk ziet, dat dit alleen een middel is om zich te redden, en dat de verwoesting van Efraïm, de vernietiging van deszelfs naam en Staat, bij de inneming van Samaria, en niet eer noch later, heeft plaats gehad. Er schiet dan niets anders over, dan deze plaats te houden voor bedorven door de affchrijvers, die in de getal-letters eene feil hebben begaan, schoon dezelve zeer oud moet geweest zijn, daar de oude overzettingen hier even eens lezen als onze tekst, schoon deze overzettingen
ook

ook naar den tegenwoordigen tekst kunnen veranderd zijn.

Wij althans maken geene zwaarigheid, om de gisfing van den geleerden VITRINGA te omhelzen, die in plaats van *vijf en zestig jaren* leest, *zestien en vijf jaren*, dat is, *een en twintig*, binnen welk tijdperk de Israëlitische Staat geheel verstoord is onder Salma-nezer. Om deze gisfing te staven behoeft men slechts eene zeer kleine verandering in den tekst te maken, en men kan den oorsprong der tegenwoordige lezing gemakkelijk verklaren. Vraagt men, waarom de Profet niet liever *een en twintig* zeide, dan *zestien en vijf*? wij antwoorden, dat de Profeten het ongewone in hunne spreekmanieren beminden, en dat JES A ï A S zich dus kan uitgedrukt hebben, om de onderscheiden regering-jaren van Achaz en Hizkias aan te duiden, te weten, zestien jaren onder Achaz en vijf onder Hizkias; doch het eerste antwoord behaagt ons beter.

CAPPELLUS, en die hem volgen, lezen *zes en vijf* of *elf jaren*, 't geen ook niet onaannemelijk is, doch naar de tijdrekening niet zoo juist: het zou beter aangaan, indien wij met MICHAËLIS konden onderstellen, dat deze krijg in het tiende jaar van Achaz eerst voorgevallen was: doch in het derde of vierde jaar van Achaz werd Pehach reeds om hals gebracht, en deze is echter hier onder de strijdvoerende Vorsten.

Bij deze aankondiging van Efraïms ondergang,
wordt

wordt nu ook eene bedreiging aan Juda gevoegd: *indien gij niet geloofd, ook gij zult niet bevestigd worden.* Juda kon zijnen aanstaanden val nog ontkomen, ten minste merkelyk verschuiven en vertragen, doch het kwam er op aan, of men Jehova, en wel op dit oogenblik, wilde *gelooven*: want geloofde men hem niet, en riep men den Koning van Asfyriën te hulp; gaf men dezen voet in het land, dan zou het ten laatste Juda gaan, gelijk Efraïm, en het eerste Rijk zou even min bevestigd zijn en blijven als het laatste. Zoo veel hing er van af, of de Koning thans aan den Profeet geloof gaf, en naar zijne woorden zich gedroeg, dan of hij dit geloof hem thans weigerde.

- vs. 10. „ Verder sprak Jehova tot Achaz en zeide:
 11. „ Eisch u een teeken van Jehova uwen
 „ God,
 „ Eisch uit de diepte beneden,
 „ Of uit de hoogte boven u.”

Sommige lezen het laatste deel van het vorige vers anders, en voegen het dan zamen met het tiende op deze wijze: *indien gij niet geloofd, gelijk gij niet geloofd, welaan, Jehova zegt, eisch u een teeken!* Dit geeft ook een' goeden zin, doch het door ons voorgestelde komt meer met de waardigheid der gansche rede overeen.

Was het, gelijk wij bij het slot van het vorige vers

zagen, van zoo veel belang, dat Achaz geloofde, hoe gepast was het dan, en hoe goedertieren van God met dezen Vorst gehandeld, op dat hij zijn vertrouwen van de gevaarlijke hulp der Asfyriers zou aftrekken, en op Jehova vestigen, dat hij hem een teeken liet aanbieden, dat is, een wonderbaar verschijnsel, om hem van de zekerheid der Goddelijke hulp, en de waarheid der toezegging van den Profeet te overtuigen: het woord *teeken* geeft wel niet altijd een wonderdadig verschijnsel te kennen, maar hier kan het niets anders beteekenen, om dat er bijgevoegd wordt: *eisch beneden uit de diepte, of boven uit de hoogte*, letterlijk, *daal in de diepte met eischen, of verhef u in de hoogte*.

Het teeken, dat Jehova aan Achaz geven zou, kon hem mischien niet behagen, of niet krachtig genoeg voor hem zijn: om deze uitvlugt voor te komen, laat God het aan hem zelf over een teeken te verkiezen, welk hij wilde; en om hem tevens te overreden, dat hij Jehova de Almagtige is, die heerscht in den hemel, op de aarde en onder de aarde, laat hij hem vrij een teeken te eischen, boven aan den hemel en deszelfs heerlijke lichamen, of op de aarde in alle de rijken der natuur, of onder in het doodenrijk; al wilde hij dat een gestorvene zou opgewekt worden en een levendig getuige worden van Gods almacht en trouw; hij kon een teeken eischen, hoedanig hij ook begeerde.

vs. 12. „ Maar Achaz antwoordde :
 „ Ik zal niet eischen ,
 „ Noch Jehova verzoeken. ”

Het gunstbewijs , dat God aan den Koning aanbod , om hem tot geloof te bewegen , moest zekerlijk door hem zijn aangenomen , dewijl men geene weldaden van God willekeurig mag afstaan , hoewel hij mischien aan God moest overlaten de keus van het teeken , dat tot zijne bevestiging het geschiktste was : doch hij weigert het rond uit , en wel onder eene kale nitvlugt : *hij wil Jehova niet verzoeken* : hij wil hem zoo veel niet vergen , noch zijne magt op den toets stellen ; als of men God verzocht , wanneer men van bijzondere weldaden , die hij aanbiedt , gebruik maakt . Mischien is er ook iets bespottends , iets beledigends voor God in deze woorden van den Koning : hij was een afgodendienaar , en had van de magt van Jehova juist de grootste denkbeelden niet ; dit kon hij spottende dus voordragen : *ik wil Jehova niet op de proef stellen !* Hoe dit zij , men kan vragen , waarom Achaz het teeken niet aannam ; hij kon immers genoeg eischen om van Jehova's magt en gezindheid om hem te helpen overtuigd te worden , en indien hij slechts uit zijn' tegenwoordigen nood verlost werd , kon het hem immers onverschillig zijn , of Jehova , dan of de Koning van Asyrien hem verlostte ? Doch Achaz was zoo ongeloovig , en zoo vijandig gezind tegen den waren God , dat hij het op

Je-

Jehova's hulp niet wilde laten aankomen, en niet begeerde van hem verlost te worden. Hij had daarenboven zijn plan gemaakt, en dit was de Asfyriërs in te roepen; van dit voornemen wilde hij niet afzien, en dit had hij echter moeten doen, zoo hij Jehova en zijnen Profeet had gehoorzaamd: hij verkoos dus liever het teeken onder het een of ander voorwendfel van de hand te wijzen, en zijn' eigen' zin te volgen.

- vs. 13. „ Toen sprak hij:
 „ Hoor nu, gij huis van David!
 „ Is 't u te weinig menschen te vermoeijen,
 „ Moet gij ook mijnen God vermoeijen?

De aanspraak aan Achaz, als *hoofd van Davids huis*, is hier zeer krachtig, om het ongeloof en de ongehoorzaamheid, in eenen telg van dien edelen en godvruchtigen man, des te sterker ten toon te stellen. *God vermoeijen*, is hier buiten twijfel hem moeilijk te maken, te beleedigen; men zou bijna zeggen, Achaz bedoelde vooral ook, door het weigeren van het teeken, den Profeet moeilijk te maken, en hem verdriet aan te doen: doch JES A Ï A S herinnert hem, dat hij niet zoo zeer hem tergde, als wel Jehova, wiens woorden hij sprak: *het moge u weinig en van geen belang zijn mij, eenen mensch, te tergen, maar het is nogtans niet weinig mijnen God te tergen*. Doch misfchien doelt de spreekwijze: *is het u weinig menschen te beleedigen*: op

onregtvaardigheden en geweldensrijen, die Achaz in den korten tijd zijnen regering reeds gepleegd had, die hem den haat des volks reeds berokkend hadden, en misfchien aanleiding gegeven, tot de zamenzwering, die er tegen hem en zijn huis plaats had.

vs. 14. „ Nu dan, de Heer zal zelf aan u een
 „ teeken geven:
 „ Zie, een maagd wordt zwanger,
 „ Baart een' zoon,
 „ En noemt zijn' naam,
 „ GOD MET ONS!”

Geen enkel gedeelte van dit gansche boek wordt op verschillender wijzen verklaard en opgevat, dan dit vers, het zij men het op zichzelve, of wel in verband met de beide volgende verzen beschouwe. Dit geschil te beslifen, of slechts van verre daarover eene stellige uitspraak te doen, zal geen onzer Lezers van ons vergen, te minder, daar alles hier niet zoo zeer afhangt van de denkbeelden, die wij bij onzen Schrijver vinden, als van die, welke wij zelve medebrengen; en de partij, die elk in dezen kiest, niet zoo zeer bepaald wordt door zijn taal- en uitlegkundig gevoel te dezer plaatse, als wel door zijne wijze van zien en oordeelen omtrent andere voorwerpen in 't algemeen; als daar zijn: de aard der Messiaansche voorzeggingen, der aanhalingen van dezelve bij de Schrijvers des Nieuwen Testaments, en der

dergelijke. Wij zullen derhalve alleen de voornaamste der verschillende gevoelens kort en duidelijk uit elkander pogen te zetten, ten einde een iegelijk daar uit kieze, 't geen hem het waarschijnlijkste voorkomt, 't geen het meest met zijne aangenomen denkwijze en grondbeginfelen overeenkomstig is.

Zeer veel komt er op aan, of men bij de woorden: *eene maagd wordt zwanger* enz. aan de wonderdadige bevruchting eener reine maagd, die maagd was en bleef, ook na de ontvankenis, denken moete, dan wel de woorden verklaren van eene jonkvrouw, die nu, toen JES A Ï A S dit sprak, nog wel maagd was, maar, bezwangerd zijnde, het niet langer bleef, zoo dat er niets bovennatuurlijks in dit geval plaats had, en de kracht van het teeken, door den Profeet gegeven, niet daarin, maar elders te zoeken zij. Hieruit ontstaat eene tweederlei foort van uitleggingen, die de orde ons gebiedt te onderscheiden.

Volgens het eerste gevoel vinden sommigen hier eene regtstreeksche Profetie, aangaande den Mesias; volgens hen geeft Jehova aan Achaz een teeken, en dit teeken is de wonderbare geboorte van den Zaligmaker, uit eene onbevleete maagd, in de volheid des tijds. Vraagt men, hoe deze gebeurtenis, die meer dan zeventienhonderd jaren daarna eerst zou voorvallen, een teeken kon zijn van de verlossing, die binnen twintig of een en twintig jaren reeds daar zou zijn? Men antwoordt: in zoo verre als de zekerheid van het een aan het ander wordt vastgemaakt.

Werd de wondergeboorte van den Mesfias gesteld tot het teeken van Jeruzalems tegenwoordige bevrijding, dit gaf te kennen, dat Sion en Juda zoo zeker uit haren tegenwoordigen nood verlost zouden worden, als de Mesfias op den bepaalden tijd en wijze ter wereld zou komen. Deze verklaring onderstelt wijders, dat de wonderbare geboorte van den aanstaanden Verlosfer, uit eene reine maagd, in dien tijd niet onbekend was, en dat de uitdrukking, *de maagd*, de godvruchtigen van dien tijd terstond deed denken aan de Moeder van den Verlosfer, die door ΜΙΧΗΛ, JESAÏAS tijdgenoot, op eene foortgelijke wijze schijnt omschreven te worden: *tot dat zij, die baren zal, gebaard zal hebben*, Kapittel V: 2.

Tot bevestiging van dit gevoelen beroept men zich op het gezag van MATTHEUS, die in zijn Euan-gelie Kap. I: 22, 23, deze woorden als eene regt-freekfche voorzegging aanhaalt, door welker herin-nering Jozef, Maria's bruidegom, terstond van alle achterdocht ontheven werd: en men dringt wijders aan op het Hebreuwsch spraakgebruik, volgens 't welk men niet zou mogen vertalen: EENE Maagd, onbepaaldelijk, maar volstrekt zou moeten vertalen: DE Maagd, met duidelijke aanwijzing eener be-paalde Jonkvrouw, welke of aldaar tegenwoordig moest zijn, of ondersteld werd algemeen bekend te wezen.

Brengt men hier tegen in, dat dan de Profeet hier een teeken geeft, waaraan Achaz weinig had, en 't welk

welk reeds geloof onderstelde, wilde men er door gerust gesteld worden; men antwoordt, dat het juist Gode betamende was thans zulk een teeken te geven, waardoor wel zijne dienaars vertroost en versterkt werden, maar Achaz nu niet langer weêrhouden werd van zijn' eigen' zin te volgen.

Vraagt men eindelijk, hoe deze uitlegging met den inhoud van het volgende vijftiende en zestiende vers is overeen te brengen? men kan gereedelijk antwoorden: dat deze twee verzen op zich zelve staan, dat daarin niet van *Immanuël*, maar van een geheel ander kind, daar tegenwoordig, en waarschijnlijk van *Schear Jafchub*, den zoon van JES A Ï A S, gesproken wordt.

Een iegelijk ziet, dat dit gevoelen, behoorlijk voorgesteld, en met goede redenen bekleed, niet verdient als ongerijmd, of alleen op vooroordeel gegrond, verworpen te worden; en dat het althans de voorkeur verdient boven eene andere opvatting, volgens welke JES A Ï A S voorspelling eene dubbele betrekking zou hebben, en op den tijd waarin hij leefde, en op de wonderbare geboorte van den Zaligmaker: dat namelijk hier van de wonderdadige zwangerschap eener ongerepte maagd gesproken wordt; doch dat dit wonder in JES A Ï A S tijd ook dadelijk gebeurd zou zijn; dat toen ook eene reine maagd is bevrucht geworden; dat de zoon, dien zij baarde, *Immanuël* is genoemd; dat bij zijne geboorte de verlossing des lands eenen aanvang nam; en dat ein-

delijk deze gebeurtenis eene schaduw was en afbeelding der wonderbare geboorte van den grootften Verlosfer der natie uit Maria, zoo dat in hem de voorzegging eerst haar volkomen beflag en vervulling kreeg. Dan, behalve andere zwarigheden, die hier tegen kunnen ingebracht worden, is er eene, die vrij gewigtig schijnt, dat, namelijk, dit teeken te twijfelachtig was, en dat, hoe zeer wij aangaande Jezus onloochenbaar mogen overtuigd zijn, dat hij uit eene zuivere maagd geboren is, men echter van geene andere moeder met genoegzame zekerheid weten kon, dat zij na hare ontvankenis maagd gebleven was, terwijl het in dezen, ter bevestiging, naauwelijks genoegzaam zijn kon, dat de overige dingen in de voorzegging juist uitkwamen, te weten, de zwangerheid der bedoelde jonkvrouw kort na dezen tijd, en dat zij juist een' zoon baarde, op welke beide bijzonderheden wij echter geenszins ontkennen, dat men zich zou kunnen beroepen.

Doch er zijn velen, vooral onder de nieuwere Schriftverklaarders, die hier geene, noch rechtstreekfche, noch zijdelingsche voorspelling aangaande de geboorte van den Mesfias vinden, noch ook iets wonderbaars of bovennatuurlijks in het alhier bedoelde meenen gelegen te zijn; die derhalve den zin van dit vers op deze of foortgelijke wijze verklaren: JESAIAS wilde aan den Koning en de verdere omstanders te kennen geven, dat de tegenwoordige nood des Lands van geen langen duur zou zijn, dat

bin

binnen één jaar, ja binnen minder dan één jaar tijds, het voornaamste gevaar zou geweken zijn, en Jehova blijken gegeven hebben, dat hij Juda nog niet geheel verlaten had. Dit drukt hij, in den geheimzinnig Profetischen stijl aldus uit: *eene maagd*, dat is eene jonkvrouw, die nu nog maagd is, *wordt zwanger, zij baart een' zoon, en noemt zijn' naam Immanuel*, GOD MET ONS! In den tijd, die, volgens den loop der natuur, daar toe vereischt wordt, dat eene maagd ontvangt, en een kind ter wereld brengt, zal Jeruzalems verlossing opdagen; Gij zoudt dat kind, een zoon zijnde, veiliglijk vooraf reeds noemen kunnen: *Immanuel*, GOD MET ONS! Niemand zal ontkennen, dat deze verklaring een zekeren stempel van eenvoudigheid draagt, en dat men gevaar zou loopen zijne onkunde in den Profetischen stijl te verraden, indien men dezelve van dien kant wilde aantasten.

Zegt men intusfchen, dat hier door de nadruk van het Hebreeuwsch voorvoegfel, 't welk overeenkomt met ons bepalend lidwoord *de*, *DE maagd*, en niet *EENE maagd*, verloren gaat, men kan, onzes inziens, gerustelijk antwoorden, dat de aard van dit voorvoegfel ook genoegzaam wordt uitgedrukt door de omschrijving: *eene, die nu nog maagd is*, en dat men dit bezwaarlijk anders in het Hebreeuwsch zou kunnen zeggen. Terwijl eindelijk de aanhaling van MATTHEUS, volgens deze Uitleggers, gehouden moet worden voor eene accommodatie, van ge-

lijken aard en soort, als wij meermalen bij denzelfden Schrijver aantreffen, en waarvan de plaatsen vs. 15. en vs. 17 en 18, in het II^{de} Hoofdstuk van deszelfs *Euangelic*, ten voorbeelde kunnen strekken.

Zie daar, zoo wij meenen, de voornaamste uitleggingen dezer moeilijke plaats, duidelijk en onpartijdig voorgedragen; wij onthouden ons van alle beslissing, vooral tusfchen de eerste en laatste derzelve, om de redenen hier boven reeds opgegeven, en voegen hier alleen bij: dat wij even afkeerig zijn van de handelwijze der genen, die, het nieuwe bij uitfluiting beminnende, de aanhangers van oudere, en zoogenoemde regtzinnige verklaringen, terftond van domheid, vooroordeel of bijgeloof beschuldigen; als van de handelwijze dezer laatsten, wanneer zij alles, wat van hunne gevoelens slechts wat verder dan gewoonlijk afwijkt, aan Godsdiensteloosheid, of, ten beste genomen, aan ligtzinnigheid toefchrijven. Intusfchen raden wij elk, die daar toe gelegenheid heeft, L O W T H over deze plaats te vergelijken.

vs. 15. „Melk en honig zal men eten,
 „Tot dat hij wete't kwade te vlieden,
 „Het goede te verkiezen.”

Dat *hij*, van wien J E S A Ï A S hier spreekt, *Immanuel* niet zijn kan, maar een ander kind, en wel de zoon van den Profeet, *Schear Jafchub* zijn moet, komt

komt aan velen hoogst waarschijnlijk voor, daar men anders geene reden weet, waarom dit kind zijnen vader vergezellen moest, en in het volgende vers de woorden, *dit jongske*, een daar tegenwoordig kind schijnen aan te duiden. Zegt men, dat hier evenwel geen teeken van overgang gevonden wordt, zoo antwoordt men, dat alles door één wenk, één gest zijne bepaling kon verkrijgen, en dat er tusfchen het veertiende en vijftiende vers wel twee of drie woorden kunnen uitgevallen zijn, waaruit bleek, dat JESAÏAS nu niet meer van den zoon der maagd, maar van zijn' eigen' zoon sprak. Verkiest men intusfchen de laatst aangetogen verklaring van vs. 14, dan kan men den zoon van JESAÏAS geheel uit het oog verliezen, en vs. 14, 15 en 16, zonder enig ongemak, doorlopend verklaren.

Welk een levenstijdperk van een kind het zij, 't welk de Profeet noemt *het kwade te kunnen verwerpen, en het goede te verkiezen*, daar over is men het niet eens. Sommige denken aan de jaren, waarin het redelicht, andere aan die, waarin het zinnelijk onderscheidens-vermogen van een kind ontluikt; men brengt dit tot het tweede, het derde jaar, of later tot aan het twaalfde toe: doch MICHAËLIS is hier de eenige, dien men volgen kan: jaren *waarin men weet, wat men doen of laten mag, jaren van onderscheid*: dit zegt de spreekwijze duidelijk, en het doet ons aan de mondige jaren, die, bij de oude Joden, met het twintigste be-

begonnen, denken. Wij verklaren dus: *tot dat dit kind den ouderdom van twintig jaren bereikt hebbe*, en deze verklaring wordt door *Deut. I: 39.* ten sterkste bevestigd.

De spreekwijze *melk en honig*, of eigenlijk *room en honig te eten*, wordt ook door MICHAËLIS het best verklaard. Er is hier niet van lekkere spijs, noch van kinder-kost de rede; melkspijzen waren het gewone voedsel der volken, die geen' akkerbouw hadden, en wanneer een landbouwend volk tot melkspijzen bepaald werd, was het een teeken, dat hun land verwoest was, en zij zich nu enkel van de veehoederij moesten generen. Dus voorzegt JESAÏAS, dat het land van Juda, schoon God het verlossen zou, nogtans verwoest zou worden, en een' geruimen tijd woest en onbebouwd blijven liggen, tot dat zijn zoon, nu nog maar een knaapjen, of wel een kind, dat binnen den loop van één jaar zou geboren worden, tot jaren van onderscheid, tot mondigen leeftijd zou gekomen zijn: en dit heeft de geschiedenis, gedurende den ganschen leeftijd van Achaz, bevestigd. De spreekwijze *melk en honig te eten*, wordt door vs. 22. volkomen verklaard (*).

vs. 16.

(*) *Honig*. Wij hebben het niet gewaagd, van de gewone overzetting van dit woord, in eene zoo merkwaardige plaats, af te gaan, schoon wij grond meenen te hebben om te gelooven, dat hetzelfde hier, gelijk vs. 22, en op verscheiden andere plaatsen, vertaald moet worden door *dadels*, zijnde de vrucht

vs. 16. „ Doch eer dit jongske weet het kwade
 „ te vlieden,
 „ Het goede te verkiezen,
 „ Zal reeds het land, welks beide Konin-
 „ gen u kwellen,
 „ Verlaten zijn!”

Aan dit zelfde tijdperk nu was ook de verwoes-
 ting der twee Rijken, Efraïm en Syrien, vast-
 gemaakt. De verwoesting van Syrien volflagen, en
 die van Efraïm ten minste voor een aanmerkelijk ge-
 deelte, zoodat dit land, in vergelijking van deszelfs
 voormaligen staat, verlaten zou mogen heeten. De
 Koning van Asfyrien toch ontnam aan hetzelfde, kort
 na dezen tijd, Gilead, Galiléa, Naftali en andere
 streken, die hij ontvolkte, (2 Kon. XV: 29.) en het
 Rijk der tien stammen ging met rasfche schreden zij-
 nen volkomenen ondergang te gemoet.

vs. 17. „ Maar over u, uw volk en 't huis uws
 „ vaders,
 „ Brengt Jehova onheils-dagen,
 „ Waarvan men de wedergâ niet zag,
 „ Van

vrucht van den palmboom. Het is hier de plaats niet dit
 gevoelen te verdedigen, misfchien zal dit gefchieden in de
 weinige bijzondere aanmerkingen, waarvan te voren reeds ge-
 fproken is. Intusfchen, het zij men *dadels* of *honig* ver-
 tale, de zin ondergaat hjerdoor geene verandering.

„ Van den tijd, dat Efraïm zich scheidde
 „ van Juda —
 „ Den Koning van Asfur!”

Met dit vers begint het tweede deel der Godspraak, dat van een' ernstigen en bedreigenden inhoud is. Aan den Koning van Juda worden alle de rampen voorgehouden, die het land overkomen zouden door die zelfde Asfyrische Monarchie, die Achaz met zoo veel onverzettelijke drift wilde inroepen; om, ware het mogelijk, hem nog van dat dwaas voornemen te wederhouden, en tot zijnen plicht te rug te brengen. Deze verdrukkingen van de zijde der Asfyriërs zouden, in den tegenwoordigen tijd, hem en zijn volk, en hierna het ganfche koninklijk huis van David treffen. Achaz zelf werd, gelijk de Gefchiedfchrijver zegt, door den Koning van Asfyrië meer benaauwd, dan geholpen: *2 Chron. XXVIII: 20.* zijn land werd uitgemergeld, zijne fchatkist geledigd, en hij een knecht, een vafal, van den Asfyrischen Koning. In later tijd hebben de Asfyrische en Babylonifche Vorften, die hier beide onder den naam van Asfur begrepen zijn, de aftammelingen van Davids huis vernederd, gevangen genomen, de oogen uitgegraven, onttroond en gedood. Zulke rampen waren het koninklijk huis van Juda nog niet overgekomen, federt dat gewigtig en noodlottig tijdfpif, waarin zich tien ftammen aan het gebied van dat huis onttrokken, en een nieuw Koningrijk oprigteden.

vs. 18. „ Dan komt de dag, waarin Jehova
 „ De vliegen, die aan 't einde van Eryp-
 „ tens froomen zijn,
 „ Uit Asfurs land de bijen, herwaarts
 „ fluiten zal.”

Aangaande het zinnebeeld van het zamenfluiten der bijen, vergelijkte men de aantekening op Kap. V: 26. De reden, waarom de Egyptifche legerbenden hier bij *vliegen* vergeleken worden, is ten deele in de natuurlijke historie van dat land gegrond, dewijl het aan de vloedén des Nyls, en vooral aan het einde, aan de monden derzelve, van vliegen en allerlei infekten krielt. Doch tevens wordt hiermede bedoeld, het talrijke dier krijgstroepen, en de overlalt, dien zij Juda zouden aandoen. De Asfyrische legers worden om derzelve dapperheid en fterkte, en ook om de geregelde orde, die in dezelve heerschte, bij *bijen* vergeleken: doch of ook hier voor nog eene reden in de natuurlijke historie des lands was, is mij onbekend. Alle deze krijgsbenden der magtigste volken ftaan onder Jehova's bevel, Hij roept, Hij fluit ze zamen als het Hem behaagt, en derwaarts, waar het Hem goeddunkt.

Men vraagt mifchien, hoe de Egyptenaars hier bij de Asfyriërs gevoegd worden? doch men moet weten, dat deze twee Mogendheden thans om de heerschappij begonnen te twiften: dat het Joodfche land, tuffchen die beiden ingelegen, beurtelings van
 de

de eene en andere werd afgeloopen, en voor beiden van belang was, om het in haar magt te hebben.

vs. 19. „ Zij komen, zij laten zich allen neder,
 „ In woeste valleijen, in kloven der rot-
 „ fen,
 „ In struiken en hagen, en waar men bron-
 „ nen vindt.”

De Egyptifche en Asfyrifche legers zouden het gansche land overftroomen, en geen hoekjen onbezocht laten: het zinnebeeld wordt hier nog volgehouden van infekten, die de lage en vochtige plaatsen, en bijen, die de kloven der rotfen verkiezen, om zich daar neder te laten.

vs. 20. „ In dien dag zal de Heer,
 „ Door een gchuurd fcheermes van de over-
 „ zijde des Eufraats,
 „ Door Asfurs Koning,
 „ Het haar van hoofd en voeten fcheren,
 „ En ook den baard wegnemen.”

De verwoesting van het land, en de vernieling des volks van Juda, wordt voorgesteld onder het zinnebeeld van een menfchelijk ligchaam, dat van het hoofd tot de voeten geheel kaal gefchoren, en van het fieraad en de bedekking der haren ganschelijk beroofd wordt. Sommige verftaan door het *hoofdhaar*
 de

de aanzienlijken, door het *haar der voeten*, den gemeenen hoop, door den *baard*, den Koning, Hoogepriester en verdere Vorsten en dienaars van het heiligdom. Dit is misfchien te fijngesponnen, fchoon wij eene vernieling van allerlei foorten en rangen niet mogen uitsluiten: het wegnemen des baards geeft eigenlijk te kennen, dat Juda in de uiterfte fchande gedompeld, en tot eenen verachtelijken val gebragt zou worden. De baard toch was het teeken van aanzien, en grooter belediging kon men iemand niet gandoen, dan hem den baard weg te nemen.

Tot den aard der leenspreuk behoort hier, dat de Koning van Asfyrien een *fcheermes* genaamd wordt; maar wat zegt het een *gehuurd fcheermes*? Misfchien dit, dat hij in alles, wat hij deed, flechts een werktuig was in Gods hand, die hem in zijnen dienst gebruikte, en als huurde om zijn volk te verwoesten. Wij vinden eene gelijkfoortige voorftelling uitvoeriger *Ezech. XXIX: 18—20*. Doch misfchien wordt hij hier *gehuurd* genoemd, omdat Achaz hem niet alleen wilde inroepen, maar voor loon huren tegen zijne vijanden. Dit *gehuurd fcheermes*, dat Juda's Koning tegen anderen wilde gebruiken, zou het ligchaam van zijn eigen land en volk kaal fcheren!

vs. 21. „ Te dien tijd zal men hem gelukkig noe-
 „ men;
 „ Die één jong rund behield, of ook een
 „ tweetal fchape;

I. DEEL.

O

vs. 22.

vs. 22. „ Die geven hem dan melk genoeg tot
 „ voedsel ;
 „ Ja! al wie dan in 't land nog overig is,
 „ Zal zich met melk en honig voeden.”

Van het een en twintigste vers tot aan het einde van het Kapittel, wordt de toestand afgemaald, waarin het land door de verwoesting des Asfyriers zou gebragt worden. En wel vooreerst: een staat van groote armoede, vele zouden er zijn, die niets meer overhielden, dan één koeiken of twee schapen, en die dit behouden mogt, zou men rijk en gelukkig kunnen heeten. Doch wat beteekent het, dat deze kleine menigte vee *hem melks genoeg zou geven, om zich op room te kunnen vergasten?* Aan een' bijzonderen zegen van God voor de overgeblevenen des lands kunnen wij hier niet denken; maar dit geeft het te kennen, dat in de verwoesting des lands, wanneer alle akkers onbebouwd zouden liggen, bij de schaarsheid van menschen en vee, er zoo menigvuldige en zulke vette weiden zouden zijn, en de huisgezinnen door de ontvolking zoo klein geworden, dat de melk van één koe en twee schapen genoeg zou zijn, om zulk een gezin rijkelijk te voeden. Hier wordt bijgevoegd: *al wie in het land overblijft eet dan melk en honig.* De spreekwijze is reeds verklaard bij vers 15. Zij geeft te kennen, dat er geen landbouw zou plaats hebben, maar de veehoederij het eenige middel van bestaan geworden zijn.

- vs. 23. „ Dan zal een veld , waar duizend wijn-
 „ stokken stonden ,
 „ Geschat op duizend zilverlingen ,
 „ In doorn en distelen zijn verkeerd ;
 24. „ Men zal met pijl en boog daar moeten
 „ gaan ,
 „ Ja! 't gansche land zal doorn en distel
 „ zijn.”

De tweede ramp, reeds in het laatst van het voorgaande vers aangeduid, zou zijn de gansche verwaarloozing van den akkerbouw, wegens de verwoesting van den grond, de ontbering van allen voorraad en middelen van den landbouw, en de ontvolking des lands, zoo dat, bij de gedurige vijandelijke invallen, en het gebrek aan handen, om de schade te herstellen, het vruchtbaarste land der aarde in een' doornbosch zou veranderd schijnen.

Dit lot zou alle, zelfs de vruchtbaarste streken treffen; zelfs de wijnakkers, het kostbaarste land, en de beste van deze, zouden de verwoesting niet ontgaan. Men schat de waarde en prijs der wijnakkers, naar de menigte en waardij der wijnstokken, die op dezelve groeijen: zelfs een akker van duizend wijnstokken, op even zoo vele fikkelen zilveren geschat, zou doorn en distelen ten prooi zijn.

Men zou in het gansche land *met pijl en boog moeten gaan*, te weten, om de vermenigvuldiging van het wild en woudgedierte, dat in het ontvolkte land,

en zelfs in het hart van hetzelfde, zich nestelen zou, zoo dat men ongewapend nergens zou kunnen komen.

vs. 25. „ De bergen zelfs, die op 't zorgvuldigst
 „ onderhouden werden,
 „ Waar nimmer vrees voor doorn of dis-
 „ tel was,
 „ Daarin zal men het rundvee drijven,
 „ De schapen zullen die vertreden!”

Dit vers is van denzelfden inhoud als de twee vorige; in Kanaan heeft men sommige bergen, die zeer vruchtbaar zijn, en die daarom als kostbare bezittingen allerzorgvuldigst gewied, met groeven voorzien en onderhouden worden; (dit schijnt het woord te beteekenen, 't welk nog eens is voorgekomen Kap. V: 6.) doch ook deze zouden onbebouwd liggen. De spreekwijze; *daar nimmer vrees voor doorn of distel kwam*, kan beteekenen, die zoo rein gehouden werden, dat men er zelfs geen vrees had voor doornen of distels. Doch andere denken hier om doornhagen, waarmede zij afgeschut waren, om den vrijen ingang aan mensch en vee af te snijden; *waarin men, uit vrees voor doorn en distel, niet komen durfde*; en dit laatste wordt bevestigd door het vervolg: *daarin zal men het rundvee drijven, de schapen enz.*

VIIIte H O O F D S T U K.

vs. I tot 10,

1. **J**ehova sprak tot mij: neem eene groote rolle, en schrijf er op met gewoon schrift:

H A A S T U T O T D E N R O O F,
S P O E D U T O T D E N B U I T!

2. Hier bij nam ik geloofwaardige mannen tot getuigen: Urias, den Priester, en Zacharja, den zoon van Jeberechja.
3. Omtrent dien tijd werd ook mijne huisvrouw zwanger, en baarde eenen zoon; en Jehova gebod mij zijnen naam te noemen: MAHER-SCHALAL-CHASCH-BAZ.
4. Want, zeide Hij, eer dit jongske *Vader* of *Moeder* zal kunnen zeggen, zal men Damascus schatten, en Samaria's buit, voor het aangezigt van Asfurs Koning henen dragen.
5. Ten zelfden tijd sprak Jehova nog verder tot mij:

Q 3

6. Om-

6. Omdat dit volk veracht
 Silóachs zachtvlietende wateren,
 En zich verheugt met Rezin,
 En met Remalja's zoon,
7. Zie! daarom doet de Heer
 Opkomen over hen
 Des Eufraats geweldig stroomende vloedén,
 (Asfurs Koning met zijn gansche heermagt)
 Hij zwelt ver boven zijne beddingen,
 En overschrijdt zijne oevers alle;
8. Daar dringt hij tot in Juda door,
 Hij overstroomt het, vloeit al hooger,
 En reikt tot aan den hals;
 Hij breidt zijne armen uit,
 En overdekt uw land, zoo ver zijn bodem
 strekt!...
9. Doch GOD IS MET ONS!
 Verstaat dit volken, en beeft!
 Leent het oor, gij die in verre landen
 woont,
 Rust u ten strijde toe, maar beeft!
 Rust u ten strijde toe, maar beeft!
10. Overlegt, beraadslaagt — het wordt ver-
 ijddeld;
 Spreekt, gebiedt — het komt niet tot stand,
 Want GOD IS MET ONS!

VER-

V E R K L A R I N G.

De Godspraak, in dit gedeelte van het achtste Kapittel vervat, is zekerlijk onderscheiden van de vorige, die in het VII^{de} Hoofdstuk begrepen is, en zij is eenigzins later in tijd, maar zij behoort echter tot de onmiddellijk voorgaande, omdat zij tot denzelfden krijg der Koningen van Syrien en Efraïm met Juda, en tot dezelfde uitkomsten betrekking heeft, die de Koning van Asfyrien, door Achaz te hulp ge-roepen, in de drie Rijken heeft te weeg gebragt.

Wij vinden hier eene aankondiging van het naderend lot van Syrien en Efraïm, de verwoesting van het eerste, de vernedering van het andere door den Koning van Asfur vs. 1—4. In dit lot zou ook Juda deelen, Asfyrische krijgsbenden zouden over hetzelfde opkomen, en het geheel overstroomden, doch de voleinding zou nog niet daar zijn: God zou met Juda zijn, een verschrikkelijke slag zou hunne vijanden treffen, en hun raadslag zou vernietigd worden. vs. 5—10.

vs. 1. „ Jehova sprak tot mij: neem eene groote

O. 4

„ rol-

„ rolle , en fchrijf er op met gewoon
„ fchrift :

„ HAAST U TOT DEN ROOF ,
„ SPOED U TOT DEN BUIT !

Jehova gelast den Profeet , om het volk van Juda bekend te maken , dat binnen kort de Rijken van Syrien en Efraïm door den Koning van Asfur beroofd en uitgeplunderd zouden worden. Deze aankondiging moest op eene zonderlinge wijze gefchieden. De Profeet moest eene *grootte perkamentrol* nemen , want zoo vertalen wij het woord liever , dan met anderen door een *marmeren tafel* of *blad* : op deze grootte rol , moesten slechts weinige , en zeer korte woorden gefchreven worden , waarfchijnlijk om dat zij met de allergrootfte letters daar op moesten uitgedrukt staan. Maar , kan men vragen , wat moest er met deze rol , dus befchreven , gedaan worden ? Waarfchijnlijk moest de Profeet , op eene openbare plaats , die voor elk ten toon ftellen , om van ieder gelezen te worden , en alle Joden te berigten , dat er dagen van roof en plundering aanftaande waren. De uitdrukking , dat de woorden *met gewoon fchrift* , of naar de letter *met menschen-fchrift* , moesten gefchreven worden , beteekent , dat het geen *geheimzinnig* fchrift , dat zonder verklaring onleesbaar of onverftaanbaar was , maar gewoon fchrift , gelijk men in de zamenleving gebruikte , zijn moest.

vs. 2. „ Hier bij nam ik geloofwaardige mannen tot getuigen; Urias, den Pries-
 „ ter, en Zacharja, den zoon van Je-
 „ berechja.”

De mannen, die JESAIAS tot getuigen nam, zijn in de geschiedenis bekend: de eerste althans zeker, die onder Achaz regering Hoogepriester was, en wegens zijne al te groote toegevendheid voor den Koning, in het wegnemen van den gewonen brand-offer-altaar, en het stellen van eenen anderen in deszelfs plaats, niet al te loffelijk in de geschiedenis bekend staat; doch hierom kon hij wel een geloofwaardig getuige, en zijn getuigenis wegens zijnen rang en bediening van veel gewigt zijn. De andere Zacharja, is niet die gedood werd tusschen den tempel en den altaar, maar denkelijk een Leviet van dien naam, die in Hizkias geschiedenis genoemd wordt *2 Chron. XXIX: 13.*

Maar welk moest nu het getuigenis van deze mannen zijn, en waartoe moest het dienen? Wij stellen ons dit op deze wijze voor: de rol, die JESAIAS, op Goddelijk bevel, beschreven had, moest openbaar ten toon gesteld worden; en wel als een stuk van JESAIAS afkomstig, en op Goddelijk bevel dus uitgevoerd. Als zulk een openbaar stuk nu moest het, door het getuigenis van geloofwaardige mannen, bekrachtigd worden, die het misfchien met hunne namen onderteekenen, en met hunne zegels bezegelen

moesten, ten blijke, dat het een echt stuk en van behoorlijk gezag voorzien was.

vs. 3. „ Omtrent dien tijd werd ook mijne huis-
 „ vrouw zwanger, en baarde een' zoon;
 „ en Jehova gebod mij zijnen naam te
 „ noemen: MAHER-SCHALAL-CHASCH-
 „ BAZ”

Mijne huisvrouw. Er staat eigenlijk *de Profetes*, een naam, die JES A Ï A S vrouw dragen kon, indien zij Dichteres, of nu en dan door Goddelijk vuur aangeblazen was. Doch mischien was het genoeg de huisvrouw van eenen Profet te zijn, om *Profetin* te heeten. Toen de Profet den last aangaande de rol kreeg, was deze zijne huisvrouw juist zwanger, en wel verre in dezen staat gevorderd, zoodat zij kort daarop van eenen zoon beviel, en dezen gebod God, dat zij noemen zou *Maher-Schalal-Chaz-Baz*, 't welk dezelfde woorden zijn, als die hij op de rol had moeten schrijven: *haast u tot den roof, spoed u tot den buit*. De voorspelling van het ten toon stellen der rol werd hierdoor nog bekrachtigd, en tevens ontwikkelde God bij deze gelegenheid zijne voornemens nader, en openbaarde, welke Rijken ten buit zouden gegeven worden, wie dezelve berooven zoude, en binnen welken tijd dit alles zou geschieden. Wij vinden het in het volgende vierde vers.

vs. 4. „ Want, zeide Hij, eer dit jongske *Vader*
 „ of *Moeder* zal kunnen zeggen, zal
 „ men Damascus schatten, en Samaria's
 „ buit, voor het aangezicht van Asfurs
 „ Koning henen dragen.”

De tijd, waarin een kind begint te stamelen, en *Vader* of *Moeder* te zeggen, kan men in 't algemeen bepalen omstreeks twee jaren; en binnen dien tijd zouden Syrien en Efraïm beroofd worden. Inderdaad, binnen zulk een korten tijd, ondergingen ook beide die Rijken dat akelig lot, doch niet in dezelfde mate. Syrien werd geheel bemagtigd, Damascus ingenomen, Rezin gedood en alle de inwoners in ballingschap naar Asfyrien gevoerd, 2 *Kon.* XVI: 9. Van Efraïm werd alleen een gedeelte ingenomen, te weten Galilea, Naftali, Gilead en andere streken, terwijl voorts het Rijk slechts cijnsbaar werd aan den Koning van Asfyrien. 2 *Kon.* XX: 29.

vs. 5. „ Ten zelfden tijd sprak Jehova nog verder
 „ tot mij.”

De Profeet gezegd hebbende, welke tijden voor Syrien en Efraïm op handen waren, gaat over om te toonen, welk een' invloed de veroveringen der Asfyriers op het lot van Juda hebben zouden. Het evenwigt in deze gewesten zou nu verbroken zijn: Syrien, Efraïm en Juda, met malkander vereenigd, konden
 voor

voor Asfur geducht zijn, maar wanneer Syrien geheel overmeesterd, en Israël zoo zeer vernederd was, kon Juda alleen den voortgang der Asfyrische wapenen niet stuiten. Zoo gevaarlijk was het, om, gelijk Achaz nu waarschijnlijk reeds gedaan had, deze te hulp te roepen. De Asfyriers zouden Juda overstroomden vs. 6—8, maar ten laatste zou toch hunne onderneming tot hun eigen nadeel uitvallen. vs. 9, 10.

- vs. 6. „ Omdat dit volk veracht
 „ Silóachs zachtvlietende wateren,
 „ En zich verheugt met Rezin,
 „ En met Remalja's zoon,
 7. „ Zie! daarom doet de Heer
 „ Opkomen over hen
 „ Des Eufraats geweldig stroomende vloe-
 „ den,
 „ (Asfurs Koning met zijn gansche heer-
 „ magt)
 „ Hij zwelt ver boven zijne beddingen,
 „ En overschrijdt zijne oevers alle;
 8. „ Daar dringt hij tot in Juda door,
 „ Hij overstroomt het, vloeit al hooger,
 „ En reikt tot aan den hals;
 „ Hij breidt zijne armen uit,
 „ En overdekt uw land, zoo ver zijn bo-
 „ dem strekt!...”

De verwoesting, door de Asfyriers in Juda aan te
 rig-

rigten , wordt voorgesteld als de straf eener bijzondere misdaad , door de mannen van Juda bedreven , want dat deze *dit volk* zijn , in het zesde vers bedoeld , en dat daardoor niet de Syriërs of Efraïmiten bedoeld worden , slijnt ons toe onloochenbaar te zijn.

Juda's misdaad was , dat zij *de zachtlyetende wateren van Silbâch verachteten*. De beek *Silbâch*, die aan den voet van Sion ontspringt , zachtkens voortmurmelt , en door haar water , dat in twee poelen of vijvers vergaderd werd , geheel Jeruzalem van deze voorname nooddrift voorzag , was een zegen voor de hoofdstad des lands , en van zulk eene waardij , dat , zonder deze , Jeruzalem onbewoonbaar was. Deze bron is hier een zinnebeeld van het koninklijk huis van David , waaraan het land zijne opkomst en bloei te danken had , en dat wel eens ontaarde telgen had voortgebracht , maar over 't geheel zeer brave Vorsten , wier regering zacht en gematigd , en een zegen voor het volk was. Waarschijnlijk was er thans eene zamenzwering tegen het huis van David , om hetzelfde te onttroonen ; men verachtte dus *Silbâchs* wateren , en *men verheugde zich met Rezin en Remalja's zoon*. De inval dezer twee Vorsten , wier oogmerk ook was Davids huis van den troon te stooten , en Tabeals zoon tot Koning te maken , verwekte hun geene droefheid of vreeze , en zij bereidden zich niet om het Rijk te verdedigen , integendeel zij hielden het met de vijanden , en verheug-

heugden zich over den voorspoed hunner wapenen.

Tot straf dezer verachting van Davids huis, zouden zij door de Asfyriërs overrompeld worden. Geleijk *Silbachs* bron een zinnebeeld van het eerste was, zoo wordt nu *de geweldig stroomende Eufraat* het zinnebeeld van den Koning van Asur, en dit contrast is inderdaad zeer gelukkig getroffen. De verwoestingen, door de Asfyriërs aan te rigten, worden voorgesteld als *overstromingen van den Eufraat*, die buiten alle zijne oevers zou treden, tot in 't hart van Juda dringen, en daar alles, tot aan den hals, in het water zetten; ja! wiens armen (in 't Hebreeuwsch *zijne vleugelen*) zich over de gansche ruimte des lands zouden uitbreiden. Dit zinnebeeld is sterk en schoon, en tevens zeer naar de natuur, dewijl de Eufraat menigmaal buiten zijne oevers zwelt, en het gansche omliggende land in een moeras en poel verandert.

Het spreekt van zelve, dat de eigenlijke Eufraat nooit tot in Juda doordringt, of doordringen kon, doch dit behoort tot de leenspreuk. Aangaande de vervulling zullen wij bij de twee volgende verzen spreken.

- vs. 9. „ Doch GOD IS MET ONS!
 „ Verstaat dit volken, en heeft!
 „ Leent het oor, gij die in verre landen
 „ woont,
 „ Rust

- „ Rust u ten strijde toe, maar beeft!
 „ Rust u ten strijde toe, maar beeft!
 10. „ Overlegt, beraadslaagt — het wordt ver-
 „ ijdeld;
 „ Spreekt, gebiedt — het komt niet tot
 „ stand,
 „ Want GOD IS MET ONS!”

Het eerste *God is met ons*, dat door sommigen tot het vorige vers gebragt, en onvertaald gelaten wordt, *ô Immanuel!* brengen wij liever met anderen tot het negende vers, en vertalen het, even gelijk het aan liet einde van vs. 10. vertaald moet worden.

De overstroming der Asfyriërs, hunne eerste aanvallen op Juda, zouden van hetzelfde geen einde maken, hoe groot ook de verwoesting zijn zou, die zij zouden aanrigten. De Profet herinnert zich: *God is nog met ons!* en op dezen grond voorspelt hij, dat de vijanden ten laatste reden zouden hebben, om zich over hunnen euvelmoed te beklagen; dat hun raad verijdeld zou worden, hun voornemen en bevel om Juda te vernielen, niet geschieden, ja dat zij zich enkel zouden omgord, de wapenrusting aangesespt hebben, *om te beven!* met schrik in het hart zouden zij, onverrigter zake, van hunne onderneming om Juda te vernielen, te rug keeren. De uitkomst heeft aan deze voorspelling volkomen beantwoord. In het veertiende jaar van Hizkias regering, overstroomde de Asfyrische krijgsmagt het

gan-

gansche Juda, vermeesterde alle sterkten, het geheele land, uitgenomen Jeruzalem. Doch toen nu het water tot aan de lippen gekomen was, toonde God, dat hij met Juda was, en vernielde het gansche Asfyrische leger, ten getale van honderd vijf en tachtig duizend man, voor de muren van Jeruzalem.
 2 Kon. XVIII, XIX. Jes. XXXVI en XXXVII.

Verstaat dit. Wij volgen hier de lezing der Grieksche Overzetting.

VIII^{te} H O O F D S T U K.

vs. 11 tot 22:

11. **Z**oo sprak Jehova tot mij,
 Toen hij mij magtig aangreep, en gebood
 Niet in de wegen van dit volk te wand'len:
12. Noem, zeide hij, geen pligt,
 Al wat dit volk ten pligt zich rekent,
 Vrees niet, wanneer zij vreezen,
 Wees niet verschrikt als zij:
13. Jehova Zebaoth,
 Die zij alleen u heilig,
 Hij zij uw vreeze,
 Hij uw verschrikking!
14. Zoo zal hij u een heilige toevlugt wezen;
 Maar tot een' steen des aanstoots,
 Een rots der struikeling
 Voor Isrels beide huizen,
 Een strik en val den burg'ren van Jeruzalem:
15. Daar struikelen reeds velen hunner,
 En vallen en verwonden zich,
 Of worden in den strik gevangen!

16. Bind vrij 't getuig'nis toe,
 En druk het zegel op de wet,
 In 't midden mijner leerlingen!
17. Zoo blijve ik dan Jehova beiden,
 Hem, die voor Jakobs huis zijn aangezigt
 verbergt,
 En Hem blijve ik verwachten.
18. Zie ik, en 't kroost, dat mij Jehova gaf,
 Wij zijn als teekenen en voorbeduidfels
 In Isrel door Jehova Zebaoth gesteld,
 Die woont op Sions berg.
19. Als men dan tot u zegt:
 Gaat, raadpleegt wigchelaars en geestbe-
 zweeders,
 Die prevelen en mompelen;
 (*Zoo antwoordt:*)
 Zal niet elk volk zijne eigen Godheên vra-
 gen?
 Zal het bij dooden gaan te rade,
 Voor het belang der levenden?
20. Wet en getuigenis....
 Die naar dat woord niet spreekt,
 Eens licht voor hem geen dageraad!
21. Dan zwerft hij om door 't land,
 Ellendig en behoeftig,

En, daar de honger hem tot woede drijft,
 Slaat hij het oog ten hemel,
 En vloekt zijn' Koning en zijn' Goden!

22. Of ziet hij nederwaarts op aarde,
 Alöm is angst en duisternis;
 De bangste nood verbijsert hem,
 En jaagt hem voort in 't aakligst duister!

V E R K L A R I N G

Hoe zeer bijkans alle Uitleggers dit gedeelte van het achtste Hoofdstuk met het vorige in onmiddellijk verband brengen, kunnen wij echter dit gevoelen niet bijtreden, maar houden het voor ten hoogste waarschijnlijk, dat wij hier een geheel nieuw en afzonderlijk stuk aantreffen, 't welk in deszelfs inhoud weinig gemeenschap met het vorige heeft, en mischien daarin alleen met hetzelfde overeenkomt, dat het omstreeks denzelfden tijd door den Profeet is uitgesproken. Althans van den Asyrischen krijg, en in 't gemeen van oorlogs-rampen, vinden wij hier geen gewag gemaakt, maar wel van verwaarloozing van den Godsdienst en de Wet, van bijgeloof en wigchelarij, en van de onheilen, die deze na zich slepen zouden voor allen, die zulke verboden konsten pleegden, en zich daarmede ophielden. JESAIAS verdedigt dan hier den afkeer, dien hij steeds openbaarde, van alles dat naar dit bijgeloof zweemde, en in 't gemeen zijne denk- en handelwijze, die van de gewone zeer verre afweek. Het is deels apologie, deels bestraffing en bedreiging, rakende de zeden van dien

dien tijd, 't geen wij hier aantreffen. Wij herhalen derhalve, dat wij dit fragment niet in al te nauw verband moeten brengen, noch met het eerste deel van dit, noch met den aanvang van het volgende Kapittel, daar wij anders ligtelijk tegen de oordeelkunde zouden kunnen zondigen.

Intusfchen kunnen wij niet ontveinzen, dat dit gedeelte ons in de bearbeiding zeer moeilijk en duister is toegeschenen. Wij hebben wel, in navolging van anderen, aan elke uitdrukking eenen bepaalden zin gegeven, en dien zin, welke ons voorkwam met den aard der taal, en het verband van 't geheel, meest overeen te komen. Doch het is er verre van af, dat wij overal ons uitlegkundig gevoel hebben kunnen bevredigen. Somwijlen is het zelfs bij ons opgekomen, te vermoeden, indien er, bij zeker toeval, vreemde stukken onder J E S A Ï A S Godspraken waren ingeslopen; dat dit fragment één derzelve zou kunnen zijn. Maar wij geven dit daarom nog in geen deele voor waarschijnlijk op, en begrijpen, dat deze weg, offchoon de gemakkelijkste, echter geenszins de beste is, om zich uit voorkomende zwarigheden te redden.

vs. II. „ Zoo sprak Jehova tot mij,
 „ Toen hij mij magtig aangreep, en ge-
 „ bood
 „ Niet in de wegen van dit volk te wan-
 „ d'len:

12. „ Noem , zeide hij , geen pligt ,
 „ Al wat dit volk ten pligt zich re-
 kent ,
 „ Vrees niet , wanneer zij vreezen ,
 „ Wees niet verschrikt als zij :
13. „ Jehova Zebaoth ,
 „ Die zij alleen u heilig ,
 „ Hij zij uw vreeze ,
 „ Hij zij uw verschrikking ! ”

Het komt mij voor , dat misfchien in dezen tijd de Profeet beschuldigd werd van zonderlingheid , en dat men deze beschuldiging deed ftrekken , om het gezag en den invloed zijner woorden te verminderen : bij voorbeeld , elk vreesde voor Rezin en Pekach ; J E S A Ï A S alleen was onbevreesd ; elk beloofde zich niet dan heil van eene verbindtenis met Asfyrien ; J E S A Ï A S voorspelde er het land niet dan ongeluk van ; hij was het altijd onëens met de wigchelaars en waarzeggers , die evenwel in groote achting ftonden . Men verwierp derhalve zijne woorden , en gaf voor , dat het hem allcen te doen was , om ftuursch en ftijfhoofdig altijd anders te willen en te denken , dan een ander . Hier tegen verdedigt zich de Profeet : hij ftemt de zaak wel toe , maar hij ontkent , dat zij bij hem uit ftijfhoofdigheid of kwaden luim voortkwam : het was op bevel van God , en dat bevel werd gebillijkt door de bedorven zeden , en het fchandelijk bijgeloof van den tijd , waarin hij leefde .

Jehova had hem reeds, *toen hij hem magtig aangreep*, dat is, bij zijne eerste Profetische roeping, geboden, *dat hij den weg dezès volks niet betreden*, door hunne zeden zich niet zou laten weg-slepen, dat hij, om een getrouw dienaar van Hem te zijn, aan het gros zijner landgenooten geheel ongelijk moest worden.

Noem geen pligt, alles wat dit volk pligt heet. De zin hiervan is uit het voorgaande klaar; bij een bijgeloovig volk had men eene menigte naauwgezetheiden, daar juist de dienaar van God een' afkeer van hebben, ten minste geene gezetheid omtrent toonen moest. In de vertaling van het woord *pligt* wijk ik van allen af; mij dunkt het is natuurlijk, dat een woord, 't welk eigenlijk *verbindtenis* beteekent, ook de beduidenis van zedelijke *verplichting* gekregen hebbe, schoon wij er geen meer voorbeelden in het kleine boek des Bijbels van weten. Keurt men deze vertaling af, zoo leze men met SECKER en LOWTH *heiligheid: noem niet heilig al wat dit volk heilig heet*, en de zin zal op hetzelfde uitkomen. Althans dat men iets dergelijks hier lezen of vertalen moet, blijkt uit het begin van vs. 13. *Jehova heilig dien.*

Een Profeet van God moest ook niet *vreezen*, wanneer andere *beyreesd waren*; hij moest maar één voorwerp van vrees en verschrikking hebben, te weten: Jehova en de gunst van hem te verbeuren; bij vijandelijke aanvallen, in de zwaarste rampen, moest

hij moedig zijn in zijnen God, en aller menschen raads-
slagen verachten.

- vs. 14. „ Zoo zal hij u een heilige toevlugt we-
„ zen;
„ Maar tot een' steen des aanstoots,
„ Een rots der struikeling
„ Voor Isrels beide huizen,
„ Een strik en val den burg'ren van Jeru-
„ zalem.
15. „ Daar struikelen reeds velen hunner,
„ En vallen en verwonden zich,
„ Of worden in den strik gevangen!”

God zou dien, die hem heiligde, ook *tot een heiligdom* zijn, gelijk er eigenlijk staat, dat is, gelijk wij het vertaald hebben, tot eene *heilige toevlugt*. Heiligdommen en tempels waren bij de meeste oude volken schuil- en vrijplaatsen, en schoon onder Israël de misdadige zelfs aan den altaar niet veilig was, het heiligdom was echter ook eene toevlugt voor den ongelukkigen, en zeker mogt de bloedwreker hem daar niet vellen. MICHAËLIS vertaalt het woord *heiligdom* door *heiligen steen*, en merkt aan, dat men bij dit woord niet aanstonds aan eenen tempel, of ander gebouw behoeft te denken, vermits in Kanaän verscheiden opgerigte steenen, en andere gewijde gedenkteeken gevonden werden, welke zeer wel met den naam van heiligdommen konden bestempeld

worden. Men kan de juistheid dezer aanmerking niet betwisten, noch ook, dat daardoor de tegenstelling met het volgende schooner en krachtiger wordt.

Dien, die Gods vrees en dienst verwaarloosden, die op de bescherming van Jehova geen' prijs stelden, gelijk de beide huizen van Israël, Efraïm en Juda, en Jeruzalems inwoners deden, was hij een *steen des aanstoots, een strik en een val*: dat is, de oorzaak van onheil en ondergang. Gelijk het is met alle voorregten der menschen, indien men geen goed gebruik van dezelve maakt, strekken zij ons ten ongeluk, en de zegen wordt een vloek. — Een volk, dat God niet kent, heeft niet zoo veel te verantwoordden, en wordt van hem niet zoo gestreng behandeld, als een ander, 't welk God kent, en zijnen dienst geheel verwaarloost.

vs. 16. „ Bind vrij 't getuig'nis toe,
 „ En druk het zegel op de wet,
 „ In 't midden mijner leerlingen!”

Deze woorden komen hier zeker vreemd in, en zijn voor verschillende uitleggingen vatbaar. Wij begrijpen dezelve, als behoorende tot het onderwijs, dat God aan den Profeet gaf, toen hij hem waarschuwde tegen de bedorven zeden zijner landgenooten. *De wet en het getuigenis*; Gods voorschriften aan Mozes gegeven, ook het onderwijs der latere Godsknechten, waren thans in volkomen verachting

en vergetelheid: men kon vrij *de wet toebinden*, en *het getuigenis verzegelen*, dat is, de rol der wet eerst toebinden en fluiten, en er voorts het zegel op drukken, men zou er geen nadeel van hebben, men zou het naauwelijks bemerken, want de wet werd toch niet gelezen, zij was geen rigtsnoer der daden en des regts meer; bijgeloof en wigchelarij hadden aller harten vervuld en ingenomen. God geeft dit aan zijnen gezant te kennen, en zegt: *bind vrij de wet toe en verzegel haar*: zoodanig is de staat des volks, dat zij daarvan geen grooter nadeel zullen lijden, noch vermoeden. Door de woorden, *in 't midden mijner leerlingen*, worden of de opregte vereerders van God van de rest des volks onderscheiden, of het is een verwijt aan alle de Israëlitén. Zij waren toch alle oorspronkelijk leerlingen van God: Hij had hen onderwezen, en daardoor hen zoo ver gebragt als zij thans waren, en nu verwaarloosden zij geheel de wet van hunnen Leermeester, om zich met waarzeggers en wigchelaars op te houden!

vs. 17. „ Zoo blijve ik dan Jehova beiden,
 „ Hem, die voor Jakobs huis zijn aange-
 „ zigt verbergt,
 „ En Hem blijve ik verwachten.”

De Profeet breekt hier, en in het volgende vers, het onderrigt door God aan hem gegeven af, waarin hij echter weder voortgaat in het negentiende en vol-

volgende verzen. Hij had nu genoeg gezegd, om reden van zijne denk- en handelwijze te geven, en elk te doen begrijpen, hoe hij op God kon blijven wachten, schoon deze zich schuil hield voor Jakobs huis, en alle blijken van gunst aan hetzelfde onttrok.

vs. 18. „ Zie ik, en 't kroost, dat mij Jehova gaf,
 „ Wij zijn als teekenen en voorbeduidfels
 „ In Isrel door Jehova Zebaoth gesteld,
 „ Die woont op Sions berg.”

Een Profeet moest menigmaal zelve tot een teeken verstrekken, 't zij God hem plagen aandeed, om daarmede te kennen te geven, welke plagen het volk wachtten; 't zij hij in zijne handelwijze iets zinnebeeldigs en veelbeduidends moest aan den dag leggen. Wij weten niets dergelijks van JES A ï A S; van zijne kinderen weten wij, dat hunne namen de aanstaande lotgevallen des volks te kennen gaven, en dat zij uit dien hoofde *teekenen* en *wonderen*, 't geen hier niets anders is, dan voorbeduidende zeldzaamheden, waarom wij het ook *voorbeduidfels* vertaald hebben, geheeten mogten worden. Doch mischien moeten wij het vers dus opvatten. *Zie hier mij, en de mijne*, de gevoelens die ik en mijn huisgezin koesteren, die ik ingeboezemd heb aan de kinderen, die Jehova mij gegeven heeft als teekenen en wonderen in Israël! Met het negentiende vers vervolgt weder de rede van God tot den Profeet.

- vs. 19. „ Als men dan tot u zegt:
 „ Gaat, raadpleegt wigchelaars en geest-
 „ bezweerders,
 „ Die prevelen en mompelen;
 „ (*Zoo antwoordt:*)
 „ Zal niet elk volk zijne eigen Godheên
 „ vragen?
 „ Zal het bij dooden gaan te rade,
 „ Voor het belang der levenden?

Een voornaam vereischte van elk dienaar van God onder Israel was, zich van Heidensch bijgeloof te wachten, 't zij het den naam droeg van starren-wigchelarij, of bezwering der geesten, of oproeping der dooden. De verboden konsten der wigchelaars worden hier in een bespottelijk licht geplaatst. *Vooreerst* hun *prevelen* en *mompelen*, en de belagchelijke grillen, waardoor zij zich van de zinnen der menschen poogden meester te maken. *Voorts*, dat zij voorgaven, als of een volk bij de Goden van andere natien meer hulp dan bij zijn' eigen' God zou kunnen vinden. Men moet zich hier het oud gevoelen der Bescherm- en Lands-Goden te binnen brengen, volgens 't welk ieder land en volk zijne eigen Godheid had, onder welke opzigt het bijzonder geplaatst was, en aan welke zorg het in de eerste plaats was aanbevolen. *Eindelijk*, dat zij de dooden, die niets met deze wereld meer te doen hebben, en naar het gevoelen van dien tijd ook niets meer van dezelve wisten, voor-

gaven te raadplegen over de belangen der levenden.

vs. 20. „Wet en getuigenis....

„Die naar dat woord niet spreekt,

„Eens licht voor hem geen dageraad!”

Het onzalig lot, dat hier en in de twee volgende verzen bedreigd wordt, raakt dezulken, die naar den inhoud van *wet en getuigenis niet* SPRAKEN, er staat niet HANDELDEN, maar SPRAKEN, en het zijn dus de waarzeggers en wigchelaars, die hier, in de eerste plaats ten minste, bedoeld worden; deze spraken lijnrecht strijdig met den inhoud van die wet, waarin hunne kunsten verboden waren: in dit lot zouden echter ook begrepen zijn, alle die het met deze bedriegers hielden, en zich moedwillig van hen lieten misleiden. Hun ongeluk wordt zeer sterk met deze woorden afgeteekend: *zij zullen éénmaal geen' dageraad hebben*: tot de laatste schemering van geluk zal hun ontnomen worden; de duisternis hunnes lots zal door geen' dageraad vervangen of afgebroken worden; de volgende verzen beschrijven dit ongeluk uitvoeriger.

vs. 21. „Dan zwerft hij om door 't land,

„Ellendig en behoeftig,

„En daar de honger hem tot woede drijft,

„Slaat hij het oog ten hemel,

„En vloekt zijn' Koning en zijn' Goden!”

vs. 22.

- vs. 22. „ Of ziet hij nederwaarts op aarde ,
 „ Alöm is angst en duisternis ;
 „ De bangste nood verbijstert hem ,
 „ En jaagt hem voort in 't aakligst duis-
 „ ter ! ”

Achaz schijnt zich met wigchelarijen sterk opgehouden te hebben , maar daar hij er nimmer hulp bij vond , en zijne regering tot het einde toe steeds ongelukkig was , was het klaar te voorzien , dat de waarzeggers in gezag en aanzien ten laatste zeer bij hem dalen moesten ; en zoo ras zijn nazaat , de Godvruchtige Hiskias , den troon beklom , was het met deze bedriegers geheel afgedaan. Dan moest hen dat jammerlijk lot treffen , 't welk de Profeet hier voorspelt. Zij , die nu in groot aanzien waren , zouden dan als landloopers zwerven , geen brood om te eten hebben ; in magtelooze woede razen op hunnen Koning , die hen thans liet varen , en op hunne valsche Godheden , die hen voor deze jammeren niet wilden of niet konden behoeden. Nergens zouden zij hulp of uitkomst vinden ; de angst zou hen bijkans van hunne zinnen berooven ; en zij zouden gelijk zijn aan rampzaligen , die van den vijand in de donkerheid nagejaagd worden , en niet weten werwaarts zij vlugten zullen !

VIII^{te} HOOFDSTUK. vs. 23.

IX^{de} HOOFDSTUK. vs. 1 tot 6.

23. **G**ewis, het land, dat nu verdrukt is,
 Zal niet geheel te gronde gaan;
 Gelijk het eertijds was veracht,
 Zoo zal Hij 't eens verheerlijken,
 Het land van Zebulon en Nafthali,
 De streken, aan de zee
 En de overzijde der Jordaan gelegen,
 Het volkrijk Galiléa.

HOOFDST.
VIII.

1. Het volk, dat in het donker wandelde,
 Ziet eens een schitt'rend licht,
 Hun, die het land der schaduwe des doods
 bewonen,

HOOFDST.
IX.

Zal eens de zon opgaan!

2. Gij hadt dit volk in aantal groot gemaakt,
 Maar niet in blijdschap;
 Doch eenmaal zullen zij zich voor uw aan-
 gezigt verheugen,
 Gelijk men in den oogst-tijd vreugde viert,
 Of huppelt bij het deelen van den buit!

3. Want

HOOFDST.
IX.

3. Want het juk, dat het torschte,
 Dat het den schouder drukte,
 Des drijvers stok hebt gij verbroken,
 Als voortijds in den krijg met Midian:
4. Toen ieders wapentuig, fiddierend aange-
 gespt,
 De kleederen, in bloed gewenteld,
 En al wat branden kon de prooi der vlam-
 men werd!
5. Want ons is een kind geboren,
 Een zoon is ons gegeven,
 Op zijne schoud'ren rust de heerschappij,
 Men noemt hem: WONDERBAAR,
 WIJS, GODDELIJK HELD,
 EEUWIGE, VORST DES VREDES!
6. Zijn heerschappij zal groot,
 De vrede eindloos zijn;
 Davids troon en rijk zal hij bevestigen
 Door regt en deugd, en nu en eeuwig!
 De blakende liefde van Jehova Zebaoth,
 Zal eens dit heil beschikken!

V E R K L A R I N G.

Wederom een geheel afzonderlijk stuk , dat ons toefchijnt geene de minste gemeenschap met het voorgaande te hebben , en misfchien alleen daar achter geplaatst is , omdat er eenige overeenkomst is tusfchen de woorden van Kap. VIII: 23. met het voorgaande twee en twintigfte vers. Er wordt hier niet gefproken van Juda , maar van het noordelijk gedeelte van het Rijk der tien ftammen , Zebulon , Nafthali , Galilea en het Overjordaansche. Aan deze ftreken , die nu in groot ongeluk gedompeld waren , wordt blijdfchap en heil voorfped in den grooten Verlosfer der natie , die op Davids troon eeuwig zou heerfchen. Dat deze Profetie op den Mesfias ziet , gelijk hij door zijne inwoning in Galilea , en verkeer aldaar , en in het Overjordaansche , deze oorden tot de gezegendfte des aardbodems zou maken , leert ons MATTHEUS Kap. IV: 14, 15, 16. en de ganfche inhoud der Godsprake bevestigt het.

Aangaande de aanleidende gelegenheid , bij welke deze Profetie is uitgefproken , is dit ons gevoelen. De Asfyriers , door Achaz te hulp geroepen , vielen

aanstonds op Syrien aan, vermeesterden het en namen Damascus in. Ter zelfder tijd deden zij een' inval in het Rijk van Efraïm, bragten het onder hunne cijnsbaarheid, een gedeelte daarvan namen zij geheel in, verwoestten het en voerden de inwoners in ballingschap naar Asfyrien. Dit gedeelte was Zebulon, Nafthali, Galilea en het Overjordaansche. Het droevig lot nu van deze streken, waarop thans alle oogen gevestigd waren, gaf JESAIAS aanleiding, om het toekomend geluk derzelve, bij de komst van den Mesfias op de wereld, te profeteren.

Hoofst. VIII: 23. „ Gewis, het land, dat nu ver-
 „ drukt is,
 „ Zal niet geheel te gronde gaan;
 „ Gelijk het eertijds was veracht,
 „ Zoo zal Hij 't eens verheerlijken,
 „ Het land van Zebulon en Nafthali,
 „ De streken, aan de zee
 „ En de overzijde der Jordaan ge-
 „ legen,
 „ Het volkrijk Galiléa.

Hoofdst. IX: 1. „ Het volk, dat in het donker wan-
 „ delde,
 „ Ziet eens een schitt'rend licht,
 „ Hun, die het land der schaduwe
 „ des doods bewonen,
 „ Zal eens de zon opgaan!”

Van ouds af fchijnen de ftreken , waarvan hier gefproken wordt , voor het verachtfte deel van Israëls land gehouden te zijn , en dat zij aan vijandelijke aanvallen meest bloot lagen , blijkt uit de gefchiedenis. Eens zou dit verachte land verheerlijkt worden , dit donkere land verlicht , en met den gloed der zon beftaald worden. MICHAËLIS merkt aan , dat deze Profetie nooit vervuld is , en niet meer vervuld kan worden , zoo het niet in den Mesfias geweest is , want dat men in de gefchiedenis niet leest , dat aan de hier bedoelde ftammen en ftreken ooit eenig merkwaardig geluk is te beurt gevallen , dan alleen , toen de Verlofer op aarde omwandelde. Deze vestigde zijne woonplaats te Capernaum aan de zee in Galilea ; in Galilea verkeerde hij het meest , hij verkoor dáár alle zijne discipelen , verrigtte er de meeste teekenen , en uit Galilea is het Christendom uitgegaan over de gansche aarde. Nu viel dit verachte land het grootst geluk te beurt , dat eenig oord der wereld genieten kon , en de duisternis werd door het opgaand licht der zonne afgewisfeld. Vergelijk de reeds aangehaalde plaats van MATTHEUS.

- vs. 2. „ Gij hadt dit volk in aantal groot ge-
 „ maakt ,
 „ Maar niet in blijdfchap ;
 „ Doch eenmaal zullen zij zich voor uw
 „ aangezicht verheugen ,

Q 2

„ Ge-

- „ Gelijk men in den oogst-tijd vreugde viert,
 „ Of huppelt bij het deelen van den buit!
 vs. 3. „ Want het juk, dat het torschte,
 „ Dat het den schouder drukte,
 „ Des drijvers stok hebt gij verbroken,
 „ Als voortijds in den krijg met Midian.”

Het geluk, dat de noordelijke gedeelten van Palestina smaken zouden, het eenigste bijkans, dat zij ondervonden, zoo lang zij in Israëls handen waren, zou groot, en de stof der regtmatigste blijdschap wezen, gelijk wanneer men den oogst gelukkig heeft ingezameld, of wanneer men, na het verslaan zijner vijanden, gerustelijk den buit deelt.

Het wordt eene vrijmaking, ontheffing genaamd van een slaafsch juk, en drijvers lasten, daar de openbaring van den Mesfias inderdaad het gansche volk tot vrijheid riep, en het Christendom de vrijheid op den aardbodem heeft voortgebracht. Het heil nu, dat door den Mesfias aan deze bedrukte streken zou aangebragt worden, wordt vergeleken met de verlossing, die God in vorige tijden aan deze zelfde noordelijke stammen had toegebracht, door de hand van GIDEON, die de Midianiten geheel versloeg. Het punt der vergelijking is hier niet de aard der verlossing, maar de grootheid derzelve; de geschiedenis lezen wij *Richt. XII.*, en eene dichterlijke beschrijving van de zegepraal der Israëlitcn geeft ons het volgende vers.

vs. 4. „ Toen ieders wapentuig, sidderend aan-
 „ gesept,
 „ De kleederen, in bloed gewenteld,
 „ En al wat branden kon de prooi der vlam-
 „ men werd!

GIDEON won den slag op de Midianiten, door middel eener krijgslist, door het aan stukken slaan van kruiken, waarin fakkels verborgen waren, en dit in het midden van den nacht, daar de Midianiten gerust in den slaap gedompeld lagen. Zij, door het gedruisch opgewekt, door het licht verbijsterd, meenden verraden te zijn, en JESAIAS mogt met regt zeggen, dat zij *beyende* hunne wapenrusting aantrokken: er staat eigenlijk voor *wapentuig, schoen of strijdlars*, ten minste dit is de waarschijnlijkste beteekenis van het woord, dat niet dan hier ter plaatse voorkomt. De *kleederen*, en wel bijzonder het kleed, waarmede men zich 's nachts dekte.

Wat nu het verbranden van wapenen, kleederen en al wat brandbaar was, als krijgs- en legerwagens, gereedschappen enz. betreft, het was eene oude gewoonte, dat men, ten teeken van zegepraal, den roof der vijanden, dien men niet mededroeg, op het slagveld verbrandde. LOWTH heeft deze gewoonte opgehelderd.

vs. 5. „ Want ons is een kind geboren,
 „ Een zoon is ons gegeven,

Q 3

„ Op

„ Op zijne schoud'ren rust de heerschappij,
 „ Men noemt hem: WONDERBAAR,
 „ WIJS, GODDELIJK HELD,
 „ EEUWIGE, VORST DES VREDES!

Het geluk, dat Galilea's bedrukte oorden eens zou te beurt vallen, zou hun overkomen door den Messias. In de verbeelding en het vooruitgezig van den Profeet, is deze reeds geboren en voor zijnen Geest tegenwoordig, als een jonge Vorst, die even het behet bewind aanvaard heeft. De *heerschappij* wordt gezegd op *zijnen schouder* te zijn, niet alleen omdat de regering een last is, dien men draagt, maar vooral, omdat het staatsie-kleed, de vorstelijke mantel, het teeken der heerschappij, op den schouder gehangen werd.

Aangaande de namen, die dezen Vorst gegeven worden, deze zijn zijne eigenschappen, die zoo uitmuntend zijn, dat ze alleen aan eenen Goddelijken persoon kunnen toegekend worden. WONDERBAAR, dat is, magtig boven alle menschelijk vermogen! GODDELIJK HELD, eigenlijk een held gelijk God, wanneer hij aan de spits van Israëls leger streed! EEUWIG, letterlijk VADER DER EEUWIGHEID; doch het is eene Oostersche manier van zeggen, dat iemand de Vader genoemd wordt van de eigenschappen en deugden, die hij bezit.

- vs. 6. „ Zijn heerschappij zal groot,
 „ De vrede eindloos zijn;
 „ Davids troon en rijk zal hij bevestigen
 „ Door regt en deugd, en nu en eeuwig!
 „ De blakende liefde van Jehova Zebaoth,
 „ Zal eens dit heil beschikken!”

Over deze woorden hebben wij niets aan te merken. Zij zijn in den gewonen stijl, en in de gewone uitdrukkingen begrepen, die de Profeten gebruiken om het heerlijk Rijk van den Verlosser af te teekenen. Alles toch, wij herhalen het, noopt ons, om deze Godspraak op Hem t'huis te brengen. De Uitleggers, die hier aan de geboorte van Hizkias denken, of aan eenig heil, door hem of onder zijn Rijk te weeg gebragt, verliezen daarbij uit het oog, dat hier van het Rijk der tien stammen, en wel van deszelfs noordelijke gedeelten gesproken wordt, en dat Hizkias daarop nimmer eenige betrekking of invloed gehad heeft, noch ook hebben kon.

IX^{de} HOOFDSTUK. vs. 7 tot 20.

X^{de} HOOFDSTUK. vs. 1 tot 4.

- HOOFDST.
IX.
7. **D**e Heer zendt een woord in Jakob,
Het valt in Isrel neêr!
8. Ras worden zij 't gewaar, dit gansche volk,
Efraïm en Samariens bewoners,
Die trotsch, en hoog van hart, dus spreken:
9. De tighelsteenen stortten in,
Wij zullen met gehouwen steen herbouwen;
De wilde vijgeboom werd afgekapt,
Wij zullen hem door cederen vervangen.
10. Want Jehova zal Rezins tegenpartijders
Tegen Efraïm verheffen,
Syriens vijanden tegen Israël wapenen:
11. Die zullen de Syriers van voren,
Den Filistyn van achteren,
En eind'lijk Israël met vollen mond verslinden!

Doch in dat al bedaart zich nog zijn gram-
schap niet,

Zija

Zijn arm blijft immer uitgestrekt.

HOOFDST.
IX.

* *

12. ô Neen! het keert zich niet, dit volk,
Tot dien, die het kastijdt,
Het vraagt niet naar Jehova Zebaoth!
13. Des houwt Jehova af
Uit Isrel hoofd en staart,
En dadeltak en bies ter zelfder tijd.
14. (Het hoofd is de oude en aanzienlijke,
De leugen leerende Profeet, de staart.)
15. Gewis de leidslîen van dit volk verleiden het,
Verderf wacht elk, die door hen wordt ver-
voerd!

16. Des zal de Heer
Hun jongelingen niet uit welgevallen,
Hun' weeuw en weezen niet uit mededogen
sparen,
Want Godvergeet'ne, snoodaards zijn zij alle,
Elks mond roemt op zijn wanbedrijf....

En in dat al bedaat zich nog zijn gramschap
niet,

Zijn arm blijft immer uitgestrekt!

* *

17. Daar brandt de miltzucht reeds, gelijk een
vuur,

Q 5

Dat

HOOFDST.
IX.

- Dat doorn en distels eerst verteert,
 En sfraks het gansche woud met struiken en
 geboomte ontvlamt,
 De dikke rook stijgt hemelwaarts,
 18. En duisternis bedekt het land,
 Waarop Jehova Zebaoth verbolgen is,
 De inwoners zijn der vlammen prooi!
 De broeder, ach! verschoont zijn' broeder
 niet....
19. Zie, elk verscheurt, verslindt,
 Ter regter en ter linker hand,
 Doch blijft steeds even hong'rig, onverzaad-
 lijk,
 Ach! elk verslindt het vleesch zijns eig'nen
 arms!
20. Manasse Efraïm,
 En Efraïm Manasse,
 Die voormaals tegen Juda zich verëenigden....

En in dat al bedaart zich nog zijn gramschap
 niet,

Zijn arm blijft immer uitgestrekt!

* *

HOOFDST.
X.

1. Wee hunner!
 Die drukkende wetten verord'nen,
 En ongeoorloofde lasten opleggen!

2. Die

2. Die den armen verwijderen van het gerigt ^{HOOFDST.}
 Der behoeftigen regt tot een' roof maken, ^{X.}
 Wier buit de weduwen, wier prooi de weezen
 zijn!
3. Maar in den dag der bezoeking,
 Wat zult gij dan aanvangen?
 Der verwoesting, die van verre komt,
 Tot wien zult gij dan vlieden om hulp?
 En waar uwe schatten bergen?
4. Neen! krommen zullen zij zich onder de
 gevangenen,
 Of vallen onder de gesneuvelden!

En in dat al bedaart zich nog zijn gramschap
 niet,
 Zijn arm blijft immer uitgestrekt.

 V E R K L A R I N G.

Uit den inhoud van dit stuk, uit deszelfs begin en slot, blijkt duidelijk, dat het eene afzonderlijke Godspraak is, van het vorige en volgende blijkbaar onderscheiden, en door het gedurig wederkomende: *in dit alles bedaat zijne gramschap niet* enz., in vier deelen gedeeld.

De Profetie is geheel ingerigt tegen Efraïm, of het Rijk der tien stammen, dat zich van zijne verbindtenis met den Koning van Syrien zeer groote voordeelen beloofde, maar integendeel niets dan onheil en ramp daarvan inzamelen zou. De verwoestingen, die de Asfyriers onder hen zouden aanrigten, en de nog grootere rampen van een' aanstaanden burgerkrijg, komen hier voor als gevolgen en regtvaardige straffen van de zonden, die in den Staat heerschten, en van allerlei, ook van de ergste soort, waren.

Het eerste deel, vs. 7—11, behelst de ten toon stelling van Efraïms dwazen hoogmoed en dwaze inbeelding, als of de verbindtenis met Rezin hun groote voordeelen zou aanbrengen, daar zij integendeel

deel door dezelve Rezius magtige vijanden tegen zich zouden wapenen, en een' onvermijdelijken on-
dergang zich op den hals halen.

Het tweede behelst de kriegsverwoestingen, die God door den Koning van Asfyrien over het land zou brengen, en waardoor hij zonder verschooning, weerbaar en weerloos, groot en gering, zou doen omkomen. vs. 12—16.

Het derde deel, vs. 17—20, schildert eerst, onder een akelig zinnebeeld, en vervolgens duidelijker, de ijsfelijkheden af van eenen vernielenden burger-krijg, waarin het zedelooze Rijk der tien stammen zou gedompeld worden.

Eindelijk vinden wij nog andere ondeugden opgenoemd, verdrukking, onregtvaardigheid en geweld, doch waarvoor zij met vernieling, zonder hoop van ontkoming, zouden gestraft worden, Kap. X: 1—4, en op deze wijze loopt deze Godspraak af.

De vervulling dezer Profetie vinden wij in den eersten inval der Asfyriers in het Rijk van Israël, in den laatsten tijd van Pekachs regering, in de negen regeringlooze jaren, tusschen den dood van dezen, en het beklimmen van den troon door zijnen opvolger Hosea verlopen, en eindelijk in de eerste kriegstogten van Salmanezer, die ten laatste op de inneming van Samarien, en de wegvoering der tien stammen uitliepen. Wat den tijd betreft, wanneer J E S A Ï A S deze Profetie heeft uitgesproken, dit was waarschijnlijk, toen de verbindtenis van Syrien

rien en Efraïm het eerst bekend geworden was in Juda.

vs. 7. „ De Heer zendt een woord in Jakob,
„ Het valt in Isrel neêr!”

Jehova's woord en bedreiging wordt hier vergeleken bij een pijl, of liever bij een bliksemstraal: het wordt door God gezonden, het valt neder en treft, waar het hem behaagt. Thans zou het dat gedeelte van Jakob treffen dat Israël genoemd werd, in onderscheiding van Juda, het Rijk, namelijk, van Efraïm, of der tien stammen.

vs. 8. „ Ras worden zij 't gewaar, dit gansche
„ volk,
„ Efraïm en Samariens bewoners,
„ Die trotsch, en hoog van hart, dus spre-
„ ken:
9. „ De tigchelsteenen stortten in,
„ Wij zullen met gehouwen steen herbou-
„ wen;
„ De wilde vijgeboom werd afgekapt,
„ Wij zullen hem door cederen vervangen.”

Het Rijk van Efraïm beloofde zich niet dan voordeel van het verbond met Rezin. Zij meenden, met elkander vereenigd, meesters te zijn van het gansche land, tusschen den Eufraat en de grenzen van Egypten;

ten; het Rijk van Juda zou eerst voor hun moeten bukken, en dan zouden de overige kleinere Staten van zelve moeten toevallen. Op deze wijze hoopte de Koning van Israël de vervallen zaken van zijn Rijk, dat vooral door inwendige beroerten zeer gefchokt en verminderd was, spoedig te herftellen, en een grooter bloei en voorfpoed te weeg te brengen, dan zij ooit te voren bezeten hadden. Hierop doelt de trotsche taal in het negende vers; zij is figuurlijk, doch niet moeilijk te ontkleeden. De gemeene gebouwen waren doorgaans van tighel- of gebakken steen; de aanzienlijke, daarentegen, en de paleizen van gehouwen steen, arduin of marmer, of dergelijken. Desgelijks gebruikte men voor geringe huizen het hout der *fycomoren* of wilde vijgeboomen; die weinig in achtung waren, en voor voorname gefichten alleen cederen-hout, dat kostbaar en duurzaam was. De spreekwijze derhalve: zijn onze gebouwen, van tighelsteenen en wilde vijgeboomen-hout geficht, ingeftort, wij zullen ze van marmer en cederen-hout herbouwen; deze spreekwijze heeft geen' anderen zin dan dezen: wij zullen onzen vervallen bloei welhaast herfteld, en onze magt en voorfpoed grooter zien, dan zij ooit te voren waren.

vs. 10. „ Want Jchova zal Rezins tegenpartijders
 „ Tegen Efraïm verheffen,
 „ Syriens vijanden tegen Israël wapenen.”

Ik heb in de vertaling de woorden *Efraïm*, *Syrien* en *Israël* ingevuld, omdat er anders, *hem* en *zijne* behoudende, eenige dubbelzinnigheid is, die nu geheel wordt weggenomen. Efraïm voorspelde zich niet dan heil van het verbond met Rezin, en Jehova laat hun aankondigen, dat zij er niets dan vijanden mede winnen zouden, (gelijk al menigmaal het gevolg is van verbonden en alliantien met andere Mogenheden:) en dat zij de magtige vijanden van Syrien, en wie zijn dit anders dan de Asfyriers? zich op den hals zouden halen. Jehova zelf zou hen tegen Israël *wapenen* en *verheffen*, hen ondersteunen en hunne plans doen gelukken, tot straf *en* van hunne onstaatkundige verbindtenis met eene vreemde magt, *en* van het onbroederlijk oogmerk, dat zij daarmede hadden, de t'onderbrenging des Rijks van Juda.

vs. 11. „ Die zullen de Syriers van voren,
 „ Den Filistyn van achteren,
 „ En eind'lijk Israël met vollen mond ver-
 „ flinden!

„ Doch in dat al bedaat zich nog zijn
 „ gramschap niet,
 „ Zijn arm blijft immer uitgestrekt.”

Als wij het eerste deel van dit vers zoo opvatten, als wij in de vertaling hebben uitgedrukt, verdwijnt al-

alle duisterheid, die er anders in opgesloten ligt; alle Uitleggers vermoeyen zich vruchteloos om dezelve weg te nemen, en schijnen den waren zin te hebben over het hoofd gezien.

De Asfyriërs, namelijk, zouden eerst *Syrien* wegnemen, dat den *voormuur* van Israëel uitmaakte, dan de *Filistynen*, die hun tot een' *rugsteun* dienden, en, na dat gedaan te hebben, zou niets hen verhinderen, om *Israëel met vollen mond in te slokken*. Dat dit inderdaad zoo geschied zij, blijkt uit de geschiedenis, ten minste van de *Syriërs*, die bij den eersten inval der Asfyriërs overwonnen, en uit hun land gevankelijk weggevoerd werden. Van de *Filistynen* is het meer dan waarschijnlijk, dewijl er den Asfyriërs veel aan gelegen was, de westelijke of zee-kusten van Palestina in te hebben, en het uit de geschiedenis zeker is, dat zij in later tijd deze streken bezaten. De Filistynen schijnen in dezen tijd met Israëel in verbond geweest te zijn, althans men mag dit uit hunnen vijandelijken aanval tegen Juda opmaken. Men vergelijke 2 *Chron.* XXVIII: 16.

vs. 12. „ô Neen! het keert zich niet, dit volk,
 „Tot dien, die het kastijdt,
 „Het vraagt niet naar Jehova Zebaoth!”

Dit was de reden, dat Israëls rampen zouden voortduren, en dat Jehova's arm steeds uitgestrekt zou blijven, dat geene bezoeken in staat waren, om

dit volk bedachtzaam te maken, en tot den dienst van God te doen wederkeeren.

vs. 13. „ Des houwt Jehova af
 „ Uit Isrel hoofd en staart,
 „ En dadeltak en bies ter zelfder tijd.”

Dat *hoofd en staart, tak en bies*, in JESAIAS stijl, en volgens een spreekwoord van dien tijd, beteekent *groot en gering, aanzienlijk en gemeen*, kan onder anderen blijken uit Kap. XIX: 15, waar dezelfde spreekwijze voorkomt. *Hoofd en staart* zijn de beide uiterste einden, het edelste en onedelste: zoo ook *tak en bies*, vooral zoo wij door het eerste den *palmtak* verstaan, met zijne *bloem- of dadel-trosfen*, waar tegen de *bies*, het nutteloos riet der moerassen, natuurlijk afsteekt.

vs. 14. „ (Het hoofd is de oude en aanzienlijke,
 „ De leugen leerende Profeet, de staart.)”

Eene zonderlinge parenthese, die JESAIAS kon, en zekerlijk zou achter gelaten hebben, indien niet zijn oogmerk geweest was, een' bijtenden schimpfcheut te doen tegen de valsche Profeten van dien tijd in Israël, die hij hiermede uitmaakt voor het laagste, verachtelijkste deel, het uitschot der natie, en die inderdaad dezen schimp verdienen door hun laaghartig en baatzuchtig kruipen. Men moet dit ver-

rasfende en stekende niet over 't hoofd zien, waarop het in deze tusfchenrede geheel aankomt.

- vs. 15. „ Gewis de leidliên van dit volk verlei-
 „ den het,
 „ Verderf wacht elk, die door hen wordt
 „ vervoerd!”

Dit vers hangt waarschijnlijk met het vorige za-
 men; het volk gaf geen gehoor dan alleen aan val-
 fche Profeten. Het laafte lid luidt in den grond-
 tekst aldus: *die van hen geleid worden, worden*
ingezwolgen, dat is, zij worden in diepten en af-
 gronden vervoerd, waarin zij verzwolgen worden!

- vs. 16. „ Des zal de Heer
 „ Hun jongelingen niet uit welgevallen,
 „ Hun' weeuw en weezen niet uit mede-
 „ doogen fparen,
 „ Want Godvergeet'ne, fnoodaards zijn zij
 „ alle,
 „ Elks mond roemt op zijn wanbedrijf....
 „ En in dat al bedaart zich nog zijn gram-
 „ fchap niet,
 „ Zijn arm blijft immer uitgefprekt!”

God zou eene verwöesting over dit volk brengen,
 waarbij hij zelfs de zulken niet verfchoonen zou, die

anders gespaard worden , het zij uit een foort van welgevallen , gelijk jongelingen , die men , in den bloei hunner jaren en krachten , met eene zekere deelneming befchouwt , het zij uit mededoogen , gelijk men zich over weerloozen , over weduwen en weezen ontfermt. En dit om het alles te bovengaand zedebederf , waardoor oud en jong , weerbaar en weerloos was aangestoken. De rampen van den Assyrischen krijg , onder Tiglath-Pilezer , moeten zwaar en verschrikkelijk geweest zijn , indien wij ze naar deze en foortgelijke voorzeggingen beoordeelen.

- vs. 17. „ Daar brandt de miltzucht reeds , gelijk
 „ een vuur ,
 „ Dat doorn en distels eerst verteert ,
 „ En straks het gansche woud met fruit-
 „ ken en geboomte ontvlamt ,
 „ De dikke rook stijgt hemelwaarts ,
 18. „ En duisternis bedekt het land ,
 „ Waarop Jehova Zebaoth verbolgen is ,
 „ De inwoners zijn der vlammen prooi !
 „ De broeder , ach ! verschoont zijn' broe-
 „ der niet
 19. „ Zie , elk verscheurt , verflindt ,
 „ Ter regter en ter linker hand ,
 „ Doch blijft steeds even hong'rig , onver-
 „ zaad'lijk ,
 „ Ach ! elk verflindt het vleesch zijns eig'-
 „ nen arms !

vs. 20. „ Manasse Efraïm,
 „ En Efraïm Manasse,
 „ Die voormaals tegen Juda zich verëe-
 „ nigden

„ En in dat al bedaart zich nog zijn gram-
 „ schap niet,
 „ Zijn arm blijft immer uitgestrekt !”

Dit ganfche gedeelte behoort onaffcheidelijk bij een ; het behelst de aankondiging van woedende , binnenlandfche onëenigheden , en bloedigen burgerkrijg. Men vindt hiervan geene bijzonderheden in de gefchiedenis , maar echter een' wenk , die genoegzaam is , om het overige in onze verbeelding aan te vullen. Wij lezen , dat Pekach , in het derde jaar van Achaz regering , door Hozéa , den zoon van Ela , werd omgebracht ; deze moordenaar volgde zijnen Koning in de regering op , maar niet eer , dan in het twaalfde jaar van Achaz regering , zoo dat de troon gedurende negen jaren ledig ftond. En waaruit kan deze regeringloosheid ontftaan zijn , dan uit verdeeldheden , en krijg om de heerschappij , tot dat de Koningsmoorder eindelijk , na negen jaren bloedftorting , den troon beklom ? Van dezen vernielenden burgeroorlog nu vinden wij eene verfchrikkelijke aankondiging , en akelige afbeelding vs. 17—20.

De vlam van den burgertwift wordt vergeleken bij een vuur , dat in een digt bosch ontbrandt , eerst de

doornen en struiken, straks het groote geboomte aangrijpt, en het gansche woud in vlam en rook verandert! De rook verduistert het land, de vlam verteert duizenden van inwoners! Akelig is dit beeld ongetwijfeld, maar ook zeer juist: zoo gaat het met burgerlijke oneenigheden; eerst bepalen zij zich tot kleinigheden, doornen en distelen worden ontstoken; maar de vlam wordt door dit voedsel slechts heviger; zij grijpt struiken, takken, geboomte aan, en alles staat in laaije vlam! vs. 17, 18.

Niets is woedender, onverzadelijker, dan het monster van den burgertwist; regts en links, scheurt en verflindt het, maar blijft steeds even hongrig vs. 19. Akelige ondervinding die dit bevestigt!

Wij zeggen, dat burgers, die, tegen elkander verdeeld, elkaar vernielen, in malkanders ingewanden wroeten. Onze Profeet gebruikt eene andere, zeer schoone leenspreuk: zulke burgers *eten het vleesch van hun eigen arm*: Zij zijn onderling elkanders steun en sterkte; vernielen zij nu elkander, zoo eten zij het vleesch van hun eigen arm. Daar deze uitlegging zoo juist en natuurlijk is, kunnen wij de lezing: *een ieder eet het vleesch van zijn broeder*: niet bijvallen, schoon LOWTH dezelve zeer aanprijst, en tot slaving bijbrengt *Jerem. XIX: 9*. doch te onregt, dewijl daar gesproken wordt van den hongersnood in eene belegerde vesting, wanneer men zelfs menschenvleesch eet.

Manasse Efraïm, en Efraïm Manasse. D
Pro

Profeet noemt deze twee stammen bijzonder op, om dat zij natuurlijk op de naauwste, broederlijkste wijze, vereenigd waren, gelijk vooral, bij hunnen afval van Juda en het huis van David, ten tijde van Reha-beam, gebleken was: doch dit zou niet hinderen, dat zij nu te vuur en te zwaard elkander zonden vernielen!

Hoofdst. X: 1. „ Wee hunner!

„ Die drukkende wetten verord'nen,

„ En ongeoorloofde lasten opleggen!

2. „ Die den armen verwijderen van
„ het gerigt

„ Der behoeftigen regt tot een' roef
„ maken,

„ Wier buit de weduwen, wier proci
„ de weezen zijn!”

Geen misdaad is er in eene maatschappij, waarop God zekerder en zichtbaarder de bewijzen zijner wraak laat volgen, dan geweldenaarij en onderdrukking. Zij treft doorgaans alleen den geringen en behoeftigen. De Grooten weten zich tegen dezelve te beveiligen, of zich daarvoor schadeloos te stellen, door ook in hunnen kring onderdrukkers van anderen te worden. Onder Efraïms misdaden verdiende deze van andere uitgezonderd, en openlijk ten toon gesteld te worden.

- vs. 3. „ Maar in den dag der bezoeking,
 „ Wat zult gij dan aanvangen?
 „ Der verwoesting, die van verre komt,
 „ Tot wien zult gij dan vlieden om hulp?
 „ En waar uwe schatten bergen?
 4. „ Neen! krommen zullen zij zich onder de
 „ gevangenen,
 „ Of vallen onder de gefneuvelden!
- „ En in dat al bedaat zich nog zijn gram-
 „ schap niet,
 „ Zijn arm blijft immer uitgestrekt.”

Krachtig en dichtertlijk zijn deze twee verzen uitgevoerd, zoo om de schielijke spraakwending, waarbij hij de geweldenaars zelve aanspreekt, als om de plotfelijke perfoonsverwifeling, vs. 4; waarbij hij weder verachtelijk van hen spreekt in den derden perfoon. Hij vraagt die onderdrukkers, bij wie de armen en ellendigen nimmer toevlugt vinden konden, wat zij zouden doen, als de beurt om verdrukt te worden nu aan hun kwam? wat zij beginnen zouden, wien zij om hulp zouden smeeken, daar zij van Jehova niet dan toorn te wachten hadden? waar zij hunne schatten, zoo zorgvuldig zamen gefchraapt, gewoekerd uit het bloed en de tranen der weerloozen, waar zij die dan bergen zouden? Dan zouden zij ondervinden wat het te zeggen was weerloos te zijn, en geen toevlugt te hebben, in angst

te wezen en zonder verlossing! De spreekwijze: *verwoesting, die van verre komt*, geeft te kennen, *verwoesting, die gij voorzien, van verre zult zien aankomen, en nogtans niet kunnen ontwijken.*

Doch het zou niet enkel om hunne schatten, het zou ook om hunne personen te doen zijn; zij zouden eenen ellendigen ondergang niet ontgaan, maar als gevangenen in ketenen krom gefloten, in flavernij zuchten, of door het zwaard gedood worden. Waarschijnlijk heeft de Profeet het oog op de vernielingen van den laatsten Asfyrischen krijg; bij al deszelfs jammeren zou nog de toorn van Jehova niet afgewend worden, en niet te stillen zijn, tot dat geheel Efraïm gevankelijk weggevoerd zou wezen.

Xde H O O F D S T U K.

vs. 5 tot 34.

5. **W**ee Asfur! roede *mijnes* toorns,
 Wiens hand den stok van *mijne* gramschap
 zwaait!
6. Dien *Ik* gezonden heb
 Tot straf eens Godvergeet'nen volks!
 Dien *Ik* gebod het volk van mijn verbolg
 genheid
- Te rooven, uit te plunderen,
 En het te stellen ter vertreding,
 Gelijk het slijk der straten!
7. Doch zoo is 't niet in Asfurs waan,
 Dit niet het plan, door hem ontworpen,
 Maar uit te roeijen, te verdelgen
 Nog menige and're volken.
8. Zijn niet, dus spreekt hij,
 Mijn Vorsten alle Koningen?
9. Is Calno niet als Carchemisch?
 Is Hamath niet als Arpad?

Samaria gelijk Damascus?

10. Gelijk ik Rijken heb bemagtigd,
Wier afgods-beelden ver te boven gingen
Die van Samarie en Jeruzalem;
11. Gelijk ik met Samarie en haar afgoôn heb
gedaan,
Zoude ik ook zoo niet met Jeruzalem
En hare beelden handelen?
12. Doch als de Heer voleind zal hebben,
't Geen over Sion en Jeruzalem
Door hem besloten is,
Dan zoek Ik vreeslijk t'huis, (*du spreekt
Hij*)
De trotsche plans van Asfurs Koning,
Zijn weidsche pracht, zijn' alvernederenden
blik!
13. Want, sprak hij niet? door mijnen arm en
kracht,
Door mijn verstand en overleg deed ik dit
alles:
Door mij zijn der volken grenzen verrukt,
Door mij hunne schatten geroofd,
En al wat hoog gezeteld was
Door mij geweldig neêrgeftort!
14. Gelijk een weerloos nest, zoo greep mijn
hand

De

- De magtigste volken aan;
 Gelijk men verlaten eijeren raapt,
 Zoo nam ik landen weg;
 En niemand durfde een vlek verroeren,
 Noch openen den bek en piepen!
15. Zal dan een bijl dien, die daarmede houwt,
 Een zaag hem, die haar trekt, trotferen?
 Als of de staf bewoog dien, die hem zwaait,
 Een opgeligte stok iets anders waar' — dan
 hout?
16. Des zal de Heer, Jehova Zebaoth,
 Zijn vetgemesten weg doen teren,
 Hij flookt een vuur, dat zijn vermogen,
 Gelijk een houtmijt, zal verslinden!
17. Ja! dan zal Isrels Licht een vuur,
 Een vlam zal Isrels Heilige zijn,
 Die branden en verteren zal, ter zelfder
 tijd,
 De doorn- en distel- struiken,
18. Het hooge woud, en vruchtgeboomte;
 Ja! gansch en al verteren,
 Wegsmelten zal 't, als dorre rijzeren!
19. Wat over blijft van het geboomte, is luttel,
 Een jonkske kan het tellen.
20. Dan zal het overschot van Israël,
 En wat van Jakobs huis ontkomt,

Niet langer zich op dien, die 't floeg, verlaten,

Maar steunen op Jehova, Isrels Heiligen,
Met ongeveinsden zin.

21. Het overschot zal wederkeeren,

Het overschot van Jakob,
Tot God, den Magtigen!

22. (Want, schoon uw volk, ó Israël!

Ook ware als 't zand der zee;

Een overschot alleen zal wederkeeren:

Verwoesting is besloten,

En overstroomend strafgerigt!

23. Verwoesting, éénmaal, onherroepelijk besloten,

Zal de Heer, Jehova Zebaoth,

Aanrigten in het hart des lands!)

24. Daarom, zoo spreekt de Heer, Jehova Zebaoth:

Vrees niet, mijn volk,

Gij die op Sion woont, voor Asfur,

Als u zijn geefel slaan,

Zijn staf zich tegen u verheffen zal,

Terwijl hij naar Egypten trekt:

25. Want dan nog weinig tijds,

Dan eindigt ook mijn toorn en gramschap
over u,

In hunnen ondergang.

26. Dan zal Jehova Zebaoth

Een' geefel tegen hen verwekken,

Gelijk eens Midian bij Orebs rotssteen trof,

Gelijk hij zijnen staf eens ophief over 't roo-
de meer,

Toen ge uit Egypten toogt.

27. Dan zal zijn last van uwen schouder wijken,

Zijn juk van uwen hals.

.

28. Daar komt hij te Ajath,

Dringt tot Migron door,

Te Michmasch laat hij zijn bagagie achter;

29. Zij trekken de engten door,

Te Geba vernachten zij.

Rama beeft, Gibeä Sauls vlugt!

30. Verhef uwe klaagstem, dochter van Gallim,

Zij dringe door tot Laïs,

Anatoth beantwoordt haar;

31. Madmena vliedt,

Ook Gebim's volk zoekt in de vlugt zijn
heil;

32. Een' dag verwijt hij nog te Nob,

Nu stelt zijn heer zich in beweging

Naar

Naar Sions berg, de heuv'len van Jeru-
zalem!

33. Doch ziet, de Heer, Jehova Zebaoth,
Hakt met geweld de takken af,
Wat hoog van stam is, dat wordt afgehou-
wen,
Wat trotsch is, wordt vernederd!
34. Dan velt de bijl de struiken van het woud,
En ook de Libanon valt door den Mag-
tigen!

V E R K L A R I N G.

Deze Godspraak, van de vorige duidelijk onderscheiden, betreft voornamelijk de Asfyriërs, en spreekt van dezelve als de middelen in de hand van God, waardoor hij zijne aangekondigde oordeelen over het Rijk van Israël reeds dadelijk had ter uitvoer gebragt, en over Juda en Jeruzalem nog verder zou ter uitvoer brengen: doch dewijl zij dit niet uit zuivere oogmerken doen zouden, maar door hunne trotschheid Jehova beleedigen, zoo zouden zij, ten laatste, na den raad des Heeren te hebben uitgediend, in hunnen vijandelijken aanval tegen Jeruzalem, door een bijzonder oordeel van God, hun' eigen' val en ongeluk vinden. Deze Profetie is waarschijnlijk uitgesproken kort voor den inval van Sanherib in Juda, althans na de verwoesting van Samaria door Salmanezzer, die in het zesde jaar van Hizkias regering voorviel. Immers vs. 9 wordt Samaria reeds onder de veroverde Vestingen en Rijken geteld, zoo wel als Damascus. Aangaande de vervulling, kan men nauwelijks twijfelen; men denke slechts aan de belegering van Jeruzalem door Sanheribs Veldheer Rabfak, fake,

fake; aan den nood en ellendigen toestand van het Joodsche Rijk in dien tijd, en aan de verlossing, die God gaf, door op eenen nacht het geheele Asyrische leger te vernielen. Men leze de hier te voren reeds aangehaalde plaatsen 2 Kon. XVIII en XIX of Kap. XXXVI en XXXVII van dit boek.

De voordragt der zaken in deze profetie geschiedt in de volgende orde:

De Asfyriërs worden voorgesteld, als die de middelen in Gods hand geweest, en nog waren, om zijn volk te vernederen vs. 5, 6. Doch zij doen het uit slechte beginselen, met gansch andere oogmerken dan Jehova vs. 7. Zij maken zich verachtelijk door onverdragelijke trotschheid, en eene groot-spraak, die God en menschen beleedigt, vs. 8—14. De ongerijmdheid dier handelwijze wordt ten toon gesteld vs. 15, en daarop volgt de aankondiging der schrikkelijke verwoesting van het Asyrisch leger, door een vreeselijk oordeel van God vs. 16 — 19. De beschrijving van den uitwendigen en zedelijken toestand des Joodschen volks, na deze gewigtige verlossing, vinden wij vs. 20 — 27; en eindelijk eene nauwkeurige voorstelling van den laatsten optogt des Asyrischen legers tegen Jeruzalem, die zoo jammerlijk voor hen eindigde, vs. 28 — 34.

vs. 5. „ Wee Asfur! roede *mijnes* toorns,
 „ Wiens hand den stok van *mijne* gram-
 „ schap zwaait!

I. DEEL.

S

De

De Asfyriers moesten , naar het plan van God , het overfchot van Jakobs huis niet verdelgen , maar alleen tuchtigen , kastijden en vernederen ; zij waren slechts *roede* en *ftok* , waarmee men iemand niet doodt , maar alleen flaat ter verbetering. God fpreekt het *wee* over de Asfyriers uit ; want fchoon der menfchen boosheid en heerschzucht zijne oogmerken ten dienfte moeten ftaan , zoo keurt hij dezelve daarom niet goed , noch ontflaat ze van hare regtvaardige ftraf. De *ftok* , waarmede Jehova flaat , wordt menigmaal , indien hij zijnen raad volvoerd heeft , als een brandhout op het vuur geworpen.

vs. 6. „ Dien *Ik* gezonden heb

„ Tot ftraf eens Godvergeet'nen volks!

„ Dien *Ik* gebod het volk van mijn ver-

„ bolgenheid

„ Te rooven , uit te plunderen ,

„ En het te fteilen ter vertreding ,

„ Gelijk het flijk der ftraten ! ”

Het volk , waarvan hier gefproken , en 't welk met zulke zwarte kleuren afgemaald wordt , is het Israëlitifche , inzonderheid dat gedeelte van hetzelfde , dat het Rijk der tien ftoffen uitmaakte , doch met inluiting van het Rijk van Juda , vooral ten tijde der regering van Koning Achaz. De vernedering van dezen laaften Staat was zelfs nog niet geëindigd , in de dagen van Hizkias , en de rampen , die denzelven

bin-

binnen weinig tijds over het hoofd hingen, worden in het twee en twintigste en acht en twintigste vers van dit Hoofdstuk, als in eene tuschenrede, beschreven. Voorts straalt hier weder ten sterkste door het verheven gevoelen: al wat de menschen doen, al wat de magtigste Vorsten, in hunnen ijdelcn waan, en, zwanger van heerschzuchtige ontwerpen, verrigten, is enkel Gods bepaalden raad volbrengen, zoo juist en naauwkeurig, als of hij hen, met een beperkten en voorgeschreven last, als zijne dienaars had uitgezonden!

vs. 7. „Doch zoo is 't niet in Asfurs waan,
 „Dit niet het plan, door hem ontwor-
 „pen,
 „Maar uit te roeijen, te verdelgen
 „Nog menige andre volken.”

Die den raad van God begeert te dienen, en daarbij tegen alle uitkomst zeker te zijn, moet in de oogmerken van God treden, en alleen werkzaam zijn om Hem te gehoorzamen. Maar heeft hij daarbij eigen plans, zoo zijn ze voor zijne rekening, en zijn deze plans misdadig en strafbaar, zij zullen hun oordeel, alleen om dat God dezelve tot zijne einden gebruikt heeft, niet ontgaan. Dat de Asfyriërs het voornemen hadden om, even gelijk Israëel, zoo ook Juda geheel t'onder te brengen, en het volk gevankelijk weg te voeren; dat zij het daarna nog op andere volken,

en bijzonder op de Egyptenaars en Ethiopiërs gemunt hadden, is uit de gewijde en ongewijde geschiedenis ontwijfelbaar.

vs. 8. „ Zijn niet, dus spreekt hij,
„ Mijn Vorsten alle Koningen? ”

Tot verklaring van dit vers moeten wij aanmerken, dat de Oosterfche Monarchen gewoon zijn, hunne verheerde landen en provincien door hunne Grooten en Pacha's te laten besturen. Zijn deze landen nu Koningrijken, dan zijn *hunne Vorsten Koningen*, en zij zelven laten zich noemen, *de Grootte Koning, de Koning der Koningen!* KOPPE is van oordeel, dat men juist omgekeerd lezen moet: *zijn niet alle Koningen mijne Vorsten*, dat is, *mijne Vasallen*, heb ik ze niet alle dienstpligtig gemaakt aan mijne heerschappij? De door ons opgegeven vertaling, is echter, onzes inziens, en juister en krachtiger.

vs. 9. „ Is Calno niet als Carchemisch?
„ Is Hamath niet als Arpad?
„ Samaria gelijk Damascus?

Met de grootfprekende taal, in dit en de volgende verzen, moet men vergelijken 2 *Kon.* XVIII: 33, 34 en XIX: 12, 13. De trotsche Koning van Asfyrien noemt hier de hoofdsteden op der landen en Koning-

ningrijken, die door hem veroverd waren; hij vraagt of zij niet alle gelijk zijn? of hij ze niet alle eveneens behandeld, en in denzelfden staat gebragt heeft, zoo wel de fterkere als minder fterke vestingen? de eene heeft het zoo min tegen hem uitgehouden als de andere. Van deze zes opgenoemde Steden zijn er drie in de heilige Geschiedenis bekend, te weten, *Hamath*, *Samaria* en *Damascus*. Aangaande *Arpad* is men te eenemaal onzeker — *Calno* en *Carchemisch* houdt men voor twee Steden, de eene aan den Tiger, de andere aan den Euphraat gelegen, waar de Chaboras in dezelve valt.

- vs. 10. „ Gelijk ik Rijken heb bemagtigd,
 „ Wier afgods-beelden ver te boven gingen
 „ gen
 „ Die van Samarië en Jeruzalem;
 II. „ Gelijk ik met Samarië en haar afgoden
 „ heb gedaan,
 „ Zoude ik ook zoo niet met Jeruzalem
 „ En hare beelden handelen?”

Wij moeten hier alleen opmerken de dwaze onkunde van eenen Heidschen Vorst, die de magt eener Godheid berekent naar de waardij en pracht der beelden, waaronder zij geëerd wordt, en die van Jeruzalems afgoden en beelden spreekt, als volstrekt onkundig aangaande den aard dier Godheid, die alleen in Jeruzalem verëerd mogt worden, en, althans in

Hizkia's tijd , alleen gediend werd. Daarenboven moeten wij hier niet voorbijgaan de trotschheid van een' Vorst , die zich inbeeldt niet alleen volken , maar ook derzelve Goden overwonnen te hebben !

- vs. 12. „ Doch als de Heer voleind zal hebben ,
 „ 't Geen over Sion en Jeruzalem
 „ Door hem besloten is ,
 „ Dan zoek Ik vrees'lijk t' huis , (*dus*
 „ *spreekt Hij*)
 „ De trotsche plans van Asfurs Koning ,
 „ Zijn weidsche pracht , zijn' alvernedede-
 „ renden blik ! ”

De Profeet kan zich hier niet matigen , noch de aankondiging van Jehova's straf uitstellen , tot dat hij de gansche grootpraak van den Asfyrischen Vorst voleindigd heeft. Hij breekt deze voorstelling tuschen beiden af , en verhaalt , reeds bij voorraad , wat de ellendige uitkomst dezer snorkerij zijn zou , en hoe jammerlijk zijn voornemen , om Jeruzalem en Jeruzalems Godheid ook te overwinnen , zou uitval-
 len. Zoo lang alleen zou God hem sparen , tot dat Hij door hem alle zijne oogmerken zou volvoerd hebben !

- vs. 13. „ Want , sprak hij niet ? door mijnen arm
 „ en kracht ,
 „ Door mijn verstand en overleg deed ik
 „ dit alles :

„ Door

- „ Door mij zijn der volken grenzen verrukt,
 „ Door mij hunne schatten geroofd,
 „ En al wat hoog gezeteld was,
 „ Door mij geweldig neêrgeftort!
 vs. 14. „ Gelijk een weerloos nest, zoo greep mijn
 „ hand
 „ De magtigste volken aan;
 „ Gelijk men verlaten eijeren raapt,
 „ Zoo nam ik landen weg;
 „ En niemand durfde een vlerk verroeren,
 „ Noch openen den bek en piepen!”

De laffe grootfpraak van den Asyrischen Vorst gaat hier alle palen te buiten: hij erkent niet alleen geene helpende Godheid, maar ook geen krijgsgeluk, geene dapperheid zijner benden, of bekwaamheid zijner legerhoofden, hij heeft alles alleen verrigt. Overwinningen, die hem misfchien veel bloeds kosteden, daarvan zegt hij, dat hij ze als verlaten eijeren had zamengeraapt; de ganfche aarde is hem een nest van weerloos gevogelte, waaruit hij wegrukt 't geen hem behaagt: men biedt hem niet alleen geen' wederftand, maar durft zelfs den mond niet tegen hem openen, noch eenig geluid maken. Zoo zeer kan de hoogmoed den mensch verblinden, en met de ongerijmdfte inbeeldingen opvullen! Het beeld, waarvan de Profheet zich bedient, is juist en wel gekozen, en de uitvoering naïf en krachtig tevens. Men moet daarbij niet uit het oog verliezen, dat eijeren rapen en

nesten storen doorgaans het bedrijf is van kinderen; zoo was ook, voor den Koning van Asfyriën, het overwinnen van volken, en vernielen van Koninkrijken — slechts kinder spel!

- vs. 15. „ Zal dan een bijl dien, die daarmede
 „ houdt,
 „ Een zaag hem, die haar trekt, trot-
 „ feren?
 „ Als of de staf bewoog dien, die hem
 „ zwaait,
 „ Een opgeligte stok iets anders waar' —
 „ dan hout? ”

Ten uiterste vernederend zijn deze woorden des Allerhoogsten voor den opgeblazen trots des Asfyriers. Hij die zich zoo veel van zichzelf inbeeldt, is niets meer dan een gering en verachtelijk werktuig, een bijl, een zaag, een stok, een vernielend instrument in de hand van dien, die het gebruikt, maar op zichzelf niets! hoe onbegrijpelijk ongerijmd is het pogchen, zelfs in den mond van een' Vorst, als men hem in dit licht beschouwt! Het laatste gedeelte van dit vers wordt ook vertaald: *ligt de stok dien op, die geen hout is?* dat is, den mensch, die met denzelfden slaat: wij vinden hierin echter iets gedwongens, en de vertaling onzer Nederduitsche Overzeters komt ons ten minste even verkieslijk voor.

vs. 16.

- vs. 16. „ Des zal de Heer, Jehova Zebaoth,
 „ Zijn vetgemesten weg doen teren;
 „ Hij stookt een vuur, dat zijn vermo-
 „ gen,
 „ Gelijk een houtmijt, zal verslinden!”

In het laatste deel van dit vers heb ik meer den zin, dan de letter uitgedrukt. God bedreigt, dat hij, met een zeker en vernielend oordeel, het Asfyrisch vermogen, hun leger, dat van den buit zoo zeer was vetgemest, vernielen zou. Het woord *uittering* of *magerheid*, in het eerste lid van dit vers, vertalen de meesten door *pest*, omdat zij meenen, dat het Asfyrisch heer door pest vernield is. Wij zullen hierover straks meer zeggen; thans merken wij alleen aan, dat des Profets oogmerk hier niet is uitdrukkelijk te beschrijven, door wat middel de Asfyriers zouden omkomen, maar de zekerheid en het verschrikkelijke van hunnen ondergang, onder gepaste beelden, voor te dragen. Voorts wordt het zinnebeeld des vuurs in de volgende versen nader uitgevoerd.

- vs. 17. „ Ja! dan zal Isrels Licht een vuur,
 „ Een vlam zal Isrels Heilige zijn,
 „ Die branden en verteren zal, ter zelfder
 „ tijd,
 „ De doorn- en distel- struiken,
 18. „ Het hooge woud, en vruchtgeboomte;

- „Ja! gansch en al verteren,
 „Wegsmelten zal 't, als dorre rijzeren!
 19. „Wat over blijft van het geboomte, is
 „luttel,
 „Een jongske kan het tellen.”

Wij vinden hier de dichterlijke beschrijving van de vernieling des Asyrischen legers. Het wordt voorgesteld, onder het zinnebeeld van een woud, waarin men doornen en distelen heeft, maar ook hoog geboomte, en zelfs edele vruchtdragende boomen. Die zouden alle, groot en gering, als door een vuur verteerd worden, ter zelfder tijd; en er zou van dit groote bosch, van dit ontzaggelijk leger, zoo weinig overblijven, dat een kind ze zou kunnen tellen. Deze vlam zou door Israëls God ontfoken worden: Hij, die voor zijn volk *een licht*, een koesterende zonnestraal zijn zou, zou voor hunne vijanden een verzegend vuur zijn, waar voor alles zou *wegsmelten, gelijk dor rijs*. Deze laatste woorden vertalen niet allen op dezelfde wijze: de overzetting, *gelijk wanneer een banierdrager vliegt of sneuvelt*, geeft wel een' goeden zin, maar wijkt te verre van het zinnebeeld af: schoon de vertaling van het Hebreuwsche woord, door *dorre rijzeren*, ook verre is van bevestigd te zijn. Deze plaats heeft misschien nog meerder licht noodig. Voor de woorden *gansch en al*, staat in den grondtekst: *van de ziel af tot het vleesch toe*: van het edelste tot het on-

ede.

edele : wij hebben gemeend hier alleen den zin te moeten uitdrukken : en behoeven eindelijk niet te herinneren , dat , wanneer in Landen , gelijk die van het Oosten , in een uitgestrekt bosch brand ontstaat , er naauwelijks iets van al het geboomte voor de woede der vlammen beveiligd kan worden.

Wat nu de vervulling dezer Godspraak , aangaande de vernieling van het Asyrische leger , betreft , wij lezen dezelve 2 *Kon.* XIX: 35. en *Jes.* XXXVII: 36 : *een Engel sloeg in het Asyrische leger op éénen nacht honderd vijf en tachtig duizend man* enz. Men kan hier vragen : van welk eene plage Jehova's slaande Engel gebruik maakte , om deze groote verwoesting aan te rigten ? Vele denken , niet onwaarschijnlijk , aan *de pest* , die wij nog éénmaal in de geschiedenis aantreffen , als een wapen in de hand eenes slaanden Engels , 2 *Sam.* XXIV: 16, 17. Tot bevestiging van hun gevoelen brengen zij bij , dat de pest thans in Jeruzalem schijnt gewoed , en die groote ontvolking te weeg gebragt te hebben , waarvan wij in de geschiedenis lezen ; ja ! dat Hizkias ziekte denkelijk geene andere dan de pest geweest is : dat derzelver besmetting ligtelijk , door eenige buit gemaakte goederen , in het Asyrisch leger kan overgebragt zijn , en dat het schielijk sterven van zoo vele duizenden aan deze plaag , in éénen nacht , wel zeldzaam , maar echter niet ongeloofelijk is : Vergelijk MICHAËLIS Inleiding op Jesaïas.

Wij willen dit gevoelen niet verwerpen , maar kun-

kunnen echter niet voorbij aan te merken, dat onze Profeet, op twee plaatsen in zijn boek, eene gansch andere beschrijving geeft van de wijze, waarop deze Asfyriers zouden omkomen; te weten Kap. XXIX: 6 en XXX: 30, daar wij uitdrukkelijk lezen, dat God hen verdelgen zou, *door donder, bliksem, vuur van den hemel, aardbeving, storm, wolkbreuk en hagelsteenen*; en deze geduchte verschijnselen, door de hand van een' Engel der wrake bestuurd, waren ongetwijfeld genoeg, om deze vreeselijke slagting aan te rigten. De Uitleggers, die deze woorden enkel figuurlijk verklaren, en met Ps. XVIII. vergelijken, schijnen mij toe wat te veel voor hunne onderstelling over te hebben, en te vergeten, dat dezelve niet meer dan eene enkele, met kunst gestaafde, gisfing is.

- vs. 20. „ Dan zal het overschot van Israël,
 „ En wat van Jakobs huis ontkomt,
 „ Niet langer zich op dien, die 't floeg,
 „ verlaten,
 „ Maar steunen op Jehova, Israels Hei-
 „ ligen,
 „ Met ongeveinsden zin.
21. „ Het overschot zal wederkeeren,
 „ Het overschot van Jakob,
 „ Tot God, den Magtigen!”

Van vs. 20 tot 27. beschrijft de Profeet hoofd-

zakelijk den uiterlijken en zedelijken toestand des Joodschen volks, nadat het van zijne vijanden verlost zou wezen, terwijl tevens de verdelging der Asfyriërs op nieuw bevestigd, en onder nieuwe, sterke zinnebeelden wordt voorgedragen.

In deze twee verzen voorfpelt JESAIAS eene merkwaardige verandering in de gezindheid des volks, dat, door Jehova gered, tot hem zou wederkeeren, en onbepaald vertrouwen op hem vestigen, niet slechts uiterlijk en geveinsd, maar oprecht en in waarheid. *Zij zouden niet langer steunen op dien die het sloeg*, dat is, op geene verbonden met vreemde volken, waarvan zij bij slot niet dan nadeel gewoon waren te ondervinden. In 't bijzonder was dit waar geweest van de Asfyriërs. Achaz riep hen in, en verliet zich op hen, maar zij deden niets dan Juda slaan en kwellen, reeds in Achaz tijd, maar vooral onder Hizkias, bij den inval van Sanherib. Dit was het volk, waarop Juda gesteund had, en een gedeelte des volks mischien nog steunde, toen JESAIAS dit uitsprak, meenende veelligt, dat Hizkias het juk van Asfyrië niet had behooren af te schudden, maar dat Rijk te vriend houden. Hizkias zelf keerde, bij den eersten inval van Sanherib, tot de gehoorzaamheid aan hem weder, en betaalde de hem opgelegde boete: maar toen hij zag, dat die trouwelooze Vorst, desnietteenstaande, Jeruzalem innemen, en het volk gevangelijk wegvoeren wilde, werd hij wel genoodzaakt,

zaakt, om zijn vertrouwen alleen op Jehova te stellen!

- vs. 22. „ (Want, schoon uw volk, ó Israël!
 „ Ook ware als 't zand der zee,
 „ Een overschot alleen zal wederkeeren;
 „ Verwoesting is besloten,
 „ En overstroomend strafgerigt!
23. „ Verwoesting, éénmaal, onherroepelijk
 „ besloten,
 „ Zal de Heer, Jehova Zebaoth,
 „ Aanrigten in het hart des lands!)”

Deze twee verzen komen hier als eene tusschenrede voor, tot verklaring van 't geen de Profeet even te voren gezegd had, dat er niet meer dan een overschot gelegenheid zou hebben, om tot God weder te keeren, en ontkomen zou. Dit kon misfchien den een of ander vreemd voorkomen, die bij de aankondiging der verlossing reeds vergeten was, dat dezelve geen plaats zou hebben, dan nadat het volk eerst aanmerkelijk vernederd en gesmolten was. JES AÏAS herinnert dit derhalve, en bereidt hen, om de bitterheden af te wachten, die de verlossing moesten voorafgaan. Dit overschot moest nog geringer voorkomen, als men daarmede vergeleek, uit hoe groot eene menigte deze weinigen zouden overgebleven zijn. Niet alleen was Juda op het einde van Jothams regering nog een zeer talrijk volk, maar oek Israël;

doch

doch ten tijde van Sanheribs nederlaag zou Israël reeds gevankelijk zijn weggevoerd, en het overfchot van Juda zou dus het overfchot zijn van alle de twaalf ftammen (*)!

- vs. 24. „ Daarom, zoo fpreekt de Heer, Jehova
 „ Zebaoth:
 „ Vrees niet, mijn volk,
 „ Gij die op Sion woont, voor Asfur,
 „ Als u zijn geefel flaan,
 „ Zijn ftaf zich tegen u verheffen zal,
 „ Terwijl hij naar Egypten trekt:
 25. „ Want dan nog weinig tijds,
 „ Dan eindigt ook mijn toorn en gram-
 „ fchap over u,
 „ In hunnen ondergang.”

Wij herinneren nogmaals, dat vs. 24. in onmiddellijk verband gebragt moet worden met vs. 21, en de

(*) K O P P E stelt, als eene niet onwaarfchijnlijke gisfing, voor, dat het gansche gedeelte dezes Hoofdstuks, van vs. 16 tot 23, hier niet op zijne regte plaats gevonden wordt, maar of elders moet ingevoegd, of als een afzonderlijk fragment moet befchouwd worden, en dat hier niet van de nederlaag der Asfyriers, maar van Israëls aanftaande rampen zou gefproken worden. De gisfing is niet onvernunftig, en verdiende alhier vermeld te worden, hoewel men tot dezelve niet noodzakelijk zijne toevlugt behoeft te nemen, om het geheel in behoorlijken zamenhang te verklaren.

de twee verzen. tusfchen beiden als eene tusfchenrede aangemerkt. Wij hebben anders omtrent vs. 24 en 25. niets te zeggen, dan over de fpreekwijze, welke in het oorfpronkelijke luidt: *op den weg naar Egypten*, en welke door ons vertaald is: *terwijl hij naar Egypten trekt*. Het is, namelijk, historiekundig zeker, dat Sanheribs aanval tegen Juda en Jeruzalem, alleen in het voorbijgaan en wederkeeren gefchiedde, terwijl eigenlijk zijn krijgstogt tegen Egypte was gerigt.

Hierop zien dan deze woorden, doch dezelve kunnen ook verklaard worden; *op de wijze van Egypten*, dat is, gelijk de Egyptenaars voormaals hun ftaf en geefel tegen Israël ophieven. Dan zou de zin zijn: vreest niet dat de Asfyriers u onder juk en flavernij brengen zullen, en u dan behandelen gelijk voormaals de Egyptenaars. Doch onze uitlegging fchijnt ons toe gemakkelijker te zijn. Dezelfde woorden komen nogmaals voor vs. 26. en moeten ook daar eveneens vertaald worden: doch al wilde men ze te dier plaats overzetten: *op de wijze van Egypten*, het zou geene moeilijkheid veroorzaken, vermits zoodanige dubbelzinnigheid, waardoor hetzelfde woord of fpreekwijze, in dezelfde rede, in twee onderfcheiden beteekenifen voorkomt, niet zeldzaam is in den Profetifchen ftijl, en menigmaal eene fraaiheid van denzelven uitmaakt.

vs. 26. „ Dan zal Jehova Zebaoth

„ Een

„ Een' geefel tegen hen verwekken ,
 „ Gelijk eens Midian bij Orebs rotssteen
 „ trof ,
 „ Gelijk hij zijnen staf eens ophief over
 „ 't roode meer ,
 „ Toen ge uit Egypten toogt.”

De aanstaande vernieling der Asfyriers wordt met twee gelijkssoortige voorvallen , uit de oude Israëlitische geschiedenis , in vergelijking gebragt. Het eerste is de slagting der Midianiten door Gideon , *Richt.* VII. verhaald , waarbij honderd dertig duizend man , en alle de Midianitische Vorsten sneuvelen. Het andere is de ondergang der Egyptenaren in de roode zee , toen zij de Israëliten najaagden. Beide voorvallen waren wonderbaar , en bewijzen der Goddelijke tusschenkomst , en de overeenkomst tusschen deze , en de nederlaag der Asfyriers , is sterk en treffend. In het laatste lid van dit vers is de wobrdvoeging zonderling : in het gansche vers heerscht antithese met vs. 24. Asfur zou stok en roede tegen Juda verheffen ; God zou daarom ook tegen Asfur zijn' staf verheffen , maar Jehova's staf en geefel zou oneindig verschrikkelijker wezen !

vs. 27. „ Dan zal zijn last van uwen schouder
 „ wijken ,
 „ Zijn juk van uwen hals

Het laatste lid van dit vers betuigt ik niet te verstaan, en geene der mij bekende uitleggingen behaagt mij zelfs genoeg, om ze hier te plaatsen; veelligt is het eene onverstaanbare glos, die wij hier aantreffen, althans wij hebben volstrekt meer licht noodig. Het eerste lid behoeft geene opheldering.

- vs. 28. „ Daar komt hij te Ajath,
 „ Dringt tot Migron door,
 „ Te Michmasch laat hij zijn bagagie
 „ achter;
 29. „ Zij trekken de engten door,
 „ Te Geba vernachten zij.
 „ Rama heeft, Gibea Sauls vlugt!
 30. „ Verhef uwe klaagstem, dochter van
 „ Gallim,
 „ Zij dringe door tot Laïs,
 „ Anatoth beantwoordt haar;
 31. „ Madmena vliedt,
 „ Ook Gebim's volk zoekt in de vlugt
 „ zijn heil;
 32. „ Een' dag verwijlt hij nog te Nob,
 „ Nu stelt zijn heer zich in beweging
 „ Naar Sions berg, de heuv'len van Jeru-
 „ zalem!”

Wij vinden hier de beschrijving van den optogt des Asyrischen legers tegen Jeruzalem, de plaatsen en vastigheden, die zij te voren innamen, en hunne

nadering tot Juda's hoofdstad. Vele, en onder deze vooral MICHAËLIS, willen, dat hier niet de optogt van Sanherib, maar van Nebucadnezar tegen Jeruzalem, door den Profheet bedoeld wordt, en dat vs. 33 en 34 niet de vernieling der Asfyriërs, maar der Joden voorzegt wordt. Twee redenen zijn er, die voor dit gevoelen schijnen te pleiten: de eerste, het verband met het volgende Kapittel; maar wij voor ons gelooven, dat er geen verband ter wereld tusfchen het einde van dit, en het begin des volgenden Hoofdstuks te vinden is. De andere is in fchijn gewigtiger, te weten, de optogt tegen Jeruzalem, die hier befchreven wordt, komt van het Noordoosten, door den Stam van Benjamin, en de gefchiedenis zegt ons, dat Sanheribs aanval gefchiedde van Lachis, 't geen in Juda, ten Zuidwesten van Jeruzalem, gelegen was. Wij antwoorden: het is waar, dat het heer, tegen Jeruzalem onder Rabfak en twee andere Veldheeren gezonden, van Lachis kwam, maar daar Jeruzalem van den zuidelijken kant ongenaakbaar en onwinbaar was, is het waarfchijnlijk, dat dit leger langs de zeekust is omgetrokken, en, door het land van Benjamin, Jeruzalem van den noordelijken kant heeft zoeken aan te tasten. Deze oplossing dunkt ons voldoende te zijn, en bij VITRINGA kan men nog eene tweede vinden.

De plaatsfen, hier gemeld, liggen alle, zoo ver zij bekend zijn, in het land van Benjamin, op den afstand van eenige mijlen van Jeruzalem. Zij komen

in de geschiedenis van Saul voor, gedurende wiens regering, dit land het tooneel was van den oorlog met de Filistynen. *Ajath* is waarschijnlijk hetzelfde *Ai*, dat wij uit Jofua's krijgstogten kennen. *Michmasch* was eene zeer sterke plaats, dewijl van eenen kant de toegang tot dezelve bestond in eene *enge pas*, vs. 29 gemeld; daarom laat de vijand hier zijne bagagie, als zijnde eene verzeekerde plaats. *Lais*, *Madmena* en *Gebim* zijn onbekend, en komen niet dan hier voor. Anders hebben wij over deze plaatsen niet aan te merken.

De voorstelling van dezen optogt is door JESAIÏAS ten hoogste dichtertlijk uitgevoerd: de spoed en oopenftapeling is het eerste dat krachtig werkt, voorts de afwifeling: hier trekt de vijand door, daar laat hij zijne bagagie, ginds beeft alles, elders vlugten de inwoners, nood en jammergefchrei hoort men aan alle plaatsen, en zoo komt het overwinnend heer eindelijk voor Jeruzalem.

- vs. 33. „ Doch ziet, de Heer, Jehova Zebaoth,
 „ Hakt met geweld de takken af,
 „ Wat hoog van ftam is, dat wordt af-
 „ gehouwen,
 „ Wat trotsch is, wordt vernederd!
34. „ Dan velt de bijl de ftruiken van het
 „ woud,
 „ En ook de Libanon valt door den Mag-
 „ tigen!”

Het

Het Asfyrisch leger is hier weder een bosch; een trotsch cederen-woud van Libanon! de schoonste boomen worden niet verschoond, maar ook de laagste struiken niet gespaard.

XI^{de} en XII^{de} HOOFDSTUK.HOOFDST.
XI.

1. **E**ens zal uit JESSE's afgehouden tronk
Een rijsje botten,
Een groenend lot uit zijne wort'len schie-
ten ;
2. Jehova's Geest zal op hem rusten,
De Geest van wijsheid en verstand,
De Geest van raad en heldenmoed,
De Geest van wetenschap en van Jehova's
vrees !
3. Jehova's vrees zal hem geheel doordringen ;
Niet naar den schijn der oogen zal hij rigten,
Noch naar 't gehoor der ooren vonnisfen ;
4. Hij wijst den armen onpartijdig regt,
En handhaaft steeds de zaak der wereloozen ;
Den onderdrukker treft de geesfel zijnes
monds,
En de adem zijner lippen doodt den boos-
wicht !
5. Gerechtigheid zal zijner lendenen,
En waarheid zijner heupen gordel zijn !
6. Dan

* *

6. Dan ziet men wolf en lam te zamen weiden , HOOFDST.
XI.
Den luipaard bij het bokje nederliggen ,
Het kalf, de leeuw en de os in eene kudde,
Een jeugdig knaapje weidt ze ;
7. Dan graast de beer gelijk de koe ,
In 't zelfde leger leggen zij haar jongen neder ,
De leeuw eet stroo gelijk een rund ;
8. Dan speelt de zuig'ling bij een adderhol ,
Het pas gespeende kind steekt, onbescha-
digd, zijne hand
In 't hol des bafiliken !
9. Geen leed, geen schade rigt men aan
Op mijnen ganschen heiligen berg,
Want de aard' zal vol zijn van Jehova's ken-
nis ,
Gelijk de wateren het bed der zee bedekken !

* *

10. Ja! in dien dag zal J E S S E's stam ,
Tot een banier der volken opgerigt,
De vraagbaak zijn der Heidenen,
En heerlijk zal zijn rustplaats wezen !
11. Dan zal de Heer, ten tweeden maal,
In zijnen arm vergaderen.,
En eigenen zich toe het overschot zijns volks,
Dat overbleef van Asfur,

HOOPDST.
XI.

En van Egypten, Pathros, Cusch en Elam,
Van Sineär, van Hamath en de aan zee ge-
legen streken.

12. Dan rigt hij een banier den Heid'nen op,
Vergadert Isrels ballingen,
Verzamelt Juda's verstrooiden,
Uit de vier hoeken des aardrijks.
13. Dan zal uit Efraïm de jaloezij geweken,
De vijandschap uit Juda zijn te niet gedaan;
Neen! Efraïm zal Juda niet benijden,
En Juda Efraïm niet meer benaauwen!
14. Maar zaam vereenigd zullen zij
Den Filiftijn, ten westen, op den schouder
vliegen,
En deelen zaam den buit van 't oosten;
Zij tasten Edom aan en Moab,
En dwingen Ammons volk tot onderwer-
ping!
15. Dan zal Jehova
Den inham van Egypten's meer verdroogen,
En, in een' magtigen stormwind,
Zijn hand bewegen tegen den Euphraat,
In zeyen beken hem verdeelen,
Dat men geschoeid daar door kan gaan.
16. Dan zal er een gebaande heerweg zijn,
Voor 't overschof zijns volks,

Dat

Dat overbleef uit Asfur,
 Gelijk er eens voor Isrel was,
 Toen 't uit Egypten toog.

HOOFDST.
 XI.

* * *

1. Dan hoort men uit uw' mond dit lied:

HOOFDST.
 XII.

Ik dank u, Jehova!
 Dat mij uw gramschap trof;
 Thans is uw toorn bedaard,
 En gij vertroost mij!

2. Zie! God is mijn Verlosfer,
 Ik ben gerust en zonder vrees,
 Mijn roem en lofzang is Jehova,
 Hij, Hij was mij ten redder!

3. Dan zult gij, juichende,
 Met volle stroomen putten,
 Uit bronnen van geluk en heil.

4. Dan zingt gij in dien dag:
 Looft Jehova, prijst zijn' naam,
 Maakt bekend den volken zijne daden,
 Vermeldt, hoe hoog zijn roem verheven is!

5. Prijst met snarenspeel,
 Wat Jehova heerlijk deed,
 De gansche aarde wete het!

6. Galmt en juicht al wat in Sion woont,
 Want groot is in uw midden,
 Isrels Heilige!

T 5

VER.

 V E R K L A R I N G.

Deze Godspraak, in den verhevensten en bloeiendsten stijl opgesteld, en even merkwaardig om haren gewigtigen inhoud, is echter over 't algemeen, zoo wij onpartijdig zijn willen, niet moeilijk te verstaan. Zij handelt van eenen Vorst uit het huis van David, die, met de uitmuntendste gaven bedeed, eene regering zou oprigten, waarin het grootste heil en voorspoed, met de onpartijdigste oefening des regts, en de zuiverste zeden zouden vereenigd zijn: onder wiens heerschappij de verstrooiden Israëls uit alle oorden verzameld, de twaalf stammen weder vereenigd zouden worden tot één volk, en gansch Israël van den lof des Heeren zou overvloeijen.

Uit deze opgaaf is het terstond reeds blijkbaar, dat wij hier in de eerste plaats aan den Mesfias denken moeten, en dat men volstrekt bepaald moet zijn, om Hem nergens, in alle de Profetien van J E S A Ï A S, te willen vinden, om dien grooten Zoon van David hier voorbij te zien. Inderdaad, in geenen der andere afstammelingen van Isäis huis, hebben die uitmuntende hoedanigheden, slechts van verre plaats

gehad, die wij hier vinden opgenoemd, en in de heerschappij van geen derzelve valt het kleinste deel des geluks, door den Profeet zoo uitmuntend beschreven.

Er zijn er, die hier aan Zerubbabel denken: maar waarlijk het zag er onder zijnen armen, ordeloozen hoop zoo gezegend niet uit, dat men slechts het geringste deel der hier voorgestelde beloften daarop zou kunnen toepassen. Andere meenen, dat deze voorzegging in Hizkias vervuld is: doch hoe moet men zich buigen en wringen, om in dezen, anders bekwamen en braven Vorst, de gaven te vinden vs. 2 en 3. gemeld, en waarvan sommige zelfs bovenmenschenlijk schijnen; of in zijne regering den vrede en het heil hier aangekondigd; of eindelijk, onder zijne heerschappij, de wederbrenging der stammen uit de verstrooiing. Men moet zich willekeurig geregtigd achten, om flauwere beduidenissen te geven aan de woorden en spreekwijzen, die hier voorkomen, zoo men, met eenigen zweem van waarschijnlijkheid, Hizkias en de laatste jaren zijner regering hier vinden wil.

Men zou kunnen vragen, of de zoon van David, hier bedoeld, niet als een wereldsch Vorst beschreven wordt, en of dit op den Mesias past? of men, onder de dagen des Nieuwen Testaments, dien vrede immer gezien heeft, die hier wordt beloofd? en eindelijk, of in deze Godspraak de Joden niet het begunstigd volk zijn, dat alle de voordeelen der re-

gering van Davids Zoon zou genieten, daar integendeel, de komst van Jezus in de wereld hun niet alleen geen voordeel heeft aangebragt, maar ook de oorzaak eener nieuwe verwerping is geworden? Op dit alles antwoorden wij, dat deze voorzegging nog maar in hare beginfelen is vervuld geworden; dat der Joden weêrspannigheid, en verwerping van hunnen Heiland, in het middellijke de oorzaak is, dat het heil, hier aangekondigd, hun nog niet is te beurt gevallen; en dat wij op gezag van PAULUS, *Rom. XI*, durven staande houden, dat de Joden eens den Mesfias als hunnen Koning zullen huldigen, en dat dan deze Godspraak, en alle dergelijke voorzeggingen, volkomen door de uitkomst zullen be waarheid worden. Inderdaad, zoo wij dit niet aannamen, zouden wij moeten stellen, dat de Mesfias, door de oude Profeten beloofd, een ander persoon was, dan Jesus, die in het vleesch is verschenen!

Deze Profetie loopt dus af. Eerst wordt de toekomstige Vorst voorgesteld, als een telg uit Davids huis, doch welk huis dan in eene diepe vernedering zich bevinden zou. vs. 1. Voorts meldt de Profet, welke uitmuntende gaven hem eigen zouden zijn. vs. 2, 3. Zijne regering zal de heerschappij der onpartijdige regtvaardigheid en blanke godvrucht wezen. vs. 4, 5. Zij zal eene heerschappij des vredes zijn, en de gouden eeuw op de aarde brengen. vs. 6—9. De Heidenen zullen onder zijn bestuur zich wenden tot den God van Jakob. vs. 10. De

verstrooide kinderen Israëls zullen uit alle einden der aarde verzameld worden. vs. 11, 12. Juda en Efraïm zullen geene twee onderscheiden Koningrijken meer zijn, maar broederlijk vereenigd, met ter zijde stelling van alle jaloezij, slechts één volk uitmaken. vs. 13, 14. Jehova zal de wederkeerende Israëlitén door zijne almacht behulpzaam zijn, en hun den weg naar hun land banen. vs. 15, 16. Eindelijk dan zal Gods volk de overvloedigste stof tot dankzegging en blijdschap hebben. XII: 1—6. In het laatste deel van het elfde Hoofdstuk, vs. 11—16, heerscht eene scliijnbare ordeloosheid, eene aangename verwarring, voortgevloeid uit de volheid van des Dichters bewogen hart, die hem telkens op hetzelfde voorwerp te rug brengt, om het wederom uit een nieuw, belangrijk oogpunt te doen beschouwen.

Den tijd, wanneer J E S A Ï A S deze voorzegging heeft uitgesproken, kunnen wij bij geene mogelijkheid bepalen: waarschijnlijk heeft hij een tijdstip uitgekozen, wanneer deze Profetie natuurlijk het sterkste op Vorst en volk werken moest; mischien in dien tijd, waarin Hizkias vreesde, dat de koninklijke linie van Davids huis in hem zou uitsterven, want eerst in het zeventiende jaar zijner regering werd zijn opvolger geboren. Doch het best is, hier onze onkunde openhartig te belijden.

vs. 1. „ Eens zal uit Jesse's afgehouden tronk
 „ Een rijsje botten,

„ Een

„ Een groenend lot uit zijne wort'len schie-
 „ ten :”

Dat hier een Vorst uit Ifaïs en Davids huis be-
 loofd wordt, is ontwijfelbaar. Doch dit huis wordt
 hier voorgefeld, als bij de geboorte van dien Zoon
 in een' diep vervallen' ftaat; geen groenende, wijd-
 uitgespreide boom, maar een *afgekapte tronk*, een
wortel, die alleen onder de aarde leeft, en daar
 fchijnt te rotten, maar die echter nog een jong lot
 en fcheute maken kan. Zoodanig was inderdaad de
 gefteeldheid van Davids huis, toen Jezus geboren
 werd, gelijk men uit de omftandigheden van Jozef
 en Maria beide kan opmaken. Zij, die deze Profetie
 van Hizkias verftaan, moeten zich grootelijks hier-
 mede verlegen vinden, en, ten minfte, den ganschen
 nadruk der gezegden wegnemen. *Tronk* is bij hen
 hetzelfde als *ftam*, en *wortel* beteekent bij vervan-
 ging den ganschen boom.

vs. 2. „ Jehova's Geest zal op hem rusten,
 „ De Geest van wijsheid en verftand,
 „ De Geest van raad en heldenmoed,
 „ De Geest van wetenfchap en van Jeho-
 „ va's vrees !”

De beloofde Vorst zou de alleruitmuntendfte hoe-
 danigheden bezitten, alles wat noodig is, om eenen
 volmaakten Heerfcher te vormen. *Wijsheid*, steu-
 nende

nende op *verstand* en verheven talenten, bestuurd door *raad*, beleid en overleg, voorgelicht door *wetenschap* en kundigheid, werkzaam in kracht en *heldenmoed*, beziel en veredeld door *vrees des Heeren!* Alle deze hoedanigheden worden voorgesteld als gaven van God, gewerkt en medegedeeld door zinnen *Geest*, die op dien grooten persoon zou *rusten*, dat is, niet maar voor een' tijd, maar altijd, onafgebroken in hem wonen. Hoe zeer wij nu aan de verdiensten van Hizkias hulde doen, moeten wij echter bekennen, dat de Profheet opgesmukte, en bijkans zou men zeggen vleijende, taal spreekt, indien hij dezen Koning bedoeld heeft, die, met alle zijne begaafdheden, niet van groote zwakheid is vrij te spreken, gelijk uit zijne vrees voor Sanherib, zijne kleinmoedigheid toen hij krank was, en zijn gedrag met de Babylonische gezanten blijkt: het is zeker een veel verhevener persoon, dien JES A ï A S hier op het oog heeft.

Daarenboven, bij dit en de twee volgende verzen, moeten wij ons nog eene andere bijzonderheid voor den geest roepen. Zoo menigwerf een Israëlitisch Dichter den hoogstmogelijken bloei zijnes Vaderlands wilde bezingen, zweefde hem het Rijk van Salomo voor zijne verrukte verbeelding; van Salomo, die door de natuur zelve met de edelste gaven van geest en verstand toegerust, bovendien van God al dat gene had ontvangen, wat in eenen volmaakten Vorst werd vereischt, en inzonderheid uitmuntte door eene
vaar-

vaardige en verstandige regtspleging. Geen wonder derhalve, dat wij hier dezelfde beelden aantreffen; doch alles in nog veel verhevener en krachtiger zin, zoo dat het geen wij van Salomo weten, gering is en bijkans verdwijnt, bij 't geen wij hier van den grootsten zijner Opvolgeren voorfpend vinden.

- vs. 3. „Jehova's vrees zal hem geheel doordrin-
 „ gen;
 „ Niet naar den fchijn der oogen zal hij
 „ rigten,
 „ Noch naar 't gehoor der ooren vonnis-
 „ fen.”

Het eerste lid van dit vers luidt in den grondtekst; *hij zal hem aanblazen door vrees van Jehova*; volgens anderen: *zijn ademen zelf zal vrees des Heeren zijn*: met andere woorden: *hij zal enkel, louter godyrucht wezen*. Men vergelijke de uitdrukking 2 Sam. XXIII: 3, waar David denzelfden perfoon noemt: *een Heerscher, de vrees des Heeren zelve!* Wat het overige van dit vers belangt, dit luidt reeds meer dan menschelijk: 't Is wel waar, dat een Regter, die alleen naar den uiterlijken fchijn, en naar getuigenis van anderen vonnist, wiens geoefend oordeel niet weet door alle fchijnbaarheden en duisternisfen heen te dringen, gelijk dit in zoo groote mate de gaaf van Salomo was, gevaar loopt om grovelijk mis te tasten: maar 't geen wij zien, en
 't geen

⁂ geen wij hooren is echter het voornaamste , dat wij hebben , om ons oordeel op te bouwen : men moet meer dan mensch , men moet God zijn , om in alle gevallen naar de verborgen gesteldheid der zaken , en naar de inwendige gezindheid van het hart te kunnen vonnisfen ; en nogtans niets minder dan dit schijnt de Profeet te voorspellen van zijnen be- doelden persoon.

- vs. 4. „ Hij wijst den armen onpartijdig regt ,
 „ En handhaaft steeds de zaak der were-
 „ loozen ;
 „ Den onderdrukker treft de geesfel zijnes
 „ monds ,
 „ En de adem zijner lippen doodt den boos-
 „ wicht ! ”

De regtvaardigheid van eenen Vorst moet zich voornamelijk omtrent de *armen* en *geringen* of *weer- loozen* toonen ; deze zijn het , die , onderdrukt , geen' toevlugt hebben dan hunnen Regter : de Groo- ten en Rijken weten zich zelve regt te schaffen , en zich tegen onderdrukking te beveiligen.

Doch een goedertieren Vorst loopt dikwerf gevaar van al te zachtmoedig te zijn ; terwijl hij den ver- drukten handhaaft , ontziet hij wel eens den ver- drukker te straffen. Maar de beloofde Vorst zou deze dwaze zachtmoedigheid niet kennen ; hij zou ook met *den staf* , met *den geesfel* zijns monds we-

ten te slaan, en met *den adem zijner lippen te dooden*. Niets is vruchtbaarder in gevolgen, niets is vreesfelijker dan eens Regters vonnis, waarvan zoodikwijls leven en dood afhangt! Schoon is derhalve de dichterlijke voorstelling van JESAIAS, die aan zijnen mond *een' staf en geesfel*, aan zijnen adem *eene doodende kracht* toeschrijft. Hij zal weten te straffen en te dooden, maar alleen de zulken, die de rust van zijne gezegende heerschappij zouden verstoren.

vs. 5. „Gerechtigheid zal zijner lendenen,
„En waarheid zijner heupen gordel zijn!”

Gerechtigheid en *waarheid* worden hier zamen-gevoegd, als *ware gerechtigheid* of *gerechtigheid op deugd gegrond*. *Waarheid* kan hier ook beteekenen *getrouwheid* aan eed en plicht. Worden deze deugden *de gordel* van den Vorst genoemd, de bedoeling is niet alleen, dat zij hem overal omringen zullen, en ten naauwste met hem vereenigd zijn; maar vooral, dat hij er zijne eer en zijnen roem in zal stellen, dat zij zijn grootste sieraad zullen uitmaken. Want in *den gordel* stelde men een groot gedeelte van de pracht der kleeding. Gerechtigheid en waarheid zullen hem meer versieren dan zijn vorstelijke gordel!

vs. 6. „Dan ziet men wolf en lam te zamen weiden,
„Den

- „ Den luipaard bij het bokje nederliggen ,
 „ Het kalf , den leeuw en d'os in ééne
 „ kudde ,
 „ Een jeugdig knaapje weidt ze ;
 7. „ Dan graast de beer gelijk de koe ,
 „ In 't zelfde leger leggen zij haar jongen
 „ neder ,
 „ De leeuw eet stroo gelijk een rund ;
 8. „ Dan speelt de zuig'ling bij een adder-
 „ hol ,
 „ Het pas gespeende kind steekt , onbescha-
 „ digd , zijne hand
 „ In 't hol des basliskens !”

Deze gansche voorstelling behelst niets anders , dan eene dichterlijke schilderij van het geluk dier tijden , die men onder de regering van den Mesfias zou beleven. Men treft dergelijken ook bij de Latijnsche en Grieksche Poëten aan. Verg. HESIOD. ε. κ. η. vs. 108 *sqq.* VIRGIL. *Buc. Ecl.* IV. OVID. *Metam.* l. I. v. 89 *sqq.* en anderen.

Oudtijds onderzocht men , wat men in den geestelijken zin door *wolven* , *lammeren* , *koeijen* , *leeuwen* , *kinderen* en *basliskens* te verstaan had , en het was niet moeilijk vele vernuftige dingen daaromtrent te zeggen : thans is men genoegzaam overeengekomen , dat de uitlegging des Bijbels niet op zulke vernuftspelingen , en onbewijsbare onderstellingen steunt.

Wij vinden hier eene beschrijving, eerst van eenen algemeenen, ongestoorden vrede, die door geene kwaadwilligen gestoord of afgebroken zou worden; de leeuw, de wolf, de beer, zouden hunne wreedheid, de slang zijn vergif verloren hebben: men zou nergens vrees, noch gevaar hebben, alles zou overal en van rondom beveiligd en bevredigd wezen.

Ten andere: schilderijen van dezen aard zijn, bij de Dichters, voorstellingen eener gouden eeuw, waarin de Goden met de menschen verkeerden, en alle heil op hen deden nederstroomen. Zoo stellen wij ons ook nog het Paradijs der onschuld voor; ook daar vertegenwoordigen wij ons adders zonder venijn, wilde dieren zonder woestheid. JES A Ï A S wil dus zeggen: het geluk dier tijden zal zoo groot wezen, dat Edens Paradijs zal schijnen op de aarde wedergekomen te zijn.

In de schildering dezer gulden eeuw overtreft onze Profet alle andere Dichters, van wie ons over hetzelfde onderwerp iets nagelaten is.

Wij vinden bij dezen ook wolf en lam te zamen, tijgers en beeren tam en handelbaar geworden, slangen zonder vergif; maar JES A Ï A S voegt er hier en daar nog een' oorspronkelijken trek bij: bij voorbeeld, men ziet het wild en tam gedierte niet alleen in ééne weide grazen, maar ook hunne jongen in één leger leggen; een klein knaapje is de hoeder van leeuwen en luipaarden. Hij plaatst, bij het hol van adders en basilisken, een' zuigeling, een pas gespeend kind;

doet

doet hen daar zorgeloos spelen, de teedere handjes in hunne hollen steken, en onbeschadigd weder te rug trekken. Hier aan herkent men de schilderachtige manier van eenen wären Dichter.

Voorts ziet ieder, dat deze gelukkige en vreedzame tijden van des Mesias regering eerst te wachten zijn aan het einde dezer huishouding; dat zij althans bezwaarlijk van de eerste dagen des Nieuwen Testaments kunnen verklaard worden.

vs. 9. „ Geen leed, geen schade rigt men aan
 „ Op mijnen ganschen heiligen berg,
 „ Want de aard' zal vol zijn van Jehova's
 „ kennis,
 „ Gelijk de wateren het bed der zee bedek-
 „ ken!”

Het eerste lid van dit vers is eigenlijk de uitlegging der vorige zinnebeelden: er zal in den zetel van des Mesias bestuur, in zijn Rijk en heerschappij onafgebroken vrede en geluk heerschen. En dit geluk zou op *verlichting* gebouwd zijn, niet op de ingebeelde verlichting van menschelijke wetenschappen, maar op de ware verlichting van *kennis* en vreeze *des Heeren*, die op de aarde zoo overvloedig zou zijn, dat al wat men overvloedig, breed, en diep, en onmetelijk noemen kan, het afbeeldsel daarvan zou kunnen heeten; *gelijk de wateren die de zee*, eigenlijk *de kom of bedding der zee bedekken*. In onzen stijl:

het zou eene kennis zijn, overvloedig, ruim en onmetelijk gelijk de Oceaan!

vs. 10. „ Ja! in dien dag zal Jesfe's stam,
 „ Tot een banier der volken opgerigt,
 „ De vraagbaak zijn der Heidenen,
 „ En heerlijk zal zijn rustplaats wezen!”

De toebrengring der Heidenen tot het Rijk van den Mesfias; of liever de hulde, die de vreemde volken aan Hem zullen bewijzen, als hij in zijn Koningrijk zal gekomen zijn, wordt hier dus voorgesteld. Ifaïs afftammeling is een boom, onder wiens fchaduw men eene rustplaats heeft, niet alleen genoegelijk, maar heerlijk, uitmuntend en prachtig: derwaarts vloeijen dan ook de Heidenen zamen, als tot een orakel, om de bevelen hunnes heils te ontvangen, en beftuurd te worden in hunne belangen. Op Sion is de tempel der gansche aarde! Sions Vorst is als eene banier opgerigt, tot dewelke zich de volken verzamelen, gelijk verftrooide krijgsbenden naar de plaats, waar de opperveldheer het veldteeken geplant heeft, tot het feïn der vereeniging van de gansche krijgsmagt!

vs. 11. „ Dan zal de Heer, ten tweeden maal,
 „ In zijnen arm vergaderen,
 „ En eigenen zich toe het overschot zijns
 „ volks,

„ Dat

- „ Dat overbleef van Asfur,
 „ En van Egypten, Pathros, Cusch en
 „ Elam,
 „ Van Sincâr, van Hamath en de aan
 „ zee gelegen streken.
 12. „ Dan rigt hij een banier den Heid'nen
 „ op,
 „ Vergadert Isrels ballingen,
 „ Verzamelt Juda's verstrooiden,
 „ Uit de vier hoeken des aardrijks.”

De landen der verstrooiing, werwaarts Israëls en Juda's ballingen hier gesteld worden verdreven te zijn, zijn, vooreerst, alle bekende Rijken en gewesten, ten Oosten, ten Noorden en ten Zuiden, waarmede Israëel eenige gemeenschap had: ten Oosten *Asfur*, *Elam*, een gedeelte van Perzie, *Sincâr* een Babylonisch gewest: ten Noorden *Hamath*, tusschen den Libanon en Anti-Libanon: ten Zuiden *Egypten*, dat is, Neder-Egypten, *Pathros*, Thebaïs of Opper-Egypten, en *Cusch*, de naam van Ethiopiën, Abysiniën en een gedeelte van gelukkig Arabien. Maar hierbij voegt de Profeet, ten tweede, den ganschen overigen aardbodem, onder de benamingen van *de kusten der zee*, bijzonder van de Middellandsche zee, Italië, Griekenland enz.; en eindelijk *de vier hoeken des aardrijks*, waarbij geen Gewest of Staat is uitgesloten. Wij kunnen dus de verstrooiing der Israëlitën, waarvan hier gesproken wordt, nergens

gens anders van verklaren, dan van hunne verwerping onder de dagen van het Nieuwe Testament.

Deze plaats begunstigt dan het gevoelen der genen, die stellen, dat de toebrenging der Joden tot hunnen Mesfias gegaard zal gaan met hunne hereeniging als eên geheel volk, en hunne wederbrenging in het land Kanaän, de erve hunner vaders. En inderdaad dit is niet in alle opzigten onwaarschijnlijk: dat land is de ziel van alle de beloften, immer aan de natie gedaan, het onderpand van Gods gunst voor dezelve, gelijk hare verwerping altijd voltooid en gevolgd werd van hare verbanning uit deze dierbare gewesten. Indien ook der Joden bekeering nationaal zal zijn, en tot de geheele masfa des volks zich uitstrekken, zoo schijnen zij te voren weder een volk te moeten worden, en waar zullen zij dit op den aardbodem worden kunnen, dan in hun eigen land?

Daartoe zal *God hen dan ten tweedenmaal in zinnen arm vergaderen, en zich toeëigenen*: de eerste maal deed hij het, toen zij uit Egypten togen, en hij hen in het beloofde land invoerde; want dat de Profeet daarop doelt, blijkt uit het vervolg, vs. 15, 16. *Onder de Heidenen*, waar zij zich in hunne verstrooiing bevinden zullen, *zal God hun ecne banier oprigten*; het zinnebeeld is verklaard bij vs. 10; de meening is: God zal hun het fein van hunnen optogt uit de landen hunner ballingschap geven, en de plaatsen hunner verzameling hun aan-

wijzen. Nog meer, God zou der volken harten bewegen, of door omftandigheden noodzaken, om zijn volk uit hun midden te laten trekken; deze verhuizing toch der gansche Joodsche natie zal niet overal even gemakkelijk kunnen toegaan, daar het belang van vele Staten, bijzonder van de handeldrijvende, met het aanwezen der Joden in hunnen tegenwoordigen toestand, naauw verbonden is. Doch God, die zijn Israël uit den ijzeröven van Egypten wist te verlossen, zal hen ook wel, van onder het minder dwingend juk der Europésche en Afiatische Vorsten, weten vrij te maken.

- vs. 13. „ Dan zal uit Efraïm de jaloezij geweken,
 „ De vijandschap uit Juda zijn te niet ge-
 „ daan;
 „ Neen! Efraïm zal Juda niet benijden,
 „ En Juda Efraïm niet meer benaauwen!”

De jaloezij en vijandschap van de Stammen is waarlijk de grootste geesfel geweest voor Israël. In 't bijzonder had dezelve plaats tuschen Juda en Efraïm, de twee hoofdstammen van het gansche volk, bijkans gelijk in magt, en beide ijverende naar het hoogste aanzien en bewind. Reeds in vroege tijden zag men de ongelukkige gevolgen van dezen nijd en ijverzucht, maar eindelijk barstte zij in de rampzaligste verdeeldheid uit, bij de scheuring des volks in twee Rijken, onder Rehabeam en Jerobeam.

Van toen af begon Israëls verdeelde magt tegen hare vijanden niet meer te kunnen opwegen, en dikwijls beoorloogden de broederlijke Rijken malkander, en verzwakten zich onderling. Zou men nu, als de twaalf Stammen weder in hun vaderland zouden gekomen zijn, daar weder de oude, jammerlijke tooneelen van nijd en vijandschap vernieuwd zien? zou Israël weder in twee Rijken verdeeld zijn, gelijk in vorige dagen? Neen: zegt de Profeet, de Stammen zullen als broeders zamen leven, onder één bewind vereenigd, en de magtigste zullen elkander het op- pergezag niet meer betwisten.

vs. 14. „ Maar zaam vereenigd zullen zij
 „ Den Filistyn, ten westen, op den schou-
 „ der vliegen,
 „ En deelen zaam den buit van 't oosten;
 „ Zij tasten Edom aan en Moab,
 „ En dwingen Ammons volk tot onder-
 „ werping!”

De algemeene zin van dit vers is: de Stammen Israëls, Efraïm en Juda, zullen dan, verre van nijd en tweedragt, zelfs hunne magt en legerbenden vereenigen, gelijk in Davids tijden, om de vijanden, die een gedeelte hunnes lands in bezit zullen genomen hebben, te verjagen, de omliggende volkeren tot gehoorzaamheid te brengen, en gansch Israël in het gerust bezit zijner erfenis te vestigen. Door *Filisty-*
nen,

nen, Edomiten, Moäbiten, Ammoniten, moeten wij de volkeren verstaan, die de landen bewonen zullen, welke oudtijds de *Filistynen, Edomiten* enz. bewoonden. De Profheet kon aan de bewoners dezer landstreken geene andere namen geven, dan zij in dien tijd droegen, en dus zou het dwaas zijn te stellen, dat deze Profetie niet van het laatste der dagen verklaard kan worden, om dat er thans geene *Filistynen* enz. meer zijn. MICHAËLIS heeft hier over eene zeer goede aanmerking.

- vs. 15. „ Dan zal Jehova
 „ Den inham van Egypten's meer ver-
 „ droogen,
 „ En, in een' magtigen stormwind,
 „ Zijn hand bewegen tegen den Euphraat,
 „ In zeven beken hem verdeelen,
 „ Dat men geschoeid daar door kan gaan.
 16. „ Dan zal er een gebaande heerweg zijn,
 „ Voor 't overschot zijns volks,
 „ Dat overbleef uit Asfur,
 „ Gelijk er eens voor Isrel was,
 „ Toen 't uit Egypten toog.”

Deze voorstelling is hoog dichterlijk en zinnebeeldig: de algemeene bedoeling is in het zestiende vers begrepen. God zal zijn volk, wanneer het uit zijne verstrooijing te rug komt, den weg banen en alle hindernissen uit den weg ruimen! De vergelijking is
 uit

uit de oude geschiedenis ontleend, den doorgang door de Roode Zee, en door den Jordaan. God zou dezelfde blijken zijner bijzondere tusfchenkomst, en waar het noodig was, foortgelijke magtige wonder-teekenen verrigten, als oudtijds, om zijn volk een' onverhinderden ingang in Kanaän te geven. De *Roode Zee* is hier behouden, en wel bijzonder, die westelijke inham derzelve, waar Israël voorheen doorgestaan was; doch voor den *Jordaan* vinden wij hier den *Euphraat*, als welke door een groot deel der wedergekomenen zou moeten overgetogen worden. De verdrooging van denzelven zou, niet gelijk die van den Jordaan voorheen, maar op eene bijzondere wijze geschieden: een stormwind zou dien in zeven armen verdeelen, en hier door zou hij zoo droog worden, dat men hem geschoeid, dat is, droogvoets zou kunnen overtrekken. Wij moeten ons wachten, om hier niet te veel aan de eigenlijke letter te blijven hangen, maar ons, in zulke duistere stukken, bijzonder bepalen tot de algemeene bedoeling van het zinnebeeldig voorstel (*).

Ver-

(*) Deze aanmerking is over het geheel van veel gewigt, en men zou, niet zonder grond, uit dezelve kunnen afleiden, dat bij de verklaring van vs. 12, 13 en 14 ook door ons tegen dezen regel is gezondigd. Wij hebben echter niet van ons kunnen verkrijgen, het aldaar ter nedergestelde achter te laten, doch begeeren ook hetzelfde niet hooger op te

Verdroogen. Wij volgen hier eene verschillende lezing. Er staat in den gewonen tekst: *door plegtige verbanning aan de vernietiging toewijden*, welke uitdrukking echter, van een meer gebezigd, niet anders kan beteekenen, dan hetzelfde *uitdroogen*, gelijk dit hier daarenboven uit den ganschen zamenhang blijkt.

XII^{de} H O O F D S T U K.

- vs. 1. „ **D**an hoort men uit uw' mond dit lied:
 „ Ik dank u, Jehova!
 „ Dat mij uw gramfchap trof;
 „ Thans is uw toorn bedaard,
 „ En gij vertroost mij!
 2. „ Zie! God is mijn Verlosfer,
 „ Ik ben gerust en zonder vrees,
 „ Mijn roem en lofzang is Jehova;
 „ Hij, Hij was mij ten redder!”

Dit Kapittel teekent ons, hoedanig de staat der kerke zijn zal onder het bestuur van den Mesfias; met twee trekken wordt de gansche fchilderij voltooid: de natie zal gelukkig zijn; en zij zal haar geluk ge-
 voe-

geven, dan als eene gifting, die, bijkans onwillig, bij het lezen van dergelijke woorden, en het befchouwen van de zonderlinge lotgevallen der merkwaardigfte natie, zich aan den geest als 't ware opdringt.

voelen, en Gode de eer en den lof er voor toebrengen. Hoedanig haar geluk zijn zal, kan men uit vs. 1 opmaken: zij zal daarbij hare vorige rampen vergeten, en voor dezelve danken, dewijl God haar over dezelve *getroost*, dat is, het geleden leed dubbel zal vergoed hebben. Als wij nu de zwaarte van het oordeel nagaan, waaronder de Joodsche natie zucht, hare verwerping sedert zoo veele eeuwen, der ellendigen staat, waarin zij zich bevindt, in verachting, armoë en verdrukking, en wij verbeelden ons haar aanstaand geluk zoo groot, dat zij daarbij al het vorige zal vergeten, en alle ramp er door vergoed zal wezen, dan voorzeker krijgen wij geene geringe denkbeelden van haren toekomstigen luisterrijken staat.

In het tweede vers is eene verschillende lezing, die, wat den zin betreft, echter van weinig beduidenis is, en waarover men de meeste Uitleggers kan nazien.

vs. 3. „ Dan zult gij, juichende,
 „ Met volle stroomen putten,
 „ Uit bronnen van geluk en heil.”

Men heeft buiten twijfel in de zinnebeeldige uitdrukkingen van dit vers te veel geheimenissen gezogt, niet alleen wanneer men door deze *heilfonteynen*, of den Zaligmaker verstond, of den Heiligen Geest, of het woord des Euangeliums; maar ook, wanneer men te zorgvuldig onderzocht, van waar het zinnebeeld

beeld hier ter plaatse ontleend is. De Joden dachten, dat de uitdrukking doelde op de plegtigheid der waterplenging, die op het loofhutten-feest plaats had, wanneer men water uit de fontein Siloach schepte, en voor het aangezigt des Heeren uitstortede; wij zouden hiervan niet afkeerig zijn, indien het slechts bleek, dat deze gewoonte, die zeker onder den tweeden tempel schijnt plaats gehad te hebben, reeds in zwang geweest is, toen JESAIAS dit schreef. Andere denken, dat de Profeet zinspeelt op het geen den Israëliteten te beurt viel, toen zij, uit Egypten pas opgetogen, te Elim kwamen, daar zij twaalf fonteinen vonden. Mischien is de bedoeling veel eenvoudiger, en het zinnebeeld gewoon, gelijk men spreken kan van bronnen des geluks, zonder daarom bepaaldelijk op de eene of andere eigenlijke bron het oog te hebben. Wij geven dan den zin van dit vers bij omschrijving dus op: *Gij zult alle bronnen des geluks voor u geopend en ontspringen zien, en gij zult met gansche stroomen uit dezelve putten en scheppen!*

- vs. 4. „ Dan zingt gij in dien dag:
 „ Looft Jehova, prijst zijn' naam,
 „ Maakt bekend den volken zijne daden,
 „ Vermeldt, hoe hoog zijn roem verhe-
 „ ven is!
5. „ Prijst met snarenspel,
 „ Wat Jehova heerlijk deed,

„ De

„ De gansche aarde wete het!
 vs. 6. „ Galmt en juicht al wat in Sion woont,
 „ Want groot is in uw midden,
 „ Isrels Heilige!”

Eigenlijke verklaring zie ik niet, dat deze verzen noodig hebben: de Joodsche natie gevoelt haar geluk, en boezemt haar gevoel uit door plechtig gezang en snarenspel. Door *den Heiligen Israëls*, in het slot van vs. 6, schoon dit de gewone benaming van Israëls God is, zullen velen hier liefst bepaaldelijk den Messias verstaan, welke gelooven, dat bij de weder-aanneming der Joden, de Verlosser zelve op aarde zal wederkomen, en als het zichtbaar Hoofd zijne uitverkoren gemeente op aarde besturen, meenende zulks in den waren geest der oude en latere voorzeggingen begrepen te zijn.

XIII^{de} H O O F D S T U K,

XIV^{de} H O O F D S T U K. vs. I tot 27.

1. **P**rofetie tegen Babel, aan J E S A Ï A S, den HOOFDST.
XIII.
zoon van Amoz, geopenbaard.

* * *

2. Plant op een' hoogen berg de veldbanier,
Roept hen met luider stem,
Wenkt met de hand,
Dat zij de poorten der Magtigen binnen
trekken.
3. Ik gaf bevel aan mijn gewijde benden,
Ik riep mijn heldenschaar bij een,
Die mijne wraak ten dienste staan,
Die trotsch en moedig hupp'len naar den
slag!
4. Daar hoort men op de bergen reeds
't Gewoel, 't gedruisch van digte drommen,
't Geraas van gansche Koningrijken,
Van zaamvergaarde natien,
Jehova Zebaoth
Monstert het heer ten strijde!

HOOFDST.
XIII.

5. Zij komen uit verre gewesten,
Van de einden des hemels komen zij,
Jehova en de dienaars zijner wraak,
Om te verwoesten 't gansche land.
6. Schreit en jammert! want Jehova's dag ge-
naakt,
Hij komt, als een verwoesting des Almag-
tigen!
7. Reeds worden aller handen slap,
En ieders hart smelt weg.
8. Zij sidderen, door angst en weeën,
Door bange barensweeën aangegrepen,
De een ziet, ontsteld, den ander aan,
En aller aangezigten zijn als vlammen!
9. Zie! hij komt, Jehova's dag,
Verbolgen, wreed, in blakenden toorn,
Verdelging treft het gansche land,
En 't snood geslacht, dat daarin woont.
10. Des hemels starren en Orions
Doen haren glans niet flikkeren,
De zon verduistert in het opgaan,
De maan weêrhoudt haar schijnsel!
11. Zoo straf ik aan de wereld hare gruw'len,
En zoek het kwaad der boozen t' huis,
En demp de hoovaardij der trotschen,
Verneder der tirannen euvelmoed!

12. Dan wordt een mensch van duurder prijs dan goud,
 Dan 't fijnste goud van Ophir. HOOFDST.
XIII.
13. Dan davert de hemel,
 En de aarde beeft uit hare plaats,
 Door Jehova Zebaoths verbolgenheid,
 Ten dage, dat zijn toorn ontbrandt!
14. Zie! als verjaagde hinden,
 Gelijk verstrooide schapen vlugten zij,
 Elk naar zijn volk en land.
15. Die d'overwinnaar valt in handen, wordt
 doorboord,
 En die zich bergt valt insgelijks door 't
 zwaard.
16. Ach! voor hunne oogen
 Verplettert men hun' zuigelingen,
 En plundert hunne huizen,
 En schendt men hunne vrouwen!
17. Zie! ik verwek de Meden tegen hen;
 Die zilver niet achten,
 En goud niet begeeren;
18. Wier bogen den jongeling verpletteren,
 Der vrucht des buiks zich niet ontfermen
 zullen,
 Wier oog geen' kinderen verschoont.
19. En zoo zal Babel,

HOOFDST.
XIII.

Der Koningrijken luister,
De trots en glorie der Chaldeen,
Als Sodom en Gomorra zijn,
Door God verdelgd.

20. Zij wordt niet meer herbouwd in eeuwig-
heid,

Niet meer bewoond, in 't verfte nageslacht,
Daar zal zelfs de Arabier zijn tent niet span-
nen,

Geen Herders hunne kudden legeren.

21. Daar zal de boschkat nederliggen,
En 't geen nu huizen zijn met naar gehuil
vervullen,

Daar zullen struizen wonen,
En fatyrs huppelen,

22. Eens weêrgalmen de paleizen
Van der wolven gehuil
Van der draken geschreeuw de lustgebou-
wen ;

Haar tijd genaakt, hij komt,

Haar onheils dag wordt niet verschoven!

HOOFDST.
XIV.

1. Zoo zal Jehova over Jakob zich ontfer-
men,

En Israël beminnen als weleer,

Hen in 't bezit huns lands herstellen;

Dan

Dan zal de vreemdeling zich tot hen voegen,
 HOOFDST.
 XIV.

En hangen 't huis van Jakob aan:

2. Dan voert Isrel volken met zich naar zijn woonplaats,

Bezit hen in Jehova's land, als flaven en flavinnen,

Voert met zich weg, die voormaals hen ontvoerden,

En heerscht dan over zijn tirannen.

3. En als Jehova u dan rust gegeven heeft,

Van uwen zuren arbeid,

Van al uw leed en harde flavernij,

4. Dan zingt gij dit lied van Babels Koning:

* *

Hoe! is de Tiran weg?

Is de onverzaad'lijke niet meer?

5. Brak dan Jehova

Den staf der booswichten,

Den sceptor des geweldenaars?

6. Die woedend volken floeg,

En zonder op te houden floeg,

Die grimmig hen beheerschte,

Vervolgde, en niets verschoonde!

7. Hoe rustig, kalm, is nu de gansche aarde,

HOOFDST.
XIV.

- En barst in vreugdegalmen uit:
8. De dennen zelfs verheugen zich,
De ceed'ren Libanons:
„ Sints gij daar nederligt,
„ Komt niemand om ons af te houwen!”
9. Het doodenrijk beneden
Raakt in oproer bij uw komst,
En wekt de schimmen op,
De aloude wereld-tirannen,
En doet der volken Koningen
Van hunne zetels rijzen,
U te gemoet.
10. Zij spreken, beurtelings, u toe
En zeggen:
„ Ook gij, als wij, tot niet geworden?
„ Ook gij aan ons gelijk?
11. „ Gedaald in 't schimmenrijk is uwe pracht,
„ Uwer luiten geklank!
„ Wormen zijn uw bed,
„ En maden zijn uw deksel!
12. „ Hoe vielt gij uit den hemel, Morgen-
„ star,
„ Gij zoon des dageraads!
„ En werd in 't stof ter neêrgehouden,
„ Gij volken-verdelger!

13. „ Spraakt gij niet in uw hart:
 „ Ten hemel wil ik stijgen,
 „ En heffen mijn' troon
 „ Ver boven de starren Gods,
 „ En zitten op den berg der Goden,
 „ In 't ontoegank'lijk Noorden!
14. „ Der wolken heuvelen beklim ik,
 „ En word gelijk den Allerhoogsten!....
15. „ Ja! in de hel zijt gij ter neêrgeftort,
 „ In 't diepst des diepen afgronds!”
16. Elk die u ziet, beschouwt u,
 Hij staat opmerkend stil:
 „ Is dat de man,
 „ Die de aarde stelde in rep en roer,
 „ En Koningrijken sidd'ren deed?
17. „ Hij, die de wereld in een woestenij ver-
 „ keerde,
 „ Die steden slechte, en zijn gevangen
 „ Nooit naar hun haardsteên keeren liet?
18. „ Der volken Koningen allen
 „ Liggen daar neder, met eere,
 „ Elk in zijn vaderlijk graf;
19. „ Maar gij, als een verfoeijelijke telg,
 „ Zijt weg geworpen, buiten uwe graf-
 „ steê,

HOOFDST.
XIV.

- „ Omkleed met lijken, met doorboorden,
 „ ligt gij daar,
 „ Uw ligchaam, wreed vertrapt, daalt in
 „ den steenkuil neêr!
20. „ Neen! gij wordt niet als zij begraven,
 „ Om dat ge uw land vernield,
 „ Uwe onderdanen hebt vermoord.....
 „ Der boozen zaad wordt niet genoemd in
 „ eeuwigheid!”
21. Rig't voor zijn kinderen een bloedbad aan,
 Om hunner vaad'ren gruwelen,
 Dat zij niet opstaan,
 En 't aardrijk andermaal vermeerst'ren,
 Dat weêr de wereld vol van steden worde!
22. Ja! Ik, zoo spreekt Jehova Zebaoth,
 Ik zelf verhef mij tegen hen,
 En roei van Babel uit en naam en overblijffsel,
 En zoon en naneef, spreekt Jehova!
23. Ik maak het tot der egelen verblijf,
 Verkeer 't in een moeras,
 En stort het in den afgrond der verwoesting
 neêr,
 Zoo spreekt Jehova Zebaoth!
- * * *
24. Zoo zwoer Jehova Zebaoth:

Zal

Zal 't niet, gelijk Ik overdacht, ook wezen, HOOFDST.
 Gelijk Ik het besloot, geschieden! XIV.

25. Gelijk ik Asfur in mijn land verbreken,
 En op mijn bergen hem vertreden zal,
 Dat van zijn juk mijn volk ontslagen worde,
 Zijn last van hunnen schouder valle!

26. Dit is Jehova's raad,
 Die over 't aardrijk is besloten,
 En dit zijne uitgestrekte hand,
 Die alle volken dreigt.

27. Zie! Jehova Zebaoth besloot het,
 Wie zal het dan verijdelen?
 Hij strekt zijn' arm,
 Wie zal dien keeren?

 V E R K L A R I N G.

Met dit Hoofdstuk begint een nieuw gedeelte van dit boek, 't welk alleen Godspraken behelst, omtrent vreemde volken, die tot het Israëlitische in eenige betrekking stonden; en welk gedeelte tot aan het einde van het XXIII^{te} Hoofdstuk doorloopt. Deze eerste afdeeling van hetzelfde behelst de voorzegging van den ondergang der Babylonische Alleenheersching; de bemagtiging en verwoesting der stad Babel, die de zetel derzelve zijn zou.

De opkomst en voortgang der Babylonische Heerschappij, gebouwd op den ondergang der Asfyrische, ligt zeer in 't duister, gelijk ook de staat van het Babylonische Rijk onder de Alleenheersching der Asfyriers. VITRINGA heeft hier omtrent een' schat van geleerdheid, en oudheid-kundige onderzoekingen ons nagelaten. Onder Nebucadnezar was de Babylonische Monarchij in haren vollen luister, en het werktuig in Gods hand, tot verwoesting van den Joodschen Staat, en de wegvoering des volks uit het land zijner vaderen. De verlossing der Joden, uit deze gevangenis en ballingschap, zou het uitwerkfel
zijn

zijn moeten van de vernietiging der Babylonische Heerschappij, en deze wordt hier door JESAIAS voorspeld. Toen JESAIAS dit uitprak en schreef, bestond er nog geene Babylonische Alleenheersching, het was zelfs niet waarschijnlijk, dat er ooit eene zijn zou, veel min, dat zij Juda in ballingschap zou wegvoeren, en nog minder, dat zij door de Meden en Perfen, die toen nog naauwelijks bekend waren, zou uitgeroeid worden. Het Goddelijk gezag van JESAIAS wordt dan door deze voorzegging ten hoogste bekrachtigd, gelijk dit door MICHAËLIS uitvoerig is aangetoond.

De voorzegging behelst voornamelijk de inneming, en verwoesting van Babel, den Rijkszetel der Monarchij, om dat met de verovering van deze stad, die Alleenheersching een einde nam; om dat doorgaans, en vooral in dien tijd, de inneming der hoofdstad den ondergang des Rijks voltooide.

Babel, de oudste stad der wereld na den zondvloed, welker stichting *Gen. XI.* reeds verhaald wordt, ontving haren naam van de spraakverwarring, bij het bouwen des beroemden torens. Zij lag in de vlakte van Sinear, en werd door een' arm van den Euphraat, op welks beide oevers zij gebouwd was, doorsneden. Zij was in haren bloei de rijkste en prachtigste stad des aardbodems, en tevens de sterkste, dewijl hare muren gezegd worden meer dan honderd ellen hoog geweest te zijn, en zoo dik, dat boven op dezelve vier wagens elkander gemakkelijk konden

voorbij rennen. Hij, die deze onwinbare stad, door eene meesterlijke krijgslist, bij verasping bemagtigde, was Cyrus, aan het hoofd van het zegepralend heer zijner Perfen en Meden.

De Godspraak, die wij voor ons hebben, verdeelt zich aldus: Kap. XIII. wordt de verovering en verwoesting van Babel, onder de sterkste zinnebeelden, en met de uitdrukkelijkste bewoordingen, aangekondigd. Kap. XIV: 1 — 3 de verlossing, die daardoor te beurt zou vallen aan Gods volk, dat dan onder de magt der Babyloniers zou zuchten. Eindelijk wordt den verlostten Israëliten een prachtig triumflied in den mond gelegd, om te zingen bij de nederlaag van Babels Vorst, vs. 4 — 27.

De aankondiging van Babels ondergang, Kap. XIII, geschiedt op eene hoogst dichterlijke en schilderachtige wijze. Jehova zelf is de aanvoerder en het Opperhoofd van het magtige heer, dat Babel moet innemen. Hij geeft hetzelfde bevel, om zich te vergaderen en aan te rukken. Hij plant de krijgsbanier, en roept het leger met allerlei gebruikelijke seinen samen vs. 2, 3. De Profeet ziet, in zijne verbeelding, deze talrijke en dappere benden bij één trekken, door Jehova monsteren, en aanrukken tot uitvoering van Gods wraak vs. 4, 5; zijn bewogen hart voorziet de rampzalige tooneelen, die nu staan geopend te worden; de verflagenheid en angst aan de eene, de woede aan de andere zijde; moord, bloedstorting, vrouwenchennis, en wat de wreedheid

flechts

hechts ijsfelijk bedenken kan! vs. 6—18. Eindelijk het lot van Babel, na dat het den Overwinnaar in handen zou gevallen zijn, deszelfs onherstelbare verwoesting en uitdelging, vs. 19—22.

vs. 1. „Profetie tegen Babel, aan JESAIAS,
„den Zoon van Amoz, geopenbaard.”

Over dit opschrift der Godspraak, hebben wij niets bijzonders aan te merken; voor het woord *Profetie* staat eigenlijk *Last*, dat gene, namelijk, 't welk de Profeet *gelast was* van Gods wege aan te kondigen.

vs. 2. „Plant op een' hoogen berg de veldbanier,
„Roept hen met luider stem,
„Wenkt met de hand,
„Dat zij de poorten der Magtigen binnen
„trekken.”

Jehova, de Opperveldheer, wil het leger zamen trekken, dat tegen Babel niet alleen moet aanrukken, maar ook de stad innemen, *door de poorten der Magtigen binnen trekken*. Babylons poorten, worden *poorten der Magtigen, der Vorsten* genaamd, om het vermogen, den rijkdom en de pracht van de bewoners der stad. Tot zamenroeping des legers gebruikte men herauten, die met de hand wenkten, en met luiderstemme riepen, op bergen en heuvels,
ook

ook wel met de bazuin of trompet het fein der vergadering gaven. Het voornaamste fein echter was, het planten der krijgsbanier op hooge gebergten, waarvan wij reeds te voren bij Kap. XI: 10 gesproken hebben.

Roept HEN. Er wordt hier niet gezegd, *wie* het zijn, die zamen geroepen worden; de Profet onderstelt het als eene bekende zaak, en het zal uit het vervolg zijner redevoering blijken, wie hij bedoelt. Deze verzwijging behoort tot de kracht van den dichterlijken spreektrant.

vs. 3. „ Ik gaf bevel aan mijn gewijde benden,
 „ Ik riep mijn heldenschaar bij een,
 „ Die mijne wraak ten dienste staan,
 „ Die trotsch en moedig hupp'len naar
 „ den slag!”

De krijgsbenden van Cyrus worden hier Jehova's *gewijden, geheiligden* genoemd, als door hem verkorene, bestemde, en toegeruste tot volvoering zijner plans. — Het laatste lid van dit vers luidt, naar den aard der Hebreeuwse taal, letterlijk aldus: *mijne vrolijk huppelende en trotsche.*

vs. 4. „ Daar hoort men op de bergen reeds
 „ 't Gewoel, 't gedruisch van digte drom-
 „ men,
 „ 't Geraas van gansehe Koningrijken,
 „ Van

„ Van zaamvergaarde natien,
 „ Jehova Zebaoth
 „ Monstert het heer ten strijde!”

Jehova heeft gesproken, bevel gegeven tot bijeen-trekking van het heer, en terstond bespeurt men het gevolg daarvan. De Profeet is in zijne verbeelding tegenwoordig, bij de uitvoering van Gods krijgsged. Eerst hoort hij, en wat? een gejoel en gedruisch, als van eene zamenkomende menigte volks: maar hij hoort meer, het geluid komt nader, hij hoort het mompelend geraas der sprekenden en rierendenden; het getrappel der paarden, het geklank der wapenen; hij besluit, het is een heer, en wel een magtig, ontelbaar heer, Rijken en Volken zaam vergaderd! ten laatste ziet hij het; hij ziet Jehova, die dit heer monstert, het getal en de wapening der manschappen opneemt, als de laatste plegtigheid, na het einde van welke het heer op marsch gaat. JESAIAS noemt het leger van Cyrus met regt zaamvergaderde Rijken en Volken: het was het heer van twee Koninkrijken, der Perzen en der Meden; bij deze waren de Armeniers, de bewoners van den Caucasus, en vele Landen en Provinciën, die Cyrus te voren, of op zijnen togt naar Babel, aan zich onderworpen had.

vs. 5. „ Zij komen uit verre gewesten,
 „ Van de einden des hemels komen zij,
 „ Je-

„ Jehova en de dienaars zijner wraak ;
 „ Om te verwoesten 't gansche land.”

Het leger van Cyrus kon gezegd worden *van de einden des Hemels* te komen, dewijl de landen van Perſien en Medien niet slechts verre buiten den zichtbaren horizon lagen, maar ook bijkans de uiterſte grenzen waren, die de Israëlieten aan dien kant kenden. Landen, die nog digter bij lagen als deze, bij voorbeeld, Aſfyrien en Babylon, worden zelfs, in den ſtijl der Heilige Schrift, gezegd aan het einde der aarde gelegen te zijn.

Dienaars; er ſtaat eigenlijk *werktuigen zijner wraak*: Ziet daar, wat het gansche leger, met eenen Cyrus aan het hoofd, in het oog van God was! afhankelijke werktuigen, om het plan van God te volvoeren!

De voorſtelling in dit vers is deze: het leger, dat de Profeet heeft hooren zamenkomen, heeft zien monſteren, ziet hij nu aanrukken en naderen, en reeds aanvankelijk verwoestingen aanrigten.

vs. 6. „ Schreit en jammert! want Jehova's dag
 „ genaakt,
 „ Hij komt, als een verwoesting des Al-
 „ magtigen!”

De Profeet voorziet de akelige tooneelen, die zich welhaast openen zullen; zijne verbeelding maakt hem

hem dezelve, hij kondigt ze aan met bitter klaaggeschrei. *Eene verwoesting des Almagtigen*, dat is, de volslagenste, vreesfelijkste, eene voorbeeldelooze verwoesting, waartoe God zijne almagt als schijnt uit te putten. In het Hebreeuwsch is hier nog eene woordspeling, die haren nadruk heeft.

vs. 7. „ Reeds worden aller handen slap,
„ En ieders hart smelt weg.”

De Babylonische krijgsbenden, uitgetogen om het heer der vijanden op te houden, te rug te drijven, zijn tegen Cyrus leger niet bestand. Zij verliezen den moed en zijn als weerloozen, als of een voorgevoel van de wraak, en de voornemens des Almagtigen, hun hart beklemden.

vs. 8. „ Zij fidderen, door angst en weeën,
„ Door bange barensweeën aangegrepen,
„ De een ziet, ontfteld, den ander aan,
„ En aller aangezigten zijn als vlam-
„ men!”

De ongewijde Schrijvers berigten ons, dat de inwoners van Babel, toen de stad door Cyrus werd ingefloten, in geene de minste ongerustheid zich bevonden, vertrouwend op de sterkte harer muren, en voor meer dan twintig jaren leeftocht in de stad hebbende. Dit berigt is echter vrij ongeloofelijk;

en al was dit zoo, men verbeelde zich het oogenblik, dat de stad, tegen aller gedachten aan, bij verrassing was ingenomen: men schildere zich, wat er toen in het hart der Babyloniers omging, wat op hunne aangezigten te lezen stond, en men zal JES A Ï A S niet beschuldigen, dat hij in de beschrijving van hunnen angst de mate hier is te buiten gegaan.

De een ziet ontfeld, radeloos, den anderen aan: of anders: de een verschrikt op het zien van het gelaat des anderen: zoo akelig, beklemd en naar vertoont zich elks gelaat, zoo leest men de wanhoop in het wild starend oog! Aller aangezigten zijn als vlammen: men stelle zich voor den hoogsten trap der beklemdheid, die inwendig perst en wringt, en al het bloed naar het aangezigt en voorhoofd schijnt te jagen.

- vs. 9. „ Zie! hij komt, Jehova's dag,
 „ Verbolgen, wreed, in blakenden toorn,
 „ Verdelging treft het gansche land,
 „ En 't snood geslacht, dat daarin woont.
 10. „ Des hemels starren en Orions
 „ Doen haren glans niet flikkeren,
 „ De zon verduistert in het opgaan,
 „ De maan weêrhoudt haar schijnsel!”

Wij weten uit andere plaatsen, vooral van JOËL, dat het verduisteren van zon, maan en starren, een zinnebeeld is van groote oorlogs-verwoestingen: wij

kun-

kunnen dit gansch dichterlijk verklaren van zulke ijsfelijkheden, waar voor de zon als haar aangezigt verbergt, en die de maan en starren met haren glans niet verlichten willen. Doch men kan het ook opvatten, als het zinnebeeld van een storm en onweêr, wanneer de hemel zwart ziet, en zon, maan of gestarnten zich verbergen. Op deze zelfde wijze komt ook de aardbeving voor vs. 13. De *Orions* beteekenen hier alle groote en glansrijke gestarnten.

vs. 11. „ Zoo straf ik aan de wereld hare gruw-
 „ len,
 „ En zoek het kwaad der boozen t' huis,
 „ En demp de hoovaardij der trotschen,
 „ Verneder der tirannen euvelmoed!“

De *wereld* kan hier eene benaming zijn van de Babylonische Heerschappij, die de wereld scheen te willen dwingen, en aan zich onderwerpen; het laatste lid ziet althans buiten twijfel op de trotsche, gewelddrijvende overheersching der Babyloniers, waarvan de Joodsche ballingen ook zoo menige harde zaak moesten lijden: Men behoeft hierover Daniels boek slechts in te zien.

vs. 12. „ Dan wordt een mensch van duurder prijs
 „ dan goud,
 „ Dan 't fijnste goud van Ophir.“

Men kan dit vers op tweederlei wijze verklaren. Vooreerst: ik zal, door de bloedstortingen des oorlogs, de menschen zoo schaars maken, dat zij voor geen goud te krijgen zullen zijn. De andere is deze: ik zal den krijg zoo wreed en onbarmhartig doen woeden, dat men voor geen goud zijn leven zal kunnen behouden of rantsoeneren; des menschen leven zal duurder zijn, dan alle schatten, die men voor de behouding van hetzelfde zou willen aanbieden! Deze laatste verklaring is best in den geest dezer gansche Godipraak; verg. vs. 17 en 18.

vs. 13. „ Dan davert de hemel,
 „ En de aarde beeft uit hare plaats,
 „ Door Jehova Zebaoths verbolgenheid,
 „ Ten dage, dat zijn toorn ontbrandt!”

De aardbeving komt hier alleen voor, als een zinnebeeld van de grootheid en ijsfelijkheid der verwoesting, die Jehova door de werktuigen, bij hem daartoe bestemd, zou doen aanrigten. Wij moeten dit niet naar de letter opvatten, noch ook in de letter allegoriseren.

vs. 14. „ Zie! als verjaagde hinden,
 „ Gelijk verftrooide schapen vlugten zij,
 „ Elk naar zijn volk en land.”

Het zijn-buiten twijfel de Babylonische krijgshelden,

den, waarvan hier gesproken wordt, die door Cyrus heer verflagen worden; en, gelijk de gewoonte der Afiatische legerstroepen is, wanneer zij op de vlugt gedreven worden, niet naar het ligchaam der armee te rug komen, maar elk naar haar vaderland keeren, en de wapens nederleggen.

vs. 15. „ Die d'Overwinnaar valt in handen,
 „ wordt doorboord,
 „ En die zich bergt valt insgelijks door 't
 „ zwaard.”

De vlugtenden worden in twee foorten onderscheiden; het eene gedeelte valt den overwinnenden vijand, die hen achterhaalt, in handen, en krijgt geen kwartier: het ander bergt zich in de Stad, en moet daar eindelijk ook door het zwaard omkomen.

vs. 16. „ Ach! voor hunne oogen
 „ Verplettert men hun' zuigelingen,
 „ En plundert hunne huizen,
 „ En schendt men hunne vrouwen!”

Ziet daar de ijsfelijkheden door den woesten krijgsman in de veroverde stad aangerigt; verg. *Ps.* CXXXVII: 8, 9.

vs. 17. „ Zie! ik verwek de Meden tegen hen
 „ Die zilver niet achten,

Y 3

„ En

- „ En goud niet begéeren ;
 vs. 18. „ Wier bogen den jongeling verpletteren ,
 „ Der vrucht des buiks zich niet ontfer-
 „ men zullen ,
 „ Wier oog geen' kinderen verschoont.”

Bij verovering en bloedstorting spaart men nog wel kinderen en zuigelingen : velen gaan ook vrij , om dat de foldaat , in zijne eerste woede , op den buit valt , en aan het plunderen gaat , door begeerte naar goud en zilver gedreven ; doch heeft men in een leger woedende barbaren , die meer dorst naar bloed , dan naar goud hebben , zoo wordt niemand verschoond , en weerlooze vrouwen en zuigelingen zijn dikwijls de eerste slagtoffers ! Als zulke bloedgierige krijgslieden worden hier de Meden afgeschilderd , een volk , dat , toen J E S A Ï A S dit schreef , nog nauwelijks bekend was . Bij de inneming van Babel gaf Cyrus wel bevel , om zoo veel mogelijk alle bloedstorting voor te komen , doch men weet , hoe zulke bevelen doorgaans gehoorzaamd worden .

- vs. 19. „ En zoo zal Babel ,
 „ Der Koningrijken luister ,
 „ De trots en glorie der Chaldeen ,
 „ Als Sodom en Gomorra zijn ,
 „ Door God verdelgd.”

Aangaande Babels pracht en heerlijkheid zijn de

oude Schrijvers bijkans niet uitgesproken: eene stad van vijftien duitsche mijlen in den omtrek, omringd door zulk eenen ontzaggelijken muur, en daardoor bijkans onwinbaar: in de stad de beroemde hangende tuinen, de prachtige brug over den Euphraat, de onvergelykelijke tempel van Belus, en paleizen zonder getal. Men kan dus niet zeggen, dat J E S A Ï A S beschrijving opgefierd, of zijne woorden al te grootsch zijn. Cyrus nam deze stad in bij verrassing; hij had een ander kanaal laten graven, leidde de wateren van den Euphraat daarin af, en kwam alzoo met zijn krijgsvolk, door de drooge bedding der rivier, in de stad.

Als Sodom en Gomorra. De uitroeijing dezer steden was het zinnebeeld aller verdelging, die geschiedde om de zonden der inwoners, met duidelijke medewerking der Goddelijke wraak, en zonder herstelling; even gelijk de steden der vlakke geheel omgekeerd, en in een zoutmeer veranderd werden; aangaande dit laatste nu, zullen wij, in betrekking tot Babel, bij de volgende verzen het noodige aanmerken.

vs. 20. „ Zij wordt niet meer herbouwd in eeu-
 „ wigheid,
 „ Niet meer bewoond, in 't verste nage-
 „ slacht,
 „ Daar zal zelfs de Arabier zijn tent niet
 „ spannen,

Y 4

„ Geen

- „ Geen herders hunne kudden legeren.
 vs. 21. „ Daar zal de boschkat nederliggen ,
 „ En 't geen nu huizen zijn met naar ge-
 „ huil vervullen ,
 „ Daar zullen struizen wonen ,
 „ En satyrs huppelen.
 22. „ Eens weergalmen de paleizen
 „ Van der wolven gehuil ,
 „ Van der draken geschreeuw de lustge-
 „ bouwen ;
 „ Haar tijd genaakt , hij komt ,
 „ Haar onheils dag wordt niet verscho-
 „ ven ! ”

De volkomen verwoesting van Babel wordt hier bij opklimming beschreven: de eerste trap is, de stad wordt nooit weer herbouwd of bewoond: de tweede, de plaats daar zij stond, wordt eene volstrekte eenzaamheid en wildernis, zoo dat men er zelfs geene herders met hunne kudden, geene tenten van Arabische horden zou zien: de derde, zij wordt een verblijf der akeligheid en afgrijzing, waar onreine dieren en monsters zich ophouden, waar geen menschenvoet zich ligt zal wagen.

Zeer onzeker is de beduidenis der woorden, die wij, door *boschkat*, *naar gehuil*, *satyrs*, en *wolven* vertaald hebben: in 't gemeen moeten wij denken aan schrikgedierten, die meer affchuwelijk zijn door hunne gestalte en gehuil, dan geducht om hunne
 sterk-

sterkte. *Satyrs*, men versta er door eene soort van apen, welker verschijning bij de oude volken mischien het eerste denkbeeld gegeven heeft van hunne satyrs of bosch-goden. *Wolven*, andere *hyéna's* of *slangen*.

Doch hier doet zich eene gewigtige vraag op, aangaande de vervulling dezer Godspraak. Babel is door Cyrus niet verwoest; het was nog in wezen in Alexanders tijd, en lang daarna; wij moeten dus deze profetie tellen onder die genen, die van langzamerhand, van trap tot trap, hare vervulling gekregen hebben.

De eerste ramp, die de stad overkwam, en die den grond tot alle volgende leide, was de inneming door Cyrus, en de woede der soldaten, die hij niet geheel beteugelen kon. Daarenboven, daar de Euphraat naderhand zijnen vorigen loop niet weder hernomen, maar het kanaal van Cyrus is blijven volgen, werd de landstreek moerasig en onnut, en de stad verloor hare voornaamste schoonheid, den doorloop der rivier.

Eene tweede verwoesting onderging zij onder Darius Hyftaspes, tegen wien zij rebelleerde, die, onder andere vernielingen, den prachtigen tempel van Belus onder den voet wierp, en de stad zeer verneederde. Alexanders voornemen, om Babel tot den zetel zijner Monarchij te maken, werd door zijnen dood vernietigd. Het bouwen van Seleucia, in hare nabuurschap, beroofde haar van haren bloei, vertier

en inwoners. Naderhand werd zij nog eens door de Parthen overstroemd, en toen werd zij welhaast niets meer, dan eene groote, eenzame woestijn vol puinhoopen. Thans zijn zelfs hare overblijffels niet meer te vinden, en men weet niet, waar het oude, prachtige Babel gestaan heeft!

XIV^{de} H O O F D S T U K.

vs. 1. „**Z**oo zal Jehova over Jakob zich ontfermen,
 „ En Israël beminnen als weleer,
 „ Hen in 't bezit huns lands herstellen;
 „ Dan zal de vreemdeling zich tot hen voegen,
 „ En hangen 't huis van Jakob aan.”

Met Babels verwoesting zou Israëls verlossing gepaard gaan. Cyrus, bezitter geworden van het Babylonisch Rijk, zou de gevangene en weggevoerde Joden terstond in hunne vrijheid herstellen, en vergunnen, om weder te keeren naar hun land, en hunnen vorigen Staat weder op te rigten. Dit geluk wordt in de drie eerste verzen van dit Kapittel vermeld, met eenige omstandigheden, die daarbij plaats zouden hebben. *Vooreerst*, het geen wij hier vinden: dat *vreemdelingen zich tot hen zouden voegen, en wenschen tot het huis van Jakob te behooren*. Na de Babylonische ballingschap, begon de
 Jood-

Joodsche Godsdienst vele profelyten te maken: de verstrooiing des volks in verscheiden gewesten van den aardbodem was daartoe dienstig geweest, dewijl de zuivere kennis van den eenigen God door dezelve algemeener was geworden.

vs. 2. „ Dan voert Isrel volken met zich naar
 „ zijn woonplaats,
 „ Bezit hen in Jehova's land, als slaven
 „ en slavinnen,
 „ Voert met zich weg, die voormaals hen
 „ ontvoerden,
 „ En heerscht dan over zijn tirannen.”

Het eerste deel van dit vers kan ook vertaald worden: *dan zullen volken hen behulpzaam zijn, en hen opvoeren naar hunne woonplaats*, wanneer dit zien zou op het bevel van Cyrus, *Ezra I*, om de optrekkende Israëlitën, in alle opzigten, tot hunnen togt bevorderlijk te zijn: doch met den geheelen inhoud van dit vers schijnt het ons toe beter te strooken, dat wij dit overzetten, *zij zullen volken nemen en met zich voeren* enz.

Wij lezen *Ezra II: 65*, dat het getal der slaven en slavinnen, bij de caravane, onder Zerubbabels aanvoeren opgetogen, meer dan zeven duizend beliep: onder dezen zullen waarschijnlijk ook Babyloonders en Chaldeen geweest zijn, die nu dienstbaar werden aan de genen, die hen te voren dienden;

mis-

misfehien waren nu wel heeren dienaars van de genen, dié te voren hunne slaven waren.

- vs. 3. „ En als Jehova u dan rust gegeven
 „ heeft,
 „ Van uwen zuren arbeid,
 „ Van al uw leed en harde slavernij,
 4. „ Dan zingt gij dit lied van Babels Ko-
 „ ning:”

Met deze woorden maakt JES A Ï A S den overgang tot het triumflieder, dat hij den verlostten Israëlitien in den mond legt, op den ondergang van hunnen Verdrukker. Dit lied loopt van het tweede deel van vs. 4 tot 27 onafgebroken door, en is een meesterstuk in verbeelding, aanleg en uitdrukkingen. Men kan dit reeds vermoeden uit de stoutheid alleen van het denkbeeld, dat de Profeet, twee honderd jaren voor de gebeurtenis, een lied zamenstelt om te zingen, wanneer dezelve zou voorvallen.

Het dichtstuk is vol van de sterkste perfoons-verbeeldingen: na dat eerst de val van den Koning, als de ondergang van eenen dwingeland, is voorgesteld, zien wij de aarde in blijdschap opgetogen, de cederen en dennen van den Libanon zelve sprekende ingevoerd. Dan vinden wij de aankomst van den tiran in het doodenrijk, 't welk er door in oproer geraakt; alle schimmen der Vorsten rijzen van hunne zetels op, en begroeten den nieuw aangekomenen, met
 schimp

schimp en bespottling van zijne ijdele plans. Voorts ziet men zijn lijk, verslagen op het slagveld, verachtelijk, zonder onderscheiding, in 't midden der sneuvelden, van eene eerlijke begrafenis zelve verstoken. Dan wordt aan zijn gansch geslacht hetzelfde uiteinde aangekondigd; en eindelijk verschijnt Jehova zelf, die al het gedreigde bevestigt, en de bekrachtiging van zijnen Goddelijken eed daar bij voegt! Men moet bij dit alles in 't oog houden, dat onder den persoon van den Babylonischen Vorst ook de Babylonische Heerschappij begrepen is.

„ Hoe! is de Tiran weg?

„ Is de onverzaad'lijke niet meer?

Het *hoe* is hier de uitroep der blijde verwondering, gelijk wanneer er iets gebeurt, dat wij van vreugde bijkans niet gelooven kunnen. De *onverzaadelijke*, of *gouddorstige*; dit woord staat in het vrouwelijk geslacht, en is hier een bijnaam van de Babylonische Heerschappij. Het wordt zeer verschillend vertaald: MICHAËLIS, *de tot arbeid dringende gebiedster*: DATHE, *die alles met geweld ontvoerde*: A. SCHULTENS, *de verdelgster*: anderen wederom anders. De ware beteekenis is twijfelachtig; het naast aan de letter is de overzetting der Onzen: *de goudene*, de rijke en prachtige: doch deze komt minder overeen met het voorgaande woord *drijver* of *tiran*.

- vs. 5. „ Brak dan Jehova
 „ Den staf der booswichten,
 „ Den fchepter des geweldenaars?
 6. „ Die woedend volken floeg,
 „ En zonder op te houden floeg,
 „ Die grimmig hen beheerschte,
 „ Vervolgde, en niets verschoonde!”

Eene sterke beschrijving van eene drukkende overheersching: zoo vele Grooten er in zijn, zoo vele booswichten en tirannen ook: zij slaan en worden niet moede van plagen en kwellen; hunne heerschappij is geen geluk en rust, maar woede, toorn en vervolging. Zulk eene onverdragelijke tirannij zou de Babylonische overheersching zijn, ten tijde van derzelve val.

- vs. 7. „ Hoe rustig, kalm, is nu de gansche
 „ aarde,
 „ En barst in vreugdegalmen uit:”

De gansche aarde zou den val van Babels Heerschappij gevoelen, want deze stelde haar in rep en roer, en nu zou zij weder stilte en rust genieten, en overal zou men de vreugdekreet hooren opheffen. Akelig lot van eenen tiran: bij zijnen val is alles verheugd!

- vs. 8. „ De dennen zelfs verheugen zich,
 „ De

„ De ceed'ren Libanons :
 „ „ Sints gij daar nederligt,
 „ „ Komt niemand om ons af te hou-
 „ „ wen! ” ”

Deze woorden fchijnen den Uitleggeren nog al moeite te veroorzaken ; hoe namelijk het plantfoen van den Libanon kon gezegd worden belang te hebben bij den dood van Babels Vorst ! sommige nemen hier den Libanon , als vertegenwoordigende Palestina , en de omliggende landen . MICHAËLIS denkt om de verwoesting en omhakking der bosfchen in den krijg . LOWTH neemt hier de boomen van den Libanon voor zinnebeelden van Vorften en Koningen . Doch waarom kunnen wij hier niet denken om de buitensporige pracht der Babylonifche Monarchen in het flichten van gebouwen , waartoe zij , met moeite , het kostbaar hout van den Libanon lieten komen , die bijkans geene bosfchen genoeg fcheen te hebben om deze buitensporige grootschheid te verzadigen ? Nu merkt de Libanon den val van den tiran , om dat er niemand meer komt , om hare wouden om te hakken ; zij verblijdt zich met de gansche aarde , en wordt zelve fprekend ingevoerd , om de oorzaak harer vreugde te kennen te geven .

vs. 9. „ Het doodenrijk beneden
 „ Raakt in oproer bij uw komst ,
 „ En wekt de fchimmen op ,

„ De

„ De aloude wereld-tirannen,
 „ En doet der volken Koningen
 „ Van hunne zetels rijzen,
 „ U te ontmoet:”

Deze voorftelling van de aankomst van den tiran in het doodenrijk, is wel de ftoutfte van het gansche dichtftuk. Het doodenrijk, daar anders alles in eene akelige ftilte is, daar elk op zijne fleepkoets rust, raakt bij de komst van Babels Vorst in oproer, de fchimmen der overleden Vorften worden van hunne zetels opgewekt, om dezen nieuwen, zeldzamen aankomeling te begroeten en te ontmoet te gaan. LOWTH meent, dat de gefteeldheid der Oosterfche Vorftelijke begraafplaatfen, ruime fpelonken, daar ieder lijk in zijne afzonderlijke nis ftaat, met wapenen en rijks-teekenen bij zich, tot deze dichtertlijke voorftelling aanleiding gegeven heeft, en wij willen het niet geheel betwiften.

Oude wereld-tirannen. Eigenlijk, *bokken der aarde.* Wij hebben eene gifting hierover, en over eenige andere plaatfen in dit lied, opgegeven in eene Verhandeling, geplaatst in het XIV. DEEL der Werken van *het Zeeuwfch Genootfchap der Wetenfchappen.*

vs. 10. „ Zij fpreken, beurtelings, u toe
 „ En zeggen:
 „ „ Ook gij, als wij, tot niet geworden?
 „ „ Ook gij aan ons gelijk? ” ”

De begroeting der schimmen aan hunnen nieuwen medeburger is niet dan hoon, schimp en bespotting. Zij schijnen het zich niet te kunnen verbeelden, dat een Vorst, hoedanig de beneden-wereld nog nimmer aanschouwd had, echter ook derwaarts had moeten nederdalen. *Tot niet geworden*, eigenlijk, *krachteloos geworden*, dat is, gelijk wij het opvatten, *een schim, een schaduw zonder wezen*, zoo als men zich de dooden in het onderaardsche Rijk verbeeldde.

vs. 11. „ „ Gedaald in 't schimmenrijk is uwe
 „ „ pracht,
 „ „ Uwer luiten geklank!
 „ „ Wormen zijn uw bed,
 „ „ En maden zijn uw dekfel! ” ”

Schoon en meesterlijk zijn de tegenstellingen in dit vers: hier, de pracht eener bloeiende wereld-Monarchij, de Vorst, van pijpen en schalmeijen overal omringd; en daar, het stik donkere schimmenrijk, met deszelfs akelige, vreugdelooze filte! Een Vorst, die op kostbare slaapkoetsen rustede, met koninklijke spreijen bedekt, en nu, *wormen tot zijn bed*, en *maden zijn dekfel!*

vs. 12. „ „ Hoe vielt gij uit den hemel, Mor-
 „ „ genstar,
 „ „ Gij zoon des dageraads!

I. DEEL.

Z

„ „ En

„ „ En werdt in 't stof ter neêrghou-
 „ „ wen,
 „ „ Gij volken-verdelger! ” ”

De perfoons-verbeelding, waarbij de inwoners van het doodenrijk sprekende werden ingevoerd, is hier geëindigd, en de aanspraak, in dit en de volgende verzen begrepen, wordt weder gelegd in den mond der triumf-zingende Israëlitén, die in den aanvang des lieds het woord voeren.

Morgenstar; bij deze als de helderste der starren, die aan onzen hemel lichten, wordt Babels Vorst vergeleken, om zijne grootheid. *Zoon des dageraads*: zoo noemde men de starren, die het sterkst schitterden, die het, als 't ware, het langst tegen den opkomenden dageraad uithielden, en zich nog vertoonden, wanneer reeds het morgenlicht aanbrak.

Volken-verdelger! eigenlijk, *geesfel der volken*, voor zoo verre hierdoor de wreedste en langdurigste mishandelingen worden aangeduid.

vs. 13. „ „ Spraakt gij niet in uw hart:
 „ „ Ten hemel wil ik stijgen,
 „ „ En heffen mijn' troon
 „ „ Ver boven de starren Gods,
 „ „ En zitten op den berg der Goden,
 „ „ In 't ontoegank'lijk Noorden!
 14. „ „ Der wolken heuvelen beklim ik,
 „ „ En word gelijk den Allerhoogsten!....

vs. 15.

vs. 15. „ „ Ja ! in de hel zijt gij ter neêrge-
 „ „ ftort ,
 „ „ In 't diepst des diepen afgronds ! ” ”

Ik heb in de aangehaalde Verhandeling deze verzen , naar mijne daar aangenomen onderftelling , tamelijk uitvoerig verklaard , terwijl het hier de plaats niet is , om het aldaar gezegde te herhalen , of te ftaven . Thans merk ik alleen aan , dat hier de ijdele ontwerpen der Babylonifche Heerfchappij , vergrootender wijze , en befpuddend worden voorgedragen , als wilde zij met de Goden , met den Allerhoogften zelve , naar het opperfte gebied dingen .

Berg der Goden , of , der Goden verzameling , der Goden verfcijning . Bijkans alle oude volken verzierden zich zekere hooge gebergten , die hunne verbeelding meestal in het *verfte Noorden* plaatfte , waar Goden en Goden-gestalten plegtige vergaderingen hielden , en van waar zij hunne opperheerfchappij over de aarde uitoefenden : de Atlas , Ida en Olympus der Grieken en Romeinen zijn een iegelijk bekend . Voorts moet men de kracht der tegenftelling , den verfchrikkelijken val gevoelen van Babels Vorst , uit de wolken , van boven de hoogfte gestarn-ten , tot in het diepst van den afgrond !

vs. 16. „ Elk die u ziet , befchouwt u ,
 „ Hij ftaat opmerkend ftil :
 „ „ Is dat de man ,

Z 2

„ „ Die

„ „ Die de aarde stelde in rep en roer ,
 „ „ En Koningrijken fidd'ren deed ?
 vs. 17. „ „ Hij , die de wereld in een woesteniĳ
 „ „ verkeerde ,
 „ „ Die steden slechte , en zĳn gevangene-
 „ „ nen
 „ „ Nooit naar hun haardsteen keeren
 „ „ liet ? ” ”

Hier opent zich een ander tooneel , dat tot vs. 20 doorloopt , eene nieuwe perfoonsverbeelding. Aanschouwers zien het lijk van den gesneuvelde Koning op het slagveld liggen , zĳ beschouwen het met al die opmerkzaamheid , met al die verwondering , gelijk wanneer men iets vindt , dat men niet verwacht , ten minste niet in dien staat verwacht , waarin men het vindt. Zĳ spreken het lijk toe : *is dat die man , die de aarde beroerde* enz. Een treffende blik voorzeker , een tiran , van wiens wenk duizende levens afhingen , wiens woede het vruchtbaar land in wildernissen veranderde , wiens zwaard ganfche freken ontvolkte , en bloeiende steden vernielde , nu , als een magteloos lijk , uitgestrekt op de aarde te zien liggen !

Die gevangenen niet te rug liet keeren naar hun huis. Het komt ons voor , dat men dit best verklaart van de barbaarsche , en menschen-vernielende gewoonte der Asyrische en Babylonische Vorsten , om de volken , die zĳ te onder bragten , uit hun land

weg te voeren, als ballingen en flaven in vreemde gewesten te doen dolen, en niet te doen wederkeeren naar hunne haardsteden. Was Babylon in wezen gebleven, Israëls ballingschap zou niet in zeventig jaren geëindigd zijn.

vs. 18. „ „ Der volken Koningen allen
 „ „ Liggen daar neder, met eere,
 „ „ Elk in zijn vaderlijk graf;””

Vaderlijk graf. Eigenlijk staat er *huis*, 't geen hetzelfde beteekent, als familie-woning. De Oosterlingen noemen de graven *huizen*, en wel *eeuwige huizen*: ook geleken hunne graffteden wel naar woningen der dooden. Verg. *Pred.* XII: 5.

vs. 19. „ „ Maar gij, als een verfoeijelijke telg,
 „ „ Zijt weg geworpen, buiten uwe graf-
 „ „ steê,
 „ „ Omkleed met lijken, met doorboor-
 „ „ den, ligt gij daar,
 „ „ Uw ligchaam, wreed vertrapt, daalt
 „ „ in den steenkuil neêr!
 20. „ „ Neen! gij wordt niet als zij begra-
 „ „ ven,
 „ „ Om dat ge uw land vernield,
 „ „ Uwe onderdanen hebt vermoord....
 „ „ Der boozen zaad wordt niet genoemd
 „ „ in eeuwigheid!””

Het blijkt uit de geschiedenis, naar het verhaal van Xenophon, dat bij de inneming van Babel ook de Koning is omgebragt, en dan kan men zich ligtelijk verbeelden, dat hij ook geene eerlijke begrafenis zal gehad hebben, maar dat zulk een lot in den dood, als hem hier wordt aangekondigd, hem ook dadelijk zal zijn te beurt gevallen.

Als een verfoeijelijke telg, een onwaardig afstameling van het geslacht der Koningen: niet als een *veryloekte boom*, waaraan iemand is opgehangen, gelijk LOWTH heeft; noch *als een melaatsche* gelijk MICHAËLIS. *Met lijken bekleed*, dat is, aan alle kanten omringd: hij ligt daar in het midden der gesneuvelden, zijn lijk wordt met geene onderscheiding behandeld, maar gelijk de andere vertrappt, en *daalt in den steenkuij neder*. Deze vertaling der woorden komt ons ongetwijfeld de beste voor: wanneer het slagveld wordt opgeruimd, worden de lijken in een gegraven kuij zamengeftommeld, en met steenen overdekt; van daar heet dit de *steenkuij*. Dit zou de begrafenis zijn van den Babylonischen Vorst!

In het twintigste vs. wordt gezegd, dat hij ook geen beter lot zou verdienen, als een tiran, die niet alleen andere volken, maar ook zijne eigen onderdanen uitgemergeld, en op de slagbank gebragt had.

vs. 21. „ Rigt voor zijn kinderen een bloedbad
 „ aan,

„ Om

„ Om hunner vaad'ren gruwelen,
 „ Dat zij niet opstaan,
 „ En 't aardrijk andermaal vermeest'ren,
 „ Dat weêr de wereld vol van steden
 „ worde!”

Bleef er slechts één van dat tirannen-zaad in leven, het was te vreezen, dat hij eenmaal zich herstellen, en de oude tooneelen van wereld-dwingelandij vernieuwen zou, daarom moesten zij alle omkomen. Zoodanig was oudtijds de onmenschelijke gewoonte, vooral in het Oosten, om niet alleen den overwonnen Vorst, maar ook zijne kinderen en gansch geslacht om te brengen; en hieraan zou men nu de rust der wereld hebben toe te schrijven, want *zoo zou de aarde weder van steden vol worden*, 't geen een teeken is van bloei. De Babylonische Overheerschers hadden de steden verwoest, vs. 17; onder de zachtere, Perzische Heerschappij, zouden zij herbouwd worden, en de wereld tot hare vorige welvaart komen.

vs. 22. „ Ja! Ik, zoo spreekt Jehova Zebaoth,
 „ Ik zelf verhef mij tegen hen,
 „ En roei van Babel uit en naam en
 „ overblijffel,
 „ En zoon en naneef, spreekt Jehova!
 23. „ Ik maak het tot der egelen verblijf,
 „ Verkeer 't in een moeras,

„ En stort het in den afgrond der verwoes-
 „ ting nêr,
 „ Zoo spreekt Jehova Zebaoth !”

Eindelijk wordt Jehova zelve sprekende ingevoerd, en verklaart, dat Hij de oorzaak en de werkmeester is van het schrikkelijk lot, dat Babel overkomen zou, waarvan hij zelfs het aandenken zou uitroeijen. Hij zou de plaats, daar de stad was, tot een moeras maken; 't geen ligtelijk gebeuren kon, daar de Euphraat, die menigmaal boven zijne oevers zwol, deze landstreek bespoelde; en de afleiding van denzelven in het kanaal van Cyrus, zal, gelijk men zegt, al terstond den omtrek van Babel moerasfig gemaakt hebben. Daardoor zou het tot een verblijf worden, der *egelen*, te weten, der *water-egels* (*echinus aquatica*) die men aldaar, naar het berigt van STRABO, vond.

En stort het in den afgrond neder; deze vertaling schijnt de voorkeur te verdienen, boven *het wegvagen met den bezem*, 't welk op eene onregelmatige afleiding des woords steunt.

Hier schijnt het lied te sluiten, en de vier volgende verzen zijn veeleer het slot der gansche Godspreek, waarin Jehova zweert, dat hij zekerlijk volbrengen zal, 't geen hij dus plegtig had laten aankondigen.

vs. 24. „ Zoo zwoer Jehova Zebaoth:

„ Zal

- „ Zal 't niet, gelijk Ik overdacht, ook
 „ wezen,
 „ Gelijk Ik het besloot, geschieden!
- vs. 25. „ Gelijk ik Asfur in mijn land verbreken,
 „ En op mijn bergen hem vertreden zal,
 „ Dat van zijn juk mijn volk ontslagen
 „ worde,
 „ Zijn last van hunnen schouder valle!
26. „ Dit is Jehova's raad,
 „ Die over 't aardrijk is besloten,
 „ En dit zijne uitgestrekte hand,
 „ Die alle volken dreigt.
27. „ Zie! Jehova Zebaoth besloot het,
 „ Wie zal het dan verijdelen?
 „ Hij strekt zijn' arm,
 „ Wie zal dien keeren?”

Het slot der Godsprake, waarin wij voornamelijk moeten opmerken het plegtige der bevestiging, waar- bij Jehova wijst op zijn onherroepelijk besluit, zijne onweêrstaanbare almagt, en alles met duren eede bekrachtigt!

Doch men mag met regt vragen, hoe komen hier de Asfyriërs te pas, en derzelve nederlaag in Jehova's land en op zijne bergen, dat is, in zijn bergachtig land? Wij gelooven, dat deze Godspraak door den -Profeet is uitgesproken, eer nog de Asfyrische krijg onder Sanherib voorviel, maar na dat reeds JESAIAS, op Goddelijken last, den ondergang der Asfyriërs had

aangekondigd: nu wordt het lot der Asfyriers, en dat der Babyloniers, met elkander in verband gebragt, en het eerste als een zeker voortteeken van het laatste gesteld. Wanneer dan de Asfyriers door Gods hand zouden omkomen, moesten de Joden zich hier bij verzekeren, dat zoo ook eens de schrikkelijke voorzeggingen aangaande Babel hare vervulling zouden erlangen.

XIVde H O O F D S T U K.

vs. 28 tot 32.

28. **I**n hetzelfde jaar, toen de Koning Achaz stierf, verscheen deze Profetie:

29. Verheug u niet langer, ô gansch Philistéa!
 Dat de staf, die u sloeg, verbroken werd;
 Want uit den slangen - stam ontspruit een
 bafilisk,

Haar telg is een vliegende cerast.

30. Nu kunnen weêr der armen eerstgeboor-
 nen,

Hun kudden veilig weiden,

En de behoeftigen in zekerheid zich lege-
 ren,

Want door den honger doode ik uwen stam,

En door het zwaard uw overschot.

31. Huilt poorten! jammert steden!

Want Philistéa's magt is gansch gesmolten,

Een rook komt van het Noorden,

Een digt in een gedrongen heer!

32. Wat

32. Wat zal men dan 's volks afgevaardigden
Ten antwoord geven?
Dat Jehova Sion onverwrikbaar vestigde,
Ter toevlugt der bedrukten zijnes volks!

V E R K L A R I N G.

Dit kleine stuk behelst nogtans eene afzonderlijke Godspraak, en maakt een geheel uit, schoon het mischien slechts een uittreksel is uit eene grootere Profetie van denzelfden inhoud.

De Filistynen, die de hoofdpersonen in dezelve uitmaken, waren een volk, dat de Zuidwestelijke zeekusten van Kanaän in bezit had, gelijk Feniciers genaamd werden die van Tyrus en Sidon, die ten Noorden de zeekust bezaten. De Filistynen hadden in hun land vijf voorname steden, Gaza, Gath, Ascalon, Asdod en Accaron: zij waren oorspronkelijk eene volkplanting, die zich, volgens *Amos IX: 7*, uit *Caphtor* derwaarts had begeven, en deze streken lang in bezit heeft gehad. Zij waren reeds daar, toen de Israëlitén, onder Jofua, Kanaän innamen: men spaarde dit volk in de algemeene verwoesting, doch beklagde zich welhaast, deze magtige naburen, als doornen in de zijde, gehouden te hebben. Reeds in de tijden der Rigteren verheerden zij een goed gedeelte van Israëel, en Simfon was des volks verlosser tegen hen. Vóór en onder Sauls

regering, waren zij geducht in magt, en bedreigden alle twaalf de stammen met hunnen ondergang. David, de groote held van Israëls legermagten, fnuikte ook deze vijanden, zoodat hij ze bijkans vernielde; maar naderhand staken zij gedurig het hoofd weder op, en zoo menigmaal het Rijk van Juda door vijanden besprongen werd, namen zij deze gelegenheid waar, om of het juk af te schudden, of een gedeelte van Juda's land in bezit te nemen. Aan dit volk nu, dat onder Achaz met voordeel tegen Juda krijg had gevoerd, wordt voorfeld, dat het door Achaz Opvolger geslagen en vernederd zou worden, en daarna door de Asfyriers bijkans geheel vernield, bij welker inval het Rijk van Juda zich, tegen deze magtige vijanden, nogtans zou weten staande te houden. Dit is de inhoud dezer Godspraak: vs. 28. behelst het opschrift; vs. 29 en 30. de nederlaag der Filistynen door Hizkias; vs. 31. hunne vernieling door de Asfyriers; vs. 32. Juda's veiligheid bij dezen inval hunner magtige naburen.

vs. 28. „ In hetzelfde jaar, toen de Koning Achaz
„ stierf, verscheen deze Profetie.”

Dit opschrift vermeldt den dood van Achaz, niet enkel, om slechts een gewigtig tijdperk te bestemmen, maar vooral ook, om dat de inhoud der Profetie in verband staat met het overlijden van Achaz, ten minste met de opvolging van Hizkias in zijn Rijk.

Rijk. Daaruit is het ook blijkbaar, dat deze God-spraak niet vóór, maar na den dood van Achaz, is uitgegaan.

vs. 29. „ Verheug u niet langer, ó gansch Phi-
 „ listéa!
 „ Dat de staf, die u sloeg, verbroken
 „ werd;
 „ Want uit den slangen-stam ontspruit een
 „ basilisk,
 „ Haar telg is een vliegende cerast.”

De staf, die de Filistynen sloeg, kan Achaz niet zijn, want onder zijne regering namen de Filistynen een goed gedeelte van het zuidelijke van Juda in, en nestelden zich aldaar, gelijk wij lezen 2 Chron. XXVIII: 18: maar het is Uzzia, van wien de geschiedenis meldt, dat hij verscheiden steden den Filistynen afnam, en in hun land sterkten bouwde, om hen in bedwang te houden: zie 2 Chron. XXVI: 6. Na den dood van Uzzias wierpen de Filistynen het juk af, en vermeesterden, gelijk wij zagen, zelfs een aanzienlijk deel van Juda: toen was derhalve de stok, die hen sloeg, verbroken, en zij hadden reden, om zich te verblijden: maar nu, met Achaz dood, was hunne vreugde uit; Achaz Opvolger zou alle behaalde voordeelen hun niet alleen afnemen, maar hen ook verliezen en nederlagen daarenboven doen gevoelen.

Uit

Uit den slangen-stam zou nu een basilisk spruiten enz. Het is ongetwijfeld, dat hier op Hizkias, Uzzia's kleinzoon, gedoeld wordt, van wien 2 Kon. XVIII: 8. beschreven staat, dat hij de Filistynen sloeg tot Gaza toe. Het zinnebeeld der *slang* is waarschijnlijk uit Jakobs zegenspreuk over den *stam Dan* ontleend, Gen. XLIX: 17, want de eerste held, die de Filistynen benaauwde, was *Simson*, een *Daniet*. De *basilisk*; de gehoornde *slang*, van de allervenijnigste soort, van wie de Ouden, schoon fabelachtig, zeiden, dat haar adem, haar aanblik zelf doodelijk was. *Een vliegende cerast*; dezelfde soort van venijnige slangen, waardoor de Israëlitin in de woestijn gebeten werden, Num. XXI. *Vliegend* worden zij genoemd, niet omdat zij vleugels hebben, want gevleugelde slangen, zeggen de Natuurkenners, zijn er niet, maar om de snelheid, waarmede zij springen.

vs. 30. „ Nu kunnen weêr der armen eerstgeboor-
 „ nen,
 „ Hun kudden veilig weiden,
 „ En de behoefligen in zekerheid zich le-
 „ geren,
 „ Want door den honger doode ik uwen
 „ stam,
 „ En door het zwaard uw overschot.”

Om het eerste lid van dit vers te verstaan, moet
 men

men weten , dat Juda , daar het aan het land der Filistynen grensde , vlakten en weiden had , waar de Herders , vooral zoo het schijnt de behoeftigste en geringste Herders , hunne kudden dreven en zich legerden ; speelden nu de Filistynen den meester , dan werden deze arme Herders opgeligt , weggevoerd , of jammerlijk beroofd : maar werden de Filistynen gefnuikt en t'ondergebracht , zoo graasden hunne kudden , en zij legerden zich in zekerheid.

De eerstgeboornen der armen , dat is , de allerbehoeftigste , die zich het minst kunnen verdedigen. Wij hebben opzettelijk deze vertaling gehouden , om te toonen , dat ons de gisfing der nieuweren onnoodig voorkomt , die lezen : *dan zullen de armen mijne eerstelingen* , mijne edelfte vruchten , of *mijne velden afweiden*. De kracht van het gezegde moet vallen op de woorden , *in zekerheid*.

Het laatste , *de honger en het zwaard* , moeten bij malkander gevoegd worden : verwoesting der velden en vruchten , armoede en honger , gaan met de bloedstortingen des zwaards gepaard. Terwijl de arme Joodsche Herders veilig hunne kudden zouden laten grazen , zou Philiftéa het tooneel des oorlogs en der vernieling wezen.

vs. 31. „ Huilt poorten ! jammert steden !

„ Want Philiftéa's magt is gansch ge-
„ smolten ,

I. DEEL.

A a

„ Een

„Een rook komt van het Noorden,
„Een digt in een gedrongen heer!”

Hier verheft zich de Godspraak, en neemt eene nog hoogere vlugt. Behalve de rampen, die de Filistynen van Hizkia zouden ondergaan, zouden zij nog andere gevoelen, die nog verwoestender zijn zouden: te weten, van de Asfyriers, die, bij hunne invallen in Israël en Juda, vooral het Filistynsche land wilden inhebben, omdat dit hun de gemakkelijkste doorgang was, om hunne veroveringen in Egypten voort te zetten. Wij lezen ook *Jes. XX: 1.* van eenen krijgstogt der Asfyriers, waarbij zij Asdod, eene hoofdvesting der Filistynen, innamen.

Men moet hier de opklimming niet voorbijzien: *vs. 29.* was het, *verheugt u niet meer, maar nu, huilt en jammert!*

Poorten en steden: de Filistynen hadden zeer sterke vestingen, daarin bestond de magt hunnes lands, en hiervan is deze spreekwijze ontleend.

Een rook: de aankomst van een magtig leger openbaart zich in eene vreesfelijke stofwolk, die als een dikke rook zich opdoet.

Van het Noorden: de Asfyrische benden trokken waarfschijnlijk door het land der tien stammen, en vielen dus van den noordelijken kant in het land der Filistynen.

Een digt in één gedrongen heer. Letterlijk:

er is geen eenzame, geen afzwervende onder hunne verzamelde benden. De Oosterfche legers zijn door- gaans onder flechte krijgstucht, de foldaten dwalen ginds en derwaarts af; doch de Asfyriers begrepen al vroeg de noodzakelijkheid, om hun heer behoor- lijk bij elkander te houden, en elk krijgsknecht bij zijne vaan of banier te bepalen; hierdoor waren hunne legers geen verftrooide hoop, maar een digt in één gedrongen heer, en hierdoor maakten hunne wapenen zoo veel voortgang en veroveringen.

- vs. 32. „ Wat zal men dan 's volks afgevaar-
 „ digden
 „ Ten antwoord geven?
 „ Dat Jehova Sion onverwrikbaar ves-
 „ tigde,
 „ Ter toevlugt der bedrukten zijnes
 „ volks!”

Wanneer een vreemd en magtig volk het Filiftyn- fche land vermeesterde, werd Juda's veiligheid te- vens bedreigd, en men kon dan verwachten, dat een aanval op dat Rijk, en op de ftad Jeruzalem, het naast gevolg van deze overwinning zijn zou. Doch tegen deze vrees ftelt de Profeet zijne natie ge- rust: Sion, door Jehova gegrond, zou de veilige toevlugt zijn en blijven voor allen, die door de As- fyrische wapenen verdrukt werden. Dit is de inhoud van dit vers, en deszelfs algemeene bedoeling: de

voorstelling is zonderling en ingewikkeld. De Profeet verbeeldt zich, er komen boden te Jeruzalem, misschien wel van de Filistynen zelf, om te raadplegen, wat men in dit gemeen gevaar bij de hand zal vatten? doch men antwoordt hun: dat er voor Jeruzalem geen gevaar was, dat Jehova daar voor zorgen en het beveiligen zou!

XV^{de} en XVI^{de} H O O F D S T U K.

1. **P**rofetie tegen Moab.

HOOFD
XV.

In den nacht wordt Ar Moabs verwoest,
Ten gronde toe geflecht!

In den nacht wordt Kir Moabs verwoest,
Ten gronde toe geflecht!

2. Men gaat naar Baith op en Dibon,
Naar 's lands gewijde hoogten,
Om daar te weenen!

Op Nebo en op Medba jammert Moab;
Elk hoofd is kaal, en ieders baard is uit-
gerukt!

3. Op de straten ziet men elk in rouwgewaad
gekleed,
Op de daken, op de markten,
Kermt alles overluid, of smelt in tranen
weg!

4. Hesbon en Eleále schreeuwen 't uit,

HOOFDST.
XV.

Tot Jahaz hoort men hunnen kreet,
Ook Moabs krijgsvolk barst in jammerklagen los,

Elks moed is hem ontzonken!

5. (Mijn hart klaagt over Moab!)

Tot Zoar toe, tot Eglath Schalischija

Ziet men de vlugtenden;

Weenend bestijgen zij Luhith's hoogte,

Op Horonáïms weg heft elk gebroken klagen op!

6. Nimrims bronnen zijn verwoest,

Het gras is dor, het kruid verwelkt, de
groente weg!

7. Nu wordt reeds ieders overvloed,

Elks dierbaarste bezitting,

Vervoerd aan de and're zij' des wilgen-
frooms!

8. Geklag, gefchrei weergalmt door Moabs
gansch gebied,

Tot aan Egláïm hoort men 't kermen,

Tot Beër Elim hoort men het!

9. Dimons waatren zijn met bloed gemengd,
Van bloed en lijken hoog gezwollen!

Al wat in Moab blijft, of ov'rig is in
't land,

Verscheurt de leeuw!

i. Dat

* *

HOOFDST.
XVI.

1. Dat 's volks Beheerscher
Een geschenk van lammeren zende,
Van Sela door de woestijn,
Naar den berg van Sions dochter:
2. Want haast ziet men Moabs jonkvrouwen,
Aan des Arnons veeren zwerven,
Gelijk verjaagd gevogelte
Uit het gestoorde nest.
3. Volgt wijzen raad,
Weest billijk en regtvaardig,
Breidt op den heeten middag,
Uw schaduw uit, gelijk den nacht,
Bergt den verdrevenen,
Verraadt den vlugtenden niet!
4. Laat mijn verjaagden bij u toevlugt vinden,
Dat Moab hun ter schuilplaats zij,
Tegen den verwoester.
Want leed en verwoesting spoeden ten
einde,
En des vertreders ondergang nadert;
5. Dan zal een troon, door deugd bevestigd,
staan,
Een brave Vorst heerscht dan, en zit in
Davids tent,

HOOFDST.
XVI

Die billijk oordeelt, 't regt bemint,
En tot gerechtigheid steeds vaardig is.

6. Doch wij kennen Moabs hoovaardij,
Hoe ze onverdraaglijk is!
Zijn overmoed, zijn trots, zijn woedenden
haat,
Zijner valsche Profeten leugentaal!
7. Dat dan in Moab de een den anderen be-
jammere,
Dat alles jammere!
Op Kir Harefeths omgeworpen muren
Zuchte en klage men,
Ook deze zijn geveld!

* *

8. Hesbons velden kwijnen,
Sibma's wijnstokken,
Der volken tirannen verwoestten ze,
Wier loten tot Jaëzer reikten,
En dwaalden door de woestijn,
Wier ranken tot over het meer zich strek-
ten.
9. Daarom beweene ik, met Jaëzer,
Sibma's wijnstok tevens;
Hesbon en Eleale,

Be-

Besproeije ik met mijn tranen!
Van uwe ooft - inzameling en oogst
Hoort men niet meer het vrolijk landge-
juich.

10. De vreugde is weg,
De dans uit uwen hof en boomgaard;
Niet meer galmt in den wijngaard feest-
gezing,
De druivenpers wordt niet getreden,
Het landgejuich verftomt!
11. Des zucht mijn boezem over Moab,
En trilt gelijk een harp,
Mijn binnenste over Kir Heres!
12. En offchoon Moab zich vermoeit,
En ijvrig zich laat zien op zijn gewijde
hoogten,
En in zijn heiligdom den ramp zoekt af te
bidden,
't Zal niet gefchieden!
13. Dit is het woord, het welk Jehova over
Moab fprak,
Reeds overlang:
14. Maar nu fpreekt Jehova:
In drie jaar tijds,
Gelijk des daglooners jaren,

HOOFDST.
XVI.

Wordt Moabs trots vernederd,
Met al zijn magt en overvloed;
En 't geen nog overblijft
Zal klein, gering en kracht'loos zijn!

V E R K L A R I N G.

P R O F E T I E T E G E N M O A B .

De Moabiten waren aftammelingen van Moab, den zoon van Lot, uit deszelfs bijflaap met zijne oudfte dochter geboren. De lotgevallen van dit volk, voor zoo verre wij ze uit de Bijbel-gefchiedenis kunnen opmaken, zijn de volgende. Zij zetteden zich neder in de landftreek, ten oosten van de Doode Zee en de Jordaan, tufchen de beek Zered en de Jabbok, in welker bezit zij zich langen tijd handhaafden, tot dat Sihon, de Koning der Amoriten, hun al het land tufchen de Arnon en de Jabbok afnam, doch welhaast gedwongen werd, om hetzelve aan de Israëlitén af te ftaan, door welke hij overwonnen en verflagen werd. Dus geraakte een goed deel der oude Moabitifche bezittingen in handen van Israël, en viel den ftam van Ruben ten deel.

In het begin der Regter-tijden, waren de Moabiten magtig genoeg, om Israël, ten minfte voor een goed gedeelte, aan zich te onderwerpen; doch hunne overheerfching nam een einde met den dood van Eglon, hun Koning, die door Ehud werd om-
ge-

gebragt. Naderhand schijnen de Moabiten in vrede en vriendschap met Israëel geleefd te hebben, en wij zien Elimelech, met Naomi en twee zonen, naar het land van Moab verhuizen, en zich twee Moabitische schoondochters verkiezen, van welke de eene, Ruth, met hare schoonmoeder te rug keerde naar het Israëlitisch land.

Bij de Moabiten bragt David naderhand, toen hij door Saul vervolgd werd, zijne ouders en geslacht in veiligheid; doch naderhand Koning geworden zijnde, bestreed, overwon hij hen, handelde hen naar streng kriegsregt, en maakte hen aan zich cijsbaar; wat hiertoe aanleiding mag gegeven hebben, weten wij niet.

Bij de scheuring des Rijks, bleef Moab aan het huis van Efraïm onderworpen, tot dat zij onder Jorams regering het juk afwierpen. Joram, door Jofafat geholpen, overwon hen, maar bedwong hen niet, en de Moabiten, vertoornd dat Jofafat zich in dezen krijg gemengd had, dreigden hem met een' verschrikkelijken inval, die hun evenwel, door bijzondere tusschenkomst der Voorzienigheid, kwalijk bewam. Hier na lezen wij niets bijzonders gemeld van dit volk; bij de vermindering van het Rijk der tien stammen, hebben zij waarschijnlijk weder vele steden bemagtigd, die te voren aan Ruben toebehoorden, en die hier onder hunne bezittingen geteld worden.

Hunne eerste verwoesting achten de Geleerden geschied te zijn door Salmanezer, toen hij Efraïm weg-

voer-

voerde: de tweede, waarvan Jeremias profeteert, door Nebucadnezar, bij de bemagtiging van Juda.

Wij vinden in deze Profetie aan Moab aangekondigd, niet zoo zeer eene volkomen verdelging, als wel eene groote verwoesting, uitroeijing van voorname vestingen, plundering en inneming der meeste steden, verlagenheid, vlugt, gejammer, vernieling der vruchtbaarste streken, en dergelijke ellenden! Wij vinden dit in het geheele XV^{de} Hoofdstuk, en in het XVI^{de} vs. 7—12. Voorts de redenen, waarmede zij zich zulk een oordeel hadden waardig gemaakt, verraderlijke handelwijze tegen Juda, en ondragelijke hoovaardij: gelijk ook de middelen, waardoor zij alleen dit ongeluk hadden kunnen ontkomen. Kap. XVI: 1—6. Eindelijk, aanwijzing van het juiste tijdperk der nabij zijnde vervulling van deze Godspraak. Kap. XVI: 13, 14.

Wat den tijd belangt, wanneer deze Profetie is uitgesproken, en wanneer zij hare vervulling heeft bekomen, hierover zullen wij moeten spreken bij Kap. XVI: 13, 14.

Het is ontwijfelbaar, dat deze Profetie in het geheel in een' gansch anderen stijl begrepen is, dan de meeste der overige Godspraken van J E S A Ï A S, die niet gewoon is zoo veel met Geografische kennis te prijken. Doch wij merken hieromtrent aan, dat de latere Profeten doorgaans gewoon waren den toon aan te nemen, dien zij in vorige Profetien, betreffende dezelfde volken, aangegeven vonden. Zoo
zien

zien wij, dat JEREMIAS, in zijne Godspraak tegen Moab, Kap. XLVIII, onzen JESAIAS nu woordelijk volgt, dan uitbreidt en omschrijft, en over 't geheel in denzelfden toon en stijl profeteert. Nu vinden wij een oud dichtstuk omtrent Moab, en deszelfs nederlagen onder Sihon, den Koning der Amoriten, *Num. XXI. vs. 27—30*, 't welk den toon schiijnt gegeven te hebben voor alle volgende dichterlijke orakels, aangaande de verwoestingen, die dit volk ondergaan zou. Dit oud gedenkstuk is het derhalve, dat JESAIAS voor oogen kan gehad hebben, en 't geen ongevoelig zijn stijl eene gansch nieuwe en ongewone wending schiijnt gegeven te hebben. Maar daarenboven: misfchien heeft JESAIAS een nog veel later stuk voor zich gehad, 't geen voor ons niet bewaard is, en 't geen hij alleen omschrijft, uitbreidt, met bijvoegfels verrijkt, gelijk JEREMIAS naderhand hem gedaan heeft. Dit wordt allerwaarschiijnlijkst uit vergelijking van Kap. XVI. vs. 13; *dit is het woord, dat Jehova reeds voor lang tegen Moab gesproken heeft*: en is dit zoo, dan kunnen wij ons zelfs geen oogenblik langer verwonderen, dat JESAIAS hier aan zich zelve ongelijk schiijnt te wezen.

Wat de menigvuldige namen van steden en plaatsen in deze Profetie betreft, wij zullen over deze allen niet spreken: van velen is de ligging, en 't geen verder tot derzelve kennis behoort, zeer onzeker, en ten hoogste alleen bij gising te bepalen. Wij zul-

zullen alleen hier en daar, en van de voornaamste zoo veel aanmerken, als tot verklaring van den ganschen inhoud der dichterlijke redevoering dienstig is.

vs. 1. „ Profetie tegen Moab.

„ In den nacht wordt Ar Moabs verwoest,
 „ Ten gronde toe geslecht!
 „ In den nacht wordt Kir Moabs verwoest,
 „ Ten gronde toe geslecht!”

Ar. Waarschijnlijk *Rabba der Moabiten*, de hoofdstad des lands, naderhand *Areopolis* geheeten. *Kir*, hetzelfde met *Kir Hares*, of *Hareset*, eene andere voorname stad en sterke vesting, nabij het uiterste des lands gelegen, waarover men 2 *Kon.* III: 25 tot 27. kan nassaan. Beide deze steden worden bedreigd met zulk eene verwoesting, dat zij omgekeerd en verdelgd zouden mogen heeten. En wel *in den nacht*: hier in is niets vreemds, dat twee sterke steden, verrast door eenen vijandelijken inval, beide *des nachts* bemagtigd worden. Doch men kan hier de woorden, *in den nacht*, ook figuurlijk verklaren, als beteekenende, *onverwachts*, terwijl men zich gerust en veilig waant, en nergens voor bezorgd is, gelijk wanneer men des nachts rustig ligt te slapen.

Andere maken hier eene verandering in den tekst, en lezen *geheel, volkomen*, doch buiten eenige noodzake.

zake. Hiermede zou dan de ramp der Moabiten een' aanvang nemen, met de inneming en verwoesting van hunne twee voornaamste steden, die des nachts geschieden zou, ten minste op het aller-onverwachtst.

Ten gronde toe geslecht. Men moet dit voornamelijk verstaan van de muren en vestingwerken; wij zouden thans zeggen *ontmanteld*.

vs. 2. „ Men gaat naar Baithi op en Dibon ;
 „ Naar 's lands gewijde hoogten,
 „ Om daar te weenen !
 „ Op Nebo en op Medba jammert Moab ;
 „ Elk hoofd is kaal , en ieders baard is
 „ uitgerukt !”

In den algemeenen ramp vlugt alles naar de tempels en de kapellen der Goden heen, om daar hunnen nood te klagen, om daar de hulp te vinden, die men vruchteloos elders en bij menschen zocht.

In het laatste deel van dit, en in het volgende vers, vinden wij eene afteekening van den algemeenen rouw, het misbaar en alle de uiterlijkheden der diepste treurigheid, die men overal in Moab ontdekt, en dit bij beide geslachten : de vrouwen en dochters hebben hare schoone vlechten afgesneden, de mannen den baard uitgerukt, 't geen het teeken was van de allerhartstogtelijkste droefheid. Wij brengen de kaalheid des hoofds alleen tot het vrouwelijk

geflacht, omdat wij meenen, dat de dragt des tulbands bij de mannen altijd vorderde, dat hun hoofd kaal, ten minste zoo goed als kaal was: de Nazireërs alleen lieten hun hoofd-haar groeijen.

Uitgerukt, niet *afgeschoren*, of *afgesneden*. Het Hebreeuwſche woord, 't welk *verminderen*, *verdunnen* beteekent, zou nog beter vertaald worden door *uitgeplukt*; men ſtelt zich daar bij het misbaar der wanhoop voor, wanneer men zich de haren uitrukt.

vs. 3. „ Op de ſtraten ziet men elk in rouw-
 „ gewaad gekleed,
 „ Op de daken, op de markten,
 „ Kermt alles overluid, of ſmelt in tranen
 „ weg!”

Eene ſchoone, aandoenlijke beſchrijving van eene gansche ſtad, van een gansch volk, dat in jammer is weggezonden. Waar men menſchen ziet, 't zij aan hunne huizen, op *hunne daken*, 't zij daar buiten, op *ſtraten* en *pleinen*, alles draagt de uiterlijke teekenen der droefheid, en kermt en weent.

Het *rouw-gewaad*, de *zak* genoemd, beſchrijft VITRINGA als een naauw kleed, ſluitende om het lijf, en van de ſlechtſte ſtoffagie; in tegenſtelling van den wijden mantel, die min of meer kostbaar was. Het woord, dat ik door *wegsmelten* vertaald heb, beteekent *nederdalen*, eigenlijk *te water gaan*.

- vs. 4. „ Hcsbon en Eleále schreeuwen 't uit,
 „ Tot Jahaz hoort men hunnen kreet,
 „ Ook Moabs krijgsvolk barst in jammer-
 „ klagten los,
 „ Elks moed is hem ontzonken!”

Wederom eene sterke, veel uitdrukken- de schilderij. Het gekerm der inwoners weërgalmt door het gansche land, en wordt gehoord van de eene stad tot aan de andere. De *krijgslieden*, de eenige hoop en steun van het rampzalig land, zijn door den onverwachten inval, door het algemeen gejammer, zoo verward, dat al hun moed daar heen is, en dat zij, in plaats van eenen moedigen veldkreet, een akelig jammergeschrei aanheffen!

- vs. 5. „ (Mijn hart klaagt over Moab!)
 „ Tot Zoar toe, tot Eglath Schalischija
 „ Ziet men de vlugtenden;
 „ Weenend bestijgen zij Luhith's hoogte,
 „ Op Horonäims weg heft elk gebroken
 „ klagten op!”

Hier ziet men weder een ander tooneel: algemeene vlugt! in gansch Moab ziet men niet anders, dan gejaagden en vliedenden, die weenend en snikkend hun weg vervolgen, en op alle hoogten klimmen, om te zien of hen de vijand niet nazet. Men ziet hen tot op, tot over de uiterste grenzen des lands, tot

Zoar

Zoâr toe, ja tot *Eglath Schalischija*, eene plaats ons onbekend, misfchien vooraan in Iduméa gelegen; althans wij achten het beter deze woorden dus onvertaald te laten, en te houden voor den eigen naam eener stad of landstreek, dan die te vertalen door *driejarige vaarze*, 't geen eenen gedwongen, en niet aannemelijken zin geeft. VITRINGA en anderen vullen hier in: *BULKENDE als een driejarige vaarze*, doch dit is willekeurig, en buiten den gewonen stijl.

vs. 6. „ Nimrims bronnen zijn verwoest,
 „ Het gras is dor, het kruid verwelkt, de
 „ groente weg!”

Wederom een nieuwe trek van JESAIAS rijke fchilderij, een nieuwe, naauwelijks herstelbare, oorlogsramp, door de baldadigheid aangerigt. *Nimrim*, eene stad of plaats, daar men bronnen had, die de omliggende landstreek bewaterden, en dezelve daardoor tot eene vruchtbare en welige landouwe maakten; maar de moedwil der vijanden heeft de wateren verwoest, de bronnen gestopt, de beken verdorven; nu kwijnt en verdort alles; op het veld is geen gras, geen halm op den akker, geen blad aan het geboomte te zien!

vs. 7. „ Nu wordt reeds ieders overvloed,
 „ Elks dierbaarste bezitting,

„ Vervoerd aan de and're zij' des wilgen-
„ frooms!”

De wegvoerders zijn hier, naar mijn inzien, de Asfyriers, en de *wilgen-rivier*, de Euphraat. Verg. *Ps.* CXXXVII: 1, 2. De Profeet ziet een' nieuwen jaimmer; de zuinig gespaarde, kostelijkste en dierbaarste bezittingen der Moabiten, worden door den vijand medegesleept naar zijn land, aan de andere zijde van den Euphraat. Andere vatten dit vers anders op van de Moabiten, bij den vijandelijken inval gedwongen, om hunne goederen en kostbaarheden, zoo goed zij kunnen, te bergen, dezelve voerende, aan de beek of vallei der wilgen, of der Arabieren, althans in eene verzekerde plaats, daar of in den omtrek. MICHAËLIS leest en vertaalt *ravenbeek*, en schijnt te denken aan de beke Crith, daar Elias van de raven gespijzigd werd.

vs. 8. „ Geklag, geschrei weergalmt door Moabs
„ gansch gebied,
„ Tot aan Egláim hoort men 't kermen,
„ Tot Beër Elim hoort men het!”

Dit is geen nieuwe trek der schilderij, maar alleen, tot meerdere uitvoerigheid, bij het vorige gevoegd.

vs. 9. „ Dimons waat'ren zijn met bloed gemengd,
„ Van

„ Van bloed en lijken hoog gezwollen!
 „ Al wat in Moab blijft, of ov'rig is in
 „ 't land,
 „ Verscheurt de leeuw!”

De voorstelling eener beek, door het bloed der
 verflagenen rood geverwd, is niet te sterk; ster-
 ker en echter niet boven het stoute en verhevene
 is het, wanneer wij deze beek door het bloed
 zelfs hooger gezwollen zien, dan naar gewoonte.
 Doch de aard der uitdrukking in het Hebreeuwsch
 schijnt te vorderen, dat wij bij het *bloed* ook de
lijken voegen, gelijk wij in de overzetting gedaan
 hebben.

Wat het laatste lid van het vers betreft, wij ge-
 looven, dat de zin daarvan is: al wie zich met de
 vlugt niet bergt, maar waagt in het land te blijven,
 zal den leeuw, den vijand, in magt en bloeddorst
 aan den leeuw gelijk, in de klauwen vallen.

De gansche beschrijving van den aanstaanden oor-
 logs-ramp der Moabiten, in dit Kapittel, is zoo
 dichterlijk schoon uitgevoerd, dat wij de voornaamste
 trekken daarvan nog kortelijk moeten opzamelen:
 vs. 1. zien wij terstond de twee voornaamste ves-
 tingen der Moabiten, bij verrassing ingenomen en
 verdelgd: vs. 2. ziet men de inwoners der steden
 naar hunne tempels, kapellen en hoogten opgaan,
 om aan hunne Goden den bitteren nood te klagen:
 vs. 3. zien wij alles in rouwgewaad op de daken,

de straten, de markten, weenend en snikkend daar henen gaan; de vrouwen met afgesneden vlechten, de mans met uitgerukten baard, het sieraad des aanzigts: vs. 4. weergalmt het klaaggeschrei van de eene stad tot de andere; der krijgslieden moed is ontzonken, zij jammeren mede als ontwapenden: vs. 5. ziet men de vlugt, overal op de grenzen weenende vlugtelingen, die van elke hoogte nog eens omzien naar hun geliefd, rampzalig vaderland: vs. 6. worden door den baldadigen vijand de bronnen verstopt, de wateren bedorven, en het vruchtbaar veld in eene woestijn veranderd: vs. 7. Moabs dierbaarste bezittingen, en zuinig gespaarde kostbaarheden, van den vijand medegesleept naar zijn land: Eindelijk; de wateren rood geverwd van bloed, de beken door het bloed hooger gezwollen, en alles wat zich niet met de vlugt gered heeft, door den vijand, als een' woedenden leeuw, onbarmhartig verscheurd!

XVI^{de} H O O F D S T U K.

vs. 1. „**D**at 's volks Beheerscher
 „ Een geschenk van lammeren zende,
 „ Van Sela door de woestijn,
 „ Naar den berg van Sions dochter.”

Van hier tot vs. 5. ingesloten, stelt de Profeet, bij wijze van raadgeving, aan de Moabiten voor,
 wat

wat hun nu nog het best te doen stond, zoo zij het aanstaande onheil, zoo al niet ontkomen, ten minste merkelyk voor zich verzacht zien wilden; tevens geeft hij van ter zijde de redenen op, waardoor zij zich zulk eene verwoesting, om hunne handelwijze met hunne naburen, de Israëlitcn, hadden waardig gemaakt. De middelen, die hij aan de hand geeft, zijn deze; dat zij ten spoedigste vriendschap met het huis van Juda zouden maken, zich onder de bescherming van hetzelfde begeven, en van hunnen kant alle pligten van gastvrijheid en bondgenootschap aan dat Rijk toonen.

Door *'s lands Beheerscher* kunnen wij geen ander dan den *Koning* der Moabiten verstaan. Voor het woord *lammeren*, of *lam* in den grondtekst, leest de Chaldeeuwsche Overzetting *zoon*, en deze lezing wordt door de meeste nieuweren gevolgd, meenende dat JESAIAS hier de bijzonderheid voorspelt, dat de zoon van den Moabitischen Vorst, bij den inval der Asfyriers, zich met de vlugt redden, en naar Jeruzalem begeven zou, om daar, was het mogelijk, veiligheid te vinden: *zendt den zoon van 's lands Opper-vorst* enz. Wij voor ons kunnen dit gevoelen niet bijvallen, daar deze uitlegging ons minder fraai, en met het volgende minder overeenkomstig toeschijnt, dan 't geen in den gewonen tekst is opgesloten.

Wij verklaren dit vers op deze wijze. De Moabiten, toen zij schatplichtig waren aan Israël, betaalden hunne schatting in vee, in lammeren en schapen.

Zie 2 Kon. III: 4. Door *Sela*, de rots, verstaan wij de hoofdstad der Moabiten, op of in de nabijheid van eene rots gebouwd. Van daar worden zij door den Profheet vermaand om de lammeren *door de woestijn*, van Jericho buiten twijfel, naar Jeruzalem te zenden, niet zoo zeer om zich aan het Rijk van Juda schatplichtig te verklaren, als wel, om door een aanzienlijk geschenk, de vriendschap en bescherming van dit Rijk voor zich te verwerven, die in den aanstaanden nood voor hun van het uiterste belang zou wezen.

vs. 2. „ Want haast ziet men Moabs jonkvrouwen,
 „ wen,
 „ Aan des Arnons veeren zwerven,
 „ Gelijk verjaagd gevogelte
 „ Uit het gestoorde nest.”

Dit was de reden, waarom de Moabiten de vriendschap van Juda, met zoo veel ernst, moesten zoeken, niet om den naderenden ramp geheel te ontkomen, gelijk zij meenen, die dit vers lezen: *ANDERS zullen Moabs dochters zijn enz.*; maar om bij den inval der vijanden eene veilige toevlugt te hebben, waar zij ten minste hunne personen, zoo ook niet hunne goederen bergen, en in zekerheid brengen konden. Daartoe was voor Moab het land van Juda allergefchiktst, 't welk na aan het hunne grensde, en een der magtigste was, onder de nabu-

Surige Mogendheden. Er was voor de Moabiten een tijd op handen, waarin elk zou moeten vlugten, en ter naauwernood zijn leven zou kunnen redden, bij eene onweêrstaانبare overstroming der Asfyriers: hoe gelukkig zou het dan voor hun zijn Juda te vriend te hebben, derwaarts te kunnen henen vlugten; en daar nu JESAÏAS zeker wist dat dit gebeuren zou, kon hij hun een' beteren raad geven, dan deze vriendschap van Juda in tijds, al ware het tot den hoogsten prijs, te koopen?

De aanstaande vlugt der Moabiten stelt de Profeet figuurlijk voor: *aan de veeren des Arnons*, die door Moab vliet, ziet men *Moabs dochteren*, (het is niet eene vlugt van legerbenden, maar van inwoners, zelfs vrouwen en maagden zijn op de vlugt!) gelijk aan een *gestoord nest*, waaruit het *gevogelte*, oude en jonge, *verjaagd omzwerven*, geene woning, geene veilige rustplaats wetende.

- vs. 3. „ Volgt wijzen raad,
 „ Weest billijk en regtvaardig,
 „ Breidt op den heeten middag
 „ Uw schaduw uit, gelijk den nacht,
 „ Bergt den verdrevenen,
 „ Verraadt den vlugtenden niet!
4. „ Laat mijn verjaagden bij u toevlugt vinden,
 „ den,
 „ Dat Moab hun ter schuilplaats zij,
 „ Tegen den verwoester.”

De Profeet vermaant hen hier, dat zij de vriendschap van Juda niet alleen zouden zoeken door een geschenk, maar ook door het bewijzen van dadelijke pligten van herbergzaamheid, en gastvriendfchap voor de Joden van hunnen kant; door derzelver vlugtelingen, indien zij door eenen vijand overvallen werden, onder zich op te nemen, te verbergen, en althans niet te verraden, opdat zij, in hetzelfde geval gekomen zijnde, dezelfde diensten van de Joden zouden kunnen eischen. Doch tevens schijnt de Profeet hun hier van ter zijde te verwijten hunne vorige en gewone handelwijze omtrent de Israëlitien, waardoor zij zich derhalve ook den toorn en de verontwaardiging van Israëls God hadden op den hals gehaald, daar zij de arme Joden, die vlugtende uit den krijg, of verjaagd uit hunne woningen, bij de Moabiten schuilplaats zochten, niet alleen weigerden te herbergen, maar ook schandelijk verrieden, en in der vijanden hand overleverden.

„ Want leed en verwoesting spoeden ten
 „ einde,
 „ En des vertreders ondergang nadert;
 vs. 5. „ Dan zal een troon, door deugd beves-
 „ tigd, staan,
 „ Een brave Vorst heerscht dan, en zit
 „ in Davids tent,
 „ Die billijk oordeelt, 't regt bemint,
 „ En tot gerechtigheid steeds vaardig is.”

Twée

Twee dingen kon men tegen den raad des Profeten aan Moab, om Juda's vriendschap en bescherming te zoeken, inbrengen: het eerste, of het iets zou kunnen baten, bij de algemeene verwoesting, waarmede dit gedeelte van Asia door de Asfyriers bedreigd werd; of Juda zelf niet voor hen zou moeten bukken, en dus eene slechte schuilplaats wezen voor anderen? Om trent dit stuk verzekert de Profeet, dat dit verwoestend en vernielend Asfur alle zijne heerschzuchtige plans niet zou kunnen volvoeren, dat het een einde zou nemen en zelf verdélgd worden. Nog meer, dat het uitgeroeid zou zijn, zonder Juda bemagtigd te hebben, dat dit Rijk deszelfs prooi niet worden zou, en bij den val van Asfyrien overgebleven zijn: dit vinden wij in het laatst van het vierde, en het begin van het vijfde vers.

Maar ten andere: wanneer men zich onder iemands bescherming en magt begeeft, komt het er vooral op aan, hoedanig een persoon hij zij, en wat wij van hem te wachten hebben. De Koning Achaz was een slecht en laag Vorst, ondeugend en bedriegelijk, onder wiens bestuur alles verviel; indien zijn Opvolger hetzelfde karakter had, was er van een verbond met Juda weinig heils te wachten. Hieromtrent nu zegt J E S A Ï A S, dat Achaz Opvolger, die nu waarschijnlijk reeds op den troon zat, zijnen Voorganger geheel ongelijk zou wezen, deugdzaam, liefdadig zijn, en vooral een beminnaar des regts, een onpartijdig beoefenaar en handhaver der gerechtigheid,

't geen

't geen ons ook de geschiedenis van Hizkias ten volle bevestigt.

vs. 6. „Doch wij kennen Moabs hoovaardij,
 „Hoe ze onverdraaglijk is!
 „Zijn' overmoed, zijn' trots, zijn' woe-
 „denden haat,
 „Zijner valsche Profeten leugentaal!”

JESAÏAS voorziet en weet, dat Moab zijnen heilzamen raad niet volgen zal; hij geeft de redenen op, waarom zij dien raad zouden verachten, uit hoogmoed, dwaze verbeelding, uit ingekankerden haat en boosaardigheid tegens Jehova's volk, en ook, omdat zij misleid werden door hunne leugenprofeten, die hun misfchien voorspoed en bloei, in plaats van verwoesting, aankondigden. Zekerlijk moet Moab thans magtig geweest zijn, nu zij weder in bezit waren van de voornaamste plaatsen, tusschen de Arnon en Jabbok, die te voren door Sihon hun ontnomen, en de bezitting van Israël geworden waren.

Vraagt gij, waarom de Profeet hier een' raad geeft, dien hij wist dat men verfmaden zou? Wij antwoorden, omdat in dien raad veel troostrijks voor Juda begrepen was, 't welk JESAÏAS bedoelde op deze wijze aan zijn volk bekend te maken.

vs. 7. „Dat dan in Moab de een den anderen be-
 „jammere,

„Dat

- „ Dat alles jammere!
 „ Op Kir Hareseths omgeworpen muren
 „ Zuchte en klage men,
 „ Ook deze zijn geveld!”

Daar Moab den eenigen goeden raad verfmaden, den eenigen weg tot verzachting zijner plagen niet zou verkiezen, zoo zou dan ook de slag in al zijne zwaarte nedervallen, en de Profeet gaat nu voort, om de aanstaande ellende andermaal te beschrijven.

Er staat eigenlijk: *dat Moab over Moab jammere*, dat is, de eene Moabiet over den anderen; dat er niemand onder hen zij, die niet bejammerenswaardig is. Over *Kir Hareseth* hebben wij bij het eerste vers van het XV^{de} Hoofdstuk reeds gesproken, en de plaats aangewezen, die men daarop moet naflaan.

- vs. 8. „ Hesbons velden kwijnen,
 „ Sibma's wijnstokken,
 „ Der volken tirannen verwoestten ze,
 „ Wier loten tot Jaëzer reikten,
 „ En dwaalden door de woestijn,
 „ Wier ranken tot over het meer zich strek-
 „ ten.
 9. „ Daarom beweene ik, met Jaëzer,
 „ Sibma's wijnstok tevens;
 „ Hesbon en Eleale,
 „ Besproeije ik met mijn tranen!”

De klagt over Moabs verwoesting gaat hier voornamelijk over de vruchtbaarheid des lands, dat geheel vernield zou worden, en van allen bloei en vaag bijkans niets behouden. Die schoone akkers en velden, van Hesbon en Eleale, staan voor zijne verbeelding kwijnend, arm en treurig; de heerlijke wijngaarden, die van Sibma tot Jaëzer zich uitstrekten, en het meer van Jaëzer, waarin de Arnon zich verliest, overschaduwden, zijn woest, baldadig neêrgehouden. Wie weent niet met den Profet, als hij dezen ramp, deze lotverwifeling zich voor oogen stelt!

„ Van uwe ooft-inzaming en oogst
 „ Hoort men niet meer het vrolijk land-
 „ gejuich.

vs. 10. „ De vreugde is weg,
 „ De dans uit uwen hof en boom-
 „ gaard;
 „ Niet meer galmt in den wijngaard feest-
 „ gezang,
 „ De druivenpers wordt niet getreden,
 „ Het landgejuich verftomt!”

De zin hiervan is klaar, en de fchilderij fchoon om hare uitvoerigheid en uitdrukking. De akeligheid van een verwoest land, van heerlijke wijngaarden en akkers, wordt dan eerst regt groot, als men in zijn geheugen herroept, hoe te voren alles bloeide, dat

nu wildernis is : hoe te voren alles juichte en danste, waar nu eene doodsche eenzaamheid en zwijgende stilte heerschen.

vs. 11. „ Des zucht mijn boezem over Moab,
 „ En trilt gelijk een harp,
 „ Mijn binnenste over Kir Heres !”

De hartstogtelijke taal der Hebreëuwen, en in 't gemeen der Oosterlingen, is veel sterker dan de onze, niet enkel omdat zij de grootspraak zoo zeer beminnen, maar eenvoudig, omdat zij heviger hartstogten hebben, dan wij. Deze aanmerking gelooven wij, dat van gewigt is, en meer dan te veel wordt over 't hoofd gezien.

vs. 12. „ En offchoon Moab zich vermoeit,
 „ En ijvrig zich laat zien op zijn gewijde
 „ hoogten,
 „ En in zijn heiligdom den ramp zoekt
 „ af te bidden,
 „ 't Zal niet geschieden !”

Moabs ongeval is onvermijdelijk; welke middelen dit volk ook zou mogen aanwenden, om die verwoesting af te wenden, zij zal zeker komen: al vermoede het-zich zelf en zijne Godheden tevens, met gebeden en godsdienst-plegtigheden, het zal hun niets baten: de *gewijde hoogten* en het *heiligdom*
 staan

staan hier tegen malkander over, als kapellen en de voornaamste tempel van het land.

- vs. 13. „ Dit is het woord, het welk Jehova over
 „ Moab sprak,
 „ Reeds overlang:
 14. „ Maar nu spreekt Jehova:
 „ In drie jaar tijds,
 „ Gelijk des daglooners jaren,
 „ Wordt Moabs trots vernederd,
 „ Met al zijn magt en overvloed;
 „ En 't geen nog overblijft
 „ Zal klein, gering en kracht'loos zijn!”

In het dertiende vers beroept JES A Ï A S zich op eene oudere, en bekende Profetie tegen Moab, die met zoo vele andere gedenkstukken is verloren gegaan. Waarschijnlijk heeft onze Profet deze oudere Godspraak voor zich gehad, en met dezelve op gelijke wijze gehandeld, als naderhand JEREMIAS, Kap. XLVIII, met de zijne gedaan heeft.

Vs. 14. wordt de vervulling van de Profetie nauwkeurig bepaald, binnen den tijd van drie jaren, *als de jaren eenes daglooners*, dat is, juist berekend, en vooral niet langer. Alles hangt er derhalve hier van af, wanneer deze Profetie is uitgesproken. Wij voor ons zijn van gedachte, in het eerste jaar van Hizkias regering, dan valt de vervulling in het vierde jaar, en dus in den tijd, dat Samaria door

Salmanezzer belegerd werd , wanneer waarschijnlijk een gedeelte zijner benden door hem gebruikt werd , om , gedurende het beleg der vesting , een' onverwachten inval in Moab te doen , en dit volk , dat hem misfchien hinderlijk was in zijne oogmerken , te vernielen.

Moab zou echter door dit ongeval niet geheel uitgeroeid , maar alleen zeer vernederd , en tot eene aanmerkelijke laagte gebragt worden : dit gering overschot is naderhand weder aanmerkelijk toegenomen , zoo dat zij , in Jeremias leeftijd , reeds wederom alle die plaatsen en steden bewoonden , die zij bij de overrompeling der Asfyriers bezaten , wanneer zij een talrijk volk uitmaakten , en zelfs met pracht en weelde niet onbekend waren.

XVII^{de} H O O F D S T U K.1. **P**rofetie tegen Damascus.

- Zie! Damascus wordt verwoest,
 Dat het geen stad meer zij;
 Een ruwe puinhoop wordt het!
2. Aróërs steden zijn verlaten,
 Het grazend vee ten prooi gegeven,
 Die, ongestoord, aldaar zich legeren.
3. Zoo zal de voormuur Efraïms,
 Damascus Koningrijk,
 Het overschot van Syrien,
 En Isrels* grootheid tevens, niet meer zijn,
 Spreekt Jehova Zebaoth!
4. Ja! in dien dag zal Jakobs grootheid klein,
 En 't vet zijns vleefches mager wezen.
5. Het zal dan Isrel gaan,
 Gelijk wanneer de graanoogst ingezameld
 wordt,
 En 's landmans arm de halmen maait;

Ge-

- Gelijk men aren leest in 't dal Rephâims.
6. Er blijft, ja! een herhaalde lezing over,
 Gelijk, bij 't schudden des olijf booms,
 Twee, drie olijven in de hoogste takken
 ov'rig zijn,
 Of aan de meest belaad'ne vier of vijf,
 Dus spreekt Jehova, Isrels God!
7. Dan zal dit volk naar zijnen Maker om-
 zien,
 Zijn oog op Isrels Heiligen geslagen zijn;
8. Dan ziet het niet meer om naar zijne al-
 taren,
 Naar zijner handen werk,
 't Aanschouwt niet meer, 't geen zijne vin-
 g'ren maakten,
 Geen boschen, en geen zonnebeelden.
9. Dan zijn de vestingen verlaten,
 Gelijk toen de Amoriten en Heviten 't land
 verlieten,
 Voor 't aangezicht der kindren Israëls,
 Ja! 't land wordt dan tot een woestijn.
10. Want gij hebt God, den God uws heils,
 vergeten,
 Niet meer gedachtig aan den rots van uwe
 sterkte;
 Gij hebt u lustwaranden aangelegd,

- En die bepoot met vreemd plantsoen ;
11. Toen gij die hadt geplant ,
 Waart gij bezorgd voor haren wasdom ,
 Van 's morgens vroeg voor haren bloei en
 vruchten ;
 Maar de oogst vlood weg , toen ge in te
 zaam'len dacht ,
 Ellende en smarten oogsttet gij !
12. Hoor ! gewoel van magtige volken !
 Als zeeën bruifen , bruifen zij ,
 Als oceanen buld'ren , bulderen de volken !
13. Laat bulderen de natien , als de oceaen ,
 Hij scheld hen , en zij vlieden weg ,
 Ver weg gejaagd zijn zij ,
 Als voor den wind der bergen stof ,
 Als voor den dwarrelwind het wellend
 zand !
14. Des avonds , zie ! nog is verschrikking
 daar . . .
 En vóór den morgen zijn zij reeds niet
 meer !
 Dit is het deel van hen , die ons beroofden ,
 Het lot van onze plundersaars !

V E R K L A R I N G.

Schoon in het opschrift van deze Godspraak alleen van Damascus gesproken wordt, blijkt het echter uit den inhoud, dat het Rijk der tien stammen daarin voor een aanmerkelijk, ja voor het grootste gedeelte mede betrokken is; 't geen ons niet verwonderen kan, wanneer wij ons herinneren, dat, in de laatste jaren van het Damasceensche Rijk, eene nauwe verbindtenis tusfchen hetzelve en dat van Israël plaats had, zoo dat het laatste natuurlijk bij den val van het eerste aanmerkelijk moest lijden.

Damascus, de hoofdstad van een Rijk van dien naam, moet onder de oudste steden der wereld geteld worden, daar dezelve reeds in Abrahams tijd aanwezig was. Zij ligt in eene bekoorlijke vlakte, het dal Gutta genaamd, aan den voet des Anti-Libanons en Hermons, een dal, 't welk voor een der Afiatfche paradijzen gehouden wordt, besproeid door eene voorname rivier, thans Barrady genaamd, die zich in verscheiden takken verdeelt, en oudtijds de Abana en Pharpar nabij Damascus vormde. David onderwierp het Rijk van Damascus aan zijne

wapenen, ook Salomo had hetzelfde aan zich cijnsbaar: doch in het laatst van zijn leven openbaarde Rezon, de Koning van dit Rijk, reeds vijandige gezindheden tegen hem, die zekerlijk bij de scheuring der stammen van een' volkomenen afval gevolgd werden. Het Damasceensche Rijk, dus in vrijheid hersteld, begon van dien tijd af magtig te worden, en de overige Syrische Staten, Hamath, Zoba, Rechoboth, aan zich te onderwerpen, en naderhand geheel te verzwelgen, zoo dat wij ten laatste slechts van één Syrisch Rijk aan deze zijde van den Euphraat lezen, waarvan Damascus de hoofdstad was.

Het Koningrijk van Damascus was de gevaarlijkste en bestendigste vijand van het Rijk van Efraïm, dat van hetzelfde, vooral onder de beide Benhadads en Hazaël, gewigtige slagen ontving. Ten tijde van Pekach en Rezin had er eene verbindtenis plaats tusschen de beide anders vijandige Rijken, doch die van den ondergang en de uitroeijing van Damascus gevolgd werd. Het is deze verdelging der stad, en de vernieling van het Syrisch Rijk, door Tiglath Pilezer, Koning van Asfyrien, die hier voorzeggd wordt, en onder de regering van Achaz, Koning van Juda, plaats had.

Damascus, door de Asfyriërs verwoest, verrees welhaast weder uit zijne puinen, en werd andermaal door Nebucadnezar uitgeroeid; doch alleen om andermaal herbouwd te worden. Bij den inval van
Alexan-

Alexander in Asia, was Damascus eene bloeiende stad en bleef het. Na Christus geboorte is zij weder meer dan eens de prooi van overwinnende heerlegers geweest, doch dit alles heeft niet kunnen beletten, dat Damascus nog heden ten dage aanwezig is, en onder de voornaamste steden van Syrie geteld wordt; 't geen alleen aan de aangenaamheid, vruchtbaarheid en schoone gelegenheid des oords moet toegeschreven worden.

Deze Profetie is waarschijnlijk uitgesproken, in 't begin van Achaz regering, toen het verbond tus- schen Rezin en Pekach tot stand kwam, waarvan het oogmerk was het Koningrijk van Juda uit te roeijen.

Vs. 1—3. vinden wij de duidelijke voorzegging van Damascus aanstaanden val, die door de Asfyri- ers zou volvoerd worden. Vs. 4—11. De ver- mindering, en daarna de volkomen verwoesting des Rijks van Efraïm, bij welk wel verdiend oordeel een naauwelijks noemens-waardig getal van inwoners in het land zou overblijven. Vs. 12—14. zijn een aanhangsel: de Asfyriërs, voorspoedig in het be- magtigen van Damascus en Efraïm, zouden niet zoo gelukkig zijn in hunnen krijgstogt tegen Juda, maar daarbij een zwaar verlies ondervinden, 't welk hen geheel zou krenken.

vs. 1. „ Profetie tegen Damascus.

„ Zie! Damascus wordt verwoest,

„ Dat het geen stad meer zij;
 „ Een ruwe puinhoop wordt het!”

Omtrent deze woorden is niets aan te merken, dan alleen dat men twijfelt, of Damascus, bij deszelfs verovering door Tiglath Pilezer, wel verwoest is geworden, daar het, ten minste in Jeremias tijd, reeds weder eene bloeiende stad was: doch zij is waarschijnlijk binnen dien tijd herbouwd, en op nieuw bevolkt. Het was toch de gewoonte der Asfyriers en Babyloniers, dat zij de vaste steden, waaruit zij de inwoners in ballingschap voerden, vernielden: zoo deden zij met Samaria, naderhand met Jeruzalem, en Sanheribs Veldheer beroemde zich, dat Samaria en Damascus door de Asfyrische wapenen hetzelfde lot hadden ondergaan.

vs. 2. „ Aróërs steden zijn verlaten,
 „ Het grazend vee ten prooi gegeven,
 „ Die, ongeftoord, aldaar zich legeren.”

Het woord *Aróër* verwekt in dit vers groote moeijelijkheid. Het schijnt zeker te zijn, dat men hier niet denken kan aan de stad *Aróër*, aan de Arnon gelegen, in het Moabitische land: wij moeten het hier voor de benaming houden van eene landstreek, in het Damasceensch gebied, doch waarvan wij elders, onder dien naam, niets lezen. Of wij moeten het woord met MICHAËLIS vertalen, door

schoo-

schoone, vruchtbare vallei, 't welk wij voor ons verkiezen zouden, indien wij van de deugdelijkheid dezer overzetting slechts genoegzaam overtuigd waren.

Hoe het zij, van de schoone streken, rondom Damascus, zoo bevolkt en met bloeiende steden opgevuld, schijnt in dit vers gesproken te worden. Deze zouden nu verlaten en eenzaam zijn, en de zwervende herdertroepen zouden zich dezelve toe-eigenen, zij zouden met hunne kudden zich aldaar legeren, en zij zouden het veilig en ongestoord doen, daar niemand de verlaten landouwen hun zou betwisten.

- vs. 3. „ Zoo zal de voormuur Efraïms,
 „ Damascus Koningrijk,
 „ Het overschot van Syrien,
 „ En Isrels grootheid tevens, niet meer
 „ zijn,
 „ Spreekt Jehova Zebaoth!”

Het Rijk van Damascus wordt hier eerst genoemd, *Efraïms voormuur*; en dit was het inderdaad, althans tegen de Asfyriërs, die Damascus eerst meester moesten zijn, indien zij iets tegen het Rijk van Israël wilden ondernemen: doch hadden zij dit veroverd, zoo lag Efraïm voor hun open en bloot. Damascus wordt daarenboven genoemd *het overschot van Syrien*: namelijk, alle andere voormalige

Syrische Koningrijken, Hamath, Zoba enz. waren thans bijna tot niet geworden, en verzwolgen in het ééne Rijk van Damascus, dat derhalve het overblijffel van Syrien mogt geheeten worden. Eindelijk met de ophouding van Damascus Koningrijk zou ook *Israëls grootheid vallen*, 't geen het vervolg genoegzaam verklaren zal.

vs. 4. „Ja! in dien dag zal Jakobs grootheid
 „ klein,
 „ En 't vet zijns vleefches mager wezen.”

De staat van het Israëlitisch Rijk, vóór den inval der Asfyriers, wordt hier voorgesteld als bloeiend en in groote welvaart, zoo veel dezelve het name-lijk zijn kon, bij de gedurige onlusten, die daarin woedden: doch, bij het veroveren van Damascus, zou Israël tevens een' gevoeligen slag, eene aanmerkelijke vermindering ondergaan. Dit blijkt ook uit de geschiedenis 2 *Kon.* XV: 29, daar dezelfde Tiglath Pilezer het Overjordaansche, en geheel Galilea in bezit nam en ontvolkte.

vs. 5. „Het zal dan Isrel gaan,
 „ Gelijk wanneer de graanoogst ingezameld
 „ wordt,
 „ En 's landmans arm de halmen maait;
 „ Gelijk men aren leest in 't dal Rephaïms.
 6. „ Er blijft, ja! een herhaalde lezing over,
 „ Ge-

- „ Gelijk , bij 't schudden des olijfbooms ,
 „ Twee , drie olijven in de hoogste takken
 „ , ov'rig zijn ,
 „ Of aan de meest belaad'ne vier of vijf ,
 „ Dus spreekt Jehova , Isrels God ! ”

Het zou niet enkel bij den eersten inval der Asfyriërs in Gilead en Galiléa blijven , neen ! het gansche volk zou door dezen ontzaggelijken vijand , gelijk het koren door den landman afgemaaid en ingezameld wordt , ten deele vernield , ten deele weggevoerd worden. Er zou , ja ! een overschot blijven , maar het zou gering , en inderdaad niet noemenswaardig wezen ; zij zouden zoo schoon uit het land worden weggevaagd , als de aren werden opgelezen in *het dal van Rephaïm* , dat ten zuidwesten in de nabijheid van Jeruzalem gelegen was , daar de nalezing , door de menigte van armen , die zich doorgaans in de hoofdsteden ophouden , zeer naauwkeurig geschiedde. Het andere zinnebeeld vs. 6. is van denzelfden aard ; men schudt den olijfboom af , zoo naauwkeurig men kan , en laat geen vrucht hangen , die in 't oog valt ; dit verhindert echter niet , dat hier en daar in den top des booms , en aan de takken , die het zwaartst geladen waren , eenige weinige olijven blijven hangen , doch welker getal nauwelijks verdient genoemd te worden. Zoo zou het met de wegvoering van Israëel door de Asfyriërs gaan. Wij lezen niet , dat zij opzettelijk enig volk in het land

land lieten blijven, gelijk naderhand Nebucadnezar in Juda: die derhalve overbleven, waren alleen eenige weinigen, ontsnapt aan het zwaard, en aan de waakzaamheid der genen, die het bevel der wegvoering moesten ter uitvoer brengen. Wij lezen nogtans 2 *Chron.* XXXIV: 9. van een overblijffel uit Manasse, Efraïm en gansch Israël.

- vs. 7. „ Dan zal dit volk naar zijnen Maker om-
 „ zien,
 „ Zijn oog op Israëls Heiligen geslagen zijn;
 8. „ Dan ziet het niet meer om naar zijne
 „ altaren,
 „ Naar zijner handen werk,
 „ 't Aanschouwt niet meer, 't geen zijne
 „ ving'ren maakten,
 „ Geen bosfchen, en geen zonnebeelden.'

Dit volk. Er staat eigenlijk *dit mensch of deze menschen.* God wordt Israëls *Maker* genoemd niet alleen als Schepper, maar vooral, als die hem tot een volk gemaakt had. De dienst en vereering van den waren God wordt hier genoemd *naar Hem om te zien, het oog op Hem geslagen te houden.* De afgodendienst wordt vs. 8. met de zelfde spreekmanier voorgesteld: door *de altaren* worden misfchien in 't bijzonder verstaan, die tot den kalverdienst te Dan en Bethel waren opgericht. *'t geen hunne vingeren maakten,* zija dan bijzonder de

der *de kalveren-beelden*, naar Jerobeams instelling, terwijl de overige voorwerpen van beelden-dienst en afgoderij onder de benaming van *bosfchen* en *zonne-beelden* ten laatste voorkomen.

't Geen de Profet hier zegt van Israëls wederkeering tot Jehova, met verzaking van beelden-dienst en afgoderij, kan men verstaan van de overgeblevenen in het land, die zich in den Godsdienst bij Juda voegden, maar men kan het ook opvatten van de weggevoerden, die dan onder het oordeel der verwerping hunne vorige misdaden zouden inzien, en de afgoderij verfoeijen, gelijk Juda die leerde afzweren, in de Babylonifche ballingschap. Men vergelijkte de Profetie *Hofea* III: 4, 5.

vs. 9. „ Dan zijn de vestingen verlaten,
 „ Gelijk toen de Amoriten en Heviten
 „ 't land verlieten,
 „ Voor 't aangezigt der kindren Israëls,
 „ Ja! 't land wordt dan tot een woestijn.”

Wij geven dit vers op naar de lezing der oude Griekfche Overzetting, die, voor *struik* en *tak*, leest *Heviten* en *Amoriten*, 't welk ten minste een' dragelijken zin geeft. Israël zou nu in 't zelfde geval zijn, ten opzigte van de Asfyriers, als de oude bewoners van Kanaän ten opzigte van Israël waren, toen deze in hun land vielen. Toen vlugtte alles, na eenen en anderen ongelukkigen veldslag, en zij lieten
 het

het land aan den Overwinnaar ten prooi. Zoo zou nu Israël het gansche land, sterkten en vastigheden zoo wel als den bebouwden grond, voor de Asfyriërs prijs laten. Doch deze zouden van het overwonnen land niet zelf bezit nemen, gelijk Israël van Kanaän; neen! zij zouden het eenzaam en als eene woestijn liggen laten.

- vs. 10. „ Want gij hebt God, den God uws heils,
 „ vergeten,
 „ Niet meer gedachtig aan den rots van
 „ uwe sterkte;
 „ Gij hebt u lustwaranden aangelegd,
 „ En die bepoot met vreemd plantsoen;
 II. „ Toen gij die hadt geplant,
 „ Waart gij bezorgd voor haren was-
 „ dom,
 „ Van 's morgens vroeg voor haren bloei-
 „ en vruchten;
 „ Maar de oogst vlood weg, toen ge in
 „ te zaam'len dacht,
 „ Ellende en smarten oogsttet gij!”

De Profeet billijkt hier Gods handelwijze met het Rijk der tien stammen. Van het oogenblik, dat zij zich van Juda afscheidden, hadden zij niet meer gedacht aan dien God, die echter hunne eenige toevlugt en sterkte zijn kon. In den laatsten tijd van hun bestaan, voegden zij nog eene nieuwe dwaasheid

heid daar bij: zij hadden zich eene lustwarande van vreemd plantsoen aangelegd, al hun vlijt besteed, naar de letter, zich *alle morgens* vroeg opgemaakt, om voor derzelve wasdom en vruchtbaarheid te zorgen, al hun hoop gesteld op de inkomsten en vruchten, die zij van dezen boomgaard trekken zouden; maar helaas! zij zouden zich deerlijk bedriegen: als zij meenden te gaan inzamelen, zou de oogst verdwenen zijn, en in plaats daarvan zouden zij, niet alleen te leur stelling, maar ook smart en ellende oogsten. Waarschijnlijk ziet dit op de verbindtenis met Damascus, waarop die van Efraïm al hunne hoop stelden, waarvoor zij alles opofferden; maar, als zij nu de vruchten van dit verbond meenden te smaken, zouden zij jammerlijk bedrogen uitkomen: bij de verwoesting van Damascus zou hun oogst gevloeden zijn, en in plaats daarvan zou hunne ellende en jammer beginnen!

- vs. 12. „ Hoor! gewoel van magtige volken!
 „ Als zeeën bruïsen, bruïsen zij,
 „ Als oceanen buld'ren, bulderen de vol-
 „ ken!
 13. „ Laat bulderen de natien, als de oceaan,
 „ Hij scheldt hen, en zij vlieden weg,
 „ Ver weg gejaagd zijn zij,
 „ Als voor den wind der bergen stof,
 „ Als voor den dwarrelwind het wellend
 „ zand!

14. „ Des

14. „ Des avonds, zie! nog is verschrikking
 „ daar...
 „ En vóór den morgen zijn zij reeds niet
 „ meer!
 „ Dit is het deel van hen, die ons be-
 „ roofden,
 „ Het lot van onze plundersaars!”

Dit laatste deel ziet buiten twijfel op de Asfyriërs, die, wanneer zij Damascus en Efraïm zouden uit den weg geruimd hebben, ook zelve op Juda zouden aanvallen; na dat zij dit Rijk en land beroofd en uitgeplunderd zouden hebben. Zij worden voorgesteld in de ontzaggelijke overmagt, waarmede zij op Juda zouden aanvallen, als eene opgezwollen bulderende zee, die dit land gemakkelijk zou overstroomen en verzwelgen: maar die God, die tot de zee zegt: tot hier toe en niet verder! zou hen schelden, zijne dreigende donderstem doen hooren; dan zouden zij vlieden, niet gelijk de majestueuze zee, door God bestraft, te rug deinst; maar, en hier is de tegenstelling schoon uitgevoerd, gelijk het stof der bergen en het wellend zand voor den wind!

En deze uitkomst zou schielijk en onverwacht zijn; des avonds zouden zij den schrik nog allereuwe verspreiden, en des morgens zouden zij reeds niet meer zijn. Dit alles wordt genoegzaam opgehelderd door de geschiedenis van Sanheribs nederlaag voor Jeruzalem, waarover wij reeds eens en andermaal

maal gefproken hebben, en bij het volgende Kapittel meer zullen moeten zeggen.

Wellend zand. De Heer MUNTINGHE vertaalt dit woord, dat in gelijken zin voorkomt *Ps. LXXXIII: 14*, door *stroo*, en ftaaft deze vertaling met het gezag van het Arabifch dialect. Wij gelooven echter, dat onze overzetting, en met den aard van het Hebreuwfche woord niet minder overeenkomstig is, en een niet minder fchoon en dichtterlijk beeld voor den geest ftelt, zoo wel te dezer plaatfe, waar de parallelie voor dezelve pleit, als in den aangehaalden Psalm, waar de parallelie weder meer het gevoelen van MUNTINGHE fchijnt te begunftigen.

XVIII^{de} H O O F D S T U K.

1. **H**oor! o land, aan beide zijden over-
schaduwd,
Dat op de boorden ligt van Ethiopiens vloeden!
2. Dat langs den stroom gezanten zond,
In schepen van papierriet op de wateren!...
Gaat snel, gij boden, naar het volk,
Dat uitgestrekt en kaal is,
Een vrees'lijk volk, van ouds en ook voortaan,
Een volk met plegtigheden overladen,
Welks land vertreden wordt,
En door de vloeden overstroomd:
3. Ja! al gij ingezetenen der wereld,
Bewoners van het aardrijk!
Als op de bergen de banier geplant wordt,
Zult gij het allen zien,

Als

Als de trompet klinkt , zult gij het hoo-
ren!

4. Want zoo sprak Jehova tot mij:
Ik zit stil en zie toe in mijn woning,
Gelijk de warmte van een heldren dag,
Na winter - regenvlagen,
Gelijk een dauw - wolk in den oogst.
5. Want vóór den oogst,
Wanneer de knop volkomen,
De bloefem druif geworden is,
En reeds tot rijpheid nadert,
Dan snijdt hij de ranken weg met het snoei-
mes,
En kapt de loten af.
6. Dan wordt aan 't roofgevogelte der ber-
gen,
Des velds gedierte 't al ten prooi ge-
laten,
Den zomer brengt daar op 't gevogelte,
Den winter het gedierte door.
7. Dan komt de tijd, waarin Jehova Zebaoth
Geschenken worden toegebracht,
Door 't volk dat uitgestrekt en kaal is,
Een vrees'lijk volk, van ouds en ook voort-
aan,
Een volk, met plegtigheden overladen,

Welks land vertreden wordt,
En door de vloedén overftroomd,
Naar Jehova Zebaoths gewijden zetel,
Naar Sions berg!

V E R K L A R I N G.

In de groote verscheidenheid der gevoelens over dit Hoofdstuk, hebben wij niemand gevonden, dien wij veiliger als gids konden volgen, dan VITRINGA, van wien wij velen der nieuwere Uitleggers wel zien afwijken, maar zonder genoegzame redenen van hun verschil bij te brengen, of zonder iets beters in de plaats te leveren.

Het is dan de nederlaag der Asfyriërs voor Jeruzalem, die de ziel dezer Godspraak uitmaakt. Deze nederlaag, Kap. XVII: 13, 14. voorspeld, waarvan men deze Profetie eenigermate als het vervolg kan aanmerken, moest niet alleen door het gerucht overvliegen tot, maar ook door boden bekend gemaakt worden aan een volk, dat hier vs. 1 en 2. beschreven wordt, en waardoor wij, met tamelijk veel gerustheid, geen ander volk verstaan, dan *Egypten*. Doch deze val der Asfyriërs, op de bergen van Judea, moest ook de aandacht der gansche wereld tot zich trekken, volgens vs. 3. In het vierde en vijfde vers voorzegt de Profet, dat deze doorluchtige uitkomst gebeuren zou, op een' ten uiterste bekwamen

tijd, na lang beidens van Gods wege, en ten opzichte van de Asfyriërs dan, wanneer zij zouden schijnen het naast bij de vervulling hunner plans te zijn, die eensklaps afgesneden en verijdeld zouden worden. Ja! de slag, hun toe te brengen, zou voor hunne grootheid en welvaart beslissend wezen vs. 6. Eindelijk wordt gemeld, welk een' indruk deze gebeurtenis maken zou op dat zelfde groote volk, vs. 1 en 2. beschreven, en hiermede sluit zich de Profetie vs. 7. Op deze wijze loopt alles, naar 't ons voorkomt, zeer geregeld af, en men maakt de Godspraak slechts ingewikkelder en duisterder, naarmate men verder van dit gevoelen afwijkt.

- vs. 1. „ Hoor! o land, aan beide zijden over-
 „ schaduwd,
 „ Dat op de boorden ligt van Ethiopiëns
 „ vloed!
2. „ Dat langs den stroom gezanten zond,
 „ In schepen van papierriet op de wate-
 „ ren!
 „ Gaat snel, gij boden, naar het volk,
 „ Dat uitgestrekt en kaal is,
 „ Een vrees'lijk volk, van ouds en ook
 „ voortaan,
 „ Een volk met plegtigheden overladen,
 „ Welks land vertreden wordt,
 „ En door de vloed overstromd.”

Wij hebben het woordje, bij de Onzen door *wee* overgezet, hier, gelijk ook Kap. XVII: 12, door *hoor* vertaalt, welke beteekenis, gelijk ons woordje *hui!* of *hei!* het Hebreeuwſche woord ongetwijfeld heeft. Onze Overzetters zelve hebben het *hui*, *hui*, vertaald *Zach.* II: 6, 7, in de Nederduitſche Overzetting, maar vs. 10 en 11. in den Hebreeuwſchen tekst.

Al wat wij voorts in dit eerſte en tweede vers aantreffen, houden wij voor eene beſchrijving van Egypten, naar de verſcheiden eigenschappen van dat land, en deſzelfs inwoners. In den geheimzinnigen, Profetiſchen ſtil is dit niets vreemds, dat de naam eens volks verzwegen wordt, terwijl het intuſſchen omſlagtig en duidelĳk omſchreven wordt. De tijd, waarin zulk eene Profetie uitgeſproken werd, vorderde menigmaal deze geheimzinnigheid, en ſchijnbare duïſternis. Laten wij nu de deelen der omſchrijving uit elkander ſtellen en verklaren.

Een land, beſchaduwde aan de beide zijden; zoo mogt Egypten heeten, ſchoon er bijkans geen boom of heeſter in gezien werd, omdat het aan de oostelijke en weſtelijke zijde door bergen werd ingeſloten, die, ten minſte dichterlijk, kunnen gezegd worden; het te beſchaduwen. LOWTH vertaalt deze ſpreekwijze, in navolging van BOCHART, door *land der geyleugelde cimbalen*, en verſtaat er door een ſpeeltuig, 't welk aan Egypten bijzonder eigen was, bij de lateren bekend onder den naam van *Sifrum*,

en 't welk, om deszelfs uiterlijke gedaante, zeer wel aldus kon beschreven worden.

Dat op de boorden ligt van Ethiopiens vloed.
Op de boorden, zoo vertalen wij het Hebreeuw-
 sche woord, dat *aan deze*, en ook *aan gene*
zijde beteekent. Door *Ethiopiens stroomen* ver-
 staan wij niets anders dan *den Nyl*, die uit Abys-
 finie ontspringt, en door de beken en stroomen van
 dit land aangroeit: nu is het zeker eene duidelijke
 beschrijving van Egypten, als van het land dat aan
 de oevers der Ethiopische rivier, de Nyl, ligt.

Dat gezanten zond langs den stroom, letterlijk
op de zee, doch de Nyl wordt in de heilige Schrift
 menigmaal *zee* genaamd: *in schepen van papierriet*
op de wateren; dat men zulke ligte vaartuigen op
 den Nyl gebruikte, is te bekend, om er op flil te
 staan. Wij verstaan dit *gezanten zenden* gansch
 eigenlijk, niet van eenige bijgeloovige gewoonte,
 maar van het gemeenschappelijk belang, dat er in
 dien tijd tusfchen Egypten en Juda zijn zou, zoo
 dat het niet vreemd zou wezen, gezanten van dat
 Rijk naar Jeruzalem te zien komen, die dan eerst
 in schepen van papierriet den Nyl kwamen af-
 zakken.

Een *volk dat uitgestrekt* is: dit ziet op de ge-
 daante van hun land, geheel in de lengte uitge-
 strekt, naar den loop des Nyls, zonder bijkans
 eenige aanmerkelijke breedte te bezitten. *Kaal*, of
berooft van haar: der Egyptenaren gewoonte was
 het

het menigmaal, het hoofd en gansche ligchaam kaal te scheren; ten zij men verkieze ook deze eigenschap, niet op het volk, maar op het land t'huis te brengen, en de uitdrukking te verstaan, van de vlakke en open gesteldheid van Egypten, waar men geene heuvels, en weinig boomgewas aantreft.

Een volk vreesfelijk van dat het was en voortaan. Zeker mag men dit van Egypte zeggen, ofschoon het mischien, bij den inval van Sanherib in Juda, niet in zijnen voordeeligsten toestand was.

Een volk met plegtigheden overladen: letterlijk van regel bij regel, welker menigte bij de Egyptenaars bijkans zonder getal was. Vele Uitleggers vertalen deze woorden geheel anders, doch zonder daarbij in aanmerking te nemen, dat dezelve in den stijl van JESAÏAS, geene andere beteekenis kunnen hebben, gelijk uit vergelijking van Kap. XXVIII: vs. 10 en 13. ten duidelijfste blijken kan.

Welks land vertreden wordt: deze uitdrukking ziet op eene gewoonte van den landbouw in Egypten, daar men niet ploegt of egt: wanneer de Nyl geweken, en zijn slib op de akkers gelaten heeft, zaait men, en doet niets verder, dan het vee daar op te drijven, om het zaad in den grond te trappen, zoo dat het gansche land jaarlijks werd plat getreden. Eindelijk, *welks land de vlooden*, de Nyl en alle zijne waterleidingen en kanalen, *overstroomen*. Dit heeft geene verdere uitlegging van nooden.

Aan deze Egyptenaars nu moest de tijding van

Sanheribs nederlaag, niet alleen door het gerucht, maar ook door afgevaardigde *boden* gebragt worden: de Profeet bedoelt hiermede het groot belang, dat de Egyptenaars bij deze gebeurtenis hebben zouden, dewijl Sanheribs krijgstogt niet enkel tegen Jeruzalem, maar vooral ook tegen Egiypten gerigt was.

- vs. 3. „Ja! al gij ingezetenen der wereld,
 „Bewoners van het aardrijk!
 „Als op de bergen de banier geplant
 „wordt,
 „Zult gij het allen zien,
 „Als de trompet klinkt, zult gij het hoo-
 „ren!”

De maar van 't geen geschieden zou, van der Asfyriërs nederlaag, zou niet alleen in Egiypten gebragt worden, zij zou van de gansche wereld gehoord worden; en geen wonder, want de Asfyriësche Mogendheid was in dien tijd geducht voor de geheele wereld, zoo verre zij bekend was, of liever, voor zoo verre de beschaafde natien tot elkander in betrekking stonden. De woorden, *als de banier op de bergen geplant wordt, en de trompet klinkt*, bepalen den tijd, wanneer die groote gebeurtenis zou voorvallen, en de plaats, die er het tooneel van wezen zou. *De bergen*, te weten, die van Juda; als men daarop de Asfyriësche veldstandaarden zag
 op-

opgerigt , en hunne trompetten gehoord werden , dan mógt de aarde vrij oplettend worden , want welhaast zou men de nederlaag van het geduchtste leger des aardbodems vernemen : de poging der Asfyriers , om Juda geheel te bemagtigen , zou het teeken en de voorbode van hunnen val zijn.

vs. 4. „ Want zoo sprak Jehova tot mij :
 „ Ik zit stil en zie toe in mijn woning ,
 „ Gelijk de warmte van een' heldren dag ,
 „ Na winter-regenvlagen ,
 „ Gelijk een dauw-wolk in den oogst.”

De Profheet voorzegt hier , dat God , het geen hij stond te doen , juist verrigten zou op den allergefchiktsten tijd , als zijn volk zijne hulp meest noodig zoude hebben , en vriend en vijand beiden zijne wonderdoende magt meest zouden opmerken. Hoe God de Asfyriers eerst in hunne woede zou laten voortgaan , en zich in schijn de zaak van Juda niet zou aantrekken , wordt zeer fchoon uitgedrukt in deze woorden , *ik zit stil en zie toe in mijne woning* , niet omdat ik de zaak mijner vrienden heb verlaten , maar omdat ik het beste tijdstip voor mijne medewerking afwachtte. En deze regt-tijdigheid der Goddelijke hulpe wordt door twee duidelijke , en allerfraaist gekozen zinnebeelden verklaard : *een heldere en warme dag* kan in Palestina wel eens drukkend en benaauwend zijn , maar na de gure *stortvla-*

vlagen van den vroegen of winterregen, is hij verkwikkend, en doet gras en halmen uitspruiten. Zoo verkwikkend is ook eene koele *dauw-wolk in de hitte van den oogst*, daar zij de krachten van den vermoeiden landman herstelt, en hem van zijne uitputting herkomen doet. Men moet hierbij zich herinneren, dat de oogsttijd in Palestina, van April of Mei tot September, de heetste tijd is van het gansche jaar. Wij lezen, met sommige oude en nieuwere Overzetteren, in plaats van *in de hitte des oogstes, in den dag des oogstes*. Ook hebben wij in de woorden, *na winter-regenvlagen*, eene andere lezing gekozen, waarvan, in den kleinen bundel van afzonderlijke aanmerkingen, behoorlijk verslag zal worden gedaan.

- vs. 5. „ Want vóór den oogst,
 „ Wanneer de knop volkomen,
 „ De bloesem druif geworden is,
 „ En reeds tot rijpheid nadert,
 „ Dan snijdt hij de ranken weg met het
 „ snoeimes,
 „ En kapt de loten af.”

Zou de Goddelijke verlossing regt tijdig zijn voor zijn volk, zij zou het ook, doch in een' omgekeerden zin, zijn ten opzichte van de Asfyriërs. Hunne vernedering zou juist plaats hebben, als hunne plans tot volkomen rijpheid naderden, en zij welhaast be-

zit-

zitters, voornamelijk van Juda en Egypten; zouden schijnen te zijn. Des Profeets voordragt is hier wederom zinnebeeldig, maar zeer verstaanbaar. Assyrien is een wijnstok; zijne plans zijn de vruchten van dezelve; deze doen zich eerst voor als *knop* of *botte*; deze bloeit, de *bloesem* wordt een *druif*, de druif *nadert tot rijpheid*, maar — zij komt niet tot rijpheid: nog *vóór den oogst*, rukt God niet alleen den bloesem weg, maar *sniijdt de ranken* met trosfen en druiven *af*, en *kapt zelfs de loten weg*, al het jong en vruchtdragend hout, zoo dat van den bloeienden wijnstok nu alleen een dorre verlaten stam overblijft!

- vs. 6. „ Dan wordt aan 't roofgevogelte der ber-
 „ gen,
 „ Des velds gedierte 't al ten prooi ge-
 „ laten,
 „ Den zomer brengt daar op 't gevogelte,
 „ Den winter het gedierte door.”

De wijnberg, vóór den oogst, van druiven, loten, ranken en alles beroofd, ligt nu geheel verlaten: de vogels azen, gedurende het overschot van den zomer, op de afgesneden vruchten, en des winters is de schoone wijngaard reeds ter vertreding gegeven aan de kudden, en aan het wild des velds. Inderdaad het bleef niet enkel bij de nederlaag van Sancherib voor Jeruzalem, hij zelf, in zijn land ko-

men-

mende , werd gedood , de Asyrische Monarchij begon te vervallen , zwichtte welhaast voor het geweld der Chaldeërs , en werd naar Babylon overgebracht.

- vs. 7. „ Dan komt de tijd , waarin Jehova Ze-
 „ baoth
 „ Geschenken worden toegebracht ,
 „ Door 't volk dat uitgestrekt en kaal is ,
 „ Een vrees'lijk volk , van ouds en ook
 „ voortaan ,
 „ Een volk , met plegtigheden overladen ,
 „ Welks land vertreden wordt ,
 „ En door de vloedcn overstromd ,
 „ Naar Jehova Zebaoths gewijden zetel ,
 „ Naar Sions berg !”

Het grootste gedeelte van dit vers behelst eene herhaling van vs. 2 , en is dus reeds verklaard. Thans verdient alleen onze opmerking de voorspelling , dat de Egyptenaars , na de nederlaag der Asfyriers , met geschenken zouden komen naar Jeruzalem , om Jehova , den God van Israël , hunne dankbaarheid te betuigen voor eene verlossing , waarbij zij zelve zoo veel belang hadden. Wij moeten deze erkentenis van Jehova als God , ja als een magtig en verlossend God , niet verwarren met de erkentenis van hem als den *eenigen* God , met verzaking der afgoderij. De afgodendienst was zeer gezellig , zij erkende de Go-

den

den van andere natien ook voor Goden, die men in bijzondere gevallen dankbaarheid schuldig kon zijn, en uit dien hoofde met geschenken vereeren, schoon men altijd de naaste betrekking hield op de Goden van zijn eigen land. Geen wonder derhalve, dat JESAIAS voorspelt, dat de Egyptenaars, voor Sanheribs nederlaag, Jehova in zijnen tempel zouden komen vereeren. Wij vinden een historisch overblijffel, dat ten bewijze van de vervulling dezer voorzegging dienen kan, *2 Chron. XXXII: 23*, daar de Geschiedschrijver, onmiddellijk op de nederlaag van Sanherib, deze woorden volgen laat: *en velen bragten geschenken tot Jehova te Jeruzalem*, 't geen wij van de omliggende volken verstaan moeten, en niemand zal in twijfel trekken, of niet onder dezen ook Egyptenaars waren; ja! of zij niet de eerste plaats onder dezelve bekleedden.

XIX^{de} H O O F D S T U K.1. **P**rofetie tegen Egypten.

Zie! Jehova, rijdende op een wolk,
 Is snel in aantogt tegen Egypten;
 Dat Egyptens afgoôn voor Hem beven!
 En der Egyptenaren hart
 In hunnen boezem smelte!

2. Straks jage ik Egypten
 Tegen Egypten in 't harnas,
 Dat de broeder zijn' broeder,
 De vriend zijn' vriend bestrijde,
 Stad tegen stad, gebied tegen gebied!
3. Dan is Egyptens wijsheid uitgeput,
 En zijn beleid verzwolgen en te niet;
 Dan zoekt men vruchteloos
 Der Goden gunst, door wigchelarij,
 Door tooverkunst of geestbezwering.
4. Ook lever ik Egypten
 Een' harden Heer in handen,

Dat

Dat een Geweld'naar het beheerschie,
Zoo spreekt de Heer, Jehova Zebaoth!

5. Dan zal het water uit den Nyl
Bederven, stinkend worden,
De landrivier geheel verdroogen.
6. Egyptens vlooden zijn ondrinkbaar,
Gedurig kleiner, drooger worden de ka-
nalen,
't Papier- en rietgewas kwijnt weg:
7. De weiden aan den mond, en de oevens der
rivier,
En al wat aan den vloed gezaaid is,
Verdort, stuift weg en is niet meer!
8. De vischchers treuren,
Die in den stroom zijn' angel-wierp, vers
hongert,
Die in het water netten spande,
Lijdt kommer en gebrek.
9. Die vlas en sijne stof bereiden,
En zij, die bysfus weven,
Zijn jammerlijk te leur gesteld.
10. Daar breekt men weefgetouw
En weverstoel in stukken,
En zij, die drank bereiden, treuren!

11. Ach! Zoans Vorsten zijn verdwaasd,
 De wijsste zelfs van 's Konings wijze raads-
 liên,
 Zijn dom of radeloos:
 Wat zegt gij langer dan tot Pharao:
 Ik ben een zoon der Wijzen,
 Uit het geslacht der oude Koningen!
12. Waar zijn zij dan, die Wijzen?
 Dat ze u verkondigen, dat zij doorgron-
 den,
 Wat lot Egyptenland
 Jehova Zebaoth beschoren heeft!
13. Neen! Zoans Vorsten zijn verdwaasd,
 Memphis Vorsten 't spoor gansch bijster,
 Der stammen hoofden doen Egypten dolen!
14. Jehova heeft, in 't midden van hen,
 Een' zwijmelbeker rond doen gaan,
 Zoo dwaalt en tuimelt nu geheel Egypten,
 In al zijn handel en bedrijf,
 Gelijk de volgezopen dronkaard tuimelt!
15. Gansch werk'loos zit Egypten neder,
 Men weet niet meer, wat hoofd of staart,
 Wat dadeltak of bies verrigten moet!
16. Ook zijn de Egyptenaars als wijven,
 En siddren en ontstellen zich,
 Wanneer Jehova Zebaoth

Zijn

Zijn hand slechts tegen hen beweegt.

17. Dan zal het land van Juda
 Egypten zijn ter toevlugt;
 Elk, die het melden hoort, vlugt bevend
 derwaarts heen,
 Om daar de ramp te ontgaan,
 Hun door Jehova Zebaoth beschoren!

18. Eens heeft men, in Egyptenland,
 Een vijftal steden,
 Waar Kanans taal gesproken wordt,
 Die zweren bij Jehova Zebaoth:
 Stad der verwoesting noemt men één der-
 zelve.

19. Dan wordt, ter eere van Jehova,
 In 't midden van Egyptenland een al-
 taar,
 En aan 's lands grenzen een gedenkzuil op-
 gerigt.

20. Dat zal een teeken in Egypten zijn,
 Een duurzame gedachtenis,
 Ter eere van Jehova Zebaoth,
 Hoe zij, benaauwd door hun verdrukkers,
 Hun klagt verhieven tot Jehova,
 En hij hun hulpe zond,
 En magtige verlossing!

21. Zoo wordt Egypte een voorwerp van Jehova's zorg,
Egypten zal Jehova kennen, in dien dag,
Zij dienen hem met offers en met gaven,
Doen hem geloften en betalen ze.
22. Zoo slaat Jehova Egypten,
Slaat en heelt!
Zij wenden tot Jehova zich,
Hij hoort en heelt hen!
23. Dan zal er een gebaande heerweg zijn
Naar Asfur, uit Egypten,
Egypte en Asfur zullen wederzijds elkaar
bezoeken,
Egypte en Asfur zullen zaam aanbidden;
24. En Isrel zal de derde zijn,
Bij Asfur en Egypten,
Ja! in hun midden tot een zegen!
25. Dan zegent hen Jehova Zebaoth, en zegt:
Gezegend zij mijn volk, Egypten!
En Asfur, mijner handen werk!
En Israël mijn erflijk eigendom!

V E R K L A R I N G.

P R O F E T I E T E G E N E G Y P T E N .

Het Egyptisch Rijk, welks ligging, op de beide oevers van den Nyl, de bron van deszelfs welvaart en vruchtbaarheid, zelfs bij den ongeoeffenden in de aardrijkskunde, bekend is, mag men mischien voor het oudste, thans nog aanwezige, Rijk der wereld houden. Abraham, die in zijne omzwervingen tweemaal naar Egypten kwam, vond daar reeds eenen beschaafden Staat, desgelijks Isaäk; bij Jozefs komst in dat Rijk zag men er reeds eenen gevestigden Priesterstand, een geregeld hof, van eenen Opperfchenker en Bakker voorzien, en eene menigte hof- en volks-gebruiken. Door Jozef kwam Egypten allereerst in naauwe betrekking met het nageslacht van Abraham, maar in vele opzigten ten nadeele van het laatste, dewijl de Israëlitén gedrukt, en tot de hardste slavernij gedwongen werden; doch God verlostte hen met wonderen en teekenen, door de hand van Mofes en Aäron. In dien tijd bloeiden in Egypten alle konsten en wetenschappen, waarvan dit Rijk voor de moeder gehouden wordt, en de natie was

de befchaafdfte des aardbodems. Naderhand is er in de gewijde gefchiedenis flilzwijgen van de Egyptenaren, gedurende een tijdperk van meer dan vier honderd jaren; zij komen eerst, als in 't voorbijgaan, weder voor onder Davids regering, doch nader onder Salomo, die eene Egyptifche Prinſes had onder het getal zijner vrouwen. Deze verbindtenis tuſſchen Egypten en het huis van David was echter van korten duur; in het laatſt van Salomo's leven, was Egypten reeds weder de ſchuilplaats van Salomo's vijand Jerobeam, en onder Rehabeam, Salomo's zoon, drong Sifak, de Koning van Egypten, in Juda tot Jeruzalem door, en beroofde de koninklijke en gewijde ſchatten. Van hier is wederom een ſilzwijgen tot op den leeftijd van onzen JESAÏAS, toen een gemeenſchappelijk belang Paleſtina en Egypten verbond tegen de overmagt der Aſfyriers. Door dezen werden ook de Egyptenaars vernederd, doch niet t'ondergebracht, welk lot hun evenwel te beurt viel van Nebucadnezar, den Koning van Babel, althans naar de voorzeggingen van JEREMIAS en EZECHIEL, ſchoon de gefchiedenis daar van zwijgt. Dit is kortelijk de historie van Egypten, zoo verre zij in de gewijde bladeren voorkomt, en de berigten derzelve van dezen tijd, die wij bij ongewijde Schrijvers vinden, zijn weinig beduidend, verward en onzeker. In latere tijden werd dit Rijk door Cambyzes, den Koning van Perſien, vermeesterd, die het wreedelijk mishandelde. Door Alexander

en

en de Griekſche wapenen, werd het meer van het Perſiaanſche juk bevrijd dan veroverd. Na Alexanders dood bloeide het onder de Ptolomeiſfen; voorts werd het aan de Romeinſche wapenen onderworpen. Daarna hebben het de Saracenen in bezit gehad, thans is het onder de magt der Turken, doch, gelijk men berigt, alleen in ſchijn, dewijl zekere krijgſbenden, Mamlukken genoemd, met hunne Beijs of Opperhoofden, het naar willekeur beheerſchen (*).

Zoo veel over het Rijk van Egypten. Vraagt men: wanneer, en bij welke gelegenheid, deze Profetie tegen hetzelve is uitgeſproken? zoo belijden wij onze verlegenheid; nochtans willen wij gaarne een vermoeden en gisſing te berde brengen. Naar ons inzien moeten wij een' tijd zoeken, zoo die te vinden is, waarin de Egyptenaren vijandig gezind waren tegen Juda; en zouden wij dezen niet mogen ſtellen onder de regering van Achaz? Deze Vorst toch riep, gelijk wij weten, de Aſfyriërs te hulp tegen zijne vijanden, Efraïm en Damascus: en hoe, meent men, moest dit opgenomen worden bij de Egyptenaars, die toen reeds door de Aſfyriſche wapenen werden bedreigd? Zekerlijk moesten dezen zich heimelijk of openbaar bij Juda's vijanden voegen, en wij zouden dus

(*) Dus ſchreef ik voor twaalf jaren: het zal niet noodig zijn de latere lotgevallen van dit Rijk hier aan te voeren, vooral daar dezelfs lot nog niet in allen deele beſlist ſchijnt te wezen.

dus hier een gefchikt tijdperk vinden, waarin wij deze voorzegging plaatsfen kunnen; ook zijn er, bij de Profeten, sporen eener verbindtenis tusschen Efraïm en Egypten in dezen tijd.

In deze Profetie worden den Egyptenaren, van Gods wege, allerlei rampen aangekondigd: burgerkrijg en gewelddadige overheersching, vs. 2-4. Ophouding van alle welvaart, nering en hantering, daaruit vooral ontstaande, dat de Nyl niet overftroomden zou, vs. 5-10. Dwaze raadslagen, die tot nadeel des volks zouden uitvallen, vs. 11-15. Schrik en vervaardheid, vs. 16, 17. Doch daarna zou den Egyptenaren groot heil te beurt vallen, en Egypten zou een zetel worden van Jehova's dienst, terwijl tevens ook andere volken tot zijne gemeenschap zouden worden toegebracht, vs. 18-25. De tijd der vervulling van deze Profetie te bepalen, heeft weder groote moeilijkheden in, ontstaande uit onze onkunde van de Egyptische gefchiedenis in dit tijdvak. Wij zullen het spoor dier Uitleggers betreden, die het naauwkeurigste dit stuk behandeld hebben, en bij elk gedeelte trachten uit te vorfchen, wanneer het kan gerekend worden vervuld te zijn, zoo veel wij namelijk, bij de flauwe voorlichting der historie, hiervan bepalen kunnen.

vs. 1. „ Profetie tegen Egypten.

„ Zie! Jehova, rijdende op een wolk,

„ Is

„ Is snel in aantogt tegen Egypten;
 „ Dat Egyptens afgoôn voor Hem beven!
 „ En der Egyptenaren hart
 „ In hunnen boezem smelte!”

Jehova ten gerigte komende tegen Egypten, zit op eene wolk, en laat zich op dezelve voeren naar dat Rijk; éene bekende, verhevene en Poëtische voorstelling. Het gevolg van Gods regterlijken aantogt is niet alleen vrees en verslagenheid in het hart der inwoners, maar ook *beven der afgoden*, 't geen men dus verklaren kan, dat de schrik ook tot de Priesterschaar zou komen, die geen' troost of raad zouden weten: ten zij men, met VITRINGA, denken wil aan den inval van Cambyzes, die zijnen moed tegen de Egyptenaars, vooral ook aan hunne heilige dingen, hunne Priesters, tempels en afgoden koelde.

vs. 2. „ Straks jage ik Egypten
 „ Tegen Egypten in 't harnas,
 „ Dat de broeder zijn' broeder,
 „ De vriend zijn' vriend bestrijde,
 „ Stad tegen stad, gebied tegen gebied!”

Onder de geduchtste rampen, die een land, onder het bestuur en de medewerking der Voorzienigheid, kunnen overkomen, moet men in de eerste plaats den burgerkrijg stellen. Wanneer deze inwendige be-

roerte, tot vervulling van JES A Ï A S Godspraak, in Egypte uitgebarsten is, weten wij niet; of onder de regering der twaalf Koningen, bekend onder den naam van *Dodekarchie*? dit zou men bijkans vast stellen, omdat op het einde van dit vers, 't geen wij vertaald hebben *gebied tegen gebied*, eigenlijk luidt, *Koningrijk tegen Koningrijk*: of naderhand, toen een der twaalf Vorsten, Psammetichus genoemd, de anderen bestreed, en de heerschappij voor zich alleen bemagtigde? De gewijde geschiedenis heeft hier van niets, de ongewijde is gebrekkig, en laat ons in het onzeker.

- vs. 3. „ Dan is Egyptens wijsheid uitgeput,
 „ En zijn beleid verzwolgen en te niet;
 „ Dan zoekt men vruchteloos
 „ Der Goden gunst, door wigchelarij,
 „ Door tooverkunst of geestbezwinging.”

Eene schoone afbeelding, hoe het toegaat in een' tijd van verwarring; ieder bedenkt, put zijn geest en vermogens uit, en ten laatste vindt hij nog geen' goeden en heilzamen raad. Dan neemt elk zijn toevlugt tot den Godsdienst, tot de Priesterfchaar en tot het bijgeloof, en al wie maar een schaduw van hoop of troost kan geven, is welkom!

- vs. 4. „ Ook lever ik Egypten
 „ Een' harden Heer in handen,

„ Dat

„ Dat een Geweld'naar het beheersche,
 „ Zoo spreekt de Heer, Jehova Zebaoth!”

Eene nieuwe plage, en geene van de geringste, tyrannische overheersching van een' geweldigen Vorst, die hen onderdrukken en uitmergelen zou. Wie deze Koning geweest zij, *Sethan*? die den krijgslieden hunne akkers, het loon van hunne getrouwe dien-
 sten ontnam; of *Psammetichus*? van wien wij even-
 wel niets dergelijks vinden aangeteekend; of een an-
 der? waag ik niet te beslissen. *VIFRINGA* en
 andere denken aan den Perfischen Koning *Cambyses*,
 die Egypten zeer mishandelde, doch eene naauwkeu-
 rige overweging bevestigt ons in het gevoelen, dat
 wij de vervulling der Profetie zoo verre niet moeten
 zoeken; dat de hier aangekondigde rampen dat land
 overgekomen zijn, vóór het einde van het veertiende
 jaar van Hizkias regering, en dat met dit tijdperk
 de vervulling begint van het laatste deel der voor-
 zeggung, vs. 18—25, gelijk uit het vervolg nader
 blijken zal.

- vs. 5. „ Dan zal het water uit den Nyl
 „ Bederven, stinkend worden,
 „ De landrivier geheel verdroogen.
 6. „ Egyptens vlooden zijn ondrinkbaar,
 „ Gedurig kleiner, drooger worden de ka-
 „ nalen,
 „ 't Papier- en rictgewas kwijnt weg.”

De-

Deze verzen maken het begin uit der aankondiging van eene andere ramp, welke beschrijving met vs. 10. voltooid wordt. De letterlijke voorstelling is deze; de Nyl, van welks overstroming alle vruchtbaarheid en vertier in Egypten afhangt, zal niet zwellen, niet overvloeijen: het gevolg zal wezen, dat het Nylwater, het eenige, dat men in Egypten heeft, in de poelen en kanalen stilstaan, bederven en ondrinkbaar worden zal: de Nylgewasfen, vooral het papierriet, dat men tot velerlei gebruik bezigde, en dat een tak van bestaan was, zou kwijnen: alle andere neringen en bronnen van welvaart, die ook op de vruchtbaarmakende overstroming des Nyls steunden, als landbouw, visfcherij, weverij, brouwerij en dergelijke, zouden kwijnen en te niete worden, en Egypten zou tot een' staat van groote fchraalheid en magerheid vervallen. Dit alles is klaar, maar het is moeilijker te beflifsen, of wij deze voorftelling geheel eigenlijk, naar de letter, hebben op te vatten, en gelooven moeten, dat de vervulling dezer bedreiging daarin bestaan heeft, dat, door beftelling der Voorzienigheid, de Nyl één of meer jaren niet buiten zijne oevers, of niet hoog genoeg gevloed is, welke voor Egypteland allergeduchtste plage alle die jammerlijke gevolgen heeft na zich gefleept, die wij tot vs. 10. beschreven vinden. Hier voor fchijnt de eenvoudigheid in de eerfte plaats te pleiten, en dat wij in de ongewijde gefchiedenis van dien tijd niets van zulk eene ramp,

Egypa

Egypten overgekomen, vinden aangeteekend, kan dit gevoelen niet omver werpen, dewijl die geschiedenis ten uiterste gebrekkig is.

Anderen nogtans denken, dat de geheele voorstelling van den Profeet figuurlijk is; dat hij niets anders bedreigt, dan ophouding van bloei en welvaart, onder eene tyrannische regering, verval van neringen, handwerken en koopmanschap, en dit even zoo jammerlijk, als of de Nyl zijne jaarlijksche overstromingen vergat en naliet, 't geen echter, uit hoofde van deze voorzegging alleen, niet behoefde te gebeuren. Men beroept zich, tot staving van dit gevoelen, op *Ezech. XXXII: 14*, daar insgelijks de verdrooging van den Nyl gebruikt wordt als een zinnebeeld, om verval en vermagering in Egypte af te beelden; men kan er bijvoegen vs. 15. van dit zelfde Kapittel, waar dit eigen verval van nering en vertier aan eene andere oorzaak, aan de dwaasheid van der Vorsten raadslagen, wordt toegeschreven.

Het is moeilijk, welk van deze twee gevoelens wij als het waarschijnlijkste zullen verkiezen: meest echter zouden wij overhellen tot het eerste, om de uitvoerigheid der voorstelling, en omdat er juist alleen neringen en handwerken worden opgenoemd, die geheel van het eigenlijk overvloeijen des Nijls afhingen.

vs. 7. „ De weiden aan den mond, en de oevers
„ der rivier,

„ En

„ En al wat aan den vloed gezaaid is,
 „ Verdort, stuift weg en is niet meer!”

Veehoederij en landbouw zouden het eerste nadeel van het achterblijven der gewone jaarlijkfche overfrooming gevoelen. Indien de Nyl niet tot eene bepaalde aanmerkelijke hoogte rijst, is het een fchraal jaar in Egypten, omdat vele akkers dan onbevochtigd blijven, en indien hij geheel niet boven zijne oevers zwelt, is er in dat jaar, door gansch Egyptenland, geen zaaijing noch oogst.

vs. 8. „ De visfchers treuren,
 „ Die in den froom zijn' angel wierp, ver-
 „ hongert,
 „ Die in het water netten fpande,
 „ Lijdt kommer en gebrek.”

Het is genoegzaam boven alle tegenspraak verheven, en door het getuigenis der geloofwaardigfte Schrijvers bevestigd, dat de Nyl, ten minfte in vorige dagen, en vooral in de poelen of meren, die hij vormt, zeer vischrijk is, zoo dat de visfcherijen daar een voorname tak van nering waren. De murmurerende Israëlitén gedachten, onder de smakelijke fpijzen van Egypten, inzonderheid ook aan de visfchen. Doch wanneer de Nijl niet overfroomde, het water ftilstond en bedierf, dan was de visfcherij niet slechts voor één, maar ook

ook voor vele achtervolgende jaren bedorven en verloren.

- vs. 9. „ Die vlas en fijne stof bereiden,
 „ En zij, die bysfus weven,
 „ Zijn jammerlijk te leur gesteld.
 10. „ Daar breekt men weefgetouw
 „ En weverstoel in stukken,
 „ En zij die drank bereiden, treuren!”

Wederom wordt hier aan twee groote neringen, en takken van bestaan, het verval aangekondigd: te weten, vooreerst, aan de weverijen zoo wel in vlas, als katoen of boomwol. Van de eerste komt het linnen, van de tweede de *bysfus*, eene kostbare, allerfijnste katoenen stof, die bijkans tegen goud werd opgewogen, en die in Egypten voornamelijk bereid werd. Wanneer de Nyl niet overvloedige, was er geen vlas of katoen-inzameling; en de manufacturen stonden stil. Desgelijks was het ook met de brouwerijen; in Egypten heeft men weinig of geene wijngaarden; de wijn was er derhalve geen gewone drank; wanneer men zich vergasten wilde, was het op eene soort van gersten-drank, gelijk ons bier; en deze trafiek, de brouwerijen, waren een groote tak van welvaart in Egypten: doch als de Nyl niet overstroomde, ontbraken gerst en water beide. Dit is buiten twijfel de ware zin en overzetting van deze plaats, doch die eene kleine ver-

andering in de lezing der klankstippen van den tekst vordert.

- vs. 11: „ Ach ! Zoans Vorsten zijn verdwaasd ,
 „ De wijsste zelfs van 's Konings wijze
 „ raadslîen ,
 „ Zijn dom of radeloos ;
 „ Wat zegt gij langer dan töt Pharaö :
 „ Ik ben een zoon der Wijzen ,
 „ Uit het geslacht der oude Koningen ! ”

Met alle de vorige rampen van Egypten zou nog een ander onheil gepaard gaan: het welzijn van den Staat zou toevertrouwd zijn aan dwaze, slechte raadslieden, die, schoon zij anders voor wijzen gehouden werden, nu al den roem hunnes verstands zouden verliezen, de vervallen zaken niet zouden weten te herstellen, ja dezelve nog veel verder ten val brengen: dit vinden wij van hier tot vs. 15. In het laatst van dit vers worden deze Egyptische Wijzen in hunne verlegenheid voorgesteld, hoe zij het maken zouden, wanneer zij alle hunne voorspellingen zouden zien misfen, en al hun raad in verderf en onheil verkeeren? hoe zij dan hunnen ouden roem zouden ophouden? of zij dan nog, met hunne gewone trotschheid, tot den Egyptischen Koning, die hier, naar den gebruikelijken Bijbelschen bijnaam, *Pharaö* genoemd wordt, zouden durven zeggen: wij zijn echte afstammelingen der beroemde oude Wijzen, en
 Eryp-

Egyptifche Koningen? Bij deze laatste grootfprekende uitdrukking, moeten wij ons herinneren, dat de oude Koningen van Egypten doorgaans tot den rang der Wijzen behoorden, en in de orde der *Magi* waren ingewijd; 't geen zelfs die genen niet ontkennen, die hier het woord *Koningen* vertalen door *Raadslieden*.

vs. 12. „ Waar zijn zij dan, die Wijzen?
 „ Dat ze u verkondigen, dat zij door-
 „ gronden!
 „ Wat lot Egyptenland
 „ Jehova Zebaoth befchoren heeft!”

Deze voorftelling is spottend: de Egyptifche Wijzen hadden ongetwijfeld gansch andere dingen over Egypten voorfped, dan de Profeet; bij de uitkomst nu zou het blijken, wie het geraden, wie Gods voornemen doorgrond had, en of men nu deze valfche wigoneiaars nog langer voor Wijzen en tolken der Goden kon houden.

vs. 13. „ Neen! Zoans Vorften zijn verdwaasd,
 „ Memphis Vorften 't fpoor gansch bijfter,
 „ Der ftammen hoofden doen Egypten do-
 „ len!”

Bij herhaling wordt hier *Zoath* genoemd, eene ftad anders *Tanis* geheeten, gelegen in Neder-Egypten;

eene stad, die oudtijds een koninklijke zetel was, en thans nog onder de beroemdste steden van Egypten geteld werd, waarom zij hier ook vereenigd wordt met *Noph*, anders *Moph* genaamd, gewoonlijk *Memphis*, de hoofdstad des ganschen lands.

vs. 14. „ Jehova heeft, in 't midden van hen,
 „ Een' zwijmbekker rond doen gaan,
 „ Zoo dwaalt en tuimelt nu geheel Egypten,
 „ ten,
 „ In al zijn handel en bedrijf,
 „ Gelijk de volgezopen dronkaard tuimelt!”

De alleruiterste verslagenheid, en averegtschheid in raadslagen en handelingen, wordt hier zeer veel betekenend te kennen gegeven. Jehova heeft de Hoofden gedrenkt met *zwijmelgeest*, dat is, met geestrijk zwijmelvocht, waarvan zij tuimelend en dronken zijn geworden. Hun dronkenschap en tuimelgeest is tot het gansche volk overgegaan, en zij zijn nu even weinig in staat, om hunne zaken behoorlijk te verrigten, als de dronkaard, wanneer hij, overstelpt van den drank, het ingezwolgene weder uitspuwt; want dit is de kracht van het oorspronkelijke. De Hebreeuwse Dichters weten menigmaal, en zeer gepast, van walgelijke beelden gebruik te maken.

- vs. 15. „ Gansch werk'loos zit Egypten neder,
 „ Men weet niet meer, wat hoofd of
 „ staart,
 „ Wat dadeltak of bies verrigten moet!”

De spreekwijs, *hoofd* of *staart*, *palmtak* of *bies*, beteekenende *groot* en *gering*, hebben wij Kap. IX: 13. aangetroffen en verklaard. Alle nering, bloei en welvaart; alle handwerk en middelen van bestaan, van de geëerdste en aanzienlijkste tot de geringste en verachtste, zullen kwijnen en bijkans geheel stilstaan.

- vs. 16. „ Ook zijn de Egyptenaars als wijven,
 „ En siddren en ontstellen zich,
 „ Wanneer Jehova Zebaoth
 „ Zijn hand slechts tegen hen beweegt.
 17. „ Dan zal het land van Juda
 „ Egypten zijn ter toevlugt;
 „ Elk, die het melden hoort, vlugt be-
 „ vend derwaarts heen,
 „ Om daar de ramp te ontgaan,
 „ Hun door Jehova Zebaoth bescoren!”

In hunne rampen zouden de Egyptenaars al hunnen moed verliezen, beven bij het geringste kriegsgevaar, in plaats van hetzelfde moedig het hoofd te bieden, eene toevlugt en schuilplaats zoeken bij hunne naburen, en dat land van Juda, dat zij om deszelfs.

geringheid en magteloosheid anders zoo zeer vermaadden, zou nu van hen opgezocht worden, daar zij het gespaard zagen van de rampen, die hen Egyptenaren drukten. Deze vertaling en opvatting, vooral van het laatste vers, komt ons voor als nog de beste vóór, schoon zij niet volkomen ongedwongen is.

Hier eindigt de aankondiging der onheilen, die Egypten moesten treffen. Jammer is het dat de geschiedenis ons zoo zeer verlegen laat, aangaande den tijd der vervulling van deze voorzegging; ons komt het waarschijnlijk voor, dat dit alles gebeurd zij, in een tijdperk van omtrent vijf en twintig jaar of iets daar boven, te rekenen van de eerste jaren van Achaz regering, tot het veertiende jaar van Hizkias koningrijk. Dat in dien tusschentijd het Egyptische Rijk door eenen ongelukkigen oorlog met de Asfyriers zeer gekrenkt is geworden, zal ons onder anderen uit het volgende Hoofdstuk blijken: en wat de overige rampen betreft, burgerkrijg, overheersching, verval, verblinding, lachhartigheid, er is geene onmogelijkheid, zelfs geene onwaarschijnlijkheid in, dat deze met de onheilen des oorlogs gepaard zijn geweest.

vs. 18. „ Eens heeft men in Egyptenland,

„ Een vijftal steden,

„ Waar Kanans taal gesproken wordt,

„ Die zweren bij Jehova Zebaoth:

„ Stad

- „ Stad der verwoesting noemt men één
 „ derzelve.
 19. „ Dan wordt, ter eere van Jehova,
 „ In 't midden van Egyptenland een al-
 „ taar,
 „ En aan 'slands grenzen een gedenkzuil
 „ opgerigt.”

Van hier tot het einde van dit Hoofdstuk, openen zich betere uitzigten voor Egypten: vriendschap met Juda, eerbied voor Israëls God, zouden er de gronden van zijn; zij zouden vrede hebben met Asfyrien en Juda beiden, bevrijding van oorlogsrampen, en dus de geschikte gelegenheid, om alle hunne geleden schade te herstellen en te vergoeden.

Zeer verschillend is het gevoelen der Uitleggers over den eigenlijken zin, en de uitgestrektheid dezer beloften, waarvan echter alleen de beoordeeling der vervulling kan afhangen.

Zeer na aan de waarfchijnlijkheid zijn zij, die hier vooral denken, aan 't geen na de Babylonifche gevangenis, onder de regering der Makkabeeuwfche Vorften, is voorgevallen. Ptolemeus Filometor heerschte in Egypten, en het getal der Joden in dat land was boven alle verbeelding groot; deze maakten aldaar den Joodfchen Godsdienst bekend, en verworven vele profelyten. Een zekere Onias, wiens vader Hoogepriester te Jeruzalem geweest, maar van daar verdreven was, verkreeg van den Egyptifchen

Monarch de vrijheid, om eenen tempel te stichten in Egypten, in het Heliopolitische land, in de stad Leontopolis. Door de aanhaling van deze onze Godspreek maakte hij zijn bedrijf smakelijk bij de Egyptische Joden, en hierdoor maakte de Joodsche Godsdienst in Egypten nog grooter voortgangen.

Daar nu de woorden van den Hebreuwschen tekst, bij ons overgezet *stad der verwoesting*, ook vertaald kunnen worden, *leeuwen-stad*, *Leontopolis* in 't Grieksch, of naar eene andere lezing, *zonne-stad*, *Heliopolis*, zoo meent men met de grootste zekerheid te kunnen besluiten, dat onze Godspreek op deze tijden ziet, en van deze merkwaardige gebeurtenissen verklaard moet worden. Wij voor ons echter gelooven niet, dat deze Profetie van het stichten dezes tempels van Onias in Egypten kan uitgelegd worden, omdat wij niet twijfelen, of het bedrijf van dezen Priester was laakbaar, eerzuchtig, en zijne aanhaling van deze Godspreek schriftverdraaijing. Naar den geest van den Israëlitischen Godsdienst mogt er niet meer dan één heiligdom wezen, en dit moest in Kanaän zijn: in een vreemd land een tweede te stichten, offchoon in gelijkheid van het Jeruzalemsch tempelgebouw, was strijdig met Gods oogmerken, en kon nimmer door hem beloofd worden als een zegen voor die natie, in welker midden die tempel gesticht zou worden. Wij zoeken derhalve de vervulling dezer Profetie merkkelijk vroeger; te weten, in het tijdperk, dat begint met de nederlaag van
San-

Sanherib voor Jeruzalem, en eindigt met den ondergang der Asyrische Monarchij, of veelligt later, een tijdperk, dat ten minste vijftig jaren behelzen zal. Toen greep er eene naauwe verbindtenis plaats tusfchen *Egypten* en *Juda*, zoo dat zelfs eenige steden, waarfchijnlijk op de grenzen, de Hebreeuwſche taal verſtonden en ſpraken, die anders van de Egyptiſche merkelyk onderſcheiden was. En deze gemeenzame omgang zou ſteunen op godsdienſtige beginfels. De Egyptenaars zelve zouden Jehova voor God erkennen, en bij zynen naam zweren. In hun land zouden zij altaren voor hem oprigten; en op de grenzen gedenkzuilen te zynere eere ſtichten. Te weten; zoo groot zou de indruk zyn, dien Sanheribs wonderdadige nederlaag zou maken, dat ieder de vriendschap van Jehova's volk zou zoeken, en Hem als eene magtige Godheid eerbiedigen. Men vergelyke hier vooral weder 2 *Chron.* XXXII: 23, *En velen bragten geſchenken tot Jehova te Jeruzalem, en koſtelijkheden tot Jehizkia den Koning van Juda, zoo dat hij daarna (na de nederlaag van Sanherib vs. 21 en 22. vermeld) voor de oogen aller Heidenen verheven werd.* Wordt dit in 't gemeen van alle omliggende Heidenſche volkeren getuigd, zoo kunnen wij niet twiſfelen, of de Egyptenaars waren onder deze de eerſten en voornaamſten, dewijl zij het allergrootſt belang hadden bij deze wonderdadige uitkomst. Alles nu, wat wij in het overige van dit Hoofdstuk vinden, van der Egyptenaren en ook der

Asfyriers gemeenschap met Juda's volk en Juda's God, verklaren wij in dezen zelfden zin, als gevolgen van het verslaan van Sanheribs leger voor de muren van Jeruzalem.

Wat nu die *stad der verwoesting* betreft vs. 18. gemeld, en waaromtrent wij de gewone lezing en beteekenis des woords gehouden hebben, omdat wij geene reden vonden, om aan *Heliopolis* of *Leontopolis* te denken, wij bekennen, dat wij niet weten, aan welke stad van Egypten hier te denken: in dien tijd zal dit duidelijk genoeg geweest zijn, het was waarschijnlijk eene grensstad: indien maar dit geheele bijvoegfel, dat waarlijk vreemd genoeg luidt in dezen samenhang, niet oorspronkelijk eene randglos geweest, en van daar in den tekst ingefloopen is.

vs. 20. „ Dat zal een teeken in Egypten zijn,
 „ Een duurzame gedachtenis,
 „ Ter eere van Jehova Zebaoth,
 „ Hoe zij, benaauwd door hun verdruk-
 „ kers,
 „ Hun klagt verhieven tot Jehova,
 „ En hij hun hulpe zond,
 „ En magtige verlossing!”

De gedenkzuilen, aan de grenzen van Egypten opgerigt, de altaren, tot in het hart des Rijks voor Jehova gesticht, en de gemeenschap tuschen Juda en Egypten, zouden ten eeuwigen dage kunnen
 ge.

getuigen , wat God voor de Egyptenaren gedaan had. Verder moeten wij den zin dezer woorden niet uitsprekken.

- vs. 21. „ Zoo wordt Egypte een voorwerp van
 „ Jehova's zorg,
 „ Egypten zal Jehova kennen , in dien
 „ dag,
 „ Zij dienen hem met offers en met gaven,
 „ Doen hem geloften en betalen ze.
22. „ Zoo slaat Jehova Egypten,
 „ Slaat en heelt!
 „ Zij wenden tot Jehova zich,
 „ Hij hoort en heelt hen!”

Het is ongetwijfeld , dat de eerbied , dien men in Egypten aan Jehova van dien dag af bewees , meer geweest is , dan eene enkele uiterlijke vereering , gelijk de afgodendienaars menigmaal aan Goden van andere natien. bewezen , zonder ze daarom voor de hunnen aan te nemen , of hunne eigen afgoden te laten varen. Hoe verre echter der Egyptenaren eerbewijzing aan den waren God in dien tijd opregt , hartelijk , en met verzaking der afgoderij gepaard geweest is , laat zich uit dergelijke uitdrukkingen , als wij hier in den tekst vinden , moeilijk bepalen. Waarschijnlijk zullen de meeste dezer nieuwe dienaars van Jehova het oud vooroordeel der afgoderij hebben blijven aankleven , terwijl echter een minder gedeelte

den ganschen Joodschen Godsdienst erkende en omhelsde. Zoo gaat het toch doorgaans onder de menschen; de gevoelens, die eene gansche menigte belijdt, worden slechts door een klein gedeelte in opregtheid aangekleefd.

- vs. 23. „ Dan zal er een gebaande hecrweg zijn
 „ Naar Asfur, uit Egypten,
 „ Egypte en Asfur zullen wederzijds el-
 „ kaâr bezoeken,
 „ Egypte en Asfur zullen zaam aanbid-
 „ den;
 24. „ En Isrel zal de derde zijn,
 „ Bij Asfur en Egypten,
 „ Ja! in hun midden tot een zegen!
 25. „ Dan zegent hen Jehova Zebaoth, en
 „ zegt:
 „ Gezegend zij mijn volk, Egypten!
 „ En Asfur, mijner handen werk!
 „ En Israël mijn erflijk eigendom!”

Zie daar het flot der Godspraak, vriendschap tus-
 sphen Asfyrie, Egypten en Juda. De twee eerste
 Rijken hadden anders tot nu toe altijd in vijandschap
 geleefd; en Juda had zich bij een derzelve moeten
 voegen, of werd als beider vijand aangemerkt. Na
 de geduchte nederlaag voor Jeruzalem deden de As-
 fyriers geene invallen meer in Egypten of in Juda,
 en de drie Rijken hadden vrede en vriendschap met

elkander; hierdoor groeide de achting voor den Joodschen Godsdienst, en het getal der profelyten gedurig aan; Egypten en Asfur konden bijkans worden aangemerkt als tot Gods volk behoorende, en Juda, tusschen deze twee Rijken inliggende, kon genoemd worden de zegen van beiden, dewijl de God van Juda hen om zijnes volks wil zegende.

Een gebaande weg van Egypten in Asfyrie: dit was de weg door het land van Juda en Israël; den anderen, die enkel door woestijnen derwaarts leidde, kon men niet *gebaand* heeten. Dit zou het eerste en zeker teeken zijn van de vriendschap der drie Rijken, de Egyptenaars en de Asfyriers zouden met elkander op den voet der oude gastvrijheid verkeeren, en elkander bezoekende zouden zij hunnen weg nemen door het land van Juda, daar zij te gelijk hunne godsdienstige hulde aan Jehova zouden komen afleggen.

XXfte H O O F D S T U K.

1. **I**n 't jaar toen Thartan voor Asdod verscheen,
 Gezonden door Sargon, den Koning van Asfur,
 Om Asdod te belegeren, 't welk hij daarna veroverde.
2. Te dier tijd sprak Jehova tot JESAÏAS,
 Amoz zoon, en zeide:
 Ontgord het rouwgewaad van uwe lendenen,
 Ontschoei de zolen uwer voeten!
 Zoo deed hij, en ging naakt en ongeschoeid.
3. Toen sprak Jehova:
 Gelijk mijn knecht JESAÏAS
 Daar heen gaat, onbekleed en ongeschoeid,
 Drie jaren lang, ten teeken en ter voorbeduiding,
 Wat aan Egypte en Cusch te beurt zal vallen;

4. Zoo zal haast Asfurs Koning voor zich he-
 nen drijven,
 Cuscheërs en Egyptenaars, gevankelijk weg-
 gevoerd,
 Zoo jong, als oud, half naakt en on-
 geschoeid,
 Ja! schandelijk ontbloot, Egyptenland ten
 fmaad!
5. Dan siddert elk en staat beschaamd,
 Dat men op Cusch betrouwen stelde,
 Of op Egypten zich beroemde!
6. Dan zeggen de bewoners der aan zee ge-
 legen landen:
 Zie! zoo ging het hun, op wie wij ons
 betrouwden,
 Tot wie wij toevlugt namen,
 Om hulp en redding tegen Asfurs Koning,
 Hoe dan, hoe zullen wij ontkomen!

V E R K L A R I N G.

De Asfyriers, na het veroveren van het Rijk der tien stammen, en dat van Syrien, hadden nu geheel hunne zinnen gesteld om Egypten te bemagtigen, dat in dien tijd, gelijk het schijnt, in naauwe verbandenis stond met Ethiopien. Om nu dit voornemen ten uitvoer te brengen, raadde hen voorzigtigheid en krijgskunde, dat zij, door het land van Efraïm, in dat der Filistynen zouden vallen, de zee-kust van Palestina bemagtigen, en langs dezen gereeden weg in Egypten dringen. Intusschen was Juda nog buiten de magt der Asfyriers, en had zelfs de gehoorzaamheid aan hun opgezegd; dit Rijk bevond zich derhalve in geene geringe vrees voor den voortgang der Asfyrische wapenen. Deze aanmerkingen geven ons den sleutel ter verklaring van deze korte, doch zaakrijke Profetie.

Wij zien hier *Asdod*, Azote, eene voorname Filistynsche vesting, door den Koning van Asfyrien belegerd, en bij die gelegenheid eene Profetie tegen de Egyptenaars en Ethiopiers uitgesproken: deze, namelijk, zouden niet in gebreke blijven, om die

van

van Asdod te hulp te komen, alles te doen wat in hun vermogen was, om de belegerde vesting, die van zoo veel gewigt was, te ontzetten, en één of meer veldslagen met de Asfyriers wagen. Doch de uitkomst zou allerongelukkigst wezen; zij zouden jammerlijk geslagen worden, eene groote menigte van hen gevankelijk, in eenen deerniswaardigen, verachten toestand, door de overwinnaars worden weggesleept, en Asdod veroverd. En in deze handelwijze zou het oogmerk van God wezen, de dwaasheid der genen, die op Egypten hoopten en vertrouwden tegen de Asfyriers, hun te doen gevoelen.

Dit is kortelijk de inhoud van deze Profetie, die in de volgende orde afloopt. Vs. 1. het opschrift meldt ons de gelegenheid, bij welke deze Godspraak is voortgebracht. Vs. 2. krijgt de Profeet last, om in een zonderling voorkomen, zonder opperkleed en barrevoets, in 't openbaar te verschijnen. Vs. 3 en 4. wordt dit teeken verklaard, de nederlaag der Egyptenaars en Cuscheërs aangekondigd, en de jammerlijke toestand, waarin vele van hen zouden gebracht worden: eindelijk vs. 5 en 6. Gods oogmerk in deze handeling, om alle volken, die op Egypten steunden, van hunne dwaasheid gevoelig te overtuigen.

De tijd, wanneer deze Profetie uitgesproken is, wordt door ons liefst bepaald, na de verovering van het Rijk der tien stammen, die in het zesde jaar van Hizkias regering voltooid werd. De Asfyriers toch
 zulk

XX^{fte} H O O F D S T U K.

1. **I**n 't jaar toen Thartan voor Asdod verscheen,
 Gezonden door Sargon, den Koning van Asfur,
 Om Asdod te belegeren, 't welk hij daarna veroverde.

2. Te diez tijd sprak Jehova tot JESAÏAS,
 Amoz zoon, en zeide:
 Ontgord het rouwgewaad van uwe lendenen,
 Ontschoei de zolen uwer voeten!
 Zoo deed hij, en ging naakt en ongeschoeid.

3. Toen sprak Jehova:
 Gelijk mijn knecht JESAÏAS
 Daar heen gaat, onbekleed en ongeschoeid,
 Drie jaren lang, ten teeken en ter voorbeduiding,
 Wat aan Egypte en Cusch te beurt zal vallen;

4. Zoo

4. Zoo zal haast Asfurs Koning voor zich he-
 nen drijven,
 Cufcheërs en Egyptenaars, gevankelijk weg-
 gevoerd,
 Zoo jong, als oud, half naakt en on-
 gefchoeid,
 Ja! fchandelijk ontbloot, Egyptenland ten
 fmaad!
5. Dan fiddert elk en ftaat befchaamd,
 Dat men op Cusch betrouwen ftede,
 Of op Egypten zich beroemde!
6. Dan zeggen de bewoners der aan zee ge-
 legen landen:
 Zie! zoo ging het hun, op wie wij ons
 betrouwden,
 Tot wie wij toevlugt namen,
 Om hulp en redding tegen Asfurs Koning,
 Hoe dan, hoe zullen wij ontkomen!

V E R K L A R I N G.

De Asfyriers, na het veroveren van het Rijk der tien stammen, en dat van Syrien, hadden nu geheel hunne zinnen gesteld om Egypten te bemagtigen, dat in dien tijd, gelijk het schijnt, in naauwe verbandenis stond met Ethiopien. Om nu dit voornemen ten uitvoer te brengen, raadde hen voorzigtigheid en krijgskunde, dat zij, door het land van Efraïm, in dat der Filistynen zouden vallen, de zee-kust van Palestina bemagtigen, en langs dezen gereeden weg in Egypten dringen. Intusschen was Juda nog buiten de magt der Asfyriers, en had zelfs de gehoorzaamheid aan hun opgezegd; dit Rijk bevond zich derhalve in geene geringe vrees voor den voortgang der Asfyrische wapenen. Deze aanmerkingen geven ons den sleutel ter verklaring van deze korte, doch zaakrijke Profetie.

Wij zien hier *Asdod*, Azote, eene voorname Filistynsche vesting, door den Koning van Asfyrien belegerd, en bij die gelegenheid eene Profetie tegen de Egyptenaars en Ethiopiers uitgesproken: deze, namelijk, zouden niet in gebreke blijven, om die

van

van Asdod te hulp te komen, alles te doen wat in hun vermogen was, om de belegerde vesting, die van zoo veel gewigt was, te ontzetten, en één of meer veldslagen met de Asfyriers wagen. Doch de uitkomst zou allerongelukkigst wezen; zij zouden jammerlijk geslagen worden, eene groote menigte van hen gevankelijk, in eenen deerniswaardigen, verachten toestand, door de overwinnaars worden weggesleept, en Asdod veroverd. En in deze handelwijze zou het oogmerk van God wezen, de dwaasheid der genen, die op Egypten hoopten en vertrouwden tegen de Asfyriers, hun te doen gevoelen.

Dit is kortelijk de inhoud van deze Profetie, die in de volgende orde afloopt. Vs. 1. het opschrift meldt ons de gelegenheid, bij welke deze Godspraak is voortgebracht. Vs. 2. krijgt de Profeet last, om in een zonderling voorkomen, zonder opperkleed en barrevoets, in 't openbaar te verschijnen. Vs. 3 en 4. wordt dit teeken verklaard, de nederlaag der Egyptenaars en Cuscheërs aangekondigd, en de jammerlijke toestand, waarin vele van hen zouden gebragt worden: eindelijk vs. 5 en 6. Gods oogmerk in deze handeling, om alle volken, die op Egypten steunden, van hunne dwaasheid gevoelig te overtuigen.

De tijd, wanneer deze Profetie uitgesproken is, wordt door ons liefst bepaald, na de verovering van het Rijk der tien stammen, die in het zesde jaar van Hizkias regering voltooid werd. De Asfyriers toch
zulk

zullen Asdod niet belegerd hebben, zoo zij niet eerst het Rijk van Efraïm meester waren; een tijd derhalve, toen Juda, de gehoorzaamheid aan Asfyrien reeds voorlang hebbende opgezegd, vreesde door dezelve te worden aangevallen; doch in deze vrees verkeerdelijk zijne gerustheid zocht in den bijstand en de magt van het Egyptisch Rijk.

- vs. 1. „ In 't jaar toen Thartan voor Asdod ver-
 „ fcheen,
 „ Gezonden door Sargon, den Koning van
 „ Asfur,
 „ Om Asdod te belegeren, 't welk hij
 „ daarna veroverde.”

Asdod: de ligging van deze stad, en het gewigt der vesting voor eene Mogendheid, die in Egypten poogde in te dringen, zijn genoeg bekend.

Thartan; de naam van een Asfyrisch Veld-overste, dien Sanherib ook gebruikte in het beleg van Jeruzalem. Zie 2 Kon. XVIII: 17.

Sargon; sommigen houden hem voor denzelfden als Salmanezzer, anderen voor Sanherib. Zou de eenvoudigheid niet eischen, dat wij hem voor eenen Koning, van die beide onderscheiden, hielden, die tusschen Salmanezzer en Sanherib den Asfyrischen troon heeft bezeten?

't Welk hij daarna veroverde. Wij beschouwen dit als een voorverhaal van de uitkomst, die naderhand

hand gebeurde. Asdod was waarschijnlijk nog niet ingenomen, toen JESAIAS dit uitsprak.

- vs. 2. „ Te dier tijd sprak Jehova tot JESAIAS,
 „ Amoz zoon, en zeide:
 „ Ontgord het rouwgewaad van uwe len-
 „ denen,
 „ Ontfchoei de zolen uwer voeten!
 „ Zoo deed hij, en ging naakt en on-
 „ geschoeid.”

JESAIAS wordt van God gelast, om zijn opperkleed af te leggen, 't welk hier genoemd wordt *een rouwgewaad, een zak*. Wij weten niet, om welke reden JESAIAS thans verplicht was in rouwgewaad gekleed te gaan, of op Goddelijk bevel, of om bijzondere aangelegenheden? Doch de gisfing van VITRINGA komt ons niet onwaarschijnlijk voor, dat, namelijk, *het rouwgewaad*, het haren-kleed, de zak, de gewone kleeding der openbare Profeten, en dus ook van JESAIAS geweest is. Behalve dit opperkleed moest de Profeet ook zijne *schoenzolen* afleggen, en, overeenkomstig dit bevel, verscheen hij nu in 't openbaar *naakt en barrevoets: naakt*, dit beteekent in den stijl der heilige Schrift alleen zonder opperkleed, in de enkele onderkleederen, die, in de Oostersche dragt, alleen, nauwelijks een voor de betamelijkheid genoegzaam bedekfel waren. Wat Gods oogmerk was, met zijnen zendingling dus

zonderling te doen voor den dag komen, verklaart ons het vervolg.

- vs. 3. „ Toen sprak Jehova:
 „ Gelijk mijn knecht JESAÏAS
 „ Daar heen gaat, onbekleed en onge-
 „ schoeid,
 „ Drie jaren lang, ten teeken en ter voor-
 „ beduiding,
 „ Wat aan Egypte en Cusch te beurt zal
 „ vallen.”

JESAÏAS was in zijn zonderling voorkomen *een teeken en voorbeduidfel*: dit was menigmaal de bestemming der Profeten, dat zij in hun eigen persoon, door hun voorkomen of handelwijze, de lotgevallen van anderen moesten afbeelden, en het zou gemakkelijk zijn hiervan verscheiden voorbeelden bij te brengen. Gods oogmerk hiermede was, om op de zinnen des volks een' sterken indruk te maken, hen voor te bereiden voor het geen tot hen zou gesproken worden, en van de zekerheid der uitkomst des te meer te overtuigen. JESAÏAS moest nu zulk een teeken zijn *voor drie jaren*: dat is, binnen drie jaren zou zijne voorbeduidende handelwijze vervuld worden, of, de vervulling derzelve, de vernedering van Egypten en Cusch, zou drie achter een volgende jaren duren.

Cusch. Twee landstreken zijn er; die in de heilige

lige

fige bladeren dezen naam dragen: de eene in Asia, een gedeelte van Arabien, langs de Roode Zee en Perfischen Zeeboezem; de andere in Africa, Ethiopien, een Rijk ten zuiden van het Egyptifche gelegen. De meeste Uitleggers meenen hier bepaaldelijk aan de Arabifche Cufcheërs te moeten denken, omdat het niet geloofelijk is, dat de Asfyrifche wapenen in dien tijd tot Ethiopien zouden doorgedrongen zijn. Doch daarvan wordt ook niet gefproken in deze Profetie, maar alleen van gevangene Cufchiten, waarvan buiten twijfel eene groote menigte in het Egyptifch leger was, dat misfchien voor de helft uit Ethiopiers bestond. Wij verftaan dan hier door *Cusch* liefst Ethiopien, en dit alleen, omdat zij hier voorkomen als verbonden met de Egyptenaren.

vs. 4. „ Zoo zal haast Afurs Koning voor zich
 „ henen drijven,
 „ Cufcheërs en Egyptenaars, gevankelijk
 „ weggevoerd,
 „ Zoo jong, als oud, half naakt en on-
 „ gefchoeid,
 „ Ja! fchandelijk ontbloot, Egyptenland
 „ ten fmaad!”

Zie daar de beduidenis en uitlegging van het teeken: in die houding, in dat jammerlijk voorkomen, gelijk zij nu den Profet zagen, zoo zouden zij eerlang de Egyptenaars en Ethiopiers zien, door de

Asfyriers ontvoerd, als flaven weggesleept naar der overwinnaren land. Zij zouden niet menschelijk van hunne overheerschers behandeld worden, maar wreed: barrevoets zouden zij den langen, moeilijken weg moeten afleggen; het opperkleed, het teeken van achting, zou hun ontnomen, en zij zonder bedekking tegen de koude des nachts gelaten worden. Ja! zij zouden schandelijk, tegen de regels der kieschheid en betamelijkheid aan, ontbloot worden, in den deerlijksten staat gebragt, en dat enkel, om den Egyptenaren daardoor sinnedoening aan te doen.

- vs. 5. „ Dan fiddert elk en staat beschaamd,
 „ Dat men op Cusch betrouwen stelde,
 „ Of op Egypten zich beroemde!
6. „ Dan zeggen de bewoners der aan zee ge-
 „ legen landen:
 „ Zie! zoo ging het hun, op wie wij
 „ ons betrouwden,
 „ Tot wie wij toevlugt namen,
 „ Om hulp en redding tegen Asfurs Ko-
 „ ning,
 „ Hoe dan, hoe zullen wij ontkomen!”

Wie zijn het, van wie vs. 5. gesproken, en die vs. 6. zelve sprekende worden ingevoerd? Niet enkel de Filistynen, maar vooral ook de Joden, wier gansche land, naar de beteekenis van het Hebreuwsche woord, *eene Zeekust* kon genoemd worden, dewijl
 het,

het, in zijne grootſte uitgeſtrektheid, door de zee beſpoeld werd. Juda, namelijk, begon bij de verovering van Samaria te vreezen, dat het nu hen welhaast ook zou gelden; doch zij ſteunden op de Egyptenaars, en daarmede verbonden Ethiopiërs, de magtigſte vijanden der Aſfyriërs. Om hun nu de dwaasheid van dit vertrouwen onder het oog te brengen, en het misdadige, dat zij vleesch en niet Jehova tot hunnen arm ſtelden, laat God hun aankondigen, hoe jammerlijk het met hunne vrienden en bondgenooten zou afloopen, zoo dat zij beſchaamd, verſchrikt, zich in de uiterſte verlegenheid zouden gebragt zien.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

BS
1516
.P2
v.1

07038

Bible. O.T. Isaiah.
Dutch. .
Jesaias.

ac Bindery

FEB 1 1948

BS 1516
.P2
v.1

07038

UNIVERSITY OF CHICAGO

50 707 638

